

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

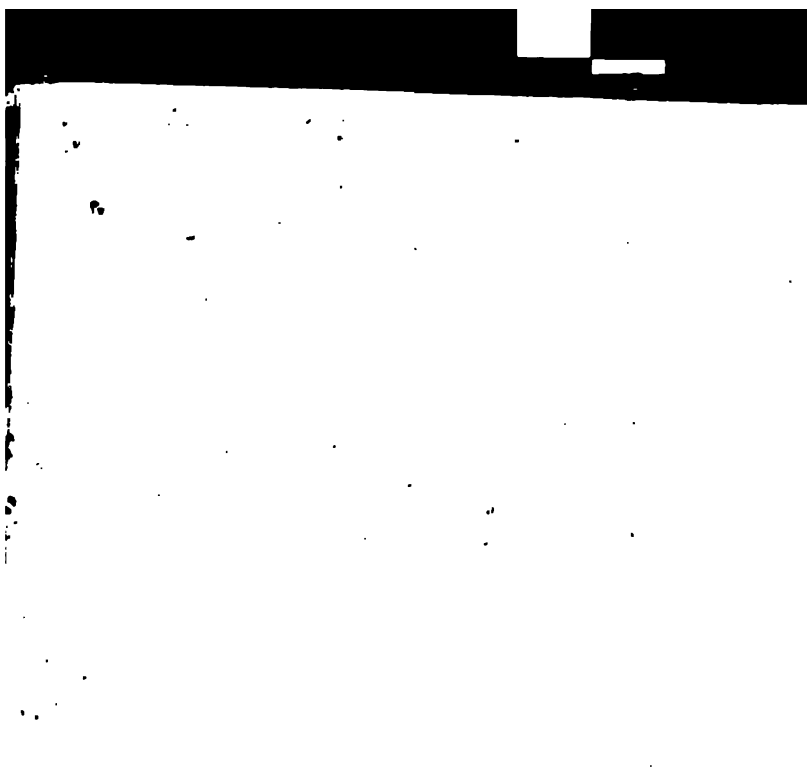
- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

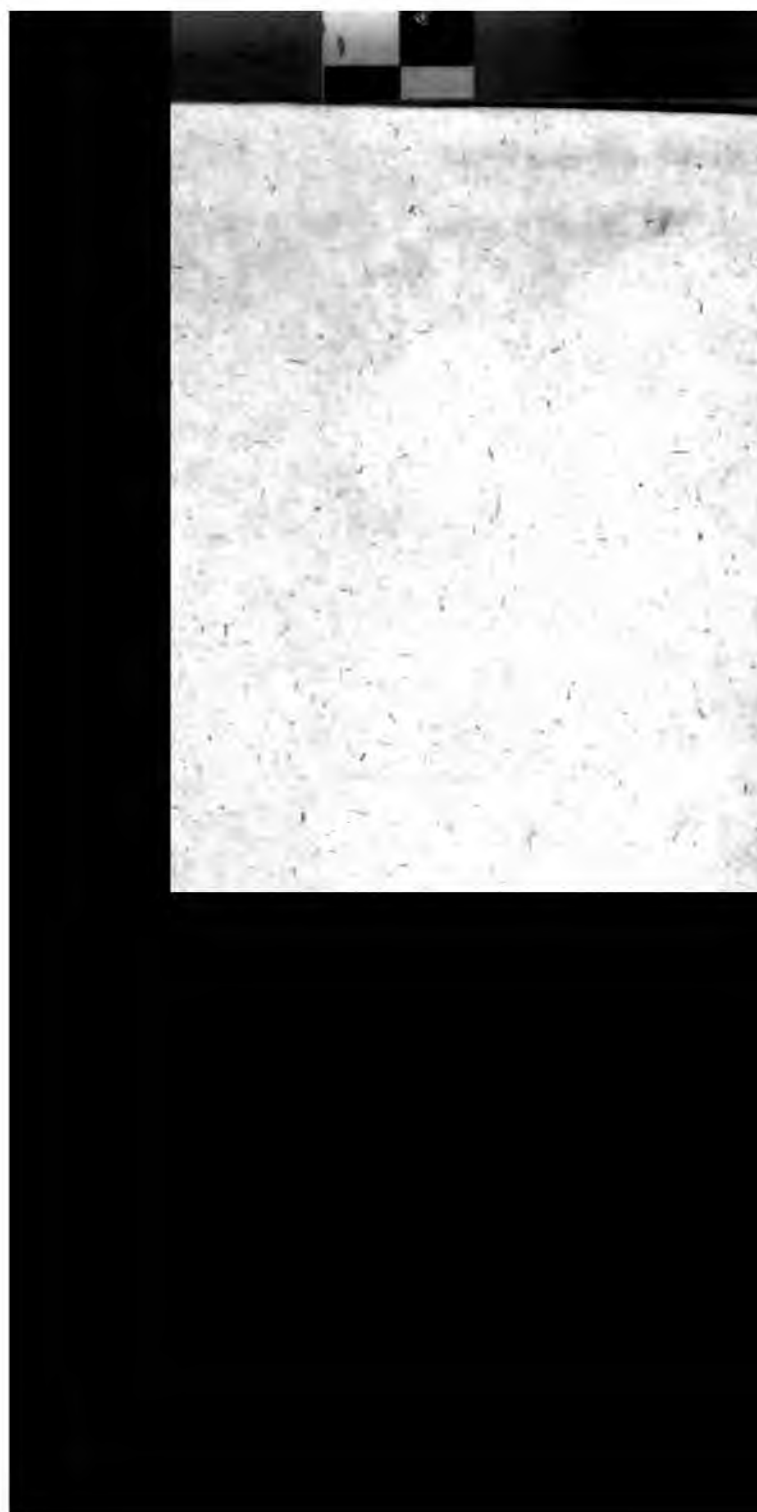
About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

SLOWESNOST

aneb

ZBJRKA PŘJKLADŮ

S KRÁTKÝM POGEDNÁNÍM

O SLOHU.

K prospěchu

wlastenské mládeže

o d

Josefa Jungmanna,

doktora wo filosofii a professora humanitětnj třjdy na c. k.
gymnasium akademie Pražské.

W Praze, 1820.

Wytisťěná u Josefy Fetterlowé z Wildenbrunn, w arcibiskupské
Impressj w Seminarium, za Faktora Tomáše Kuchelky.

891.8658
J95xL

105a - 212562

K vlastenské mládeži.

Mladj krágané, kwetaucj naděge vlasti!

Známost gazyka českého we vlasti našj potřebnu býti opétowana Neyvyššjho Země Pána nařizenj poturzugj, a sami gazyka toho nepřátelé upjratí nemohau. Wezměte tedy tuto ode mne pomůcku, ne s tjm domněnjm, že byste k dosaženj dotčené známosti již na nj přestati směli a mohli, anobř s tau naděgj, že porozuměwše této knize, schopni budete lépegi rozuměti gak nowým tak obzwláště starým spisům vlastenským, kterýchžto poslednjch neustalé čtenj Wám z negedné přjčiny newyhnutedlně potřebno. Neodstratug Wás ode čtenj této knihy, kdybyste kde koho na zastaralá nebo nowá tam zde slowa zehrati slyšeli: gsaul to hlasowé lidj ginak třeba wysoce učených a wýborných, kterým ale k ostwoženj sobě důkladné českého gazyka známosti nebo přjležitost nebo chut se nedostawala. Pilně tu shledáno i ohledáno wšecko, a budeli co nowého neb starého, to za mne nech ať Horác omluwj:

Gestli nowjmi

Potřeba neznámé wěci káže wynáseti slowmi,
Neslyšené dáwnjhm hlaholiť zapodobno Kocjnům
Ge zwuky, a wzdy takých popřáno užjwati mjrně.
Atwořená nowě mji budau slowa wjru, Slownských

IV

Když potekau z pramenů w české powodjna řečiště. Mnedle, co Lomnickým popřáno, to dáti nemá se Puchmjrům? Proč, zjskatili mně maličko, nenáwist Na mne sočj, gelikož Danyel gako rovně Komenský Otcowskau bohatil směli řeč, wěci názwy nowými Pogmenugjce nowé? Bude gak bylo wezdy to wolno Naznačené dnešnjm gměno prowynáseti rázem.

Kdoby o nedokonalosti zbjrky té mluwiti chtěl, ten ugisten bud, že mně nic nowého prawiti nebude; ale nechť powážj, že to prwnj takowá českých přjkladů zbjrka. Můželi on nicméně něco lepsjho na ten čas dowesti, ať to brzo učinj, a gá ho welebiti budu; nemůželi, ať tjmto za wděk wezme. Až Wy slechetnj ginochowé dorostete, z Wasich bohdá pracj tato zbjrka od některého z Was doplněna a zlepšena bude. Předestaná o slohu nauka podlé Pölitze, Eberharda a giných sepsána gest, a ten aučel ma, aby komu ljbo, o české slowesnosti český mysliti a mluwiti přiwykal. Konečně wšem laskawym vlastencům, kteřj mně swými pracemi ktěto zbjrce nápomocni byli, powinné djky wzdawám. Ze gsem prawopjsemnosti té užil, kterauž za lepsj uznawám, to gakožto maličkost lépe mlčenjm pominauti. Wám žiwotem obětowaný

wydawatel.

W Praze dne 10 Ledna 1820.

Počátkové slohu (stylu).

§. 1.

Duše lidská tu troj moc má, že sobě představuje (poznává, ponjímá,) cjtj a žádá (chce). Tyto gegj moci nazweme: představěcj, (ginak poznawacj, nebo ponjmajcj,) cjtěcj a žádacj mo h ú t n o s t (wládu); gegich pak skutky: představ wy (poněťj,) c i t y a ž á d o s t i (chtjče pudy). Ginak prwnj moc slowe u m s k u m n ý (*ratio theoretica*,) třetj u m w y k o n n ý (*r. practica*,) druhá s m y s l n o s t.

1. **P o z n a m e n á n j.** Wšeliké předstawenj, které nám smysl wněšný i wnitřnj poskyttje, slowe n á z o r, k. p. zele-
nost tráwy, zwuk hauslj, wůně kwjtj, kyselost octa,
hebkost hedwábj, předstawenj weselosti, pokoge, smu-
tku at. d. Gest iže rozum náš rozmanitost podawau sobě
od smylnosti w gednotu spogj, bude z názoru představ
wa; staněli se to swědomjm, bude poněťj: gestli
rozum dvě poněťj srowná, a spogj w gednotu swědomosti,
wznikne na ten čas úsudek, k. p. Bůh gest všemo-
haucj: gestli konečně dwa úsudky srowná, a geden z dru-
hého wywede, powstaue rozsudek, k. p. Wšecky
ctuosti gsau chwalitebnj, tedy udatnost chwalitebna.
2. **P o z n.** Um (etym. iastj v. Linde Lex. Pol.), prwo-
rodná w člověku wláda rozpoznáwáj wěcj, žili matice
wid (idej,) pořadných (Bernunft); běže se někdy i w po-
tahu na sklonnost, ano i za celau wnitřnj moc člověka,
neb ducha (animus); odtud rozum (der Verstand),
gakoby wynaloženj umu k působenj poněťj, úsudků
a rozsudků.

VI

§ 2. Mluva gest proslowenj ponětj. Powstale w člověku city a chtjče aby proslowil, t. slowy pronesl, do ponětj ge směniti potřebj. A však ukryté w těchto ponětjch city a chtjče wzdy znalé zůstawagi.

§ 3. Předmět (*objectum*) anebo řeč mluwau pronesená, nechť gest ponětj, cit nebo chtjč, slowe obsah, nebo látka (*materia*); způsob pronesenj toho slowe twar (*forma*). Kterýžto twar, poněwadž w způsobu stawěnj a wázanj slow záležj, slátkau, neb obsahem, neginak než slowy pronesenu býti mohaucjnj, gest w neyužšjm spogenj a totožný (identický). Mluwa podle trojho swého předmětu gest trognásobná. Gsauli obsahem gegjm pauhé předstawy anebo ponětj, gmenuge se na ten čas prostomluwa (*prosa*); gestliže pomocj předstaw city wyrážj, gest mluwa básnjcká; kterýžto wyraz prozrazuge se živými, rozmanitě wystjňnými obrazy, tak aby wzdy citové pod oněmi předstawami poznáni, a k zdrogi swému, t. g. k cjtěcj mohútnosti zpět uwedeni býti mohli. Když konečně mluwa ze žádosti, neb wúle pošlá prostředkem ponětj opět ke wzbuzenj wúle směruge, gest na ten čas mluwa řečnjcká. Tato mezi prostau a básnjckau mluwau gako w středu stogj, proto že k tomu, aby se w nás žádost zbudila, obogj důšewná moc potřebna, předstawěcj i cjtěcj: ona, bychom wěc poznali; tato, bychom, co w sobě přjgemného nebo nepřjgemného má, cjtili, na čeže chtěnj nebo nechtěnj, t. hnutj wúle samo následuge. Mluwa tedy řečnjcká i rozum důwody přeswědčiti, i citelnost přjhodnými obrazy powzбудiti, a tak obau pomocj wúli pohnauti usiluge. Ona rowně gako básnjcká mluwa žádosti základem gj slaužjcy prwé do ponětj obraceti powinna; a proto

SLOWESNOST

aneb

ZBJRKA PŘJKLADŮ

S KRÁTKÝM POGEDNÁNÍM

O SLOHU.

K prospěchu

wlastenské mládeže

o d

Josefa Jungmanna,

doktora we filosofii a professora humanitětnj třjdy na c. k.
gymnasium akademie Pražské.

W Praze, 1820.

Wytisťená u Josefy Fetterlowé z Wildenbrunn, w arcibiskupské
Impressj w Seminarium, za Faktora Tomáše Kubelky.

VIII

co osoba člověku podobná, o své vůli gednagje, ohlašuge své přjstj tlučenjm nohau na dvěře obydlj lidského, (lídé gsa u smrtedlni); a to gak na chalupy chudých, tak na paláce bohatých, (wšic kni lidé). Kterýmžto obrazem owšem na obrazotwornau moc, a skrze ni na citelnost wěšj dotisk se děge, nežli pauhým pronešenjm: wšickni lidé gsa u smrtodlni; gest tedy tato smyslňá, složeněšj, wjce předstawugje propowěd básnjcká.

§. 4. Sloh gest k věci a záměru pjsjcgjo neb mluwjcgjo hodné myšlěnek wygádřenj. Záwisi celé od schopnosti a hotowosti spisowatele; poněwadž na něm gest, kterak o věci gedná, t. g. kterak, w čemže wlastně sloh záležj, wywolenau látku twori neb formuge.

§. 5. Hlawnj gakosti dokonalého slohu gsa u: z práwnost a krása.

Pozn. Básnjctwj a z častky i řečnjctwj počtgaj se odnowěšjch mezi krásou umy neb uměnj, a gsa u tedy předmět a i sthétiky (z řeck. *αισθησις* t. čigi, gakoby řecl citnjctwj) neholi nauky o bytuosti krásných uměnj. Krásná uměnj magj gměno od krásy, hlawnj gakosti wystawených gini předmětů. Aučel gegich gest: swobodně wystawenj krásných pocitů; rozwrhugj pak se dle toho, že djla gich buď w čase, buď w prostranstwj, buď w obogjm se pogewugj, na uměnj slyšná (akustická), kteráž něco slyšitelného plodj, a krásu sluchem duši přiwolj: hudebnjctwj, básnjctwj, řečnjctwj; widná (plastická) gichžto djla widitedlná gsa uce, krásu na zřetel a před oči stawj: reysownjctwj, maljřstw, rytectwj, stawitelstw, řezbářstw; slyšnowidná (tonickoplastická) gichžto djlo slyšeti i widěti možue: mimika, tanečnjctwj, herectwj. Básnjctwj a řečnjctwj od hudebnjctwj tjm se dělj, že toto city prostředkem pauhých zwuků, onau prostředkem wyražných, srozumitedlných hlasů t. slow wygádřuge, odkudž uměnj slowesná nebo slowesnost krátce nazwána býti mohau.

§. 6. Z práwnost založena gest na smyslňě dokonalém wystawenj prawdy w proslowených předstawách, buďte základem gegich ponětj, city nebo žádosti.

§. 7. Zprávnost' ta gest *a*) grammatiká (mluwnjcká), záwjsj na prawdě wýrazů gak podle powšechné t. g. všem gazykům obecně, tak podle obzwláštnj t. každému gazyku vlastnj grammatiky (mluwnjctwj). *b*) logická (rozumnjcká), záležj w tom, aby pořádánj a wnitřnj spogowánj poněťj s prawdau we představách se srownáwalo. Prawda ta gest buď přirozená buď krasowědná (aisthétická). Ona, zkušenost samu zawjrajc, w naukách k. p. w zeměměřictwj, roztjnánj těl (pýtwě), přirodopisu a g. panuge; tato, magjci místo w djlech krásného uměnj, na tom založena gest, aby se něco prawdau zdálo, t. ničeho neobsahowalo, co by přirozenosti a zdrawému rozumu na odpor čelelo.

*Prawda genom gest krásna, ta gen dostogna milosti:
Ta wszudy mež panowánj swě, i w bagce obywey.*
(Boileaux.)

Gest to wjtězstwjm uměnj (prawj Eberhard), zdáti se newšednjm a wzdy přirozeným, přirozeným a ne wšednjm. Umělec bez schopnosti býwá wšednj, když přirozeným, a zase nepřirozený, když newšednjm býti chce.

§. 8. Zprávnosti podřjzeny gsau giné gako sti, a sice:

- a) Zřetelnost, která w tom záležj, aby smysl mluwjcjhо čistě a nesmjšeně z wýrazu prohlédal, tak aby bez nesnadnosti mohl rozumjn býti. To stane se, budeli smysl mluwy:
- α) něgaký, aby slowa we čtaucjm a slyšjcm wzbuzowala něgaké poněťj, rozumu a smyslu wnitřnjmu poznatelné. Ginak powstane nesmysl, kterýž pochodj buď ze zmatenosti

X

mysli, buď ze žádcsti po newotě, buď ze přj-
tworné (affektované) hlubokosti myšleňj.

β) gistý, aby čtitel neb slyšitel při slowě to
samé myslil, co od skladatele myšleno bylo.
Což se dosáhne, budauli slowa přjměrná
t. srownáwagjij se smyslem gak všeobecným
mluwenj, tak se zvláštnjm samého skladatele.

Přjměrnost ta zawjrá w sobě giné tři vlastnosti :

a) obyčegnost, žádagij, aby na každau my-
šlénku a části gegj objraly se takowé výrazy,
gežto co neyobecnějšj a neylepšj k pokaždému
spisowatele úmyslu zwyk uwedl. Tato gakost
wztahuge se i na slowa i na wazbu gegich. W
slowjch opět na prawopjsemnost i na wýznam t.
spogenj poněťj se slowy. Dle toho buďte slowa :

aa) česká t. zužjwánj mluwy posud neporu-
šené, aneb z dobrých spisů wzata ; w nedo-
statku ginoslowanská s malau proměnou (*par-
ce detbrta*) k. p. nářečj z rusk. narěčie = *dia-
lectus*.

bb) známá, wyhnauc se všemu něgak cizé-
mu, gako gsau slowa 1) zastaralá, z
nichž některá, gakožto kgazyku zdokonaleg-
šenému pro dwogamyslnost, nezwučnost neb
ginak nepřjstogná zašla, n. p. duša (duše),
za (zda), tdy (tedy); giná pro giné přjčiny, ač
neprávě, gako: wogjn (wogák), zelwa
(mužowa sestra), přjroda (*natura*) a g.
Ta obnowiti střjdmě a mjstně zásluha gest;
2) kraginská, t. w gedné toliko kragině
užjwaná n. p. casný (wšetečný), kalý
(dobrý), kolmaha (kolečko, radwanec);
i těmi, gsauli ostatně dobrá a libozwučná,
gazyk rozhogniti lze; 3) cizokragná,
zvlášť německá n. p. pucowati (cjiditi,

čistiti), fedrowati (pomáhati), s něčjm w űkol giti (zacházeti); 4) nowá, gsauli bez potřeby, a proti podobj (*analogia*) n. p. dro (druh), zástog (předmět).

cc) *prawidelná* t. *prawiłłm* mluwnjckým (grammatickým) přiměřená. Chyba proti zřjdlosłowj (*etymologia*) slowe ci z omluw (*barbarismus*); proti spogowánj : chybn omluw (*soloecismus*).

*Měg šetrnost k gazyku w neywyššjm zápalu básnjk.
Darmo uchu zwukowé lahodj newlastné a wadně
Slow nebo sad strogených; cizo — neb chybnomluwu
duch műg*

Pyšného w nadutém ti neműž pochwáliti werši.

Bez gazyka skladatel, děg gak děg, wezdy ge matný.

Boileaux.

b) *Sličnost* (*convenientia*), aby zvláštnj předstawy, čili ponětj a výrazy gegich swěcj neboli s předmětem a s okolnostmi pjsjčjho se srownáwaly. Ginak bude sloh nesličný, a znamenatili při tom gakési snaženstwj po zaljbenj se čitelnjkűm, nucený, hledaný.

Pozn. Sličný vlastně conformis. cf. Rag. slika = forma, cf. boh. ljce, sljčiti. Sličné hradiště t. přjhodné mjsto k hradu, D a l.

c) *Určitost*, když ponětj nebo myšlénka tak se wygadřuge, aby úmysl skladatelűw co ney-swětlegi znáti bylo, n. p. smrt gest starým lidem přirozená (owšem i mladým).

đ) *Auplnost*, která žádá, aby we wystawenj ponětj neb myšlénky nedostáwalo se ničeho, co k celosti gegj náležj.

XII

- c) **W ě r n o s t**, která zachowává se wystawenjm pogatých w mysli obrazů a představ beze wšj proměny, ozdoby, ugmy nebo přjdawku.
- d) **O d m ě r a** (*praecisio*), když we slowech a spogenj gegich ani wjce ani méně se penacházj, než k označenj wystawených představ potřežno. Kde w mále slow mnoho wýznamu, tu **g a d r n o s t**; co zbywá, gest buď **t o ž m l u w a** (*tautologia*), gestliže nepotřebné téhož ponětj opakowánj, buď **n a d p l n ě k** (*pleonasmus*), gestliže zbytečné k wygádřenj myšlénky ponětj w sobě zdržuge. Sem počjsti **s a u s l o w** (*synonymum*) t. slowo mohaucj na mjstě druhého bez ugmy smyslu položeno býti.
- e) **G e d n o t a**, gest různých částek we shodnau celotu spogenj. Wztahuge se gednota i na wšecku wěc nebo látku, i na gednykaždé slowa a mluwenj spůsoby, w kterýchžto nenjli gednoty, powstává **o b o g e t n o s t** (*ambiguitas*).

K r á s a.

§. 9. **K r á s n é** půwodně tolik co čerwené; že ale čerwená barwa gest neyžiwěgšj, neywjce w oči bigjci, nazjwáme wůbec to, co smyslně nebo patrně **d o k o n a l é**, **k r á s n ý m**. N. p. drahý kámen nehlažený gen dokonalý; hlažený také krásný sluge, pro patrnost swé dokonalosti. W básnjch dokonalost myšlének smyslně se gewj, to gest na zesmyslněnj ponětj záležj, což ten prospěch má, že ponětj gako obrazy na zřeteli a před očima widjme. Protož básnjctwj u wšech národů za krásné se počjtá. K dokonalosti netoliko rozmanitost částek ale i gednoduchost a gednotwárnost náležj, k. p. čisté, bezmračné nebe; prosté wygádřenj wznesených citů. Ponětj dokonalosti u krásy newyhnou-

telně potřebno. Každá ozdoba gen tehďáz krásná gest, když widj se býti znamenjm nebó smyslným obrazem skutečné dokonalosti; k. p. twář ljčená nemohla by se ljbiti, kdyby ruměnec gegj přirozený nebyl znamenjm kwótaucjho zdrawj. Krása tedy zawjrá něco smyslného a dušewného pospolu. Wěc tělesná widj se toliko krásná, když w ni od ducha wložen bude smysl a poněťj dokonalosti, a duše opět gen w smyslném a patrném gednánj krásná slauti může. Dokonalost sice magjcy-potah na poznáwacj mohútnost gest vlastně prawda, dokonalost magjcy-potah na žádacj moc gest mrawné dobro, a toliko dokonalost magjcy-potah na cjtěcj vládu nebo na smyslnost gest krásas; a wšak, máli co odewšad krásné býti, potřebj tomu té trogj dokonalosti, aby umu a mrawnému citu neodporcwalo, a smyslům přjgemné bylo. Krása tedy gest domněle umná, mrawná a smyslná dokonalost věci, ohledem na cjtěcj mohútnost; anebo: toho což prawdiwé, dobré a přjgemné gest, citelné s pogenj. Pauhá přjgemnost od krásy tjm se lišj, že přjgemnost toliko lahozenjm smyslnosti se ljbj, krásas umem zešlechtěna; ona tedy na tělesné půwabj, tato na dušewné, swobodné zaljbenj a útěchu se wztahuge, kterauž i plodj.

1. Pozn. Slova krásy kořen gest Kar, odkudž karmja, černý, čerwený a t. d.

2. Pozn. Ažkoli w prostomluvě neywjce rozum, w básněnj neywjce obrazotwornost zaugata gest: nieméně wždy i giné moci dušewné při skládánj účinné gsau, a opět w čtaucjm wjce moci dušewných zaugjmagj. Na přjklad buď tato sloha neb strofa:

*Dnes utěšeně swětu kyns
Pán, gehož w nebi byt,*

XIV

*Ten pramen, z něhož věčně plyne
Sklad divů, krása, duch i cit:
Dnes dech, — a Anděl s nebe staupě
Se vtělí v libé wabů paupě.*

*Tu milé lásky
Své wabné strogj pásky,
By sletěly,
A krásně widěly,
To děcko, které, když ten dětel sljtá,
Ge weselým a libým okem wjtá.*

(Puchmayer).

Prostá myšlénka gest: Dnes narodilo se milostné dítě. Obrazotvorná moc od Boha s nebe provází angela wtělujícího se w narozeného člověka: za anjelem lásky (milostenky) opásané pasem wabů sletugi, aby widěly t. dařily to zrozeňátko, na které pohled i w nás radostný cit působí. Dů w t í p w podobenstwj pramene krásy a giných darů zuzmeuá Boha, w angelu krásnau duši lidskau, w paupěti nemluwně, w děteli tré milostenek. S a u d n o s t t. mu, že Bůh všech ozdob duchownjch i tělesných půwod gest, i ostatnjm tuto wyneseuým usudkům přiswědčuje; rozum toho všeho sličné spogenj widj, a tak všechen duch člověka w utěšeném zaměstnauj a zabylistwu se nacházj.

§ 10. Gako gsau tři hlawnj moci duše t. poznáwacj, žádacj, cjtěcj, tak i krása dle toho, že brzo tu, brzo onu dušnj mohútnost wjce zaugjmati může, tři hlawnj rozdjlj počjtá: w z n e s e n o s t, t r a g i č n o s t, p ě k n o s t. Prwnj dvě potah magj na um (skumný a wýkonný), třetj na smyslnost; tam sjla, mysl; tuto přjgemnost a smyslňý twar přewažuge, Sjla bez přjgemnosti ubjhá w syrowost; přjgemnost bez sjly w měkost: obě, hudauce spogeny, krásu pŕsčbj. Gako wůbec w přjrodě dwoge protiwy nebo točny (*poli*) znamenáme; gako gméno člověka na dvě pohlawj rozumjme: tak wšelikau krásu na dvě rozděliti můžeme. Wznesenost a tragicnost gako mužská, pěknost zase gako ženská

krása považowati se dá. *Giž Cic. I. Offic. prawj: Venustatem muliebrem dicere debemus, dignitatem virilem*, a Milton sličně opisuge krásu rozdjl nau prarodičůw našich:

*K rozjmanj on, a k bogi spůsobnj,
ona klahodě a sladkjm půwabum;
pro boha on sám, w něm ona pro boha etc.*

Pozn. Mužská krása ginak slowe: wyššj, duchownj, tkliwá, ženská naproti tomu: nižšj, přjrodná, luzná (wábná).

§ 11. K wyššj kráse počjtáme čtyry stupně: prudkost, sjlu, welikost, wznesenost.

Welikost. Co malému naproti stogj a sjlu duše bawj i množj, weliké slowe. Pogem welikosti gest tedy potažnj, a nic samého w sobě. Powstáwá na gedné straně z toho, že obrazotworná moc naše dostačiti nemůže kwystawenj wěci w celotě, kterězto celoty nicméně rozum požaduge; na druhé straně z předstawené moči neb schopnosti rozumu k takowé žádosti. Na onom prwnjm záležj welikosti sjla odpuzowacj, t. s neljbstj spogena; na tomto přitahowacj, t. s ljbstj polučená. Přjklad welikosti gest předstawenj moře.

Prudkost znamená tuto moc w pohybowánj, připomjnjacj nám všemocnost tworjcy, k. p. bauře lesy klátjcy a wywracugjcy.

Wznesenost (wyneslost, *sublimitas*), gest ona gakost wěci, která půsebj, abychom wýsost rozumu swého, a spolu slabotu smyslnosti žiwě poznali a cjtili. Pohlédagjce na něco wzneseného, k. p. na oblohu hwězdnu, cjtjme spolu ljbst i neljbst; a sice neljbst z toho, že slabj smyslowé naši darmousilugj, pochopiti tak weliký předmět; ljbst ale z toho, že rozum náš mocně nad smyslnost wýniká, a sjlu swau znamená. **Wznesenost** tedy smj-

XVI

sený cit plodj. Od krásy, gegjž oddjlem gest, různj se toliko silněgšjm dotiskem na mysl, a cit wznesenostj wzbuzený gest cit podiwenj, uctiwosti, tanaucjho na mysl ač geště nebolestného lěku. Příklad wznesenosti gest obelisk strmjcj nad wlnami rozwodněného Njlu.

Wznesené ohledem na skumný um gest, wčem nadlidskau dostognost a silu spatřugeme, a to buď rozsáženě (*extensive*), co počtem neb velikostj přirozenau vyššj gest než obyčegná mjra, n. p. hwězdnaté nebe, moře, Piko, neb giná welmi vysoká hora; buď obsáženě (*intensive*), co w nás předstawenjo neskončené moci a sjlé budj, n. p. hauře, sopky, čili wrchové oheň soptjcj. Toto poslednj slowe také silné. Příklad silného gest skála, o kterauž se wlnobitj mořské obrážj. Gest tedy silné založeno na neobmezené moci; nebo mocj swau neobyčegnau nám předstawenj neskončenosti na mysl uwodj, a to pro množstwj sil w gedno mjsto, nebo pro množstwj předstawenj a citů w gednom citu nebo předstawenj spogených. Ohledem na wýkonný um wznesenost ukazuje se w nadobyčegné moci téhož umu nad smyslnoštj. Kde tedy činowé weliké přemáhánjstogj, tu gest šlechetnost (blahodušj), gegjž stupněgsau welikodušj, a konečně mrawná wznesenost. W takowém smýšlenj sám um se welecenj pro dosaženau šlechetnost; smyslnošt pak se užásá nad ztrátou lahod swých.

§ 12. Wady wznesenému protiwné gsau:

- a) Nadutost, když wýraz mnohem wjce prawj, než myšlénka, kterau obsahuge.
- b) Dobrodružnost (daš Abenteuerliche) gest nesmyslná nadobyčegnost welikosti a wznesenosti, n. p. Mahometowá gjzda do nebe. Máli se hóditi ke krásným djlům, užito buď swobodně

a s vědomím jako takové; tak zplodí v nás cit, jaký to, co komičné a romantické gest, vzbuzuje. Za veliké a vznesené nikdy pokládáno nebuď:

- c) Wodnatost gest zeslabení silné myšlenky dlouhým okorováním a opisováním.
- d) Podlost (njzkost, plaskost) záleží v njzkém představení obecných aneb i důstojných a vznesených předmětů, n. p. Etna má zřevň břicha.

§ 13. Tragičn ý předmět gest ten, který působí, abychom znamenali a živě cítili obmezenost smyslnosti, skutečn ý nedostatek gegj a strádání, spolu ale také powyšugjčí sílu umu a náboženstwj. Tragičnost tedy také gest smjsen ý cit; neljbsti, vznikagjčí z cítěné autrpnosti nad nedostatkem a trápením smyslnosti; ljbsti ale z představení sobě vyšší moci v samých strastech, a ze živého učiti té moci v přirozené lidské, djlem ale z představení našej vlastnej bezpečnosti. Skutkové tragičnosti gsau: bázeň, těžkomyslnost, spoluautrpnost, spogená se vzneseným citem, že v nás swobodná vůle obývá.

§ 14. Pěkn ý (*venustus*) gest předmět, který rozumnému přirozené za dosti důlge, nicméně s něgakau přewahau klahoděnej smyslnosti se nakloňuge. Zde přigde mnoho na dokonalý twar a na ljby něžn ý význam nebo smysl, který klademe wetwar, k. p. Mediceiská Venus ljbj se pro dokonalý twar i pro cudnost a stydliwost, kterau wygadřuge. Pěknost budj v nás přjgemn ý cit uweselení a gasné niysli. Pěknost dělj se od vzneseného a tragičného, poněwadž u těchto skumn ý a w ýkonn ý um přewážugj smyslnost, u pěknoty na opak, zvláště w komickém. Wznesené pro rozsah a náramnost síly

XVIII

od smyslnosti buď nikoli buď nesnadně pogato býti může; pěkné naproti tomu lhb se složenjm rozmanitých částek w cjtitedlnau celotu. Zde gest wnitřnj autlý w ýznam a smysl, a tomu smyslu odpowj-
dagjcj něžný twar, žádagjcj pečliwěgšj prácnosti, wjce wabu a okrásy we wystawenj, nežli samo wznesené. Tento wšak powab rozdjljen gest od ozd ob n ó s t i (*elegantia*), která drobné nepodstatné částice přigjmá, slaužjcj toliko k zweličenj hog-
nosti a zewnitřnj okrásy.

P o z n. Pěknost gest nižšj krása. cf. germ. obs. fein + schön, graec. *Φαεινός* = stkwau c j, gall. fin, Suec. wän, pěkný, lat. venustus, vinnulus. Pjsemě k. gest ssilugjcj.

§. 15. Oddjlowé pěknosti aneb nižšj krásy gsau :

a) Ladnost nebsitnost (baš Nieblich) vlastně pěkná skladnost, zde pěknota s wedlegšjm w ýznamem drobnosti. Potřeba zde zwláštňj něžnosti a šetrnosti w obránj částek, a šwárnosti w skládánj. Ladné i k t á s n i č k ý m slowe.

1. P o z n. Ladný, U Papr. + nitidus, též pol. + nieblich, artig, schön, cf. rus. lad + pořádek, (belle maniere, train,) *Ладно, Шеліт*; ladiť husle + stimmen. sitný sib.

2. P o z n. Ladné stogj naproti velikému, lahodué naproti silnému, lepě naproti prudkému, prostosrdečné naproti wznesenému.

b) Prostosrdečnost přirozená prostota, n a i w n o s t gest newinná otewřenost w okázanj wnitřnjho pocitu. Zde přirozenost swjtězuce nad uměnjm a umluwitostj (konweniencj), kteréžto wjtězstwj může se wystawiti gako bez aumyslu a wědomj osoby, a na ten čas obwese-
lugě prostota; anebo s auplným wědomjmg g g j m, a na onen čas bude tkliwá prostota. Ale po každé budiž práwa přjroda, křiwo uměnj.

c) **Lahoda** (bah̃ Sanfte) gest pěknota wystawená se známkau ljbé pokognosti t. g. powlowného, utěšeného rozwjgenj a postupowánj částečných představ.

Pozn. Lahoda, cf. leh ký. Poláci prawj: mrawy lagodió, die Sitten sänftigen.

d) **Lepota** pěknosti s dobrotau spogenj, zvláště ono lehké nenucené pohybowánj, w kterém ohlašuge se pěkná duše; poslednj slowe též žiwá krása, -kteráž gestli smyslná, sluge wděk, gestli mrawná, milostnost (χαρις), výraz dokonale čisté duše, wznesené, všeobšablé milosti a saustrastj k nižšjm bytnostem. **W a b** (luzné, wnadné) gest pěknost působjci netoliko ljbost, ale i žádost stálého gj požjwánj. **P ř j g e m n é**, co tiché plodj uweselenj k. p. kragina, w které sice žádná část nad giné newyniká, ale všecy wsauhlasný celek splýwagi. **L j b e z n o a t** slabšj stupeň přjgemnosti. **O č a r o w a t e l n o s t** gest neyvyššj stupeň přjgemnosti, za kterauž w pohledu na twar docela lpjme a gakoby pocházjme.

Pozn. **Lepý** cf. grsec. λεπτός = o laupaný, hladký, ohledný, λεπρίς = lamina. cf. lat. lepidus: politus. Prawjme: lepé tělo, děwa; k běhu lepý kůň; lepé mrawy, decens, aptus, bellus.

§. 16. Na wznesenosti polučené s lepota u zakládá se:

a) **W y s o k á** lepota neb ušlechtilost (bah̃ Edel), když pogewuge se klidná welikost a prostota we smyslném pŕwabu přjgemnosti.

b) **W z n e s e n á** lepota, spogenj lepého se strašným, n. p. laučenj Andromachy, w Jliadě.

- c) **Weliká lepota** (welikolepi, μεγαλοπρεπεια) nebo **skwostnost**, gesti spogenj wznescnosti s ideálnj ozdobau nebo s pauhým náhodným leskem, gako známkau bohatstw, n. p. východ slunce.
- d) **Slawné gest** ono wznesené, které slaučeno gsa se smyslnau krásau, známku tichosti a pokoge pronášj, ducha kočekáwánj welikých wěcj připrawuge, a učitj šlechetnosti a welikosti, i spolu rozkošný cit působj n. p. Mozartowy mše.
- e) **Welebné** (majestátné) gest wyššj stupeň slawného.

§. 17. Odrodky pěknoty gsau :

- a) **Směšnost**, nenadále znamenáný odpor mezi spogenými představami, který obrazotvorné moci poněkud sice důležit gest, ale nižádného silněgšjho, se smjchem nesrownáwagjcjho citu newzbuzuge.
- b) **Komičnost** gest wystawenj směšnosti rozumem a obrazotvornostj neboli wtipem ušlechtěné. Gestliže umělec neswornost předmětu se zákonem widinné (ideálné) krásy výslovně nebo i gen lehkým pokynutjm odkryge: komičnost hlubšjho významu nabude. Komičnost **wysoká**, která při tom, že směšnost nesmyslu wtipně a živě wystawuge, nicméně něžných prawidel wksu (krasocitu) a způsobu myšlenj i mluwenj, gakowý mezi zwedeněgšjmi lidmi panuge, šetřj, a tudy w okresu zdwořilosti a ozdcbnosti stáwá.

Pozn. Wkus aneb okus = gustus, der Geschmack; chut také ljhost (die Lust) znamená, a tudy měně se zde hodj.

- c) Š p r y m (žert) gest méně dolehlivých ginorodých věcj ostroumné sestawenj, pod záměrem opravdowosti, toliko swobodnau a`zábawnau hřičku obrazotwornosti. a tak konečně libý cit pldcj.
- d) Š u t e č n é (*burlesque*) gest nízky komičné, které bez ohledu na umluwitost zwedeněgšjho swěta a něžněgšj prawidla wksu, směšnost odporu zhruba a žiwě wystawuge, a samu nehodnost člowěka na zřeteli má.
- e) D i w o o b r a z n é (*rus. wertepné, grotesqua*) gest wywýšenj a zesmyslněnj gistých wad přirozených a neobyčegných; slowe též bez obrazné, č u d n é.
- f) R o z m a r a (přjchuť, *laune*), půwodnj hra wtipu w neobyčegném srownánj směšných a wážných předstaw, bez wyššjho mrawného záměru, toliko kausměchu nad osobnými pošetilostmi (nedowěcnostmi).
- g) H u m o r, podobné půwodnj spogenj wid.(idej) komičnau tworčj mohútnostj, která shlédageci na weškeren swět, saudj ne tak hlupstw j a wady gednotliwých osob, gakó řaděgi přewrácenost celého žiwota lidského pod zászlonau pauhé hřičky, a magici tudy potah přjmo na widinu (ideál) mrawnosti.
- h) S a t y r i c k é, gest komičného druh, když skladatel, nemoha uchowati swé mysli od protivného skutku pocházegjčjho z předmětu sobě odporného, buďto na oko šprymuge, nebo s důtkliwým posměchem pozastawuge se nad nedowěcnostmi a směšnostmi, a nebo kárage přjsně řjtj se na gisté wady a nedostatky lidské.

§. 18. Kráse podřjzeny gsau mimo to gakosti slohu tyto:

- a) **Žiwost**, záležej na tom, aby zesmyslněné ponětj skutek pronášely na nižšj moci dušewné t. na citelnost, smysl wnitřnj, zvláště ale na obrazotwornost, wtip a saustrastj (*sympathia*). Což se děje přenesenými newlastnjmi, gako wyššj barwau ponětj ljčejmi slowy. Různé částky takowé obrazné mluwy nazjwagj se do-
by (*figurae*).
- b) **Zanjmatelnost** (daš *Interessante*) w tóm záležj, aby twar názorem myslj pogatý swau dokonalau celostj duši pohybowal, a účasten-
stwj plodil.
- c) **Lehkost**, aby djlo umělecké bylo gako wol-
ný wýliw gednoho šťastného nadchnutj, beze
snahy, bez mezer, bez draslawosti, bez násil-
ných přechodů, w plynné, gasné, hladké mlu-
wě, utěšená zábawa nazjragjej obrazotwornosti.
- d) **Rozmanitost** (hognost) kteráž působj, že
různé části, bez ugmy gednoty formowé, plo-
dj útöchu čistau, wyplýwagjej z pozorowaného
gegich poměru k celku.
- e) **Barwitost** nebo rozdělenj swětla i
stjnu. Swětlo záležj we swobodném wywý-
šenj neypodstatněgšjch částek twaru; stjnj pak
we schwálnjm zatemněnj druhých, čjmž prá-
wě skutek a dogem celku se ugištuje. Menšj
a gen znawcům cwičeným patrné rozdily w bar-
witosti zvláštjnich částek slowau odlično-
sti neb odstjny (*nuance*).
- f) **Nowost**, aby celek twaru se žádným podob-
ným djlem srownán býti nemohl. Nowé na-
zjwáme, co obsah ponětj našich něgak zmno-
žuge. Gest přjgemno, protože duši našj wě-
děnj žádostiwé gako pokrm dáwá. Může býti
buď w samé věci, buď we wystawenj gegjm.

- g) Smělost gewj se odważným ale zdařilým wýborem a neobyčejným stawěnjm různých obrazů w celek neočekáwaně zanjmagj.
- h) Podiwnost w šjršjm rozumu slowe wše, co předstawenj našemu o běhu obyčejném wěcj znamenitě nepodobno gest, n. p. neočekáwaný pořádek básně, směle výrazy a t. d. W užšjm rozumu ale gest zesmyslněnj předmětu z okolj toho, což dle přirozeného běhu wěcj nepochopitelno gest, a na pomezj widinnosti (ideálnosti) se wznášj, n. p. kauzly, osudenky (Feen).
- i) Pauhost (*simplicitas*), když i z celku i z částj všechna případná ozdoba wylaučena.
- k) Tkliwost, rozčilenost (daš *Rührende, Sentimentale*), wystawenj tužby po neobmezenosti; kteréžto wystawenj w nás plodj smjseaj cit uweselenj a zámutku nad porownánjm widiny se skutečnostj. Widinnost a skutečnost, swoboda i příroda pogewugj se nám wustawném sporu, kterýžto spor, mage základ a přjčinu w našj osobě (podmětnosti) a nesčjslnými přjběhy mravného swěta nám newděk podáwan gsa, pohybuge citem, a naň dorážj. Tkliwost složená gest ze dwau částek: bolesti a útěchy; ona z porownánj skutečnosti a widiny, tato ze zpřjtomněnj widiny pocházj. Láska, tauha, naděge, zámutek, odřjkánj se, a wúbec neyušlechtilegšj citowé lidského srdce, skutečnostj we zniku a zgewenj swém tolikráte zaraženi býwagjee; gsau wokresu tkliwosti.
- l) Romantičnost. Ohledem na děge krásného uměnj pogewuge se básnjctwj w trogj spůsobě. Krásné we swě prostotě, gako sama příroda pod šjrým gasným nebem Jonickým

gest Hele n s k e skládánj. Ne obrowská náramnost, alebrž spanilost, vysoká lepota w krásném, gasném, prohlédném oděwu gest geho známka; naproti tomu, gako wěkowité hory a lesy a bouřlivé moře, a temné chmurami zatagené nebe seweru, gest geho básnjctwj, obrowské, plno welikánů a welikomocných hrdin, kráčegjčj z wvsoka přes úžiny lidské malichernosti, i w samé formě weliké, vážné, strašné. Krátce, wznesená rozmanitost (weličj) gest známka geho. W prostřed gich, gako samy země před a zaalpeyské, w krásné rozmanitosti rozwidlo se básnjctwj romantické, milá směs toho, co dušewné a smyslné, co skutečné a smyšlené gest, wjce ljbezná hra nežli pošmaurná, pronikawá přjsnost, cosi utěšeného, tkliwého, dobrodružného, wěci tělesné wděkem a slastj gakoby záwogem krygjcjho aneb swětlem přistjragjcjho, podobným osvětě luny na hory a doly padagjcj. W okresu romantického ležj dobrodružnost a rozčilenost (daš Sentimentalé), gelikož tato stogj naproti přirozené prostotě; neboť gestli tato člowěka ukazuge, an wšem wěcem obraz swůg wštěpuge, a swobodným duchem panuge nad nuznau potřebau, tak že w podobách prostosrdečných hluboký poklid a ukončenost znamenati; romantičnost na proti tomu wygewuge, co přjroda z člowěka učinila, neb činiti může, an widinnost w něm stogj pod těžkým dawem skutečnosti, a konečnost usiluge o záhubu nekonečnosti. Helenické básnjctwj může považowati se gako epos wauzkém smyslu, sewernej gako dramaticko-epické, a romantika gako lyrično - epické.

m) *Strážní wost* (*παρρησιον*) gest wystawenj wášně, w kterém nadsmyslná stránka člověka se smyslnau boguge, a nad nj wítězj. Strast sama nenj krasowědná, toliko duchownj moci proti strasti usilowánj krasowědné gest. Kterážto swobodná moc we wystawenj zesmyslněna býti musj, proto že pauhá přirozená sjla proti strasti nemůže býti nám důležitá, a nehodj se k wystawenj pěkné formy, w kteréžto potřebj gest, aby obsažný (intensiwný) život člověčj znalý byl po wjtězstwj nad okolnostmi zewnitřnjmi.

n) *Skladnost* (*compositio*), shodné a poměrné osobliwých částek spogenj, rovně gako ge sama twořcjj příroda w gedem celek ústrogný spoguge. O řeči nebo weršjch wadně spogených, neshodných prawj se, že w nich nenj ani ladu ani skladu, t. ani pořádku ani spogitosti. Sem počjsti :

a) *Libozwučnost*, pocházegcjj z poměrného sestawenj a střjdánj samohlásek a spoluzwuček, gakowé k wygádřenj wšelikých citů ljbých i neljbých gsau neyhodněgšj.

b) *Měrnost* (*numeri*), pravidelný postup dlauhých a krátkých zwuků. Pravidelnost ta w hůdbě a weršjch záležj na časoměrné stegnosti postupu, kterýž w prostomluwě k stegnosti wjce méně se hlžj. Gistý počet a pořádek dlauhých a krátkých zwuků slowe stopa nebo noha. Gistý počet a pořádek stop slowe werš (pada); oddělek w básni, po němž se gisté pady opětgj, slowe sloha nebo strofa. O délce a krátkosti zwuků gedná časoměřj (prosodika); o gich postupu skladoměřj (metrika). Gestliže i

měrnost i zwuk slowesný sličn gest k poněž-
tj wěcj znamenanych, powstává na ten čas
skladnost w úzkém smyslu: n. p.

Čtwermonohým ugetau dupotem tepe podkowa půdu.

1. Pozn. Neystaršj zústatky básnj neb skládánj českých psány gsau weršemi ani přjzwukem (silnějšjm wyražěnjm hlásek) ani časoměrem se nezprawugjnjmi a to geště bez rýmu (rownoslohu); nicméně weršowé ti tak znatelnj gsau, že, ačkoli bezewšeho oddělenj w rukopisech nalezagj se, wzdy od gemuějšjhe ucha poznáut a neunesnadně zřázněni býti mohau. Každý skoro werš, něgaký obraz nebo propowěd, neb aspoň widu, a tak smysl některak ukončený zawjrá. Pět prstůw u ruky gest gim přirozená mjra, kterau dwausložně stopy gegich w epickém kroku wzdy vyplňugj; gak brzo ale lyrická forma nastaupj, i pada podle hnutj duše měnj se, buda kratšj, čtyřstrog i dwaustopná; k. p.

Ai wletawo, če mutjši wòdu,

Ce mutjši wodu střebropěnu?

Za tě luta rozwlajaje bura,

Sesypawši tuču sira neba a t. d.

Poletowa holub

Se dřewa na dřewo,

Žalostiwo wrka

Hoře wsěmu lesu a t. d.

Pohled na tyto předrahe zlomky staročeského básnjctwj, srownánj gich se zpěwy ginoslowanskými, dřewným stichotworenjem, Jgorem, a zvláště s prstonárodnj Musau Srbskau, připomenutj Ossiana a dáwnowěkých bardů, druidů a skaldů, naskytuge tu důležitau myšlěnkau, že druhdy po celé Ewropě podobně sobě básnjctwj panowalo, že gestli ne gako nyuj mezi národy, aspoň mezi zdařilými hlavami a pěwci gegich obaplná sebe známost wjce méně rozšřřena byla; wšbec, že, ačkoli historie, to pozdujče uměnj a wědy lidské, na nesčjslně minulosti wěky čirau tmu prostjrá; nicméně i w onom nám neznámém čase rozum a srdce lidské swětla a pěkných rozčilých citů nikoli zbaweni nebyli. Bylali to prwnj vznikagjeho básnjctwj epocha, čili geu ohlas prastaré asiaticke w Ewropu přineseně a w tisíciletém stěhowánj dochowaně wzdělanosti, a dokonalého časomě-

ného básnětj, gehož wetché šlepěge w přjbuze nám
Indii pozorugeme, — toho rozhodnutj, buďaucj skau-
matelů pilnosů zůstaweno.

Toto neystaršj básnětj u Čechu na počátku 14.wěku
spolu s muohým giným národnjm zvykem konec wzało.
Za ně w obyčeg wešlo teukrát Němcům oblíbené rýmowá-
nj, a sám weliký gich nepřitel Dalimil krouiku swau
rýmował. Tu téměř obecně uweden onen čtwerostopný
wers, kterým starobylá skládáj z 14. a 15 wěku, a na
welikém ujle i pozdněšj n. p. Lomnického sepsána.
Prosodie rýmowánjm tju nic neprospěla, a sama skládá-
nj toho času za oněmi staršjmi daleko zůstala. Přjklad
wersů takowých buď tento z Aleksandra :

*Kto se může toho střeći,
Komuž poruče své věci ;
Neniť nic tak protiwného,
Gakž nepřiežů člověka swěho ;
Neb má o to potaz snadný,
Ktož gest w kterém domu wnašný,
Ten mōž když chce byti zradný.*

Nudožerjů (1603.) prwnj na wzor latinské a řecké pro-
sodie českau založiti usilował, po němž Komenský a pozděgi
Drachowský i Rosa postupowali; a kdyby ona nešťastna pe-
rioda (1020) všecku takněč literaturu na sta leta nebyla zni-
čila, zdá se, že teukrát nowá časoměrného básnětj epocha
zaučiti měla. Teprwe za našeho wě . . . když Čechye z důwneho
sua procjtati počala, znouwu přemjtno, gakýby spůsob wer-
šowánj českému gazyku neypřjměreněšj byl. Čast podle Něm-
ců giž i we wksu zákonodárnyh ač samým počjtánjm syl-
lab bez wlastnjho rytmu pokračowala; ginj, zwláště šlowáci
n. p. Krman, za Komenským, časoměru šestjce kračeli.

Důmyslů Dobrowský, gehož zásluhy o wzdlánj gazy-
ka wlastenského nesmrtedluc zůstanau, nawrhł, aby gakó ginj sko-
ro wúbec národowé Ewropegáj, tak i Čechowe w básněuj tj-
dili se přjzwukem, kterýž dle něho ležj bez rozdǐlu na prwnj
syllabě slownj, a tak od r. 1795. neywěšj dǐl skladatelů bá-
sňj tjmto pravidlem až posud se zprawuge. Těto prosodie
prawidlo gest: prwnj syllaba každého slowa gest dlauha, ostat-
nj krátkě; w potřebě wšak i třetj neb čtwtřtá syllaba wedlegj
přjzwuk přjgmagj, n. p. h ý w a l a, přjgme i třetj syllaba
přjzwuk. Wiz Puchm. Bás. dǐl II. a IV.

A wšak tento Slowauům wzácný a znamenitý muž při
swém podaném zdánj, kterýmž wjce do bré mu čteuj nežli

XXVIII

skládaj veršů, nápomoci chtěl, přirozené délky hláskové zřetelně newylaučil, aniž pak to kdy všem jeho pravidla četjícím cele nepochybně bylo, žeby přizvuk větší moc uožli přirozené protaženj hlásek na prosodickau déjku syllab gewiti měl, kterážto přirozená délka w zpěwu nikoli zanedbána býti nemůže. Giž w r. 1798. Josef Ouiš, farář Noworychnowský, w listu posud netiščeném, pak 1805 W. Stach w Starém swém weršowci prohlásili se proti přizvučným veršům. Poslednj odkazował djlem k časoměru; djlem k starému způsobu, syllaby toliko počjtajcjm, stjm rozdjlem, aby wstáwaj a léháj slow šctfeno bylo, K. p.

*O, šťastná země, že knjzata
tak důstogná w lůně chowáš.*

W prwnjm z těchto dwau weršů slova počjtajcjm syllaby na prstech wstáwaj, w druhém léháj. Ale tjm nespěwnosti weršů nepomoženo. Důwodněgi zastali se časoměru nomenowanj spisowatelé Počátek Českého básnictw j w Prašp. 1818. z kteréhožto spisu tyto zde pravidla stúgte;

1. Krátká samohláska činj slabiku krátkau, dlouhá dlouhau, n. p. nebo o o, kvjti — —.
2. Dwohláska činj slabiku dlouhau, n. p. nápoj — —, dey —.
3. Zběh dwau, těj nebo wjce spoluzwuček činj předcházejc samohlásku prosodicky dlouhau:
 - a) na konci slova, k. p. chřest —, milost o —.
 - b) wprostředku slova, k. p. šťastný — —.
 - c) na konci gednoho a z počátku druhého, k. p. od něho — o o.
 - d) z počátku slova, kdež samohlásku předěšlého prosodicky prodlužuge, n. p. co z toho? — o o, ne w domě — o o, kde strach — o.

Wymajjc:

- a) Tekuté l, r, (ř) s gednau spoluzwučkau před sebou necháwaj we složených slowch předcházejc samohlásky obojetně; n. p. zapřjti o — o, wnesložcuých dělagj hlásku dlouhau, n. p. posedlám, o — —, bydlo — o.
 - β) Polauwokály l, r, (ř), mágjli gen gednu spoluzwučku před sebou, nedčlagj hlásky dlouhé, n. p. udržjm o o —; giuak owšem; n. p. postrč — o.
4. Slabiky pomocj l, r, (ř) formowané, nenásledugeli za polauwokálem wjce než gedna spoluzwučka, gsau krátké, n. p. dotrwám o o —; giuak dlouhé, n. p. srdce — o.

Hlavní tedy pravidlo časoměru gest to w krátkosti : Samohláska přirozeně prodloužená, nebo přededvěma i více spoluhláskami w též aueb nastupujcjm slowě nahrnutým postawená, posléze dwoghláska gest zpěwně dlouhá, ostatnj krátke, rovně jako u Řeků. Werše dle času měřeni, dle přizwuku čtení buďte.

2. Pozn. W této zbírce básně časoměrné hvězdičkau *, staré ani přizwukem ani časem neměřeno křížkem † poznamenaný.

§ 19. Zpráwnost a krása, máli twar dokonalý býti, gsau mu newyhnutedlně potřebny, a úplná i nerozlučná těchto vlastnostj shoda gest základnj geho w ýmjnka a vlastnj znak, a slowe tudy zák o n t w a r u.

§ 20. Sloh, pozorngemeli, kterak zpráwnost a krása w twaru geho spogeny gsau, zawjrá w sobě troj spůsob psanj: sprostý, vysoký, prostřednj. Druzjtak nazwanj spůsobowé, jako: tkliwý, obrazný a g. negsau spůsoby psanj, ale gakosti slohu.

- a) S p r o s t ý (nižšj, *simplex*) psanj spůsob gest onen, w kterém auzké spogenj zpráwnosti a krásy nazwjce dosaženo býwá aučinnau předstawěcj mohútnostj, a tudy zřetelnými, spořádanými a celotně sgednocenými ponětjmi, tak aby spolu i cjtěcj i žáděcj moci poměrným ožiwenjm obrazotwornosti za dosti se učinilo.
- b) W y š š j neb w y s o k ý sloh (*sublimis*) nazjwá se onen, w kterémž auzké spogenj zpráwnosti a krásy nazwjce působj se skrze aučinnost citliwosti, tak aby wedlé ožiwené obrazotworné moci také rozumu za dosti se stalo. Tuto wystawená ponětj bezprostředně k obrazotworné a cjtěcj moci, a toliko prostředně k rozumu mlúwj; tknutj a pohnutj zde neybližšjm, poučenj a přesvědčenj ale vzdáleným gest aučelem.

c) Prostřednj gest onen psanj spůsob, w kterém auzké spogenj zpráwrosti a krásy skrze rownau činnost všech třj mocj dušewnjch (t. předstawěj, cjtěj a žádaci) se děge, tak aby přeswědčenj rozumu, tknutj citu a wzbuzenj žádosti, vše porednau se dosáhlo. Tento spůsob stegného všech dušnjch mocj wzdělánj potřebuge, a všem gim sice stegnau hru a zábawu swobodnau působj, nazwjce ale žádaci mohútnost zaujmá, a protož prostřednj spůsob psanj gest vlastnj spůsob mluwy řečnické, kteráž rovně zaujmánj všech mocj dušnjch za aučel sobě pokládá. Dowedenj tohoto spůsobu psanj s nesmjrně hognými odličnostmi geho, a s obyčegnými gemu obratnostmi, wraucnostj a silau, gsau znamenj dokonalého skladatele, a hlawy, co do umu, stownale wzdělané a wyzralé.

I. Básnjewj.

§. 21. Citěj moc, ačkoli s předstawěj a žádaci wládu společně k dušnjm mocem náležj, nicméně od nich rozdjlná a pro sebe zvláštnej gest mohútnost. Těmto třem mocem neb mohútnostem záměrem gest něco giného a neywyššjho, ku kterémuž čelegj a gako wznikati usiluj. Gest to něco samého w sobě, nezkončeného, od rozumu za neywyššj wzor neb widinu (ideál) wystaweného, čemuž obrazotwornost naše oděwu zapůgčuge, čehož dosáhnauti neb aspoň bljže dostáupiti pilni býti máme. Widina gest zesmyslněná wida neb widka (idea); tato pak gest poněť rozumowé, gehož předmět smysly pogat býti nemůže n. p. ctnost, mravný swět. Stogj tedy wida na proti zkušenj.

Tato widina neb ideál ohledem na předstawěcj mohútnost slowe prawda, neboť prawda t. g. dokonalá gednoswornost mezi našimi předstawami gest ten weliký záměř, ku kterému předstawy nebo ponětj naše nésti se magj. Wzhledem na žádacj mohútnost gest ona widina mrawné dobro, kteréž žádacj moc naše swobodným konánjm uskutečniti t. we skutečnost uwěsti má. Naposledy wzhledem na citěcj mohútnost nazjwá se ona widina krasa (w užšjm rozumu); neboť wnitřnjm a čistým citům našim stáwá se za dosti toliko tjm, což krásného gest, a w mezích zkončenosti k widinné (ideálnj) kráse bljžj se. W nezkončenosti tedy wznášej se wšecky naše widiny, a po nj bažj ony troge mohútnosti dušewné; gsauť pak dle toho widiny skumného wýkonného a zkusného (empirického) umu, a ge tyto vlastně k umám (uměnjm) náležej, a magj býti krásné widiny zkusného umu. Wztáhnemeli swé osobné (podmětné) city k té widině nám se naskytagjcj, cjtjme se gaty básnjckým nadchnutjm neb zápal em. Spogjli se s tjmto nadchnutjm činnost obrazotwornosti plodjcj, powstáwagj widinné twary (formy) básnjcké, w kterých básnjck wygewuge nezkončenost swých citů, a ge i po zmizelém času básnjckého početj opět poznáwá. Gestli toto básnjcké nadšenj spogeno s uzralým w kus em a swyczeným citem: twar zplozený nabýwá krasowědné celoty. Nebudeli prawé nadchnutj; zápal a bugnost přechodj někdy w šumnost neb nadutost, a někdy w plaskost.

§. 22. Básnjcká mluwa gest pronesenj citů našieh slowmi, w gegichž dokonalém zesmyslněnj a wolné žiwosti půwod gich z hluboce pohnuté citliwosti poznán býti může, ačkoliwěk cit, aby wygewen a k celotě dokonalé básnjcké formy po-

wýšen byl, neginak než prostředkem představ čili poněťj wystawen býti může.

A u čel a bytost básnjctwj gest názorné krásy swobodné proslowenj. Báseň gest proslowená krásná widina. Básnjcké djlo, když, co plodina twořjcbj obrazotwornosti a pohnutého citu, pogewuge se nám w krásowědné celotě, stogj pod zák onem formy t. neytěsněgšjm spogenj m zpráwnosti a krásy, tak gakož prwé, než we wystawenj wešlo, záleželo w počátečnj zakonné formě našj duchownj bytnosti.

Básnjk sice toliko swé vlastnj city wynášj; ale w geho citech každý giný swé city poznává, proto že gsau to city neyčistěgšj, gakež gen potahmo na widinu gemu se namáwagjcmjti může. Básnjk, wystaupiw z mezj swé osobnosti, mluwj k weškerému člowěčenstwu, a gak on cjtj, tak všickni cjtj a cjtiti moháu, an we všech gest ono widinné usilowánj po nezkončenosti.

§. 23. Báseň wystawuge widinu krásy, a to gest gegj všeobecná látka; wystawuge pak gi pomocj mluwy, a w té záležj gegj twar; někdy wystawenj to neb uskutečněnj widiny děge se w spolku s ginými umami n. p. stawitelstwjm, a tudy powstáwagj případné twary básnjcké. Rozwrhugj se dlé toho básně :

1. Zohledu látky. Slowa widina krásy znamenagj vyššj gakýs celek wid, do citu krásowědně dokonalého přešlý. Básnjk, chtěge tento widný celek neb widinu na zřetel a před oči předstawiti, má potřebj wěci nebo něgakého předmětu, kterýž ony widy a city w něm zplodil, a kterýž on za příčinau gegich wystawuge. Tento předmět buď gest ne p ř j s ně u ř ě i t ý, tak že postupowánj básnjkowo ne tak určuge, gako raděgi

gemu toliko za příčinu a příležitost k vynoření jeho osobných citů posluhuje, jakož n. p. w Pindarových hymnách wjtěžných, neb w Horácowě odě na Virgila; a na ten čas powstává lyrický twar básnj (*forma lyrica*); anebo předmět ten gest cele určitý, tak že od něho wida a cit záwisj, a njm se buď wůle buď obrazotworná moc, buď um a wtip buď konečně rozum zprawuge a wjže; a tu bude wystawěc j twar básnj se swými oddjly: děgopravným (historickým), popisným, naučným, ginotagitelným.

2. Z ohledu twaru neb formy mluwenj.

Buď že gedem toliko mluwjcj se uwedj, a to neb austně nebo psaně, na kterýžto poslednj čas listownj twar (*forma epistolaris*) wzniká; buď že wjce osob mluwj, a sice nebo naged nau, odkudž twar pjsnj a choru (zboru) powstává, nebo strjdně, a to bez určitých charakterů, nebo s nimi; gestli to poslednj, bude strjdný zpěw a dramaturgjcj twar, kterýž skoro we wšech básnjckých formách mjsto má.

3. Z ohledu případné formy.

Ze spogenj básnjctwj s hudbau powstává: kantáta, oratorium, ano půwodně i samy pjsně, balady a t. d. Spogenj básnjctwj se stawitelstwjm a obraznjctwj dává nápis y.

Lyrické básnjctwj (lyrika),

§. 24. Lyrická báseň gméno wzala od lyry, hudebného nástroje řeckého, gehož ke zpěwu užjwáno bylo. Báseň tato rovně jako hudba wynořuge city, a sice ne podle určitého, widy a city ustanowugjcjho předmětu, nébrž podle swobodného

XXXIV

pořadu myšlének, který se více zákonem obrazotvorné a cítěcí moci nežli přisnými pravidly rozumu zpravuje.

Lyrická báseň jest vyšší a nižší, rovněž jako sama krásá. K vyšší krásě a tudy i lyrické básni náležej všecko, v čem převahu vyšší duchovní moci nad smyslnou mocí nebo přirozeností naší živě poznáváme a cítíme, což neobrazotvornost, nebříž toliko rozum náš poznáti a pochopiti může; tedy všecko vznesené a co k tomu náležej t. co velikého, silného, slavného a t. d. jest; potom všecko, co působí živý cit pocházející z vztězství síly v nás obývající nad utrpením nebo strastí smyslné stránky naší, t. všecko tragické.

K nižší krásě počítáme to, v čem ona převaha vyšší duchovní moci nenalezá se, anobříž kde přirozeným žádostem naším, poněkud i sukogenním smyslností za dost se děje, tedy: pěkné, jeho stupně i odrod, totiž komičné, a potom i samo utrpení smyslné a bolest, ne tak mocí vyšší duchovní překonaná, jako raděgi, progiště přjemné s ní spogenné myšlénky a city, milostí živěná a chovaná, tedy tklivost, tichá těžkomyslnost, žalost.

W y š š j l y r i k a .

Oda, hymna, heroida, s pťjpadnými formami.

O d a .

§. 25. Oda jest řecké gméno zpěw značující. Dle některých pochodí od gména *óds* t. koflík neb číše, ku které zpjváno; a tak by značila tolik co *σκολιον* t. piseň hodowná. Nyní ale to gméno oda znamená lyrickou básen vyššího twa-

ru, a gest: silný básnjcký wýliw neyži-
wěgšjch citů wznesenosti wlyrické t.
hudebné formě neb spůsobě.

Ačkoli oda nezawisj od určitého předmětu,
nicméně za přjčinu má wezdy něgaký předmět,
buďto w prawdě nezkončený, buďto básnjkowi w
tom okamženj nezkončeným býti se zdagcjj, tak
že ho dosáhnauti a pochopiti nelze; kterýžto před-
mět nicméně swau důležitostj wšecku moc lidskau
wybjzj k usilowánj po tom, aby ho dosáhla a chá-
pala; nebo předmět, buď w prawdě buď podobně
tak nezkončený gest, že ho pohubiti nelze, kte-
rýž nicméně swau wlastnostj neustále pobádá, aby
člowěk o záhubu geho usilowal; wůbec tedy před-
mět city wznesenosti, welikosti, sjly a t. d. plodj-
cj; nechť on ostatně wztahuge se na poznánj, cj-
tění, nebo konánj. Rozpoloženj ducha, z kterého
oda neybljže powstává, gest úsilj po nezkon-
čeno sti, a základ toho úsylj gest žiwá potůcha
z rozšjřenj a rozprostřenj ducha chtěgjcjho to, což
nezkončeného gest, dosjci, chápati, neb pohubiti,
a tak wšeckeru sjlu swau namáhagjcjho.

Smjsený cit ljhosti a neljhosti gest odě zákla-
dem. Cit ljhosti wzbuzuge se wznesenostj před-
mětu a zaljbenjm na horowánj obrazotworné moci
a citu we wystawěnj widiny, pokawad ona na cit
působila; cit neljhosti powstává z nemožno-
sti widinu wskutek uwěsti, a tjm žádacj mohút-
nost w usilowánj gegjm s citliwostj smjřiti. W odě
ale cit ljhosti předěj nad citem, neljhosti wčase
nadchnutj, proto že horowánjm citu a obrazotwor-
nosti úsilnost zatemněna, citěcj pak mohútnost po-
gata a vyplněna býwá od wýtržné radosti nad u-
wěčněnjm widiny we wystawenj. W nastinowánj

XXXVI

ody duch zapomjná na obmezenost swé žádacj mohútnosti, neobmezený cit a plodistwá sja obrazotwornosti, zpřítomňugj widinný předmět, a geg jako určitý úkaz neb widěnj něgaké do okresu skutečnosti swodj, a čjmswáděnj a wystawěnj to wjce dařj se hluboce pohnutému citu, a zpráwné, plodistwé obrazotwornosti, tjm w poslednj chwjlce nadchnutj auplněgšj gest wjtězstwj citu ljbého nad neljbým.

Wlastnosti ody gsau : a) Nadchnutj neb zápal swrchowaný, t. na neywýš pohnutá citliwost a ta blahá shoda mezi dušj a tělem, an widy se zesmyslňugj, a ponětj zwidiňugj. Horovánj lyrické, smělý počátek, skoky, neobyčegnost pořádku a slow gsau skutky toho zápalu, gakož i giné wlastnosti, a sice :

b) Gednota a prawost citu, aby sobě neodporowal a přjčině geg plodjcj přjměren byl.

c) Krátkost a stručnost, gak potahmo na celau odu, tak na gednykaždé wýrazy.

d) Neočekáwanost a nowost, gegjž wrchem gest podiwnost.

Pady (werše) k odám hodné gsau safické, choriambické, alkaické, asklepiadické; méně paubé jambické a trochaické, byí i rým k pomoci gich stál.

Rozwrhugj se ody 1. dle předmětu ge podáwagjcjho a) w ody, gichžto předmět gest w prawdě nezkončený, sám w sobě wznesený, n. p. bůh, ctnost, nesmrtedlnost, weškerenstwo, wěčnost, a t. d.

b) wody, powstálé přjčinau předmětt w sobě samých ne sice nezkončených i prostowznesených, a wšak s takowými w poměru a wztaħu

něgakém gsaucjch, n. p. oda Palackého na Maudrost (w Počát. Básn. str. 120).

- c) wody pošlé z předmětu toliko básnjkowi na čas zápalu nezkončeným a wzneseným se zdagjcjho n. p. Palackého oda na Radošf.

Ginak gsau ody a) libomudrecké (filosofcké), obsahujcj prawdy, které w menšjm zápalu dalyby přjčinu k naučné básni.

- ǔ) bohatyrské (heroické), o znamenitých lidech a skutcjch gegich gednagjcj.

- c) Též ody náboženské, vlastenské, wogenské a g.

2. Dle panugjcjho citu ljbosti neb neljbosti gsau ody buď zadiwenj neb lásku wraucj, buď pohrdu, mstu, neb nenáwist zawjragjcj.

Konečně oda přigawši twary rozličné, může na způsob rozmluwy neb listu složena býti. Gsau i satyrické, wjtěžné (*epinicia*), hodowné (*scolia*) a kginým přjležitostem psané ody.

Oda lišj se od hymny tjm, že wnj panuge to, co wzneseným, w hymně to, co slawným gmenugeme; ona gednoho zpěwáka, tato celého spolku hlas gest. Heroida swým přirozenjm tragická gest. Pjseň pěknost a nazwjce ušlechtilost (daš *Edle*), elégie ale tkliwau neb lahodnau krásu zawjrá.

H y m n a.

§. 26. Hymna z řeckého gména *ὕμνειν* t. zpjwati nazwaná, znamenala chwalozpěw na něgaké božstwo, zwláště při slawnostech obětnjch, s prowozánjm hudebných nástrogů přednášený. Hymna tedy gest ku společnému zpjwánj při slawnostech ustanowená a tudy na wzor pjsně složena wyššj lyrická báseň.

XXXVIII

Žeby toliko božstwj neb aspoň něgakāu podobiznu geho obsahowati musela, gest přjliš úzké poněťj o hymně. Básně, gako Horácowa *I. 30 ad Venerem*, gen w newlastajm smyslu hymnau slowe.

Co se týče horowánj a sily lyrické i zápalu we wystawěnj, oda i hymna sobě rowny gsau, a to wobau záležj na sjle osobnj básnjka: to wšak, že hymna k slawnému zpěwu ustanowena gest, dělá gegj rozděl, že i sama slawná býti musj, pak že mnohé oddjly krásy, gako pěknost, tklivost a t. d. w hymně méně než w odě panowati mohau, kterážto poslednj i šprym ušlechtilegšj a satyru strpj. Také počitj krásy w hymně tak rychle střjdati se nesmj gako w odě, poněwadž celý zbor lidu nemůže tak snadno a hbitě přechoditi od gednoho citu k druhému, gako gediný člověk duchem básnjckým nadšený.

Wlastnosti hymny gsau:

- a) Přjsně zachowaná gednota wzneseně krásného citu, a zwláště toho, co slawným nazjwáme.
- b) Lyrický pořádek znalegšj a předmětu wěrněgšj než w odě, pro tu samu přjčinu, že společný zpěw gest.
- c) Krátkost neb stručnost gak w osnowě neb plánu, tak zwláště w proslowenj.

Rozměr (*metrum*) hymny, co společného zpěwu má býti stegněgšj. Hexameter (šestiměr) gest tuze široký, a gen k epickolyričným básnjm, gake gsau Homerowi přjpsané hymny, přiměřený.

Přjpadné twary hymnowé gsau:

- a) W o g e n r é zpěwy, gake gsau Tyrteowy, ačkoli elegickým weršem psané.
- b) P a i a n y, wúbec každá nadšeněgšj pjeň na důstogný něgaký předmět, n. p. obět, hody a t. d. w úzkém smyslu toliko neyslawněgšj dj-

kůzpěw po wyhrané bitwě, od něhož rozdjlny byly *épique* t. ody k pochwalě wjtězů we hrách zápasnjch.

- c) Chrámny zpěwy, které u Řeků zvlášť hymny slauly.
- d) Dithyramby, vlastně zpěwy k počtě Bachowi, a výraz spilého nadchnutj k nepravidelnému tanci. Poněwadž ani gedneho gistého příkladu ze starého wěku nás nedošlo, newjme, gaku vlastně formu dithyramby měly, ano že ctěnj Bacha přestalo, dle Herderagich ani mjtí nemůžeme. U nowějšjch tedy slowe dithyramba báseň neywětšjm nadchnutjm a gako w opilsti psaná, swelikau swobodau w rozměru, obrazjch i obratech, ale wezdy pod zákönem zpráwnosti a krásy.
- e) Klotické (wzjwagj) fisické, mythické hymny, gimiž božstwo některé zbožněno, úkazy přírodné wzjwány, pauti bohůw oslaweny býwaly.

Heroida.

§. 27. Heroida gméno wzala od slowa *herois* (hrdinowá manželka neb hrdinka) proto že u Owida, může býti nálezce této básně, hrdinky a hrdiny na wětšjm djle co pišjci gi osoby se předstawuj. Gest vlastně báseň lyrická wyššj, w spůsobu listu poslaného od hrdiny neb hrdinky, nebo ginak znamenité osoby z bágečného neb skutečného swěta, giné podobné osobě, city gegj wdůležitě a památné době žiwota wynořugjci.

Předmět heroidy gest: milost, láska kwlasti, k swobodě, uražená čest, gittěnj se duše weliké pro nehodnost a t. d.

Potřebné gakosti gegj gsau:

- a) Prawdiwost, t. aby přirozeným citu a strážnj zákonům, charakterům a stawu osob neodporowala.
- b) Wznesenost a tragičnost, čjmž vlastně od giných druhůw lyrických děl j se.
- c) W celosti gemnějšj a mjrnějšj ton nežli w odě býwá, mezi prosaickau střjzwostj a lyrickým záchwatem w prostřed, ač bljže kdruhému pro lyrické vyššj přirozenj.

Pady elegické užil Owid. Jtalowé w terci-nách, Angličané w pětistopých jambich, Francauzi w alexandrinjch psali.

§. 28. R h a p s o d i e gest silné zesmyslněnj a zpřjtomněnj citů bez zachowánj ustanowené formy, nebo bez úplného wywedenj věci.

N i ž š j l y r i k a .

Elegie, pjeň, poslánj neb list básnjckj, s přjpadnymi formami.

E l e g i e .

§. 29. Elegie gméno pošlo ze slowa *ελεω* t. politugi, a znamená žalostnau, truchlau, plačnau pjeň, žalozpěw; gest pak nižšj lyrická báseň tiché a smjsené city s přewa h au ljbosti nad neljbost wystawugjcj. Tkliwost, sladké hoře, něžná, tichá pěknost gsau bytnost i znamenj elegického nadchnutj, powstáwagjcjho z želu a potěchy smjsené. W takowé rozpoloženj ducha přicházj člověk, když sobě zpřjtomňuje dobro něgaké buď ztracené buď nedosažitelné. Cit neljbosti nad ztrátou neb negměnjm dobra spleywá dohromady s citem ljbosti z pomněnj na

skutečné neb w mysli předstawené drženj a požjwánj téhož dobra, tak že naposledy cit ljbosti gest přemahatelem citu neljbosti, a vychází konečně na ono utěšené widěnj neb wytrženj ducha, kteréž básnjka we wystawenj elegie zaujímá.

Předmět elegie gest milost neb přátelstwj, pozemské neb nadsmyslné t. knáboženstwj nebo mrawnému pořádku náležegcj věci, a dle toho rozdjlů i sama elegie wjce méně barwu wyššjho nadchnutj pronášj. Ona wypisuge žal přecjzené citliwosti, lpěgjcj we zwidiněném (idealizowaném) předmětu, djlem we připomjnanj sobě dřewnj požjwané blahosti, djlem w neywnitřněgšj naděgi možného knj se přibljženj, ano dokonalého gj odepřené dosaženj. Ona tesknj nad osobnými (podmětnými) wadami, nebo nad newyhnutelným osudem, kterýmž dobro odňato; ona ale také mocj obrazotwornosti posléze dáwá citu ljbému přewahu nad citem neljbým, an wyobrazowánjm téhož dobra a utěšeného předmětu w nás ne sice trwalé ale newýmlywně sladké rozpoloženj cjtěcj mohútnosti působeno býwá. Kauzedlná minulost a budaucnost wznášegj se wákol elegie: toliko přítomnost wezdy tratj w přirownánj knim, a w tom založeno gest ono w elegii panugjcj teskněnj.

Od pjsně dělj se elegie fjím, že tamto pauhé, čisté utěšenj wládne, tuto útěcha spogena se žalostj; tu tkliwost, tam spanilost. Od ody nedělj se elegie smjseným citem, kterýž i w odě mjsto má, ale stupněm nadšenj a silau we wyobrazowánj. Odický básnjk zkušuge sjlu swau we wyobrazenj swrchowanosti, elegický ale gako w saumraku unawené sjly se nese, kterážto sjla k plnosti odowé newybugj sice, ale k tomu postačuge, aby udržela se poněkud hra obrazotwornosti s předmětem swé-

XLII

ho nadchnutí, a skrze to nadchnutí widinná předmětu pěknost smyslně wystawena býti mohla.

Pada sice každá lyrická i kelegii se hodí, nicméně šestiměr s pětiměrem střídaný gj tak obyčejný gest, že elegickau padau slowe.

Přijpadné druhy elegie gsau: elegie dramati-zované, listowné, idyllické. Sem i náležj:

- a) Duma, gakož řekl zamyšlená pjeň. U Poláků tak slowe rytjřská neb bohatyrská elegie, w které gest dolehlivost ne gednotliwé osoby, ale obecná, a w které osoba zpjwagjčj hnutjm těla i towaryšjčj smutnau hudbau žel wyrážj. Přjkladem gest duma o Štěpánu Potockém od Němčewiče, takto počjnjagjčj:

Sluchajcie rycierze mlodzi zalosney lutny iśczenie.

- b) Sonet, gehož prwotnjm znákem gest nejčistějšj láska mjrněgi, silněgi wyslowená. Pad geho čtrnácte tak rozděleno gest, aby na prwnj dvě slohy (strofy) po čtweru, na ostatnj dvě po třem přišlo.

- c) Rondo, básnjcká hříčka, kdežto w gedné sloze toliko dwa rými střjdně přicházegj; prwnj pada po třetj se opakuge, a přjpw (refrain) opětuge prwnj dvě řádky od něho pěti řádkami oddělené.

- d) Triolet gest kratšj spůsob rouda, osmi řádků, kdežto po třetjm řádku prwnj, po šestém prwnj a druhý se opětuge.

R j s e ň.

§. 30. Pjeň gest k zpěwu složená, g'ediny, nazwjce ušlechtily cit wyrážegjčj básěň. Tento cit takowě pogal mysl básnjka, že on gak předmět swého nadchnutj, tak potah

geho na swau citliwost a wůli gednjmkrátém wy-
nořuge, a sice tak, aby wyobrazenj předmětu neb
wěci gako za pole nebo základ wýstawě slaužilo,
na němž by osobné hnutj cjtěj moci čistě a určítě
ponjmáno bylo.

Powaha pjsně gest ušlechtilý cit a čistá ra-
dost, ne tak sjla, gako milé rozčilenj, pocházegj-
cj z osobného rozpoloženj citu basnjřowa, wzbuze-
ného rozgjmánjm dobra něgakého, po němž taužj-
me, w gehož drženj gsmě, neb kteréž obrazotwor-
né našj moci se naskytá.

Předmět pjsně gest buď wynořenj přjtomného
hnutj myslj, gako: lásky, radosti, wděčnosti; buď
wěc, která básnjkowau myslj pohnula, buď rozgjm-
mánj něgaké prawdy, buď obogj to pospolu.

Pjseň od ody tjm se lišj, že a) pohnutj my-
slj w pjsni gest mjrněgšj, wěc méně wznesená n. p.
něgaké přigemné zgewenj z žiwobyty towaryského;
wodě předmět obchodj společenstwo lidské a w
mezech zkončenosti nezkončenost se wýstawuge.

b) W pjsni rozčilenj a citu sjla skoro táž zůstá-
wá; wodě brzo horuge, brzo až ku sladkosti
se snášj.

c) W pjsni gediný cit panuge, a žádných tu wý-
stupů a wybjhánj po giných wěcech.

d) Pady k zpěwu přiměřené býti musegj; tudy
stegné slohy, pady, přestáwky.

Od elegie spolu tjm se různj pjseň, že ra-
dost w nj panugcj nezatemňuje se přimjšenjm zna-
menitého želu.

Rozwrhugese pjseň na duchownj a swětskau.

Duchownj pjseň gest modlitba k bohu, a
wygewenj wzneseného citu, pogjmagicjho nás při
rozgjmánj wšedokonalosti, wšeswatosti a wšebła-
hosti božské, a upřjtomněnj poměru nebo wztahu,

XLIV

w kterém on k nám a my k němu stojíme po weškeren čas našeho nynějšho i budoucjo bytu. Může tedy býti výrazem určitých citů našeho djčiněnj, obdiwenj, zpřjtomněnj powinnosti, ljtosti nad přečiněnjm, naděje w budoucnost.

S wětšká gest wynořenj určitého přjběhy žiwota wzbuzeného citu. Slowe

a) N á r o d n j, když lásku k vlasti neb giné dobrých občan žádosti pobuzuge, neb, což památného gest, paměti podává. Swrchowaná prostota gest neywětšj okrasa gegj.

b) M r a w n á, gestliže ctnost káže a hlásá.

c) B e s e d n á, gestliže kobweselenj na besedách a w spolcjh směřuge; a n a k r e o n t i c k á, gestliže radosti z lásky a wjna wplýwagcj smyslne dokonale wystawuge.

Sem počjsti náležj swadebnj pjsně a drobňůstky franské gako *Vaudrille*, *Madrigale* a p.

P o s l á n j.

Poslánj aneb list básnjcký gest na gistau osobu wztahujcj se wystawenj básnjcké gistých wůbec lidských citů, prawd a wztahů w spůsobě listu. W poslánj básnjk síce kgedné osobě obrácen gest, ale w nj k celému pokolenj lidskému mluj, kteréž si w té osobě předstawuge. W tom i od prostomluwného listu rozdjen gest básnický, že ónen gedné toliko osoby se týká, a takměř gj samé srozumitedlný gest. Čjm obecnějšj obsah básnjckého listu, tjm wětšj geho cena; odtud žiwot a zesmyslněnj béře, a k celosti krasowědně dokonalé formy wywýšen býti může. Gestliže list takowý obsahuge osobně city skladatelowy, počjtá se básnjcký list klyrické for-

mě ; ljčli děge a přjběhy, gest oddjl děgopravné (historické) formy ; gestliže zesmyslňuje určité poně-
tj a prawdy woděwu krasowědném, na ten čas
geg knaučné formě připočjstiliz. Může pak býti
poslánj buď vážné buď směšné.

K a n t á t a.

§. 32. Kantáta, gmenem iwěcj italický ná-
lezek, gest lyrická básěň khudbě promě-
né a rozmanité spůsobená. Tonem sice
neybljže k pjsni náležj, může však i kodě a
hymně se bljžiti. Poněwadž k hudbě odhodlána
gest, potřebj, aby skladatelé hudby a básně se
potkáwali t. g. aby básnjk hudebnjku k ruce praco-
wal, objrage takowý předmět, takowý rozměr
syllab, takowau proměnu částek, ano i tako-
wých w samém skládánj hlásek, které hudbě ney-
přiměrenějšj gsau ; skladatel hudby naproti tomu
nadchnutj básnikowa následug. Mezi samohláská-
mi zwučnějšj gsau prostřednj a, o, e, nežli krag-
né i, u.

Částky kantáty gsau :

- a) Proslow (recitativo, gakoby řjkánj hudeb-
né, poněwadž se dle taktu nezpjwá, nébrž tak
pokračuge, gakoby se mluwilo), má to ustano-
wenj, aby city magjcj proneseny býti připra-
wowalo, a rozpoloženj ducha ohlašowalo, gako-
wé básnjk spůsobiti w posluchačjch sobě pře-
dewzal.
- b) Hlas (arie), gest delšj neb kratšj, wjce neb
méně nástrogi hudebnými wyprawázený nápěw
(melodie). Wynášj pak určitý cit, a má tedy
powahu pjsně. (Dwauhlas, troghlas a t. d.)

XLVI

e) **Zbor** (chor), shromáždžuge weškeren cit kantátou neb různými částkami gegini wzbuzený, a gest jako výraz citu w celém shromážděnj panugjcjho.

Gest jako pješ : duchownj a swětská.

Duchownj určena gest k oslawenj welebnosti božské a wztahu geho k člowěku, neb k wystawenj a zesmyslněnj gistých děgů a nauk ubožitého náboženstwj.

Swětská slawj předmět něgaký ze skutečného žiwota, uměnj a občanských wztahů, n. p. rodiny, swěcenj a zaraženj gistých spolků, ústawů a t. d.

Obogj může dramaticky založena býti, ač že tjm dokonalost wystawy ani básnické nadchnutj nezjská.

Wystawěcj básnjctwj.

§. 33. Powaha wystawěcjho básnjctwj gest určitost předmětu od skladatele swobodně zwoleného. Wida a cjtěnj péknoty ustaweno gest na předmětu zde nazwjce wůli neb obrazotwornau moc neb um a wtip neb konečně rozum zaugjmagjcjho. Básnjk, co do myšlének a pořadu citů, wjce wázán gest na wěc čili látku. Poznati tedy ten twar po tom, že city a gich postup nazwjce rozumem a obrazotwornostj t. g. zákony těchto dušnjch mocj se zprawugj, že básnjk tuto vlastně toliko předmět swého nadchnutj, ne pak swé osobné city wystawuge. Poněwadž ale konečně wšecká krásá na citu záležj, a proto básnjk i zde cit stawiti t. k potrwanj zadržeti a zdjleti musj ; nemůže toho ginak dowesti, než tjm, když předmět swůg wystawj w tom swětle, t. g. w auplnosti wnitř i wně, čjm a gak na cjtěcj mohút-
nost geho působil, a když předmět ten tak důle-

žitě a zajímavě, tak zračně a živě vypíše, aby i w giných ten samý cit krásy wzbudil.

§. 34. Oddjlowé této hlawnj formy (děgopravný, popisný, naučný, ginotagitelný) rozwrhugi se opět w rozličné druhy dle rozdjlné látky, přeměny (modifikacj) krásy wystawené, dle hlawnjho citu wzbuzenu býti magjcjho, dle zvláštnjch twarů a t. d. A všickni tyto oddjlowé, rovně gako u prwnj hlawnj formy (lyriky), ano předmět s wídinai buď we stownánj buď we sporu stává, mohau wážné a směšné, humoristické neb satyrické býti.

Děgopravná neb historická forma básnjctwj.

§. 35. Tato forma založena gest na zwidněném wystawenj děgůw (*facta*). Děgem nazjwáme proměnu úmyslem osoby mravně wykonanau; stogj naproti přjhodě, we kteréžto úmyslu nenj. Děgbásnjcký ale gest z hnutj wnitřnjho duše powstalých, wdolehliwý skutek spogených proměn gednota.

W básnjckém děgi pozorowati : a) předmět něgaký, t. něco dobrého nebo zlého; b) hnutj mysli neb žádost osoby mravně t. rozumné a swobodné, chtěgcj buď dosjci toho dobrého, nebo uwarowati se toho zlého; c) trudnosti, neb nesnážky, kteréž úmyslu mravně osoby w cestě stogj; a ty mohau býti :

a) přjrodné, gako: moře, řeka, bouře, tma, noc a t. d.

β) mravné, a sice neb žádosti odporné w též samé osobě, neb w giné, anebo pochyba wěci a poznánj gi; n. p. Agamemnon dceru swau obětowati co král chce, co otec nemůže chtjti; Eneas králowstwj w Italii zaraziti žádá, Juno

XLVIII

tomu zaraženj odpotuge. Oidip newj, kdo gest zábigcem Lajowým.

- d) prostředky a pomůcky k odstraněnj nesnázej, gichžto osoba mravná užjwá. Powstalá odtud půtka slowe uz el děgowý, z něhožto žiwost i sladkost wyprawowánj.
- e) Rozwázánj uzlu a zagjmagjcy skončenj všeho děge, wčemž osoba hlawnj buď překoná, buď překonána bude.

Charakter gest obraz člowěka z powahy, mrawů a skutků geho složený. Geho potřebné gaskosti gsau, aby byl stálý, ne gednotwárný, ač ne přjliš rozmanitý (nestegný), wěku, stawu, pohlawj, národu přjměrný, a gestliže smyšlen, prawdě podobný.

§. 36. Děgoprawné básnjctwj gest wystawenj swobody lidské nebó charakteru we wálce strudnostmi w krasowědné gednotě.

Hlawnj wěc gest zesmyslněné wystawenj, drženj a provedenj charakteru neb hrdiny a protiwné moci neb trudnosti, s kterau boguge, mezi nimiž musj býti gistá poměra neb srownalost. Kdyby trudnost patrně wětšj byla nežli sjla proti nj bogugjcy, wjtězstwj napřed gisto by bylo; kdyby sjla hrdinowa trudnost očitě přemáhala, zadiwenj naše mjsta by nemělo. Gediná gich srownalost nás zaugjmá.

Předmětem děgoprawné básně gest celý obor neboli okres minulosti a přjtomnosti se všemi událostmi w přjrodě, a se všemi úkazy swobody w obci mravných wlád, tak gako okres možnosti, kterau básnjc podle podoby skutečnosti wytworuge.

Rozehranj mezi prostomluwným a básnjckým děgoprawným slohem gest, že onen samu prawdu,

tento prawděpodobnost, t. básnjckau prawdu za zákon uznává, na kteréž wšechen skutek krasowědný zpoléhá. Básnjck i prawdiwé přjběhy wyprawuge podlé gediného zákona možnosti; neboť on působj widinný twar, w kterém obsah wystawený se naskytuge, a gen prostředkem toho twaru wystawený obsah nebo předmět na cjtěj. mohůtnost působiti může. Mimo to gsau geště následgjcj gakosti básnjckého děge :

- a) gednota, wzhledem času, mjsta a sámého děge, kteréž wšecko swobodnōgšj gest w epickém nežli dramatickém básnjctwj, proto že toto před smysly, ono před obrazotwornau moc se wystawuge, a ta snáže mámiti se dá nežli smyslowé. Proto k. p. w diwadle za několiko hodin, neywjce dnů děg se koněj, w eposu přes rok trwati může. Mjsto také w diwadle mēniti méně se dá než w eposu. Prawidlo tedy posudzachowáwané gest, aby diwadelná hra brzo, a možněli, w několiko dnech a na témž mjstě, co neywjce může, dála se; aby byla gedna osoba hlawnj, gedna panugjcj trudnost, geden uzel, a geden konec, ku kterému wšechno by směřowalo. *Wstawky (episodia)* t. wedlegšj děge, kteréž w básni uwodj básnjci dle rozprostraněj a ukrášenj swé básně, buďte wzdycky s nástogjcjm děgem spogeny.
- b) Celost w tom gest, aby děg básnjcký měl swůg počátek, t. přjčiny, z kterých pošel; prostředek, t. uzel, a konec, t. rozwázánj uzlu a rozhodnutj osudu wšech osob děgjcjch.
- c) Zanjmatelnost a dolehliwost, aby děg týkal se čtaucjho buď co člowěka, buď co vlastence, buď co náboženstwj gednomu oddané osoby. Samy pak osoby zaugjmati mohaw

L

nás velikostj zewnitřnj, n. p. králowé; buď wnitřnj, n. p. brdina udatný, člověk ctnostný.

d) *Podiwnost (mirabilitas)* w širokém smyslu wzatá gest potřebná každé děgopravné básni, proto že dolehlivý a zajímavelný skutek, ku kterému děg poetický vlastně směřuge, bez velké přípravy, rady, charakterů, slowem bez toho, co swau nowostj a neobčegnau powahau duši pohybuge, t. co podiwného gest, dosažen býti nemůže. Podiwnost ale w úzkém smyslu, t. diw, kterýž toliko přjstupem wyššjch a mocněššjch bytnostj wyswětlen a pochopen býti může, w děgi widinném (ideálném) ne ale we wýtwnorném (mimickém) mjsto má.

Strogstwa (machinamenta) nazjwáme bytnosti nadpřirozené, působjckj skutky ginak přirozeně powstati nemohaucj.

§. 37. Neyobčegněššj rozdělenj děgopravných básnj gest na epické (rozprawné) a dramatické (herné).

Epické básnjctwj.

1. Wyššj.

a) wážné.

§. 38. Obsahuge wýstawu takowé události swěta, která wyšedšj ze swrchowaného snabděnj neb namáhánj žádacj mohútnostj čili wúle, gakožto přjmá widina neywjce zaugjmá wyššj činnost wúle, a wýtečná gest krasowědným obsahem toho, co velké i toho, co romantické slowe. Sem náležj wyššj a romantický epos soddjly swými t. heroickým románem a baladau.

Epopéje heroická, minická, romantická.

§. 39. Epopéje wážné známka gest velikost a důležitost předmětu, která gewj se tjm, že wěc

LI

přemnohá lidj se týká, a k gegich štěstj neb nešťestj welmi přispjwá, gako gest založenj vlády, oswo-
bozenj vlasti., wykaupenj lidského pokolenja t. d.

Gest tedy epopéje wázná: weliký, táhle, t. se wšemi přjčinami, trudnostmi a skutky provedený, lidského pokolenj neb gednoho aspoň národu štěstj rozhodnau, a newiditelnau božstwa neb osudu vládu swětla wystawugjcj děg básnjcký.

Předmět ten, buď že vlastensky, buď že nábožensky důležit gest, wezdylépegi oběre se prawdiwý nežli smyšlený, proto že prawdiwý děg sám sebau čtaucjho wjce zaujímá a pohybuge, než gakykoli nálezek a kolotánj myslj. Neylépe hodj se událost časem od nás poněkud vzdálená, aby básnjck bez ugmy wjry děgopravné, kde co potřeba, měniti n básnjcky prawdu tworiti mohl.

Spokogjli se při tom básnjck (gakož w nowých děgch ginak nelze) podiwnostj w širokém smyslu, a wše we swé přirozené mjře ač wzneseně wystawuge, gest na ten čas epopéje mimická (wytworná) n. p. Leonidas Glowerůw. Wezmeli předmět z dáwných heroických časů, wěci gednak smyslne ale we wětšj mjře předstawuge, gest na ten čas epopéje heroická, gako: Jliada, we kteréž podiwnost užšjho smyslu, t. wyššj nadpřirozené bytnosti, aneb strogstwa mythologická swé mjsto magj.

Oběreli konečně předmět z prostřednjho wěku, wýchodnjm tagemstwjm (mysticismem) znamenitého, kterýž ostatně gakausi přjgemnost wěcem přidává, má na ten čas epopéji romantickau, která, magjc mnohé stupně, někdy welikostj obsahu a wáznostj wyprawowanj wyššj a vlastnj epopéji ce-

le se wrowná, jako: Jerusálem, Rág, Messiada; někdy ke komické přístupce, a tato obyčejně tak zwaná romantická epopéje gest mezi wážnau a směšnau prostřednj, w njž to we věcech a osobách podiwné se skutečným a we wyprawowánj wážné s utčšeným, důstojné se šprymowným spogeno gest.

Wěk tak nazwaný prostřednj, dobrodružstwjm rytjřstwa wýtečný, Hmerickému wěku podobný, obrazotworné moci hogně předmětů nawrhuge, neboť sklonnost ke všemu podiwnému, nadobyčejnému, tajemnému, mystickému, k čarám, kauzům, duch wogenský tehdáž panugjij, mrawů spůsobnost a lěpota, lásky, udatenstw a nábožnosti podiwné spogenj, wezdegšj tehdáž slabých utiskowánj, a vzniklá tudy gim přispěti žádost, zvláštnj obyčej, smělá odwážnost, slowem podiwnost, welikost polučená s přjgemnostj wšudy skladateli utěšené předmčty a čtaucjm uweselenj podáwagj. Strogstwa epická tu obwyklá gsau: čaroděgnjci, osudenky (*Féen*), trpasljci neb welikáni podiwnau mocj nadanj, i bezžiwotné wěci kauzedlné, n. p. prsteny, klobauky, meče a g.

§. 40. Oddjlowé wážného epického básnjctwj gsau:

- a) Heroický (bohatyrský) román, wzatý z wěku heroůw (bohatyrůw), welikost a podiwnost sice pronášj, ale obsahem epopéje nedosahuge.
- b) Historické menšj a wětšj zpěwy, powažowati mohau se za předchůdce epopéje, magjce známku welikosti nebo romantičnosti na sobě, ač menšj rozsahem. Takowé gsau mnohé z Ossianowých i z staročeských zpěwů n. p. Zábog, Jaroslaw.

c) **Balada**, formu historickau slyrickau spoguge, a tudy spůsob pjsně pronášj, gako giž samogméno upomjná, pochážege od gallického *bal* t. tanec, ples. protože ktanci zpjwána býwala. Starožitná sprostnost a sjla gest neypěknějšj okrasa gegj.

β) Směšně.

§. 41. Epické básnictwj dále obsahuge: wystawenj nápodobně zčinnosti wůle pochážejcej, a e ne důležité události, kteráž gako nepřjmá, t. obráčená widina k mysli mluwj, a krasowědným obsahem toho, což komické slowe, wýtečnau se děge. Sem náležj: **Komická** neb **směšná** epopéje, nebo wystawenj děge w zesmyslněném odporu částek geho, k obweselenj a smjchu.

To wystawenj státi se může dwogj cestau a) wyprawovánjm děge skrowného, chaterného, gako by welmi wážný byl, se wšj skwostnostj slohu. b) snjženjm důležitého a wážného děge skrze zlechčenj osob, skrze tréfné obrazy, newzdělanau mluwu. Tento druhý spůsob stogj naproti občanskému eposu, a mohlby slauťi: **občanským komičným eposem**; cnen prwnj postawen gest naproti herické epopéji, a může zwáti se **komická epopéja**, vlastně tak řčená. Tamto nehodj se wěc a osoby kmluwě, tuto mluwa kwěcem a osobám.

Rozehranj mezi wážnau a směšnau epopéjj gest: wážné obsahem gest důležitá událost, komické skrowná; tam přjmá, tu obráčená widina; tam ljc tu rub; tam wěc i sloh w důstogném poměru, tu w odporu; tam přjčiny a skutky sobě přiměřené, tuto nic, a t. d.

Předmět může býti prawdiwý i smyšlený. Satyra gest často gegj průwodkyně. W strogstwu

(*machinae*), w pořádku i wúbec skládatelowi wětšj swoboda než we wážné.

2. Nižšj epické básnjctwj.

§. 42. Obsahuge důležitě sice a zanjmatelně události, ale obsahem i rozsahem swým welkosti eposowé se newrownagj. Sem počjsti: básnjckau rozprávku a legendu, obogj buď wážnau buď směšnau; básnjcký román, nowellu, romanci.

Básnjcká rozprávka (rus. skazka).

§. 43. Básnjcká rozprávka gest děge prawdiwého neb smyšleného zě smyslňnj w dokonale krasowědně formě. Dělj se od popisu tjm, že ten okres přjtomnosti, ona okres minulosti wystawuge, a wšak básnjcky, t. ne dle samě pauhé skutečnosti, nébrž kde potřeba, dle básnjcké prawdy t. možnosti. Mezi eposem a básnjckau rozprávkau gest toto rozehranj: W eposu osoba děgjcj stogj w prostřed wýstawy, a konánj gegj wšeccko má toliko gegj osobnost zesmyslňowati; w básnjcké rozprávce na opak wšeccko obnášj se okolo wystawcného děge, a děgjcj osoba náležj toliko ktomu, aby w středku wystawený děg zesmyslňěn býti mohl.

Rozwrhug se w směšnau a wážnau. Směšná zesmyslňuge děg w nás čistý cit wzbuzugjcj, gakowý mjwáme, když, gsauce sobě wědomi swé přewahy, znamenáme u giných nedostatky a chybné postupy nebo prohlaupenj; wážná ale zesmyslňuge děg plodjcj w nás smjsený cit ljbsti a neljbsti, rozplýwagjcj se w cit ljbsti rozwázánjm a rozwinutjm zapleteného děge, a názorem na dokonalau

krasowědnau spůsobu. Wážná rozprávka ráda objrá takowý předmět, w kterém tkliwost a rozčilenj (sentimentalnost) wéwodj; komická tjm se wůbec lišj, že pauze obweselowati, nikoli však nedokonalosti mrawného swěta kárati snažna gest. Dary gegj neypotřebnějšj gsau: lehkost, přirozenost.

L e g e n d a.

§. 44. Legenda gest wystawenj děge neobyčegného, kcjrkewn jmu podánj (tradicj) náležegj cjh, wdokonalé krasowědné spůsobě.

Cjrkewn j podánj, pošlé z prostřednjho wěku, a prawdiwé i smylené děge obsahujcj, gest mnohotwárného předmětu. Sem náležegj rozprávky o welikých obětech w službě cnoty, o zázracjch swatými konáných, i směšné zpráwy, kterým historická wjra se nedostává, a které se toliko u lidu obecného zachowaly. Básnj, opěwage takowé powěsti, držj se gediné možnosti přjběhu, a básnjckého žiwcta w něm bydtj cjh.

Legenda může býti vážná neb směšná; w prwnj nadpřirozenost a podiwnost we wygewenj wywýšegného nábožného citu, w druhé podiwnost přjběhu gakožto z blauidlého citu pošlého wystawuge se.

B á s n j c k ý r o m á n.

§. 45. Román gest zwidiněnj čłowěctwa dle wšech pod celkem krasowědné formy wysta witelných osob gednotliwých, a dle wšech možných úkazů w odměnné hře swobody gegich, a dle wšech možných spůsob a přeměn (no-

LVI

difikacij) weřejného, domácjho a samotného žiwota.

Rozehranj mezi románem a eposem gest to: román předmět swůg objrá ze skutečného swěta we vzdělaném towarystwu; epos z heroických časů, an k. p. i Gindřichyada Voltaireowa přjliš nowá gest. Román tedy nowý, epos starý; tam děge, city, smýšlenj, celý ton a mluwa nowé historické wěci, tu podiwnosti a welikosti heroického wěku přiměřená, tam střjdmá, tu nádšená gest.

Samo člowěctwo, a sice we swé spůsobě zwi-
diněno náležj do románu. Základnj známka člo-
wěctwa gest swoboda, této skutek děg. Žácný
člowěk nemůže ginak w románu wystawen býti,
gediné w okresu neb oboru swé swobody. Magjli
ale skutkové té swobody pronášeti krasowědný ce-
lek; potřebj, aby gegich činnost gewila se co o d-
měnná swobodná hra, kteráž wšecjky doby
neb stránky lidského žiwota obsahuje, skuteč-
né i možné. Sama wnitřnj potřebnost děge, pra-
wé kupenj (gruppowańj), a dušeslowné zachowánj
a dodrženj postawených osob, wyobrazenj ducho-
wnjho žiwota we kře lidské swobody, pečliwé wy-
značenj hlawnj osoby w průčelj wýstawy celé
stogjcy, a to dle weškeré gegj činliwosti a dle we-
škerého wztahu na giné w oboru gegjm zahrnuté
osoby, gakož i sljčené a sauměrné provedenj —
gsau mjra, gakowauž krasowědná gednota roman-
tického twaru měřena a posuzowána býti může. Wy-
plnjli to básnjk, wěren gsa zákonům plodistwé obra-
zetwernost; nenůže ho nižádný milomudrecký sau-
staw (systém), aniž gaký historický zákon wázati;
neboť okres widinnosti wýše gest nežli okres sku-
tečnosti, a onen k tomu ustanowen, aby vysokým
skládánjm člowěku chaternost tohoto nahrazowal.

Román trůg gest: filosofický, historický, chimérický.

1. Filosofický (libomudrecký) obsahuge wšeliké wystawenj, w kterém nezsmyslůuge se skutečnost, alebrž wystawuge se okres možnosti, widinstwa. Žádost naň podaná gest, aby wystawil život, a osobv lidské, gak býti magj, a w mezech zkončenosti býti mohau, podle wšeliké okolnosti, citu, konánj, kgednotě krasowědné formy náležegjich. Sem počjsti:
 - a) Román epický, kde wymyšlený a zwidiněný hrdina w průčelj děge stogj, a swau wnitřnj mocj proti wládě a dawu osudu boguge, a buď nad nim wjtěžj, buď njm překonán býwá. Může pro swau bližšj s eposem přjbužnost k wyššj epické básni počten býti.
 - b) Čelednj obráz, genžto gednotu děge na rozmanitě zapletených wztazjch nebo poměřách občanského a domácjho žiwota zakládá, a okolnosti geho wcelek krasowědný powyšuge.
 - c) Tkliwý román, lépegi lyrický nazwaný, zesmyslůuge zápal wzbuzených citů buď wbauři wášně buď w něžnosti domácjho žiwobyťj.
 - d) Směšný neb satyrický román, bludy a mrawné nedokonalosti a wady zesmyslůuge.
2. Historický román, gehož předmět prawdiw a ze skutečnosti wzat gest, a wšak básnjkem dle potřeby krasowědné formy zpořádán, změněn, wyweden. Básnjk ani na čas těsně wázán.
3. Chimérický román záležj w spogenj toho, co podiwného a nepochopitedlného gest s přirozenostj, tak aby gakýs kauzedlný saumrak nad celkem se wznášegjčj čtaucjho potčšenjm

LVIII

naplňował. Filosofický w mezech widinstwa ostává, chimérický za okresem widinstwa domuge.

Báchorka (daš *Maßregeln*), gest oddjl chimérického románu, kterážto, zdařili se, mnoho ljbeznosti do sebe mjtí může.

N o w e l l a.

§. 46. Jtalického nálezu i gména, může se gménovati gako u Francauzů mrawná rozprávka, poněwadž předměty své z okresu mrawnosti objrá.

R o m a n c e.

§. 47. Gméno romance pošlo ze zkaženého romanského t. latinského nářečj, w kterém od desátého stoletj smyšlené rozprávky o wogenských a zamilowaných dobrodružstwjch skládáno. Mezi baladau a romancj z počátku nebylo rozdjl, poněwadž obě k hudebným prowozenjm a někdy k tanci zpjwány býwaly, a obě posud týž spůsob tlumočenj se lidu pospolitého pronášegj. Nynj baladě děgowé vážnj, tragičnj a tklivj; romanci weselj a směšnj se připisugj. Mnozj rozdjl toho nešetřj.

Dramatické, herné ginak i diwadelné básnjctwj.

§. 48. Drama z řeck. *δραμα* t. gednám, děgi, nazjwá se po česku hra neb herná bás eň, a gest: rozmluwau a tělahnutjm osob na zřetel wystawený děg básnjcký. Tjm se různj od epického, že příběhy neb děge w přítomnosti a před očima našima rozwjgené wystawuge. Poněwadž gest oddjl historického básnjctwj, musj

míti osobu náčelnj jako ono, i ostatnj částky děge básnjckého.

Gednánj (*rus. děgstwj, actus*) gest částka celé hry, w ýgew neb w ýstup (*rus. gewenj, scena*) částka gednánj. Gednánj tedy a w ýgewy nezáwisj od ljbosti básnjkowy, alebrž od wnitřnj potřebnosti, charakteru osob děgjcjch, zawjgenj a rozwjgenj uzlu. K rozmluwě dvě, neywjce tři osoby bez zmatku připuštěny býti mohau. Samomluwa (*monologus*) gest gediné osoby mluwenj, což wlastně gen w pohnutj mysli mjsto má, a když s sebau samým raditi se a rozmýšleti potřeba.

Aučel herného gest týž co giného básnjctwj, t. zesmyslněnj a stawenj pěkné widiny; wedle toho wšak mohau se považowati hry jako doplněnj práv obecných. Gsau pokljsky lidské, kteréž pro swau málichernost a drobnost pod wážnostj zákonit býti se zdagj, nicméně škodné býti mohau; giné, ač důležité, pro powahu gich pod zpráwu zákona pogjti nelze: prwnj tedy n. p. chlauba, lakomstwj, weselohie; druhé, n. p. weliká ctižádost, žarliwost (řewniwost) přjlišná a t. d. smutnohře zústawugj se. Smutnohra působj dvě znamenitá pohnutj mysli, útrpnost a bázeň, poněwadž widauce giného trudnostmi obkljčena, báznj o něho, a gestli w bogi s nimi neostogj, útrpnostj pogati býwáme. A wšak tato útrpnost a bázeň přičiněnjm básnjka tak se w nás mjrnj a čistj, že obě dvě od swých zámezj, přjlišnosti a nedostatku t. od chaulostiwé a nemjrné citliwosti zgedné, a od ukrutné zkamenělosti srdce z druhé strany rovně oddáleny a mezi dvěma neprawostmi jako cnoty we prostřed stogj. Takowým způsobem smutnohra i přjliš měké i twrdé mysli lékem gest.

IX

K historicko-dramatickému básnětj náležj:

- a) Wystawenj gednoho, heroičného t. g. z potýkánj swobody s losem powstalého děje, výtečné krásowědným obsahem toho, což wzneseným a tragičným slowe. — Smutnohra.
- b) Wystawenj ře z vyšší swobodné wůle, anobř z nižší žádacj mohútnosti pošlého, směšného děje, s krasowědným znakem toho, co wtipné a komičné nazjwáme. — Weselohra.
- c) Wystawenj děje ze zázračného swěta s krasowědným obsahem toho, čo slowe romantické, dobrodružné. — Zpěwohra.

Smutnohra (tragédie).

§. 49. Smutnohra gest dramatické, wznesené wystawenj w sobě nebo w následcjh důležitého, bázeň, útrpnost a leknutj působcjh děje, který na zápasu gedné neb wjce osob s losem od wášnj neb spogených okolnostj přiwedeným založen gest, a obyčegně nešťastně se končj.

K podstatě smutnohry dle toho počjsti třeba

- a) Wzbuzenj strachu a útrpnosti, kterjžto citowé přecházegj na náš vlastnj staw, tak abychom sami báli se nehody na giných s utrpenjm znamenáné.
- b) Zápas člověka s wládau osudů, aneb se swými wášnjemi. W tom gewj se neylépegi wláda a mrawnost geho; čjm silněgi w takowém bogi stegj, tjm wjce, zwjtěžjli, ducha pozdwiže; padneli, pohne. Ale i tjmto pohnutjm powyšuge se duch diwatele, radugcjh se moci a sje dokázané člověkem w zápasu s osudem ne-

bo vášnj, a wzbuzeného k podobnému potýkání, ačby toho nuzná potřeba žádala. Gest tedy w diwateli smjšený cit neljlosti nad wládau, kterau losy na člowěka wywjragj, ljlosti pak nad znamenánau silau hrdiny, a nad dokoná-lau formau básně, kterážto ljlost konečně wjtěžj.

Hrdina tragický, čjm wjce sám sebau všechno gest, čjm wjce činliwosti proukazuje a mocněgi wládě osudowé odporuge, čjm děle negisto, onli, či osud neb trudnost konečně swjtěžj, hlawně ale, čjm mrawněgi a pazzegi člowěcky nám se předstawuge, a čjm méně swau winau, alebrž čjm wjce pro swau mrawnau welikost a wznesenost trpj, tjm wyše stogj, tjm žiwěgi mysl zanjmá.

Aby tragédie nešťastný konec měla, nenj potřebj, ale owšem, aby skonala se wážně, ginak by wzbuzenj bázně a útrpnosti a powýšenj ducha, gežto aučel gegj gest, dosjci nelzelo.

Smutnohra i hrdinská báseň wážný a weliký děg zawjragj, ale tjm dělj se, že geg tato co minulý, ona co přítomný a skutečný wystawuge, a tudy skutek a dogem w diwateli wětšj působj. Hrdinská báseň má za předmět wjce stěkagicjch se přjběhů a okoličností, a wyobrazuge hrdinu wmnohonásobněgšjm stawu a položenj, kdežto smutnohra na gedinau děgem působenau změnu štěstj se wztahuge.

Rozdjl mezi starau a nowau smutnohratu gest ten, že stará předmět wolila z časů bohatyrů wálečného, a byla tedy heroičná; nowá geg bére z žiwota obecného a z časůw nowých, a gest tedy mimická (wýtborná); ona měla osud za pramen wšeho konánj a trpenj, tato všechno z dušewných hnutj powodj, a ze žádostj, gako gsau: milowanj vlasti, ctichut, milost, žarliwost a g. Odtud i

LXII

nowá tragédie gistéjš gest skutku swého, poněwadž w dáwné tragédii wjce tělesně trpjwali nešťastnjci, w nowé pak duchowně trpj, kteréžto poslednějšj bolesti snáze děgeme se účastnými, nežli oné, k. p. snáze rozumjme, co cjtj ten, koho nešťastná láska, žárliwost, nežli ten, koho dna trápj. W staré tragédii posléze mjsto měl chor, t. žbor lidu, mužského i ženského pohlawj, kterýž po celau hru, co diwatel nebo swědek konánj, na diwadle stáwal, po částkách děge neb po gednánjch zpjwage, i w samo gednánj někdy se mjsege. K powaze wšak nowé tragédie nikoli nehodj se proto, že chor přerýwá potřebný přjstup děge, k zawitj a rozwitj uzlu neprospjwá, omamu překážj, a w děg gako něco cizorodého wkročuge, a byť i poněkud důležitým se činil, nicméně hrzo cit tragický w swobodném swém pohybowánj gm přerýwaný, proti němu se ohlašuge. Měg on wzdy ten účel, aby rozgmánj od děnj čili konánj laučil a klid w konánj uwodil, obogj to smutnohře na odpor; an rozgmánjm překážj se zaljbenj nad formau, a gi w gednotě pro fantassii zničuge; klidnost pak děgi tjm wjce škodj, nebo děg gakkoli genialický a prorážliwý, nikli tak hluboce zagjmawý nebude, aby od lidj psán a wystawen gsa, od lidj snesen býti nemohl.

W e s e l o h r a (komédie).

§. 50. *Weselohra* gest dramatické wystawenj z nižšj žádacj mohútnosti pošlého, směšného děge.

Od komicné epopéje rozdjlná gest tjm, že w nj básnjř odstranj se docela, wšecho zůstawiw děgicjm osobám; od smutnohry pak dělj se w tom, že děg tamto z wyššj swobody wůle lidské, tuto z

nižší žádaci mohutnosti pocházejí; w smutnohře básník zahlaubí se w rozvažování vlády osudné nad člověkem, z čehož srdce jeho rozčilí se do vysokého stupně, w weselohře uvažuje opět běh žití lidského z rozsmjšegjící strany, t. wady lidské wíce ze směšné než pohrdliwé strany chytá, sám w weselém gsa humoře, a tak w smutnohře panuje ono, co wzneseným a tragičným, w komédii, co wtipným a komičným slowe; tam smjšený cit ljbosti a neljbosti s přewahou prwnjho, tuto pauhý cit ljbosti, gegžto přiwodí nálezek děge, držení a zachování charakteru hlawnjho, zawázání uzlu, určité okreslení wstawků (*episodia*), a wstawěčných charakterů, a zwláště záwěrek neb rozwití uzlu. Podle powahy samé komičnosti gest i weselá hra wyšší, gestliže wtipným, nižší, gestliže pauze směšným wytečná. Poslední slowe fraška, kteráž aby slušnosti meze nepřestaupila, básník pečug. Mimo to může býti komédie romantická, satyrická neb idyllická, dle přigaté zwláštjpowahy.

§. 51. Mezi tragédij a komédij stogjící nebo kgedné a druhé z nich wíce méně bljžjící se hry gsau:

1. Wlastní drama neb činohra (*Œchauspiel*) powstala w nowějšjch teprwé časjch, a magjící záměr úmysly slabší neboli srdce měké a tkliwě rozčilené, které do všechněch unesení dosti moci nemáj, wystawenjm změnu smutku a radosti do pohnutí nebo wstřesení uwěsti. K smutné hře bljžjící se wzbuzovánjm smjšeného citu ljbosti a neljbosti; bljžjící se opět k weselé hře přechodem citu neljbosti w pauhý cit ljbosti. Sprwní obecné má zawití wážné uzlu, s druhau pak utěšené rozwití a skončení. Osoba hlawní není hrdina, gako w smutné hře, ale brž člověk z okresu dcimácjho a pospolitého ž

LXIV

wota, který ale dáwem dotjrajících na něho
trudnostj, zde na mjstě tragického losu gsau-
cích, ušlechtilost a důstojnost charakteru po-
kazuge. Činliwost hrdiny tragického gest wý-
raz sily přírodní a přirozené, neb mocj pátky
s osudem wywýšené a zweličené; naproti tomu
wyznamenáwá se osoba w činohře konánjm ti-
chých domácích a občanských ctnostj, o něž
se proti kabale a wášnjm, proti auskokům a
pokušenj, ano proti autoku strastj zasazuge.
Neboguge pronikajícími ranami, alebrž pokog-
nau, opatrnau myslj, až naposledy potlačowa-
ná a zkušená ctnost we swém wngewj se swět-
le, zrušen bude dáw osudu, pronesen a poko-
řen klidu a štěstj nepřitel, a dobrá wěc wů-
bec uznána a osprawedlněna.

2. **Tragikomédie** (smutnoweselá hra), gest
smjsenj tragédie a komédie, wážného a směš-
ného, jako gest Amphitruo Plautůw, kdež Ju-
piter a Merkur s člowěky w gednom děgi za-
pletení.

3. **Občanská tragédie** tjm toliko rozdílná
od prawé, že osoby gegj wzaty gsau ne z oswj-
ceného, ale z obecného stawu, a předmět men-
šj dolehlivosti.

4. **Romantická tragédie** wyznamenaná tjm,
co romantické slowe.

Gmenugj mimo to charakternj hru, a
zápletku, gichžto prwnj zvláštjnjm wvzname-
nánjm charakteru, druhá zvláštjnjm zapletenjm
wýtečná.

Z p ě w o h r a (opera).

§. 52. Gest lyricko-dramatické wv-
stawenj děge ze zázračného swěta skra-

sowědným obsahem toho, co slowe romantické a dobrodružné w spolku zpěwu, hudby a někdy i plesů.

Opera bližj se brzo k smutné, brzo k wesele hře. We wážné opeře děge (koná) hrdina, podobně gako w smutnohře; we směšné wady a durnosti lidské zesmyslněné se wystawugj, nebo pletichy (intrikey) zapřjdagj se tak, aby nit až k konečnému rozpletenj běžela. Snj sená opera dlé podobenstwj činohry střjdá wesele a wážné stránky. W opeře hudba od básnjctwj nerozlučná gest i w rozmluwě i w samomluwě, a zde mjsto má rovně gako w chimérickém románu celý kauzedlný swět podiwnosti a nadzemstwj; a poněwadž tu sbjhá se básnjctwj, hudba, ples, okrasa maljřská a stawitelská k zaugjmánj wjce žmyslů pospolu, nemůže skutek zpěwohry než weliký býti.

Sem počjsti může se opereta, t. malá zpěwohra, nowějšj nálezek, kdežto hudebné prowozenj na hlasy a zbory (arie a chory) obmězeno gest, a rozmluwau se přerhuge.

Melodrama nebo hudebnj hra může býti gednohra (monodrama), dwauhra a t. d. gest dramatická báseň, to vlastné magjcy, že řeč wpadagjcy střjdně hudbau se přerhuge. Lišj se od opery a operety tjm, že nigakých arij nemá, ano hudba zde toliko k zesmyslněnj a prowdenj děge a citů w řeči obsažených, anebo i k připrawenj toho, co následuge, prospjwá; gsauci z heroičného nazwjce okresu, k tragédii počjsti se může.

Popisné básnjctwj.

§. 53. Popisná báseň od některých počjtá se k děgopravnému básnjctwj, od giných naprosto za-

LXVI

wrhuge se gako nemožná, z té přičiny, že myšlénky a slowa, gichžto básnjak gako prostředků k wyobrazenj žiwota užjwá, toliko w čase a postupu geho pogaty býti mohau, čemuž wyobrazowánj spolubytých a nehýbagjcjch se částek předmětných odporuge, ano počjtánjm a mechanickým sestawowánjm částek žiwému widitelné věci obrazu powstati nelze. Nicméně wyobrazenj widitelných věcj a gich spolugsaucjcjch částek básni za předmět slaužiti může, gestliže věci a částky gegich w pohnutj a wděg uwedeny budau, tak aby wěc, tak řjkage, před očima našima powstáwala, a činliwostj swau postupugjcj básni přiměřena byla. Myšlénky ale, magjli žiwý obraz w mysli našj působiti, potřebj gest, aby nebyly pauhá ponětj a propowědi, nébrž aby wplywagjce z nadšené krásau mysli, potah přjmo braly na gednotliwé úkazy a proměny, kteréž buď co wnitřnj buď co wněšné ponjmagj se nebo wysta- wugj, nechť ostatek na skutečnost založeny gsau neb ne; mimo to potřeba, by myšlénky zprawowaly se úkazy samými, a zákony, dle kterých obrazotworná moc, w spolku ejtěcj mohútnosti, úkazy wnitřnj i wněšné, gakožto celek ponjmá, a snadněgi shleduge.

Gest tedy popis : wysta w en j ú k a z u w n i t ř n j h o i w n ě š n ě h o. Co w prostore, to wněšný, co w čase, to wnitřnj popis naskytuge. Přjrodné věci we swé rozmanitosti a rozličnosti gsau nám úkazem zewnitřnjho smyslu; nepřjtomné, smyslné předměty, kteréž sobě zpřjtomňuge- me, a wšecky podle podobenstwa skutečnosti utwo- řené obrazy plodjcj fantasie počjtaj se k úkazům smyslu wnitřnjho.

Popisné básně gsau a) w y š š j, kteréž na- zwjce hořegšj a duchowněgšj názornau moc. zaugj- magj, obsahem krasowědným toho, co w e l i k ý m

a silným slove. Ony objraj se ne tak wystawenjm toho, což proměnné, gako raděgi toho, co stálé a trwalé gest, t. s přírodau w celku a gako we widě (idei) pogatau n. p. popis wěčnosti.

b) nižší, které zvláštně dolegší, smyslnau názornau moc neb obrazotwornost a však spolu i rozum zabýwaj. Zaměstnawaj se ne wyobrazowanjm přírody wesměs, nébrž gednotnými úkazy z přírody a žiwčytj n. p. popis růže, zahrady a t. d.

Popisného básnjctwj oddjlowé gsau :

1. popsánj lidských mrawů (idylla, satyra).
2. nápis neb epigram.
3. popisowacj pjsně, n. p. hospodářstwj Hánkowo.

J d y l l a (selanka).

§. 54. Jdylla (zřeck. *είδύλλιον* t. obrázek) gest poetické wyobrazenj lidj, kteréj neuchýliwše se geště od přírody, we swém charakteru žiwý obraz krásy, widinu žiwota předstawugj, spanugjcm základnjm citem prostosrděčnosti.

Popisuge idylla přjběhy, wášně, city a mrawy osob, gakowé sobě před pokaženjm společností lidské, aneb w zlatém wěku předstawugeme, kterýžto zlatý wěk od básnjků w přešlosti dáwné, od nowých mudrcůw w neyzážší budaucnost se klade. Čistá prostota mrawů, newina srdce a žiwota, prawda, něžnost citu wyznačiti musj mrawnost lidskau w idylle. Příroda stjm ušlechtilým smýšlenjm spoguge žiwobyťj bezbolestné a bezpečné, pokogné, pěkné, bohaté, ragské okolj, a tak poklid wnitřnjho žiwota paprskuge na welikau, sauhlasnau (harmonickau) přírodu. Wšecko blaudstwj a wady skutečného swěta dáleko gsau pod okresem

LXVIII

idylly. Sama zvíř nepokazuje se o nepřítelkyně člověka, ani v nepřátelství mezi sebou. Člověk idyllický nesmí se gewiti w takové vzdělanosti, gaková gest pauhý následek zobčaněj (ciwilizacij) w pospolitém životě, ale w takové, gaká powstává z přírodního t. gemu průměrného rozvíjenj se všech tělesných a duchownjch geho wlád a wloh. On gest wychowanec přírody w ušlechtilém smyslu toho slova; ne sice dokonalá bytnost, ale taková, gaku sám přirozený a prawdiwý smysl od všelikého hrubého poblauzenj střeže, bytnost slabosti lidské mji mohaucj, ale všeliké mrawf pokaženosti, hrubé smyslnosti, pychu a zisknosti prázná. Jdylla newjže se sice ani na zvláštnj staw neb třídu lidj, ani na gistý wěk neb mjsto, ale čjm bljže přirozeného života člověka wypisuge, tjm lépegi onen neporušený staw, onu pěknau widinu života na zřetel wystawuge: nicméně neyraděgi wywoługe člověka z weského žiwobyťj, gako: rolnjky, rybáře, lowce, proto že žiwot těchto od přírodního stawu lidského neyméně se oddaluge, a tudy nezle selanka gakoby sedlanka (pol. *sielanka*, od *sela* t. sedla neb wesnice) slowe. Skotopaska, pasterk a gsau gména idylly pastýřské. Sloh idylly nebuď ozdobný, ale přirozený, prostý, ušlechtilý; ne citliwý a mdlý, ale gemný, powlowný, domácny, něžný; ne řečnjcký, ale krásný a prostosrdečný. Také smutné přjběhy, city a wázně mohau býti předmětem idylly, toliko ať wystawenj gich a výraz mjrný a něžný bude. Dle formy idylla gest rozprawná (epická), když básnjc sám wyprawuge, herná (dramatická) když sanj osoby děg slowy a pohybowánjm těla předstawugi, rozmluwná (dialogická), w rozmlauwánj osob záležegcj, lyrická, osobný cit básnjkůw gewjci.

Wětšj a wywedeněgšj idylla gest buď idyllický epos, nebo román, buď idyllické drama.

S a t y r a.

§. 55. Gest wystawenj uchýlených od přjrody a widiny (idealu) mrawů lidských, s krasowědným obsahem směšnosti wtipem trpkým nebo šprymowným ušlechtěné.

Widina mrawné dokonalosti gest to neyvyššj, po dosaženj čehož w okresu skončenosti baženo býti může. Nesčjslné nedokonalosti mrawného swěta, bludy, nedowěcnosti (t. co do věci neb k věci ne-nj), wady a přewratnosti swobodného twora stogj-widině té na odpor. Ten odpor může zesmyslněti a wygewen býti wustawičném potahu na widinu, pod gednotau formy, gegž celota wzbuzuge cit ljbosti a neljbosti, protože zesmyslněnj oné widiny zaljbenj nad njm, zesmyslněnj pak protiwných gemu nedokonalostj cit neljbosti a nechuti nad těmiže nedokonalostmi působj; na konci wšak wýstawy cit ljbý nad neljbým předěj pro wjtězstwj widiny nad nedokonalostj protiwnau, a pro krásnau a zpráwnau formu. Satyra tedy gest obrácená wýstawa widiny a káránj těch, kteřj wšeobecný cjl člowěctwa t. dokonalau mrawnost swým wýstupkem nebo poblauzenjm mjgegj a zlehčugj. Satyrik gewj se gako zástupce člowěčenstwa (lidstwj), wýstawuge w básnjcké formě skutečnost, co nedostatek naproti widině, gakožto swrchowané skutečnosti, t. to, co gest, proti tomu, co býti má, a zesmyslňuge tu protiwnost obau gich buď trestem buď smjchem. Přewaha, kterauž satyra mocj widiny nad wšemi nedokonalostmi do sebe má, ukazuje se we wáží-

né satyře podotknutím vznesenosti, podgejšto mjru přivodj ony nedokonalosti, aby rozdjl gich tjm patrněgi ukázala; we směšné satyře básnjc držeti se musj w mezech krásy, aby wystawenjm nezobecnil to, co gako widina, výšestogj nad skutečnostj, a gako takowá uráženo býti nenuže.

Satyra, máli dokonalá býti, žádá z strany skladatele neomylný náhled w srdce lidské, mnohotwárnau známost swěta a lidj všelikého řádu a stawu, přirozený a zdravý wtip, bystrý a cwičný rozum, dobromyslnost, silné zpřjtomněnj widiny člowěčenstwa, a živý podjl na všem, což lidského gest, práwu, mrawu, ctnosti; tak aby neyušlechtilějšj swětaobčanstwj celau sjlu swého wnitřnjho žiwota na barwitost neb kolorit básnjckého wystawenj přeneslo, a básnjc toliko neukogitelnau hořkostj nad wadami a nedostatky mrawnými ku skládánj satyry pohnut byl. Mimo to potřebna k satyře weliká ohebnost a gadrnost řeči, ostrota a dogjmawost, an pauze dobromyslná, t. dogmauti chtěgjcj a nemohaucj satyra gest nepodařilé djlo básnjcké. Konečně předmět satyry buď určitý, poněwadž satyra všeobecná chybila by se cje swého.

Ruhatelné pjsmo (paskwil) tjm se lišj od satyry, že ne k nedokonalosti, alebř k osobě sahá, a nemůže nikoli býti djlem pěkného uměnj.

§. 56. Sem náležj parodie a trawestowánj (předěnj). Oboge má potah na gisté krasowědné djlo wážného charakteru, kgehož formě buď lyrické, dramatické, naučné a t. d. se zná. Potřebj ale tomu, kdo slyšj neb čte parodii a trawestowánj, aby dobře znal onu báseň, na kterau to nowé djlo potah běře, tak aby sobě netoliko geho hlawnj obsah s celým wywedenjm, ale i zvlášť-

ni částky a výrazy zpřítomnil, neb na tomto tag-ném srownáwanj záležj celý skutek neb působenj podařilé parodie a trawestie.

1. Parodie w tom gest, když předmět vážné básně proměnj se, a zachowá toliko forma gegj tak, aby powstala nowá báseň sama sebau stogj, ale z přirownánj k předešlému djlu teprwé swág potah a platnost heraucj. Obyčegně, ač ne wždycky, na mjsto vážného předmětu stawj se předmět zábawný, protiobrazj onoho, což gmenuge se přeložiti na smjch, a sama báseň: smjch otworné přeloženj.

2. Trawestowánj slowe Rusům na ruby obracenj. W tom zachowáwá se předmět vážného uměleckého djla, ale forma se změňuge, tak aby vážný předmět pokázal se w směšném oděwu, a gakož krasowědné celotné djlo cit ljbesti budil a pokogil.

Přjčina, že parodie a trawestie milownjky nacházegj, gest zaljbenj wúbec w zábawném a směšném, a tudy w přirózenj lidském založena. Samo vážné djlo umělecké přitom ničeho netratj, leč že by přeoděnj swau dokonalostj ge přewyšowalo; ale nepodařilá trawestie a parodie sama proti sobě nález wynášj.

E p i g r a m.

§. 57. Epigram řeckého půwodu, slowe nápis, nebywšj nic giného než krátký smyslný nápis, neb nadpis na chrámjch, hrobkách, obrazjch, sochách, nádobách a g. Gest wúbec myšlénky neb citu z wěci gednotné pošlého kraťické wystawenj.

Gest buď I. gednoduchý, nesložený, a popisné powahy, gako neywětšj djl řecké kwěto.

zbrky neb anthologie. (Tento vlastně w to místo náležj). Obsahuge pak čtvero oddjlů, a) wěc se prostě wystawuge k poučenj nebo k pohnutj, n. p. na Lacedémony u Thermopyl padlé. b) K wysta- wenj věci přidá se wýslowně nauka nebo něgaké pohnutelné slowo, n. p. hlubina bezpečnosti. c) wyswětluge náučně nebo pohnutelně některé djlo umělecké, n. p. Filoktét. d) pěknau, milau wěc na zřetel a před oči stawj a zaujmá, n. p. pěkná kragina.

II. Složený nápis, dwogjho něco na zřetel wystawugcj, trogjm rozdjem: a) když roze- znage wjce stran gedné věci, tam myšlénku obrá- tj, kde lépegi mysl spokogj, k. p. na slawjka; b) když to myšlénky obrácenj neočekáwaný konec má. k. p. nepravý Paris (w řec. *Anth.*) c) když protiwné s protiwným se polučj, n. p. tanečnj, břich.

Naučné básnjctwj.

§. 58. Spor gest o to, máli naučná báseň co zvláštnj poetický twar považowána býti, poně- wadž záměr nauky swobodnému a čistému zápalu na odpor stogj, z druhé pak strany každá téměř báseň něgaké poučenj naskytá. Zde něgakým ale- spoň právem gmenugeme naučné básně takové, w kterých wystawugj se předměty rozwahy a rozumu w spůsobě poetické. Tedy nau- učná báseň gest nám: poněť s určitými city slaučených zwidiněné wysta- wenj. Twar takových básnj může býti epický, ga- ko w mnohých románjch, nebo dramatický, k. p. Lessingůw Nathan, nebo lyrický, když gisté praw- dy w zrcadle poetického zápalu pogaté, gako u wi- děnj, w ginowce a t. d. wystawugj.

Rozpadá se ostatek, naučná báseň 1. na vyšší, která přemyslný (spekulativní) um zahrnuje, kamž naučná báseň první třídy náleží, v které všechno vyvodí se z jednoho základního pravidla, ač ne v logickém neb soustavném (systematickém) pořádku, s panujícím krásovědnou známkou velikosti, n. p. umělci Šillerovi.

2. na nižší, zaujmající nejvíce vědný (scientific) um a vtip. Sem počti:

- a) naučnou báseň druhé třídy, s případným gégem, z jakéhokoli umění neb vědy (*scientia*), původním předmětem, a s panujícím krásovědnou známkou přijemnosti čili lepoty, n. p. Orba Virgilova. Ostatně může pronášeti způsob listu, rozmluvy neb rozprávky.
- b) propovědná (gnomická) báseň, z různých rozjímání zahrnující, jako: Katona mravní propovědi.
- c) epigram vlastní neb složený, umělcem hru myšlenek zahrnující s krásovědným rázem toho, co laickým (krásnějším) gmenugemem, a s případnou formou na rychlost složené básničky u Francouzů *impromptu* od lat. *in promptu* t. na snadě, jakoby řekl na snadky nazvané, a g. drobnostek.

Allgorické neb gnotagické básně.

§. 59. Allegorie (z řeck. *αλλο* jiné, *αγορευ* mluvit), u Wodňanského gnotowka, u Slováků gnotagická nazvaná, jest vlastně řeč něco jiného pravící, a něco jiného znamenající, a co báseň: předmětu v podobném obrazu tageného poetické vystavení. Praví se v podobném, protože tagený předmět v obrazu

wystaweném spatřowati, a gako z něho proswjtati musj, tak aby co se o gednom prawj, na drahý předmět snadno rozumjuo býti mohlo. Rozděluge se opět na dvě:

1. wyššj, která um zajmá obrazným wystawenjm pomyslť neb wid o božských neb ginak důležitých wěcech s panugjcj známkau kra-sowědnau wznesenosti, n. p. Dantowa *divina comoedia*, Horacowa Oda na loď (I. 14.)
2. nižšj, která zabýwá um co zawěracj mohút-nost obrazným wystawenjm gakékoli wěci s pa-nugjcjm citem prostosrdečnosti. Sem náležj:

a) *Fabule* nebo *bágka*.

§. 60. *Fabule* (od lat. *fari* gako naše bá-ge nebo bágka od háti, bágeti t. mluwiti), užjwá se w básnjctwj we dwogjm smyslu; gednau co předmět básně epické neb dramatické, druhé co zwlášfnj háseň, wůbec co éso-pická fabule, od staré zbjrky takowých bágek, Esopowi připsa-ných, ač gich počátek w Jndii hledán býti muaj.

Esopická bágka (o které zde gednáme) gest maudrého žiwobyťj w podoben-stwj z tělesného (fysického) swěta w za-tém wystawené pravidlo wýkonné (prak-tické). Dělánj a postupovánj lidj přenesena gsau do zwjřat neb tvorů bezžiwotných, a to w cji, aby odtud wynikagjcj prawda něgaká neb úwaha, dráhu sobě otewřela do srdce neb rozumu člowěka. Podstatné gegj částky gsau podobenstw a wýklad neb nauka. Zaljbenj na bágce má základ netoliko w ljbosti wtipu nad zesmyslněnjm wůbec, ale zwlá-ště w paterném shledánj wědných zákonů a nezmě-

nitelných známek, které příroda v ohledu tělesném i mravném zachovává.

Báika tedy paternaú činj nauku, gakožto zákon samé přírody. Rozwrhuj se báiky na

a) U m n é (*racionales*). Děg přírodní, co zákon a pořádek swěta wystawený, cwičj rozum: To se stává, když někdo plnými usty po obrazu we wodě lapá, když co owce hádá se swlkem, co zagic lowj se lwem.

b) M r a w n é. Mrawám učiti se od zwjřat nemáme a nemůžeme; ale widjme u nich zákony, na které příroda všech tworů blaženost nezmenitelně založila. Mrawenec nauka lenochu.

c) O s u d n é. Obyčgným přírody během ne wzdy dokázáno býti může, kterak gedno z druhého vyplývá; tu nastupuge vyššj přjbehů následk, osudem, náhodau nazjwaný, ukazugjcj kterak vyššj zpráwau gedno gestli ne z druhého, alespoň po druhém přicházj. Orel na obětnici s laupežem pogma giskru zapálj hnjzdo: uhořelá pjsklata stanau se lupem tomu, gemuž on druhdy mláďata zrádně odnesl. Spůsob psanj buď prostý, aby celá wěc snadno se prohlédla; uslechtilý, pro důstognost wěci. Šprymy nicméně newylaučeny, proto že spod i w n ý m hříčka se děge; ani satyra, proto že část báiky založena na opačnjm dotýkánj (*ironia*); některé gsau i tkliwé; a osudné výše se nesau. Ostatně báiky spůsob rozpráwky pronášeti mohou. Wjce spogených bágek bágowý (fabulowý) epos činiti může, ano i hágowé drama možno.

Parabola, obyčgně gen podobenstwj nazwaná, gest krasowědné djlo, w kterém básnjk sám mravný přjbeh sobě tworj, aby z něho něgakau

LXXVI

pravdu wywedl. Nedostává se gj tedy wnitřnj neomylnosti, kterau bágka, wystawugjc gako zákon přjrody se honosj. Přjklad gest podobenstwjo ztračeném synu w nowém zákoně.

b. P o h á d k a.

§. 61. Pohádka gest obrazné, temné wystawenj předmětu nebo poněťj, domyšlenjm nalezenu býti magjcjho. Má se tolik gakostj věci wygewití, kolik gich kuhodnutj gegjmu potřebj; ne ale přjliš mnoho, aby gj s pomyšlenj bylo.

Syllabnj pohádka (charáda) má za předmět gméno neb slowo zahádané tak, aby gednotné syllaby téhož gména, pokud pro sebe smysl magj, a potom pro sebe samo gméno z těch syllab složené pohádkowým způsobem popsány byly.

Slownj pohádka (Фогографъ) záležj w slowě, gehož rozličné wýznamy, aneb gehož wýznamy když se wpravo i wlewo čte, aneb, když se odněťj, přidánjm a zasazenjm pjsmen proměnj, pohádkowým způsobem wyznačeny býwagj. Poslednj způsob slowe i liternj neb čtenná pohádka.

R o z m l u w a (dialogus).

§. 62. Rozmluwa powstala z austnjho rozmlawánj; gako umělecké djlo má swůg zvlášťnj ráz, a ten gest: wystawenj a zcsmyslněnj rozumného neb mrawného sporu dwau neb wjce osob w krasowědné formě. Spor ten týká se nebo prawd, nebo citů, nebo konánj, odkudž rozmluwa naučná, lyrická, drama-

tická. Tyto předměty mají w krasowědné formě wystaweny býti t. g. tak; aby wšecky různé částky w gednu celost přigemným způsobem srostly. Gsauli to prawdy, ty aby powlowně se rozkládaly, a gako z prwnjho šera nebo záplawy w neyswětlegšj den se rozgasnily; gsauli dōge neb konánj, ty aby gako z puku se rozwjgely, úminek či rozmysl powlowně uzráwal, a w skuček přecházel. Dále potřebj, aby předmět rozmluwy aspoň dvě rozdjlné strany měl, z kterých by považowati se dal, a kterýžto rozdjil osoby, — ne prawdiwé, ale zwi-
diněné, a gako gménem wšeho pokolenj lidského neb gistého řádu a stawu mluwjcj, — sgednotiti, a tak z neshody shodu učiniti usiluj. Každá osoba rozmlauwagjcj niěg swůg gisty, od druhých rozdjlný ráz co do moci poznáwacj, cjtěcj a žádacj, a ten ráz až do konce zachowán buď, kdež se buď shoda sporných citů a ponětj, aneb přewaha gedněch nad druhými wygewj. Postup myšlének w rozmluwě giný poněkud gest nežli w rozgjmánj gednoho člowěka, proto že pořádek myšlének záwisj tuto gen od wnitřnj přjčiny, tam i od zewnitřnj t. od řeči ostatnjch osob, dle kterých se okamžitě měnj. Nicméně býti má přirozený, tak aby se cele během a obyčegem lidského srdce a mysli, zákonem obrazotworné moci, rozumu, citelnosti, dle charakteru neb rázu a položenj osob zprawowal; k čemuž weliká hognost widek, žiwost obrazotworné moci, obratnost mysli a wtipu že náležj, patrnó. Tjše rozmluwa plyne, když prawdy wyswětluje a zesmyslňuje, mocněgi hlaholj, gestliže gisté city wynášj a lyricky horuge, gako n. p. w rozmluwném románú; neywýšě ale wystaupá w dramatě, kdežto na geho dodrženj záwisj nit dramatického wystawenj, básnjcký žiwot, a zapletenj i

LXXVIII*

rozpletenj celého děje. Nezdářilé vezdy budau rozprawy, w kterých gednohlasj panuge, ano gedden mluj gako z kazatelny, a druhé osoby téměř němé gsau, aneb kde básnjk přigatých charakterů t. g. osobowých rázů nedochowá.

II. Prostomluwa (prosa).

§. 63. Prostomluwa gest wyslowenj našich bezprostřednjch představ, t. g. takowých, kteréž počátečně předstawy gsau, nepocházegjce z citu neb žádosti.

Prostomluwný sloh podle obecného žiwota rozwrhug se na

- a) gednacj neb obecnský sloh, we wšelikých pjsemnostech člowěku co občanu neb audu některého stawu potřebných.
- b) děgopisný neb děgopravný (historický), slaužjčj k sepsánj a zachowánj příběhů wškeré obce, neb některé gegjčástky, anebo i změn w nežiwé přírodě a wšelikém gegjm tworů památných.
- c) naučný sloh, kterým člowěku potřebné a užitečné uměnj a wědy se přednášegj.
- d) listowný sloh konečně slaužj k zabýwánj se s nepřjtomnými osobami, a k uwědoměnj gich o tom, což potřebno a platno gim wěděti.

Gednacjho a listowného slohu cena záwisj od hodnoti geho kgednékaždé potřebě, nikoli od slohowé zpráwnosti a krásy; a protož málo wůbec takowých přjkladů nalezti, kteréjby co wzorowé krásného slohu cenu měli.

I. Gednacj sloh (Besčáftěstěsl)

§. 65. Gednánj neb řizenj w obecenstwu může potah mjti na zpráwu weřegnau neb na wěci osobné gednoho neb wjce občanůw; dle toho rozwrhug

se na sloh veřejné zprávy neb vyšší obecný a nižší.

§. 65. A. Vyšší, jináč kancelářský nazvaný gest opět buď dworský buď právní.

1. Dworský sloh obsahuje vygádnění wztahů, w kterých nachodj se obecnstwo (stát) co mravná osoba k jiným obecnstwům (státům) a k swým vlastním občanům. Sem náležj:

a) dworský sloh w zahraničných důležitostech, an obecnstwo gedno u druhých k veliké ewropejské (státské) republice s ním náležejících swá i swých občan práwa zastává, kteréž děje se

aa) buď veřejným gednáním, odměnným ohlašováním se gednotlivých obecnstw, odkudž u gednání, smlauwy, mjr, spolky, wypowiedi wogny, uzavření pokoje, a t. d.

bb) neb tagným gednáním, gedněch s druhými skrze podávané sobě dopisy (noty.)

b) Dworský sloh wewnitřních důležitostech obecnských, kterým prawotně wztahy práwnjka k občanům a odměnně těchto k něm se wygádnějí. Sem počjsti:

aa) pjsemnosti vlády občanům nautwrzení práv gegich podávané, k. p. úmluwa při wolenj krále, sněmownj řády, práwa a zřízení zemská, úkazy, nařízení, otewřené listy, odpisy, wýsady a p.

bb) gednání občan s wládau zemskau k. p. prosebné listy, památne listy, zpráwy, stěžnosti a g.

2. Práwnj sloh (Gerichtsstyl) obsahuje všeliké gednání občan pod ochranau a ručením wládařstwa pro ustanowení a wy-

LXXX

rownánj práv obapolných, n. p. druhdy púhony, dúhony; nynj žaloby, odwody, nálezy, odwołánj k vyššjmu saudu, wyswědčenj, smlauwy, zatykacj, mocné a giné listy.

Pozn. Německé Staat, gako franc. état počlo z latinského status. Majce my rowně kořen sta, pročychom s Rusy stát, státský prawiti uemohli? Slowce gisté dobre, toliko nowost geho se, gak to býwá, přjěj.

B. Nižšj gednacj sloh

§. 66 obsahuje wystawenj takowých práwnjch wěcj obecného žiwota, které se bez prostředku wrchnosti od občan samých mezi sebou děgj a zprawugj, gako: úpisv, kwitance, swědectwj, plnomocenstwj, wýhosty, smlauwy nágemnjcké, návěštj, ohlášenj w nowinách, běžných spisech at. d. Sám list gednacj, nemage s listy (psanji) nic než náhodné zewnitřnj známky, k gednacjmu slohu počten býti musj.

Gednacj a z toho práwnj sloh posud wúbec neyméně zdokonalen gest. Nenj se nadjti, aby kdy takowé dokonalosti dosáhl, gako ginj slohutarowé, an předmět geho gest sice historicky a politicky důležitý, ale nikoli stylisticky. Nadto práw nowých i řádu saudného půwodnj text německý gest, gehož swobodněgšj překládánj pjsjcjmu by někdy nebezpečno býti mohlo; starých pak práwnjch slow n. p. odpor, púhon, dúhon a giných weliký djl s wěcj docela přestal. Nicméně mohlby sloh ten zlepšen býti, kdyby se w něm aspoň čistého, němčiny prázného a wycjděného gazyku dle možnosti šetřilo.

§. 67. Uctiwost (*courtoisie*) slowe stálé zachowáwanj gistých libowolně přjgatých obrazců (formulj) a wýrazů k wyznamenánj zewnitřnj důstognosti

a obapolného wztahu rozdielných audů obecnstwa k sobě wespolek, k wládaři a úřednjům geho, a těchto opět k giným občanům. Gest uctiwost ta si ce něco prázného, pod kterým nikdo ničeho nemy slj, a zdrahňuge gednostegnost, suchotu a negáp- nost slohu gednacjho; a však nelze gi zanedbatj, toliko ať z mjry nekráčj.

II. Děgopisný neb historický sloh.

§. 68. Člowěk podle a u s t r o g j (*organisatio*) swého náležj k swětu tělesnému, w kterém neustaw- ná změna panuge. Gelikož všickni tworowé a všechny postupy w obci geho toliko krátkým bytjm se ohlašuj, a gako u wěčném praudu od giných a giných nastaupagicjch wěcj zapuzeni býwagj: zna- menáme tyto twory a pestupy obecným gménem: ú k a z y, a wšechen auhrnek těchto ukazů: okres z k u š e n j. Historická hmota neb látka wzata gest z této nesmjrué kraginy, a žádost složená na h i s t o r i c k ý s l o h gest, aby předstawenj naše ukazů těchto, gež názorem pogjmáme, wystawil. W obsahu geho ležj wšecken přítomný i minulý okres zkušenj; k němu náležegj všechny ukazy, budte wedle sebe w prostranstwj, nebo po sobě w času znamenáni.

Při historickém slohu obrazotworná moc čin- liwá býti musj, a on mezi všemi formami prosto- mluwného slohu neywětšjho zesmyslněnj schopen gest, proto že geho obsah gako dokonalý, t. g. osob- ným wzdělánjm a silau wystawugicjho děgopisce wywedený celek pokázati se má.

Celé uměnj děgopisné záležj tedy na tom, aby zásoba různých ukazů a děgů nebo přjbehů se za- chowánjm zpráwnosti a krásy slohu, w geden celek

LXXXII

uwedena byla. Což se stane, gestliže rozličnj děgowé a přjběhowé dle swých přjčin tak spořádání a skupeni budau, aby swazek a spogenj gegich snadno poznati bylo.

Okres zkušenj zawjrá přjtomnost a minulost; historický sloh wystawuge obě w swých rozdjlných formách. Wystawenj samo ohledem na přjtomnost slowe popis; ohledem na minulost rozprávka (powěst). Popis wystawuge úказы a proměny w prostranstwj, rozprávka děge minulosti w postupu času. Celek slohowé formy záwisj od žiwaucjho zesmyslněnj wystawených úkazů a děgt.

Popisowacj historický sloh rozpadáwá se na přjrodopisný a zeměpisný.

§. 69. Přjrodopis (neprávě někdy historie přirozených wěcj nazwaný) gest buď obecný nebo zvláštnj. Onen předmětuge wšecku přjrodu gako celek, a wztah našj země k ostatnjm tělesům nebeským w nebe pisu (*uranographia*). Zvláštnj přjrodopis wystawuge gednotliwé části neb tělesa podle ustrogj a rozdělenj gegich na třjdy, pokolenj, rody, twary (druhy). Obsahuge tedy:

- a) Prýštěnipis (mineropis), popsánj bez-austrogných (neorganických) wěcj.
- b) Žiwokopis, gehož oddjly gsau:
 - a) Rostlinopis (*phytographia*), popisuge úказы austrogj w rostlinném swětě.
 - b) Žiwočichopis (*zoographia*), wystawugjčj úказы austrogj w žiwočišném swětě.
 - c) Člowěkopis (*anthropographia*), popis úkazů člowěčjho austrogj.

§. 70. Zeměpis wystawuge zemi a předměty gegj w ohledu na politický wztah lidského pokolenj. K němu počteny buďte:

- a) přírodní zeměpis, vystávenj přírodné galkosti země z ohledu na půdu, podnebj, časy roku, plodiny, živočichy, přírodné změny a t. d.
- b) Občanský nebo politický zeměpis (krajinopis), wypsánj částky neb celého národu s ohledem na meze vládařstwjm vytčené.
- c) Statistika, wypsánj států (obecenstew) w přítomném gich politickém spůsobu, dle obsahu lidnatosti, zpráwy a vlády, náboženstwj, obchodu s ginými národy, dle wztahu rozdjlných stawů mezi sebou, dle mravů, uměnj wěd a wzdělanosti.
- d) Popisánj cesty (putowánj, cestopis), wstawenj toho, co uwážliwj počestnj sami na místě o lidech, obcch zkušenj seznali.

§. 71. Rozprávěcj děgopisný sloh wstawuge, gak powstalo a wywinulo se to, co popisugicj historický sloh pod twarem přítomnosti zesmyslnuge. Čerpá předmět ze wšech austnjch a psaných i uměleckých podánj, ukazů a děgů z praudu minulosti wytonulých. Oddjlowé gsau:

Historie o přirozených wěcech (přírododěge) a o člověku (člowěkoděge).

- a) Přírododěge w prawěgšjm smyslu toho slova zawjrajj:
- α rozprawu o pewné zemi.
 - β) o moři.
 - γ) o živočišjch.
 - δ) o člověku, w rozdjlch geho dle proměn a zvláštjnho přírodného ústrogj.
- b) Člowěkoděge obsahuj wšecky proměny a děge, které gsau bezprostředné skutky geho swobody. W tom ohledu gest:

LXXXIV

- a) rozprawa o gednotných osobách; kamž náležej žiwotopisy, charakteristiky, anekdoty, lapidárnj sloh a t. d.
- β) rozprawa o gednotliwých rodinách neb čeledech, společnostech, stawjch a t. d.
- γ) rozprawa o gednotliwých národech, vládařstwjch a státech neb obecnstwjch.
- δ) powšechná historie, gednagjcj b weškerém člowěčenstwu.

§. 72. Celá tato kupa děgopisné látky může w slohu podle gednotliwých forem wyznamenána býti. Tyto gednotliwé formy historického wystawenj gsau :

- a) R o z p r á w k a (powěšt) gest wystawenj gednoho činu, swrchu nebo w přjstupu ohlášeného, a wystawenj w gednotu formy powyššeného. Tauto formau tedy gednotliwé doby přjběhu, osoby přitom potřebné, výpadek geho a g. w celek se spogugi, tak aby okolo přjběhu gakožto hlawnjho ponětj wšecko se we wolné žiwosti pohybowalo. Může se djti rozprawa wěci buď s t r u č n ě, bez přidánj přjčin, následků, posauzenj, rozgjmánj a t. d. nebo z e w' r u b n ě s těmito.
- b) P o p i s wystawuge úkazy přjtomnosti mezi sebau w swazku stogjcj, buď že k přjrodnému neb člowěčjmu swětu (dle geho nyněgšjho zpořádánj) náležej. Zřetelnost, šwětlý pořádek, pohodlný přehled, obsahlý wýstaw celé látky a prostota gsau známky dobrého popisu.
- c) W y o b r a z e n j (Erfilderung) záležj na zwýšeném formau spůsobeném zesmyslněnj wystawených ukazů w přjrodě neb člowěctwu, a může náležeti k popisnému i rozprawnému historickému slohu. Toto zesmyslněnj nesmj býti

na ugmu historické prawdě, ani w báseň přegiti. Wyobrazenj teliko gednotliwé formy ukazů, a různé postupy přjběhu w žiwěgšj celek sgednocuge, než w obyčegném historickém wystawenj se stává, a spokoguge fantasii dokonalostj formy rovně gako historika prawdau a swazkem přjčin děgowých.

d) Žiwotopis (*biographia*) gest wystawenj žiwota gednoho člověka. Ten stogj u prostřed wýstawy, tak aby geho činowé a dělánj na okolnj okrsek wrstewnjků geho swětle spatřjni byli. Žiwotopisec nesmj býti wychwalowatel nebo protiwnjk osoby popsané, alebrž prawdy přjtel. A však ukázati má žpřirozené powahy duše (dušeslowně) kterak onen, koho popisuge, tjm se stal, co byl, a druhé, má žiwot geho gako něco celého wystawiti; ginak podá nám hubený žiwot anebo přepiatau chwálu na mjstě žiwotopisu. Neywjce opatrnosti a zkaumánj zasluhuge vlastnjho žiwota popis.

e) Charakteristika tjm se lišj od žiwotopisu, že we wystawenj osoby postupuge pcdle ohlášeného w přjstupu dušeslowného prawidla, a powážuge osobu gako přjklad zesmyslňugjcj wystawenau wyššj prawdu, s ohledem na moc a skutky gegj we wládě nebo wědách, nemnoho wšjmagjc sobě náhodných okolnostj žiwota, rodu, domácnosti a t. d. Toliko znamenitj muži, kterj mnoho změnili buď we wládařstw j neb uměnj a wědách, gako *Caesar*, *Colom* a p. gsau předmět charakteristiky.

f) Anekdota obsahuge wystawenj gedného přjběhu neb pronesené myšlénky wýtečné buď nowotau a páwodnostj, neb spogenjm s ginými

okolnostmi. Nazwjce náležj k žiwotopisu osoby, o které se wyprawuge. Ohledem na formu buď krátká a gadrná, a celá potah mĕg na ostrau mysl neb značnau tk u (*pointe*), kamže smĕruge.

La pidárnj sloh neybljže náležj knápisům na weřegných památkách, peněžich a p. pro zachovánj pamĕti na znamenité osoby nebo přjběhy. Prawda a gadrnost gediná tuto cnota.

g) Zwlášt nj (specialnj) historie, wystawenj osudů a děgů wjce osob s zachovánjm slohowé zpráwnosti a krásy. Děgowé gedné rodiny, celých stawů, společnostj, řádů a p. gakož i gednotliwých států (obecnstw) sem náležej.

h) Historie o wzdĕlanosti neb kultuře gest vlastně specialnj historie, a knj nelze potáhnauti historii fysického člowĕka k přjrododĕgům náležejcj; historie duchownjho člowĕka gest vlastně okres gegj. Wzdĕlánj samo rozwrhugē se na umné, krasocitné a mrawné, a tak powstáwagj historie gednotliwých wĕd, umĕnj, mrawnosti, mrawů, náboženstwj, zákonodárstwj, politiky a t. d.

ĭ) Powšechná (wšeobecná) historie, zawjrá celau minulost lidského pokolenj od powstánj geho až do toho dnĕ. Okres gegj gest w skutku nesmjrný, a tuto náramnau látku podle historického saudu (kritiky) w žiwau formu, wnitřnj gednotu magicj spůsobiti gest dáwka wzložēná na spisowatele wšeobecné historie. Máli wystawenj gegj spokogowati; gednočasj (*synchronismus*) a letopočet (*chronologie*) nerozlučně a neyshodněgi w nj spogeny buďte. Gednočasj obrazotworné moci předstj-

rá obraz toho, co se w gednom čase dalo; le-
topočet ale umu podává spogenj poslaupnosti
gednotliwých děgů.

- k) Historie člověka má založena býti na
pauhém ponětj člověctwa, neodwisle od filoso-
fických saustawů (*systema*); ostatně na děgch
cele spoléhati. Předchůdcem gj býti musj do-
konalé a úplné wyhotowenj všech podřizených
gednotliwých částek historie o vzdělánj, a
gest wystawenj toho, čím se lidské
pokolenj učinilo. K wypracowánj histo-
rie člověctwa potřebj gest historika, který by
w tom stupni filosof byl, w kterém by nesmj-
řau kraginu všeobecné historie obsahowal.

III. Naučný sloh.

§. 73. Naučný sloh wystawuge okres pozná-
nj t. ponětj našich. Ponětj gsau předmět geho, ga-
ko děge historického slohu, a gak daleko okres
ponětj, tak daleko i naučný sloh sahá.

Zákon všeobecný formy t. zpráwnost a krása,
týká se i naučného slohu; a sice zpráwnost záležj
na prawdě těch ponětj, která předmět geho půso-
bj, co se pak dotýče krásy slohowé, ponětj zpráw-
ně wystawená musegj se gewiti gako austrogný ži-
wotný celek, ljbjcg se i zesmyslněnjm we wygádře-
nj i wolným pohyhowánjm.

Poučenj a přeswědčenj gest sice neybližšj zá-
měr naučného slohu; nicméně ale wystawené po-
znánj má takowé býti, aby njm i cjtěj mohútnost
i wíle pohnuta, i všecky moci duše lidské we hru
shodnau postaweny byly.

§. 74. Formy naučné, ač welmi rozmanité,
dagj se uwěsti w patero třjd, gežto gsau:

LXXXVIII

1. Saustawný naučný sloh, když některá částka, nebo větší okres lidské vědomosti w sobě spogeně, úplně, celotně a dle všech okolností se wystawuge. Sem počjsti:
 - a) Saustaw (*systema*), úmyslně založený a gednostegně provedený celek, buď gedné vědy, buď alespoň gistého djlu gegjho se všemi okolnostmi. Zde poněťj wystawená mezi sebau sworna budte a tak gednotu a wnitřně spogený celek působte, aby ani skoku ani mezery znamenati nebylo.
 - b) Pogednánj (*tractatus*) obsahujcjsaustawné a zewrubné wystawenj některé částky neb oddělenj něgaké celé vědy. Co o saustawu to i o pogednánj gakožto částce geho platj.
 - c) Čtenj (*Borlesung*) gsau různé o sobě stogjcj celky, a gako takové zlomky celých wěd, w kterých wědy wystawugj se powlowně wšecky wswém saustawném spogenj, a sice tak, aby formau wýstawy na konci všech čtenj obraz o celku wystawené wědy se spůsobil. Ohledem na sloh, nesměgj tedy pauhau, hubenau osnowu wědy obsahowati, aniž pak stwárnau řečnjckau ozdobau přemlawati bez přeswědčenj; anobrž magj látkau i twarem wšeckery duchownj moci we wolnau, shodnau hru uwesti.
2. Tresťný neb wýtažný naučný sloh, když uzavřený okres lidského wěděnj sice spogeně a celotně, ale tak stručně wystawugem, že krátkému přehledu auplně wywedenj gednotliwých částek obětugem, takové buď austnjmu wyswěllenj neb ostrowtipnosti čtaucjho zůstawugje.
3. Wykladačný sloh, když gednotliwé částky saustawně wyneseného celku zewrubněgi wywádj-

me, slova umělecká a vědná vysvětlujeme, a na veškeru okolnost přibuzných neb odporých smýšlení ohled bereme. Každý dokonalý saustaw, máli cele pogat a rozumjn býti, člověka we vědách zběhlého, schopného, a svědau w saustawu wynesenau giž známého žádá. Čjm wnitřnj saustawu swazek staženějšj, čjm nowějšj zacházenj svědau geho, čjm půwodnějšj a neobyčejnějšj názwy do něho přigaty: tjm, wjce potřebj w ýkladem přehled geho usnadniti, srozumitelnosti napomoci, vědná slowce vysvětliti a znárodniti, co w něm nowého a vlastnjho, a tjm, co se giž w té věci dalo, srownati, powahu protiwných gemu saustawů skaumati, co nenasnadněgi rozumjno, to příklady dobře obranými wygasniti, a námjtky pečliwě zbjrati a odrážeti. Wšecka obšjrnost a zwodněnj saustawu warowána buď.

To samé platj o srownánjch (paralleljch) sem náležejcjh, w kterých wjce saustawů neb gednotliwé články gich k sobě přirownáwaj se, a kdežto, pomocj toho srownánj nalezne se prawidlo k ustanowenj vědné ceny srownaných saustawů. Mnohostranné skaumánj věci, nezaugaté uwáženj každé prawé zásluhy, snášeliwost cizjch domněnj, a vlastnj pokrok s duchem času z ohledu na wědy, gsau potřebné gakosti toho, kdo srownánj w dokonalé formě wystawiti chce.

4. Prostonárodný naučný sloh, když někakau wědu tak přednášjme, abychom wšecko, co se vlastně učených týká, vymezili, a toliko ony částky gegj swětle a pochopitelně wystawili, které i bez předběžné učené známosti rozumjny a se skutečným žiwotem spogeny býti mohou. Nicméně nesmj býti to wystawenj powrch-

né a mělké, anobř forma geho měg takowau gednotu, w kteréby gednotliwé částky látečné pečliwě skupeny, neywážněgšj stránky určité wyznamenány, a dle potahu a užitku gich k žiwotu wystaweny byly. Prostonárodnj spisowatel wědu neb částku gegj, kterau wystawiti chce, celau přehlédnauti, spolu ale takowau snadnost, pochopitelnost a obratnost slohu mji musj, aby wýstawa geho skutkowala na wětšj obecnost, a znárodně nau wědu w nj rozšjřila.

K prostonárodnjmu slohu náležegj:

- a) Přijlo wj obsahugcj gisté z různého zkušenj a přjhad wobecném žiwotě uwedené wýrazy a mluwenj spůsobj, kterých užjwá se k wyznamenánj takowého zkušenj. We wyššjmu slohu zřjodka a opatrně užjwána budte. Njzká přjslowj slowau pořekadla.
- b) Obecná mjsta (*loci communes*), takowé prosté srozumitelné propowědi, které wůbec známé gsau, a kterých pro srownáwánj se wjcnosti zohledu na ně, k wyswětlenj něgaké přjpadnosti užjti lze.
- c) W ý r o k y (sentence), důwtipné a obsahu plné gednotliwé propowědi zawjragcj budto méně známou prawdu, nebo známou prawdu w nové spůsobě, w nowém spogenj, a wtipném kupenj s ginými ponětjmi. Bez ostroumnosti a přjrozeného wtipu se nepodařj.
- d) W ý p t a w n a (katechetická) a r o z m l u w n á (sokratická) forma. Prwnj záležj na wyptáwánj se toho, gemuž ponětj dějwe udjlena byla, bychom wyzwěděli, gestli nám rozumjno. Druhá forma záležj na rozwjgenj gistých ponětj a prawd prostředkem rozmlauwánj, tak že gich druhému vlastně neudělugeme, ale geg

uějme takowé w samém sobě nalezatj. Obě formy žádaj auplné známosti předmětu tjm způsobem udělenu býti magicjho, a pečliwě zpravené snjženj se k slabosti a predběžným známostem druhých; obě žádaj žiwého zpřjtomněnj osob, kteréž poučiti chceme, a dochowánj wywoleného gednau charakteru učitele a učence.

e) Spisy pro mládež magj aučel napomoci vzdělánj a rozwinutj wzrostagicjho člowěctwa w umném, mrawném a krasocitném ohledu. W nich nesmj býti nic nesrozumitelného; slušje psáti řečj ušlechtilau, zřetelnau, a přiměřeně wěku mladému, aby obžiwili sjlu mládeže, a wzdy gi chránili gak newčasného mnohowěděnj, tak slepého po slowu mistrowě papauškowánj.

f) Spisy pro obecný lid ktomu gsau, aby wětšjmu zástupu zrostlého člowěctwa t. obecnému lidu prawých ponětj o neydležitějšjch wěcech domácjho a občanského žiwota, o předmětech přjrody a mrawnjho swěta, o wynálezcjch a pohodlj, o zlepšenj geho stawu a pudjleli, předsudky a panugjcj powěry obrázeli a káceli, a pečliwě i opaterně powlowné oswjcenj tak weliké části člowěctwa působili.

5. Posuzowacj sloh, kterým wynášj se posudek plodin slohowých ohledem na zákon formy. Dělj se na dialektiku a kritiku: ona skau má látku t. prawdu logickau myšlének, plnost a dostatečnost důwodů a t. d. kritika opět formu, t. gsauli výrazy a słowa přiměřena myšlénkám, gaký způsob psanj obrán a gak zachowán, a konečně, zdali forma w sobě sama celek působj.

Sem náležj:

XCH

- a) **Há d k a** (*disputatio*), austnj skaumánj a posuzovánj díla slohowého dle formy a látky w přítomnostj skladatele. Umělost, obratnost we wygádřenj, logická hotowost, wlijdnost mluwy hádagjcjm se wúdcowě buďte.
- b) **P j s e m n é s k a u m á n j** gest posudek psaného wyprawovánj něgakého wědného předmětu, ohledem na látku a twar. Předčj austnjmu.
- c) **U w á ž e n j** (recensj), kterémužto přjstogj obsah spisu, práwě přednesti, duch a směr geho wyznačiti, wědný předmět s obsahlau známostj věci a s nestrannostj ohledati, a sloh se zákonem formy srownati.

IV. Listowný sloh.

§. 75. List (psanj) slowe. pjsemnė promluwenj k nepřjtomné osobě dle zákonu zpráwnosti a krásy.

Prawidla listowného slohu gsau: aby se stá-
lým ohledem na zpráwnost a krásu psalo přimě-
ně wztahům, w kterých s nepřjtomnau osobau sto-
gjme., a týž ton zachowal, který by mezi nj a me-
zi námi w austnjm rozmlauwánj panowal; abychom
psali přirozeně a w gednem toku; aby list pogewil
se co předmětná forma, a ukazowal osobné rozpo-
loženj mysli, w kterém zamyšlen gest; abychom
o tom, co psáti chceme, neyprwě přemýšleli, až-
by list gako dokonalý celek před dušj hotow stál,
než geg psáti počneme; abychom sobě zpřjtomnili
rozpoloženj ducha, které w nepřjtomné osobě na-
šjm listem se spůsobj, neb w kterém nacházeti se
může dostanauc listu našeho, aby osoba naše tak
málo gak možné w lesku se ukazowala, naproti to-
mu promluwa a potah wšeccek na nepřjtomnau oso-

bu směřoval; abychom konečně, odpovídajíc na listy, drželi se gich cele, brzo, určitě na všechno, co nepřítomná osoba věděti chce, w neymožnějším pořádku a spogenj věcj odpověď dali, na prchle a trpké listy odpověď tak dlouho odkládali, až bychom ge bez horšenj se čjsti mohli, an nižádná odpověď někdy nelepší odpověď.

Listowný sloh neypohodlněgi rozděluge se na umluwité, dowěrné, dowtipné, přjchotné, a naučné listy.

a) Umluwité neb přjstogné listy.

Umluwitost (*Convenance*) gest chowánj podle dobrého společenského tonu, podle přigatých w obecném i domácjm žiwotě forem zdwořilosti a všech odstjňů, kterými rozeznáwagj se mrawy vzdělaných lidj. Gest tedy umluwité psanj, výraz takowého chowánj potahem na danau přjpadnost w gednotě listowého twaru.

Sem náležegj děkowacj listy za učiněnou ljbost obstaránj našich věcj, za zdjlnost s námi w osudu našem; pozdrawěcj neb radowacj listy k předstaweným neb známým, když we vyššj hodnost neb auřad wstupugj, nebo w radostných domácjch přjhodách, gako gsau rodiny, swatba, pozdrawenj se od nemoci a p. Sauželny list přj smutných přjhodách; želačj (winšowný) list k rodinám, gmeninám, knowému roku a p. W listech umluwitých warowati se třeba přepiaté zdjlnosti, přjtworných a titworných citů, obšjrnosti a hnušné roztáhlosti. Zachowánj blahopřjstogného tonu a meze slušnosti, rozmanitost w gednotliwých odstjnech, nowost w obratech, cwičnost we výrazjch, autlé zachowánj wztahu, w kterém stojme

CLIV

k nepřítomné osobě, gadrnost a žiwost gsau potřebné gakosti umluwitého listu.

b) **Dowěrný list** obsahuje wygádřenj našich osobných citů w dokonalé listowné formě a s potahem na určitý předmět. Má tedy naše wztahy k nepřítomným přátelům, příbuzným, rodičům, manželům, milownjkům, bratrům a setrám, pěstounům a dobrodincům zachowati a prodlaužiti, a austnj zabýwánj ses nimi nahrazowati. Rozdjl stárj a stawu w nich neznalý gest, gelikož přirozená a mravná příbuznost s těmi osobami nás w určitý wztah rownosti postawuge. W tom ohledu dowěrné psaní gest wýlew plného srdce, mage mezi wšemi druhy listowného slohu neywětšj okres, totiž celý okruh domácjho žiwota, celý postup našeho osudu, s radostnými-i protiwnými změnami geho, wšecky tiché radosti přátelstwj a něžnosti, wšecky tažené péče a starosti, wšecká dobromyslná ponuknutj, pprady a wýstrahy, wšecky utěšitelné wýhledy a nadě e; slowem wšeko, cokoli srdce lidské rádo těm zděluge, kteřj mu dražj a wzácnj gsau.

c) **List wtipný a swémrawný** (přjchotný) chce šťastnau přirozenost ke wtipu a cwičnau obratnost we wygádřenj, ale i známost a rownost sobě osoby, ku které směřuge. Tonwta-
kowém listu vyniká sgakausi weselau drzostj nad formy umluwitosti; na wěcech wystawených ugj-
má wždy utěšenau, někdy y směšnau stranu; slaboty swé i druhého dotýká dobromyslnau lehkostj; meze slušnosti nikdy nepřekračuge, an i dowěrné spogenj s druhým zachowánj gegjho žádá; newystawuge wšeho wtipně, protože i prawý wtip má býti gen kořenjm nikoli pokr-

mem w listu, aniž kdy přechodj w hořkost, pčnėwadž wezdy z weselého rozpoloženj ducha pocházj, a čtaucjho výraziti a bawiti má. Založen gsa na gednotě formy, držj se určitého předmětu, z něhož naráženj a gednotlivé obraty gako prameny ze středku vycházegj.

- d) **Naučn ý list** zaměřuge poučiti nepřjtomnau a s námi něgak spogenau, nebo wymyšlenau osobu o částce něgaké z okřesu wědy nebo poznánj lidského. Máli náležeti k listownému a ne naučnému slohu, nenj dosti, aby zewnitř t. g. w promluwě, přechodech a záwjrcce gako list wyhljel, něbrž potřebj, aby wědnau hmotu cele pro gednu některau osobu wystawil, a wětšj zřetelnost, žiwost a potažnost wěci dáwal; než to w přednešenj wědném možné. Wědná hmota tedy musj w gednotu listowného twaru powýšena, a podle wšech zákonů listowného slohu obyčegně w oděwu dowěrného psanj n. p. učitele k býwalému žáku, otce k synu, přjtele k přjtelu a t. d. zprawena býti. Gestli k wymyšlené osobě směřuge, osoba ta budiž na gistém stupni wzdělánj a gistým předběžným wěděnjm a známostj zásobena. Ostatně že nižádná wědná názwoslowj, nižádná učená hádka aniž co podobného w listu mjsta nemá, samo se rozumj, a protož ne celé uměnj nebo wěda, anobrž toliko takowá část předmětem listu budiž, která k twaru listownému neylěpěgi hodj se.

Přjpisj (*dedicatio*) gsau listy, kterými wydaná kniha gedné neb wjce osobám se oddává, ku kterým spisowatel uctiwost a wděčnost neb lásku a přjchylnost swau weřegně gewj. Gakolistowé náležegj buď mezi listy umluwité, nebo mezi dowěrné, a potřeba

gim býti čele osobliwým. Gsauce weřegni nedotýkejte se ničeho, čemuž mezi samými osobami zůstati powinno; týkejte se samé knihy w gskési spogenj s osobau onau přiwedené, bez lezlosti a nadsazowánj, stručně a krátce a spolu přirozeně psáni buďte, nikdy však w ohledu na vyššj osoby prostředkem zisku nebýwejte.

Wzorných listů welmi málo nalezá se proto, že podařilegšj z nich málo kdy do weřegnosti přichodj, a za žiwota půwodcůw swých k tisku nehodj se.

III. Řečnjctwj.

§. 76. Mluwa řečnjcká za předmět wzbuzenj wůle magjci stogj u prostřed prosy a poesie; ne- nj spokogena tjm, aby wystawená skrze ni látka za swau zřetelnostj rozumem pogata byla, ale má vyššj aučel, t. pohnutj mysli, ožiwenj wůle, a zesmyslněnj ponětj gj základem podložených. Nesmj však nikdy cele do básnjcké mluwy přegjti, protože přeswědčenj a poučenj w témže stupni gegj powolánj gest, gako hnutj, zesmyslněnj a zbuzenj wůle. Gest tedy řečnjcká mluwa stylistická hotowost, celek ponětj poznáwacj mocnosti tak předstawiti, aby poučenj a přeswědčenj tjm se spůsobilo, spolu ale wystawenj na obrazotwor- nau moc, citelnost, a wůli tak skutkowati, aby tyto s poznáwacj silau w rownau činliwost uwedeny byly.

Gednau a tauže slohowau formau všem dušewným mocem zadost se děge, an dwogj skutek wynášj se na poznáwacj a cjtěj moc, a s oběma i wůle k činnosti powzbuzuge. Tento skutek wým- lownost působj tjm, že z okřešu prosy a básnj-

cké mlúwy tolik přibývá, kolik k dosaženj cje toho potřeby.

Ačkoli výmluwnost w tomto smyslu neyblíže oněm formám přjstoj, které rhetorika (řečnjctwj) wystawuge, nicméně tato výmluwnost pokazuge se i w jiných formách prostomluwného slohu w každé přjpadnosti, kde wystawau netoliko rozum zaměstnán, ale i ostatnj mocí dušewné wzbuzeny a w swobodnau hru uwedeny býwaj, n. p. w dowěrném listu, w děgopisu, a w některých formách naučného slohu.

Řeč w auzkém smyslu gest djlo řečnjcké, obsahujcj dle zákónu zpráwnosti a krásy wypracowané a neyblíže kaustnjmu přednesenj ustanowené wywedenj předmětu, gjmž přemluwenj a přeswědčenj, spolu pak i pohnutj citu a ožiwenj wůle w posluchači působiti chceme. Řeč prostředkem poněť a důwodů neyblíže na rozum, saud a um skutkuge; ale rovným ausiljm hledj ugistiti sobě trwalý dotisk na citedlnost a žádacj mohútnost, a předstawiti obrázotworné moci auplný obraz wěci wystawěné, poněwadž bez shodné činliwosti wšech duchownjch mocj zaměřeného cje dosjci nelze.

Obránj předmětu co se týká, řečnjck takowý sobě wywol, kterého důležitost a wáźnost gjž sama sebau se ohlašuge, aneb kterého dolehliwost on wypracowánjm dostatečně ukáže. Čjm swobodněgšj gest wnitřnj duchownj žiwot, čjm wyššj plodistwá moc řečnjkowa: tjm nowěgšj a půwodněgšj budau poněť od něho wystawená, a tjm plněgšj, zewrubněgšj gegich wypracowánj, tak aby w celé pořadj k logickému spogenj náležejcjch poněť žádného článku nezcházelo, neb na neprawém mj-

XCVIII

stě nestálo. Skaumánj tohoto wztahu gednotných propowědj k celku řeči děje se podle logiky (rozumnictw) poněwadž toliko podle prawidel této twárné (formálnj) wědy wnitřná zpráwa poněťj w celku řeči posaužena býti může. Naproti tomu krása řečnjcké formy, gakožto dokonalého uměleckého djla, záležj na celosti gegj.

P o z n. Ohledem na krásu uměnj řečnjctw gest uměnj, gehož pomocj to, co w události neb charakteru gest krásného skutečného, prawé znamenitého, co člověka gako člověka zaujíná a k ideálům samým sebau se blížj, slowni pronášjme. Nezanášj se docela widiuami (ideály), ale šlechetnými, důstojnými historickými předměty, a dowoleno mu toliko na cit a obrazotwornau moc působiti. Chceli však přemlawati, nenáležj ku krásnému uměnj. Krasoumné řeči po řjdku nalezajj se u Isokratesa, Lysis, Shakespeara w dramatsch a g. Tato wřmlownost vlastně slauti může krásu omlownost nebo krásnořušnost.

§. 77. Zewnitřnj zpráwa řeči založena gest na gistých, z pozorovánj přirozené řeči lidské wztých částkách, kteréž gsau: wstup, pagednánj, záwerek.

- a) **Wstup** nebo počátek připrawuge posluchače kwěci, o njž mluwiti chce řečnj. Připrawenj to záležj na tom, aby posluchač stal se nakloněným, pozorným a wědomým. Prwnj děje se zachowánjm mrawu řečnjkowi přjstogného, zwlášť skromnosti (*modestia*) a pilným wypracowánjm počátku; druhé oznámenjm důležitosti předmětowé; třetj wyprawenjm přjběhu nebo wyměrenjm a wyswětlenjm poněťj, na který řeč založena, a krátkým, gasným wěci předlohem (*propositio*), a této, kde třeba, rozdělenjm nebo rozwrhem (*partitio*).

b) **Pogednánj** nebo **potvrzenj** (*confirmatio*) gest **hlawnj částka řeči**, w které **uwáděgj se důwody čili důkazy** (*argumenta*) předlohu, tak aby se poučenj, přesvědčenj a hnutj mysli, i zesmyslněnj **wystaweného předmětu** zgednalo. Pořádánj důwodů t. **ponětj, na kterých zakládá se přesvědčenj, slowe důwoděnj** (*argumentatio*). Přesvědčujc j důwody napřed gděte, po těch přemlawagj c j postupugte, a posléze předmět k citedlnosti a wůli zbljžiti zapodobno. Při wedenj důkazů obyčegně slabšj napřed chodjwagj, a silněgšj za nimi; prwnj též krátce a stručně wyneseni býti mohau, tito ale auplně a šjregi wyloženi buďte. Konečně různorodé důkazy a důwody nikdy se nemjsejte, proto že pozornost přjliš se roztrhugce, a samé moci přesvědčowacj se překážj. Sem i námjtek t. protiwných důwodů odrážěnj náležj.

c) **Záwěrek** (*conclusio*) gest řeči skončenj, w němž celá sja osobného pohnutj a rozhorlenj se wynakládá, aby dotisk řečj způsobený upewněn byl a trwalosti došel, tak aby přesvědčenj rozumu wymožené w úzké a shodné spogenj přišlo s podjlem giných dušewných nřocnostj na wystaweném předmětu, a tak celá duchownj bytnost člowěka gednostegně pogata a proniknuta byla.

§. 78. **Gednotliwé formy slohu řečnjckého gsau :**

a) **Promlawa** (*Antrebe*), řeč w zdrobněné mjře. Bez dālšjho wstupu pronášj **krátkau, stěsnanau** **wýstawu** něgakého předmětu, kterýž w přeswědčenj, ožiwenj citu a wůlc, a w ze-

C

smyslňenj posluchačŕm přivesti chceme. Samo gegj určenj, totiž býti úwodem n. p. k žterjm a t. d. nebo ohlášenjm něgakého předměta, wšecku zewrubnost a wyššj řečnjekau umělost od nj wylučuge; má býti prostičká, a ozdoby, co možná, daleká.

b) Slowo (*harangue*) tjm se lišj od promlawy, že na wětšjm djle žako z pátra t. náhle činěno býwá; chopjc se hned swého předmětu, geg nemnohými, ale silnými, a na cítelnost, wáli a obrazotwornost dolehagicjmi tahy značj. Ge- ho záměr nazwjce gest okamžitý dotiak, a známka geho krátkost a sja, n. p. slowo wádce k wogjndŕm před bitwau.

c) Modlitba gest wyslowenj wnitřnjho pohnutj a rozčilenj nás, u zpřjtomňenj mrawnjho a nábožného předmětu, pogjmagicjho; swobodný wýlew citu, který, žjm ono pohnutj uměnjm méně připraweno a přiwołáno, tjm gest prawdiwěššj a přirozeněššj. Dle formy modlitba, co wýraz osobného citu a rozpoloženj ducha k samomluwě. náležj; duchownj řečnjek neybezpečněgi k závěrku modlitby užiwě, když do ni wšecko to směštná, co wraucj a zwýšený cit ohledem na wystawený předmět w sobě zawjrá.

d) Duchownj řeč obsahuge celý okřes mrawných a náhoženských prawd, a gest buď dogmatická (wěroučná), když učenj wjry rozkládá, buď mrawná, když učenj wjry k skutkŕm a žiwotu obracj. Gest mimo to nebo řeč we vlastnjm smyslu, n. p. při křtu, odawkách, pohřebu, zpowědi, wečeři Páně a t. d. nebo wýklad (homilie) nebo kázanj.

e) Swětiská řeč za předmět má důležitosti veřejného neb saukromného občanského života. Může býti saudná (žalobná, obranná), nebo státská, držená od vládaře k gistým zborům neb sněmům, od ministrů a vysokých úřednjkůw státských při dosazowánjích na úrad, od wyslanců při podáwánj wěfjcich listů, od représtantů a stawů státských na sněmě, agezdu, w senátu, parlamentu, a t. d. W swobodných obcech a obmezených samowládách býwá neyobyčegnějšj. Potřebna tu auplná známost práw a wztahů obce, gednotliwých stawů a zwláštňch osob gegich, spogenj obce s zahraničnými obcemi, pomůcek i záwad gegjho wzdělánj a prospěchu, a čistě wlastenectwj. Osobná wášeň a stranost nesmj ohlásiti se w řeči obecné; ale nemá ona také býti prostředkem bjdného pochlebenstwj aneb nečestné liknowosti.

K swětiským řečem w gistém rozumu náležej také akademické nebo školnj řeči, obyčegně o wědném předmětu gednagjcj, a kalawnostem veřejným ustanowené; pochwalné řeči (chwaloreči), zamřelých neb žiwých zásluhy a ctnosti ljčjcj; a zčástky i šprymowné řeči, n. p. o zlatém gečmjnku.

§. 79. Řečnňnj (deklamacij) gest uměnj řeč krásně přednášeti.

Založena gest a) na zřetelnosti mluwenj a zpráwném wyslowowánj, b) na prawém přjzwo-kowánj t. dokladu hlasu. c) na prawém proměňowánj hlasu, wstáwánjm a padánjm.

P o z n. Přehledy toho, co posavad gak w prostomluvě tak básnjcky a řečnjcky českým gazykem psáno, nale-
zaj se w následujcjcch spisech :

1. *Effigies virorum eruditorum atque artificum Bohemiae et Moraviae.* I. a II. djl latině od Voigta i Borna; wšecky 4 djly německy od Pelcla (1773—1782).
 2. *Boh. Balbini Bohemia docta, edita a Raph. Ungar, Pragae 1776 et a P. Candidio a S. Theresia, Pragae pars I. 1777, II. 1778, III. 1780.*
 3. *Faustini Prochaska de saecularibus Liberalium artium in Bohemia et Moravia fatis Commentarius. Pragae 1782.*
 4. Krátké obsaženj české literatury, w knize: *Böhmische Grammatik von Johann Negeley, Prag 1805 a 1809.*
 5. Učená Čechyc, od Ruljka, 3 swazečky w Pra-
ze r. 1807 a 1808.
 6. *Geschichte der böhm. Sprache und Literatur von Joseph Dobrowsky, Prag 1792.* Druhé rozmno-
žené wydánj 1818 gde toliko do roku 1526
staré literatury.
 7. *Bibliotheka českých Biblij od Fr. Nowotného z Luže. W mladá Boleslawi 1810.*
-

PŘJ K L A D Y.

A. B á s n ě.

a. *L y r i c k ě.*

a. Ody.

1.* *M ě z p ě w y.*

Plėsám Hospodinu! wzhúru dawem 1) swětá
Wraucně zplápolalá pjsně letj peruř
K stánkúm swětlooděnců,
K swětěgšjm Serafů zborům! —
Kdo gsem gá zeměsyn? že wzletem ohniwým
Z pozemských se mezj hwězd winu k obrubě?
Njzký ge w prachu byt mág;
Njzké gsau w prachu mé zpěwy! —
Wšak mocný w prachu Pán! — Djka mu! djka mu! —
Do tmy pohřižená 2) dįjmala má duše;
Garnj sladce bolestj
Geštěř srdce nezalkalo:
Když ay bleskookem s wýše nebes Cherub.
Na mdlý kmen duše mé lauč žiwota sklonil!
Citem chřestělo paupě;
Skwostnost rúže se rozlila. —
Ach klidný zoře 3) swit bauřku podál nese! —
W kastalských dolinách snem diamantowým
Rannj péče milostným
Dárcem, wěstec 4) opásaný
Swábnau w lúně lepých krás amarantowých
Pohráwal kytarau; huř plesem omžený

Plaul harmonie praudem,
Bud smutkem wztetelil struny,
Bezpečný! newiděw, gak mu odumdlelá
W bedrách sjla klesá; gak řeřawé dechy
Náhlý wal 5) wlnobitný
S rozkošným utrhá břehem!
Černý nad zeleným rágem oblak wisel,
Až gasnau nade njm Pán duhu wystawil,
A swé krásy paprskem
Wadnaucej porosil duši.
Gest mocný w prachu Pán! Djka mu! djka mu!
Onť oblauk pokoge přes prsy rozklena
Bleskem dno zdroge 6) hřjwá,
W němž kalný třepetá žiwot.
Ay wraucj plamenem praudně Wesůw kypj
W blankytnau nebe twář; ay řeřawá polem
Chřestj krew z geho rány;
Bauř mu w hlaubi prsau zrage:
Anť lehkau pode njm lodku na břeh weda
W obraznau hladinu zwolně hledj plawec;
Hledj w krásy tagemstwj,
Swjtjcej na wodách plamen;
Tak nechť kauř z obětj w hlaubi prsau zňatých
Zaclánj struny mé; nechť Genius wolá:
Ay twé krásy tagemstwj!
Wěčné, Sláwie, mé hoře!
Když gen odražený sladčegi přátelům
Zápřesk 7) nádra kogj, ohlas ušjm wzegce:
Ay twé krásy tagemstwj!
Wěčné, Sláwie, mé wděky 8)!

Pawel Šafařk.

1) daw, tjeň, množstwj, Gebrünge. 2) lépegi sice pohřj-
žená, a však i Brattj w Králické bibli pjsj pohřjžen.
3) zoře, aurora, swit, swěto, uswj. 4) wěstce

vates, zde tolik co básnj, pěvec. 5) wal, weliká
wlna. 6) zdroj, pramen, fons. 7) t. záte: cf. pol.
brzask = swjtánj, záte; boh. rozbřeskuge se, rozbře-
šfuge se, swjtá. 8) t. co wděk gest, radost, odplata.

2. *O welebnosti Božské,*

z ruštiny Michaila Matwěgwiče Čeraskowa.

Pjsně swaté nynj pěgi,
Aniž o ně k mřzám wzegi;
 Můželiž kdo, wegda wchrám,
Kde se slawná, božská děla
Od zběhlých všech wěků stkwěla,
 Wšeccko szřjt a sčjsti sám?
Pán se swětlem přiodjwá,
Pod nohama hwězdy mjwá;
 Kdy ho lidský postihl duch?
 Nad blesk slunce stkwj se bůh.

Pod njm swětla gasná běžj;
Gako zlaté raucho ležj
 Před njm krásné nebe w kruh.
Dychánjm swět obžiwuge,
Sluncem stjn swůg wygewuge,
 Po oblacjch chodj Bůh.
Na wětrů se křjdlech nosj,
Co gen kapkau lásky zrosj,
 Dech co přegde zgeho ust,
 W tom ge žiwot, znik i wzrůst.

Před njm gest gen krůpě wšeho
Hlaubka moře welikého,
 Celý swět gen drobný mák.
Tisjc wěků utečenj
Před njm gest co okamženj;
 Má wše zákon, čerw i pták.

Kdož moc Páně změřil w mysli?
Bůh řekl prachu : Chod a mysli!
W tom se prach hned wzhůru měl
K wykonánj welkých děl.

Gako na tenjčké strunce
Zawěsiw bůh w mraku slunce,
Prohnal tmy, zem zosnowal:
Znik dal prsti, stromu ducha,
Mokro oddal ode sucha,
Kwjty krásu darowal.
Záři wyslal w gasném woze,
Hvězdy rozsel po obloze,
K nimž i měsyc přiwtělil,
Tmy i swětlo rozdělil.

Swětlům zdělaw kruhy čisté,
Prstěm změřil běhy gisté,
Bugné žiwly w uzdu wzal.
Rodjcy se z giskry plamen
Zamk bůh mocný w twrdý kámen ;
Bleskům sirným zákon dal.
Darmoť sebau moře házj,
Trhat nesmj pewných hrázj,
Když duch Páně newelj ;
Pjsček gen ge rozdělj.

Bůh dal dubu mocné tělo,
K nebi tam swé hrdé čelo
Přewysoké hory pnau.
W křowj ptáci preskakugj,
Chwálu bohu prozpěwugj.
Řeky walem dolů gdau.
Wětry maudrost Páně slawj,
Před oči ho bauře stawj ;

Gewj Pána blesk i hrom,
Njzký keř a welký strom.

Wlahau bůh zem kogj w létě,
Zefjr z gara s nebe sletě
 Milé chladj kwětiny ;
Po poljch bůh pjci sege,
Možným gj i chudým přege,
 Chutné sladj maliny.
Welj Pán, všem stroge kwasy,
Aby wzešly z země klasy,
 Wonné kwjtj, plodný kmen,
 Noc se tměla, swjtil den.

Zprávce maudrý plodné země,
Kde se lidské množj plémě,
 Wše, co chtěgj wyljwá.
Tráwau šjrá pole stlává,
Ryb a ptactwa heyna dáwá,
 Wšudy hognost wysjwá.
Na nás w sadjch mile woně,
Wětwe husté kzemi kloně,
 Kyne wzdy, rok po roce,
 Zlaté chutné owoce.

Což se po wšj zdegšj době
Štědrých darů pramen tobě
 Nepreyštj a neteče ?
Proč se matdrost Párš znáti,
Gemu čest a djky wzdáti.
 Zpěčugeš ó člowěče ?
Bůh nás střeže, s námi chodj,
Nás i w sladký pokog wodj ;
 Tratj člowěk žiwot swůg
 Bez twé moci, Bože můg !

Na vše patřj Páně oko,
W nás i hledj přehluboko,
Srdce naše zpytuge.
Sějtá péče, co ge trudj,
W okamženj pryč ge pudj,
Když se k němu wracuge.
Má swět w hrsti, čte a widj,
Co se děge w mysli lidj;
Gak ge slunce zřegmé nám,
Tak vše widj twúrce sám.

Gak gen segde s božských oěj,
W prach a popel zas swět wkročj,
Náš wěk zwadne gako kwět!
Bůh však gednjm okamženjm
Pauhým lásky působenjm
Pustý wzkřjsj znowu swět.
Smrt, ač všeho umořuge,
Předce sjly potracuge;
Wše se w malý rodj čas.
Žiwot má i ducha zas.

Kdož ti, swěta Panownjku!
Hodnau wzdáti může djku?
Stjn gen hlásám sláwy twé.
Wšak ne harfy ohlašugi,
Tebe Bože oswęcugi,
Otwjrám ti srdce swé.
Twůg mi zákon rozkoš plodj,
Z swěta tmy mne k swětlu wodj,
Tys ó Bože! štěstjm mým,
Bez tebeť vše stjn a dým.

Wězily mne ljté zlosti,
Duše škůdce, dlauho dosti;

Gakž gsem pro ně mohl tě ctít?
Nynj ale, zhljdná tebe,
Zahrozjm se, zničjm sebe,
Netušjm wjc w swětě bít.
Ty, gsa pokog dušj práwě,
Zgewils mým se očjm w sláwě,
W prachu můg tě slawj duch:
Welikýs a swatý Báh!

Ant. Puchmayer.

3.* *Na mjr Ewropy, r. 1815.*

Plésey člowěctwo, wznášege pohledy
K hwězdám radostné! Střjšteny gsau kruhy
Mrzké newolnjctwj, swobodná
Zwále 1) a mjr swětu powracj se.
Ay zhaubce ljtý, genž krwawé swodil
Zewšad porážky, w manstwo tuhé chtěge
Lidské upautat plémě, padnul
Pomsty ranau powalen smrtjcy.
Ha! půle walná guž swěta wjtězi
Lehlať za podnož, a zbrocenau krwj
Ewrópu wazba swjrala, wšak
Ljtěgi hárala wlády žjzeň.
Chwátá lakotný do kraginy mrazem
Wěčným trnaucj, od giha pod sewer 2)
Neywzdálenögšj prahna 3) ljbau
Národowost 4) wyhubit potomstwu.
Ay! guž chwěgj se w Řjmě Rurjkowě 5)
Pyšné praporce, wšem swěta končinám
Poddanstwo nezlomné a pupnau
Gednoho wládu gewjce pána.
Chrabrého 6) nesnadno Slowana zmoci:
Ohněm potráwit swé byty on wolj,

Šjgj swobodnau nežby Franka
Podlehal úkazu nádmutého.

Ay! wizte, walný gak k nebesům wlnj
Se plápol! Ay, gak podmanitel hrdý,
Slib daw swogjm lepšj, utjká
Ohromený kłopotem hanebným.

Ha, Moskwo, plésey! gak samolet 7) mladý
Ewropa we twém obžila zážehu,
Blahoslawenstwj w pýřenj twém
Obnowené čłowěčenstwu žjřj.

Ay! křjdra mocně swá dwóge přes swěty
Král ptactwa rozpiaw, guž spēge přjletem
Rychlý honosným, a třepetných
Heyna plachá letadel 8) pohánj.

Cjtj na týlu wraha hroty ohniwé;
Naň syn Rurjkůw, 9) naň tře i Brennowic,
Newděk wysjlaw proň prwé, ted'
Naň metage střely plésagjcj.

Thuiskon také wstal, k swého se oslawě
Praotce wěrnostj zšikowaw nowau.

Mužný zde Hyspán, tam dotjrá
S hrůzoplým leopardem Anšliš.

Lew hřjwu český ztřásage hrozliwau
Zdwiw tež se, odpůrcům gsa wzdy ku ostrachu,
Hněw soptě powstal, záhubu klem 10)
J zrakoma wraha bljskagjcj.

Ayta! 11) s Rurjkowcem spogený čilým,
Smužného naň spolkem teče Tewtona,
A sápwau dáwj krutostj
Zbogce porážkami pupnělého.

Plésey čłowěctwo! bydlitelům země
Kdo směl potupné garmo 12) kowat, padl,
Ha, padnul ukrutnj! a purpur
Sňaf krvawý, krvawý i wjneč

Odbogci odňat s zarputilé hlavy,
Prawému wrácen w ozdobu knjžeti.
Šemný, na bezprawj kruché 13) měw
Základy stol zbořený sesul se.
Guž Bůh lahodný mjru se powracj
K omráčeným sestaupage národům,
Nátisku po dlauhém a bitwách
Guž zelená se rašj oljwa.
Plésey hrdinný ó Słowanů rode,
Hlasné wydey slawná Čechye zpěwy !
Neb zemšfanům bugně porobná
Wáše uwolnilo pauta rámě.
Nestroskotá pak nikdy drzá smělost,
Co smlauwa králů troggediných wěky, 14)
Statnost co obcj, a všemocná
Páně upewnila na wzdy sjla.

Wenceslaw Al. Swoboda.

1) Z w u l e s swoboda, někdy pohodlj. 2) G i h aneb g j h, morav. g u h, vlastně polednj wjtr, a tudy tež oblewa zimy, odměk; zde sama straua polednj, meridies, bez Mittag. W Boleslawsku, sewer, sewer ye slowe půlnočuj přeháňka, slota, sněžiwé powětřj, odtud také sewerka, lauka lesnj a horuj k seworu položená; snad i Siberie gakoby Sewerye. Sewer tedy: stord. septemtrio. 3) prahnauti zde tolik, co wraucně žádati. 4) N á r o d o w o s t z polšt. ay mjsto našeho národnost, národstw. 5) Rurjkůw Řjm t. Moskwa, hlawnj město Rosanjuů, gako druhdy Řjm weškerého skoro swěta. 6) chrabrý s udatný. Potráwiti ohněm odwážliwé mjsto: stráwiti. Ukaz s rozkaz. Tak gmenu-gj Rusowé patenty swého Cára. 7) Samolet, ginak ohniwáček, phoenix, pták, o němž co stáť bageli, wúbec známo. Pýtenj, něm. Eberaifche, favilla. 8) letadla, volucres. 9) Syn Rurjkůw neb Rurjkowic gest Rus od Rurjka zakladatele cárstwa geho tak zwaný; Brennowic, syn Brenna, gest Prušan. Thuiskon s německých zemj staré gměno. 10) klem, instrum. gměna kel s Epizajn; odtud: na kel wzjti s frenum mordero. Z r a k o m a, poet. tolik co očima. 11) Ay, ayta! eu, ecce. Pupnělý, zpupnělý, pupný, pyšný. 12) gar-

P o z n. Přehledy toho, co psávali jak v prostomluvě tak básněmi a řečmi českým jazykem psáno, nalezájí se v následujících spisích :

1. *Effigies virorum eruditorum atque artificum Bohemiae et Moraviae.* I. a II. díl latinsky od Voigta i Borta ; všechny 4 díly německy od Felcla (1773—1782).
 2. *Boh. Balbini Bohemia docta, edita a Raph. Ungar, Pragae 1776 et a P. Candidio a S. Theresia, Pragae pars I. 1777, II. 1778, III. 1780.*
 3. *Faustini Prochaska de saecularibus Liberalium artium in Bohemia et Moravia factis Commentarius. Pragae 1782.*
 4. Krátké obsažení české literatury, v knize: *Böhmische Grammatik von Johann Negeble, Prag 1805 a 1809.*
 5. Učená Čechy, od Ruljka, 3 svazčky v Praze r. 1807 a 1808.
 6. *Geschichte der böhm. Sprache und Literatur von Joseph Dobrowsky, Prag 1792.* Druhé rozmnožené vydání 1818 gde toliko do roku 1526 staré literatury.
 7. *Bibliotheka českých Biblij od Fr. Nowotného z Luže. V mladém Boleslavi 1810.*
-

PŘÍKLADY.

Tu z pramenů gá čerpati žiwých
Chci slowanskau sĵlu ; a skály Olympské
Ožigje roznášeti diwně budau
Ohlasý slowanské mé lyry.

Fr. Palacký,

6. * *K příteli z wogny k práwům se wracugjcjmu.*

Pomnjwám, zmilelý! rád minulých časů,
Když k múzám ginochům brány otewřeno
 Nám. Gá chrámu zasljben ;
 Ty chrabrý, sledowaw boge,
Kdež Ralský 1) překonal druhdy tuhau sečj
Tam w Lických planinách wéwoda Hektora
 Děsného w zemi Němců
 Ukrutným porážkami,
Wystaupils oděnc se pluky Cézara
Před Lipskem pokořit Brennowy 2) nádhery,
 Genž Ewrópu sewjral
 Za drahných pět Olimpiad.
K statnému zněcowaw srdnatě odporu
S wjtěžné družinau Sláwie Tewtony,
 Wlastnj krew gsi wyléwal
 Hřjmánj smrti nedbage ;
Až pak za Trebij Řjmanu prokletau
Máworsůw praporec rychle tě postavil.
 Prodlew u Traziménu
 Poctus dal duchu Pénowu.
Cjl chrabrosti w ymez ! Kam čeřenem Jury
Pospjcháš sněhowým ? w končiny Gallie
 K pewnostem Katalaunským,
 Hrobkám Attilowých Hunů ?
Ay, zde w nadně kynau k odloženj zbroge
Poklidných bohynj usměchové libj :

Gest i Thémidě sja
Wábjcj k obětem reka.
Giž pak nad zeměmi stjn se oljwowý
Prostjrá, záštita národům;
Chwalné Marsowj laury
S wěncem Thémidiným poluč.
Fr. Wetešnj k.

1) Waldstein. 2) rozuměg Napoleona. Narážj s: na Bred-
na wogwođu Gallického, který Řjma dobyl.

7. * *U hrobu přítele.*

Okem slzjcjm ku hrobu přítele
Přistupte bratřj! Ay tuto we chladu
Zmládj uswadlá růžoljca
Schrána ducha w pokogi spočjwá!
Geg wjce žádně gitro newyzwolá
Z temného lůžka; wjce nepozbudj
K radosti gasné swětlo dennj:
Geg studená kryge zem powěčně.
A wšak ne rannj býť oběť smrti
Mládec zaslaužil; geg mile krásila
J srdce přjmost, i swětěgšj
Pallady láska i múzy přjzeň;
Božský w prsjch mu časně zaplápola
Oheň, a krásný wzhđru se nášege
Duch se swatau tam horliwostj
K cjlj letěl, k ideálů řjši;
A wezdy přjnsný los mu na uswětě
W srdce mladistwé šjp studený wbodl,
A z obgetj wyrwáw bratrských
Mrákotě geg za kořist odeslal!
Nebráňte, bratřj, wclně linauti se
Slzám autrpným! Ach, osudů ruka

Krutá nešetřj nic plačj
Prosby, ani kwětu mládi autlé.
Twé zbytky smutné, přjtěli, nekryge
Zemj domácj matka žalostiwá;
Ni rámě sestry hrob posýpá
Kwjtky, — slzau skropený tužebnau:
Cizj zawjrá krag tebe wláno swé;
Newšjmanau twau schránu němá zoře
Skrápj, a chladný wjtr kwjle
Na hrobu mutnotichém zawjwá.
J poďte bratřj! — We smrti hágowj
Swatém na mjstě tom, kde žalostiwě
Druh zesnulý pohřben, swatého
Spolku družebně památku sadte!
Tu wezmi každý z poswěcené země
Poklad památný: že w swětě nic nenj
Trwánliwého! ni kwetaucj
Růže mladosti, ni sjla mužská!
A zwěčnělý druh, nezkaleným okem
Genž tam giných zřj končiny teď swětá,
Z wýsosti gasné sám milostné
Zplodniti segde památky sjmě.

Fr. Palacký.

8. *K zasnaubenj Gegj Gasnosti. Luďmily Kněžny z Lobkowic, Wěwodkyně Raudnické s Geho Oswj-
cenostj Prospera Luďmjka Wěwody z Ahrem-
berku, z Meppen a Reklinghausen.*

W Hořjuš. dne 26. Ledna 1819.

Hlučná gestiř sláwa, kterým hlavě drahé
Welebnosti záře gasně oswěcuge,
Gegich skutky stkwaucej, gegich ctnosti blahé
Národowé gewj, swět ge oswědcuge. —

Kdo však ze všech sljčných ctnostj neysljčnčgšj,
Lásku k vlasti chowá, djky neywraucněgšj
Matky vlasti zjšká — geho gisté gméno
Gest a bude wěčně slawně welebeno.

Ne gen w České vlasti gestiř oslaweno,
Cizokrag i hlásá wzornau počestnostj
Skutky vlastenecké — L o b k o w i c ů gméno
Dobrodinjm slawné, stkwělé každau ctnostj.
Hrozj vlasti wálka — Českým srdcem bránit;
Kwete vlasti pokog — chrámů uměn chránit
Knjžat L o b k o w i c ů wznešené gsau ctnosti,
Ctnosti wěkostálé České horliwosti!

W žiwé paměti gest starci, mladjkowi
Kněžna L i d m i l a , gak na trůnu stkwaucjcm
Matkau byla wljdnau kmetu, rolnjkowi,
Swými wládla duchem nábožnostj wraucjcm;
Tam kde byla, wzešlo slunce Nadlabčanřm,
Kwetlo nauzi pudě štěstj Mělničanřm;
Ctnosti gegj po dnes slawj každý w plesu,
Gméno slawné gewj ohlas hágů, lesů.

Tak W á s slawná Kněžno Ludmiliny ctnosti
W mladistwém giž wěku wzorně ozdobugj;
Tak i W a š j m ctnostem, W a š j spanilosti
Rádi wšickni srdce wot obětugj.
W á s ctnost newadnaujcjm štěstjm obdařila,
Sláwau knjžecjho otce oblažila;
Matky srdce — W a š e krásně ušlechtilo;
Bohu, lidu milá, gste giž L i d u m i l o !

Nebe zwolilo W á s matkau lidu býti,
Ne sic w České vlasti, w Njžezemi láně;

Krásný gestíř osud, pěči o swé mĵti,
Šťastný lid ten, kterým ctnost a milost wládne !
Nebe dopřálo W á m muže wznešeného
Chotěm W a š j m býti, štěstĵm býti geho.
Kde ctnost swazek wáže, tam se radost plodj,
Tam se po růžových blahostezkách chodj.

Wlast ach ! naše tesknj — an gj neykrásněgšĵ
Perla wzata bude. — K sláwě, k blaženosti
Welj tomu osud, by i wzdálēgšĵ
Národowé znali Č eské Kněž n ý ctnosti.
Gako hwězda gitřnj nad giné se leskne,
Na blankytu nebes ohněm swým se bleskne :
Tak i Dcero vlasti ! gste W y perlau draħau
Lidu, genž W ás čeká s důwěrnostj blahau !

Žjte draħné wěky w lůnu štěstĵ wšeho,
W á m ge bude plodit každé gitro nowé,
W lásce knjžecĵho chotě wznešeného
W á m ať plynau šťastně wšickni Waši dnowé.
Žjte draħné wěky w spokognosti swaté,
W stálokwětném zdrawj, žjte wěky zlaté.
Nebe doprowážeg krokŷ w cestě W a š j,
Tak se splnj wraucná žádost wlasti našj.

Gistost sladká, blahá, že i w dalekosti
Srdce W a š e w lásce k wlasti wraucj
Pro wlast hořet bude w stegně horliwosti,
Lige w srdce Č echů radost newadnauj.
Snažné tužbě račte mĵstá w srdci přĵti,
Kragany swé, Č echy, na paměti mĵti,
W ás gak oni, slawná Kněžno, wěčně ctĵti,
Wěčně gměno W a š e budau w srdcĵch nĵti.

Jan Nep. Štěpánek.

b. H y m n y.

1. * *K gméninám G. bisk. Milosti Wysoce důstogného Pána Pana Jozefa Františka Hurdálka, biskupa Litoměřického, dne 19. března 1816.*

Tohoto gitra wážno poswęcugem
Milowanému Jozefu;

W duši wraucj hluboko tane
Gméno to co náděge wlasti.

Wolaly dáwno tužby rozčilené

O Tě ke trůnu dobroty

Boha welkého, nebyly gsau
Oslyšeny prosby wěřjch.

Dennicé wyšla záře nezkalené

Z mraku negisty čáky nám,

Kroky bludné a newědomj
Cest poprawugje blahočinně.

Nebesa nám Tě přála dobrotiwá

Ozdobeného okrasau

Wšeliké cnosti. Osiřalé
Stádo Tě milau potěchau zwe.

Léta požehnaná budau značiti

Žiwot i wládenj Twoge.

Weselost twáři se wygewj
W zástupu tě bližugjcm.

W kragině tě, kterau swlažuge
Labe, 1) a wjna keř

Dušewládna Twoge pöpanug
Berla nekonečně blahotná!

Owoce geště náš zkusj potomek

Po wěku wlády laskawé,

Buda hlásat wesel o Tobě:

„Tak zprawowal, ay, Čechy mudřec!“

Z b o r.

O weleslawný kmete, srdcegemný, 2)
Tys Čechů wzorná cizozemci chlauba;
Stádu Ty pastýř, duchowenstwu wůdce
W auřadě božském.

Láska nás swazkem k Tobě oddanosti
Wjže bez přisah, syny kotci, pewným;
Twá to pjseň, Twá naše od radosti
Gsau čela gasná.

O bodeyž gemným podaren byl stáříjm,
Nesga obtjžen břemenem slabosti,
Kráčege stezkau w společenstwu sjly
Pohromy práznau.

Dlauho buď slaučen s žiwotem pozemským,
Smutku gegž oblak nekalj nižádný,
Odměniž pozdnjm mezi námi bydlem
Sjdlu nebeské.

Ant. M a r e k.

1) Litoměřice, sjdlu biskupské. 2) s r d c e g e m n ý, kdo srdce gme, gjmá. G e m n ý též slowe, kdo se gjmati dá; odtud přeuešené: tolik co přjgemný, n. p. gemné stáříj.

2. *Citowé Čechů pro krále G. M. Františka I.
při uwedenj Českého gazyka do wyššjch škol.*

Djky Tobě! Gasný Welkomocný Králi!
Žes nás Čechy wlasti darowal:
Tobě zněj naše wděčné chwály,
Gjmž gsi milý gazyk zhauby uchowal.
Nezdařilé slawných předků české plémě
Pogalo w nenáwist ljbau otců řeč;
Mizela giž wšeka národnost z té země,
Gakěž newyhladil oheň ani meč.
Giž ten druhdy slawný gazyk tratil wážnost,
Kterau Karel mu a Rudolf zůstawil;

Tys, té ztráty nechtě, řekl — a Čechů snažnost
Wěrných zákon ctj, gjmž gsi ge oslawil.
Řečj rozličnost ge zákon Neyvyššjho,
Patrně to gewj swětu přjroda:
Co můž ctnému národu být swětějšjho,
Gako gazykem swým mluwit swoboda?
Malj zhaubci swěta na to byli čilj
Udusiti každau pěknau národnost:
Tobě, Otče! každý národ twůg gest milý,
Proto znjt má w každém hlaholu twá ctnost.
Slowenských všech bratřj srdce wěrná Tobě
Gedna plápolawá giskra zahřjwá;
Pro Tebe, Twůg dům, a pro vlast každý w sobě
Geden čige cit — w němž národ okřjwá.
Český lew se zdwihá, mužně hřjwu třesa,
Že zas gazyk Český zhůru wstupuge:
Čtrnáct milionů Slowanů ted plesá,
Že gim milost pod twým žezlem panuge.
Giž se Umky České w plesu nawracugj
W chrámy swé, gež zahnal dawný, trudný čas,
Smutnau raušku z obljege odhalugj,
Wygasňugj směle čelo truchlé zas.
Protož djky Tobě! milostiwý Králi!
Žes nás Čechy opět vlasti darowal;
Za to zněj Tobě Čechů wraucné chwály,
Žes gich ljbý gazyk zhauby uchowal.
Wogtěch Sedláček.

c. * D i t h y r a m b a.

Dřjmá rozložený snem
W pochladu rýwy potěšné.
Bůh spanilý Dionysos!
Krásnějšj nade Mág, an
W rosném gitru palauky

Vorné půdy a háge
rozračné, lesy mrtvé
lawštěwíw obžiwuge: Ay!
y! clánj ratolestj
lagné rýwy powděčné,
y schwjá se libostný
ol čela stjn zelený mu,
chladiwé lige wětry.
Věgte wěterky tiché, gak
Vonný dech fialnek.
úh to Lyéus
úh blahoděgných
árce hroznů!
Věgte tichaunko!
úh trudoplašné
ýwy, tu dřjmá.
ýwy, co kauzlem
ěče vyhánj,
rdce protiwě

Skráně owiňte
Wěnci garými,
Wložte oljwy
List garobugný
List do rukau mu.
Zhusta osypte
Kwjtky Lyéa!
Když kyne : roste,
Hrozny naljwá
Rýwa nebeská.
Prchly, by trudné
Srdce bolesti,
By z duše prchly
Strasti a swjzel.
Zwolna sypegte
Kwjtky, Lyéa
Ze sna nebudte!
Ay labutj twé
Prsty ho dotkly
Prsty Charytko!
Ze sna procitnul
Bůh spanilý náš
Bůh Dionysos!

Ewoe! Ewoe! Jo!
Ze sna procit spanilý, bůh!
Usměch ljce ruměncem
Ljce milostně poljwá,
Ay! kadeřem chwěge kwjtj!
Ewoe, hlasněgi zawzni!
Powstáwá s owitými
Skráně ruměnci Nebešfan!
Zhljzj kolkola! — Rýwa
Sklánj před kynutjm se!
Wykwetaj mileněgšj
Ze stopy kwjtky milostné!

Ewoe, hlasněgi zawzni!
Žehnage krácj
We zboru sljčném!
Ay wyniká keč,
Ay zelená se
Rýwa uwadlá!
Kamkoli hledne,
Rozwige paupě,
Paupata různá
W zákrowu listj
K swětlu winau se.
Srdce pozahřáw
Perlami rýwy
Rozwine mocný!
Wěrněgi tiskne
Přjtele přjtel.
Roh dwiže nauze;
W twáři powrasklé
Gasno se káže,
A w kmetu sněžném
Kwitne ginostwj.
Ewoe! Ewoe! Jo!
Dar twůg má prsa zahřál!
Dar trudoplašný
Dar blahoděgný!
Ewoe! Ewoe! Jo!

Fr. Turinský.

d. E l e g i e.

1. U hrobu Fortunata-Durycha. 1)

Tu, kdež stinné luhy obwlažuge
Rychlotoká z hory Gizera,
Tu twůg popel w mjru sauseduge
S starobylým rumem kláštera.

Tu tě ctnostmi výtečného muže
Prudká střela smrti zkwapila;
Tady tebe w chladné zemi lůže
Před pohromau swěta ukrylá.
Bydla twého ni to krátkowěké
Newyteyká kříže znamenj,
Aniž se tu citelnosti měké
Dočjst gména w twrdém kamenj.
Genom sedmikrásy beylj různé
Obročně se w drnu zmladjwá:
Genom zápach fialy tu různé
Wlažný zefjr w gaře zawjwá.
O půl noci při auplné luně,
An vše mlkne w trudu hrowém,
Aupeňliwě daupnák w hnjzdě stůně 2).
Pod zeleným gjwy okrowem.
Často twého porostlého rowu
Mjgj rakew k pohřbu nesená:
Málo kdy však pro smrt Durychowu
Gedna slza padne róněná!
Milá choti srdce polowicj
Pláčem nepostjhá za tebau;
Ani sirotci gsau kwjlegjcy
Hnání k hrobu otce potřebau.
Ačby nezaplakal k wůli tobě
Nikdo spoluwěkých měšťanů;
Nechť gá politostiw na twém hrobu
Wěčný ctitel tebe zůstanu.
Nawštěwuge toto mjsto swaté
Pogmu z cesty kdesi mládence,
Aby znal, kde zbytky sswěta sňaté
Ležj Turnowana wlastence.
Pak mu swrchu nenapsanau řeknu
Powěst zásluh twých a hodnostj,

Těmi slowy w čilé srdce wteknu
Trn mu zámutku a žalosti.
Z oné poodlehlé Stebně 3) stráně,
Kde se swjgj stezka k aupadu,
Chudau sraubil šedý sluha Páně
Múzám swým i sobě ohradu.
Na uswjtě zaswěcowal chůzi
Bohu ku ljbezne oběti;
Ostatkem dne zdjlely se múzy,
Zwýklé ducha gehu kágeti.
Pro vlast sjly stále namáhage
Prožil mladý wěk i starobu,
W katřě nesl z cizotiny krage
Práce půlstoletau zásobu.
Poslěz zmrákaly se w strastj heyně
Geho pauti zdegšj končiny,
Kterěz obkličugj gednostegně
Sjdlo knjžat, gako chudiny.
Giž ho nenj† — giž ho kzemským dětem
Podlý žiwot wjce newige:
Ontě zjskal, rozlaučiw se s swětem;
Pro ztrátu gen truchlj Sláwie.

Ant. Marek.

1) Z řádu Paulanů, muž o slowenskau literaturu wysoce zaslaužilý. Od něho gest Bibliotheca Slavica Vindob. 1795. Djl I. ostatuj djly w Rkp. Umřel we swé vlasti Turnowě. Wiz Rudjkůw kalendář historický, IV djl str. 152. 2) stonati, (něm. stöhnen, cf. στενεειν) gest vlastně těžce vzdychati. 3) Část obwšjná města Turnowa, kde Durych obýwal.

2. Raš k ů w h r a d. 1)

Wážné rummy, smutnj ostatkowě
Kwětu Rašky slawného,

W němžto všickni dobří vlastencové
Ctili Uhra statného,
W němžto Budjn 2) sláwau osloněný
Ctného otce milowal,
Gegž si Nonhrad silau zwelebený
Gako reka libowal :
Kamž se děli časowé ti zlatj,
Když sem na Čtwardský hrad
Přicházeli s lidem k přej swatj
Služeb božjch požít w nad ?
Wážený Raška w tiché samotnosti
Gako král w swém bezpečj 3)
Bydlel w lůně milé přibuznosti
Tu, kdež Dunag negečj.
Sem se Raškůw saused, prelát wážený,
Salkán 4) wděčně stěhowal,
Nad trůnem i nad oltáři strážný
Tu se práce zhoštowal ;
Tu i wjtězowé stolowali
Čerhatského 5) okolj,
Když se z krutých wálek wracowali,
Sprostili se newolj.
W gegich srdci čistá láska bila,
Gjžto nezakalil klam,
Upřjmnost twá w Panonyi žila,
Ach! kam se giž děla, kam ?
Rcete rumy, gakých weselostj
Krásná mládež požila
U Rašky, an láska s newinnostj
Rozkošně se pogila.
Rcete, gak tu na daleké cestě
Rád se pautnjk stawowal,
W sláwě, gakéž nenj w pupném městě,
S dobrým Raškau hodowal.

Krutá wzteklost nepřátelú litých
Hrad ten krásný zkasila,
Turkú krwe křesťanské nesytých
Zbraň geg bjdně zbořila.
Teď giž tady smutné ticho stále
W nahém rumu přebývá,
Na neyvyššj hrůzypnlé skále
Pustowecka 6) hnjdjwá.
Smrdutý gen lakomec z wšech lidj
Tu si stany rozbjwá,
Penje když blázen ! hořet widj,
Zlata, stějbra začjwá. 7) —
Stágte rummy do zbořenj swěta,
Hlaste sláwu Raškowu,
Čerhatané ! každého tu léta
Swěšte pamět rekowu.
Hnjzdi tady pustowečko tichá
Hnjzdi na skal wýsosti:
Nad smutným kdy rumem Čerhát wzdychá,
Ty naň žalug w tichosti,

Bohuslaw Tablic.

1) Hrad mezi Čdwarem a Njžau, w Peštanské stolici Uher-
ské země, od Turkúw zbořený, někdy Raškowi, zna-
menitému w letopisech Uherských zemanu náležejcý,
nyuj zbořeníště od sworného kamene t. zlomené
kosti swjragcýho powěstný, gehož Slowáci klěčenj
dobytku užjwagj. Slowe Uhrám Čúwar, t. cewkowy
hrad, že gakausi podobu k cewě mjwá. 2) Budja,
město Buda, Ofen. Nonhradská stolice od starodáwna
wždy silné muže mjwá, k. p. Mikuláše Töldyho za
času Matyáše Korwjna. 3) Sans souci; naráženj na
Frydrychowu ohradu rozkošnau. W hradech (in ca-
stellis) za starodáwna služby božj se konáwaly; odtud
české gméno kostelú. 4) Ladislaw Salkán, biskup
Wacowský (Waißen), potom arcibiskup Ostřihomský
kwetl za Wladislawa a Ludwjka II., od něhož s Ra-
škau s poselstwjm do Čech wyslán byl. 5) Čer-
hát, gakoby fekl cerowý hřbet, od dřjwj tam ro-
staucýho ceru (quercus cerris, Linn.) gest krag Non-

hradské stolice. 6) Pustowka sl. pokolenj sokolů (bes
Zburmfalke) tam hnjadzj. 7) Naražj se na powěry u
Slowáků o toru hradu panugcj.

3. *Na smrt mého kanárka.*

W tomto temném hrobjku
Hagey milé ptáče!
Hagey, hagey ptáčjku!
Darmo tobě pláče
Pán twůg smutnau slzinku.
Gak tu ležš míličký!
Giž se negiskřegj 1)
Gasných oček hwězdičky;
Běda! zawjgegj
Černá očka mázdřičky.
Smrti zlá! co udělal
Tento ptáček tobě?
Zdali koho rozhněwal,
Že mu w rannj době
Kratičký se žiwot wzal?
Lili! cukr, na! — O, můg
Ptáčku, ó můg Lili
Neslyšš? ach! krček twůg
Neznj wjce? tyli
Nawzdy ztratil hlásek swůg?
Ztratil, ztratil na wěčnost
Hlásek ubožáčku!
Ladnost ani čipernost
Neskrotila, ptáčku!
Drawé smrti urputnost.
O gakau gsem radost měl,
Ans se mnau pohráwal,
An mi z ruky papat šel,
Z knih se učjwáwal,
Opak listy obracel.

Tys měl dobré srdýčko!
Když gsem smutně seděl,
Gaks mé potěšenjčko
Smutně na mne hleděl!
Kdes, kde krásná hubičko?
Uljtla gak giskřička
Tam, kde Katulłowi
Wrabec ljt, twá dušička,
Tam, kde Ramlerowí
Hlasitá křepelička.

Dom. Kinský.

a) Na mjsto giskřj zobeené mluyw wzato.

e. S o n e t y.

1. Š t ě d r ý w e č e r.

Tiše plyne w moři demantowém
Gasná luna, zdobná zborem hwězd;
Řjdwalný stkwaucjch pluků sgezď
Ctjt to knjže 1) wzešlé w swětłe nowém.
Njzké křowj w rauchu krystalowém
Plésá tworcí wřelau wzďatí čest;
Sladkoplynný stříbrných wln chřest
Schwalně mešká w toku safřrowém.
Wše gen swětj! wše se k swátku má!
Lehkým wztrhům 2) srdce podmaněné
Dme se w ýš, a zhůru k nebi hrá.
Než ach, mé ge duši zkormaucené
Darmo zřjti rannj záři wstřjč!
Gehož kochám, 3) toho nenj wjc!

P. J. Šafařjk.

a) Krysta w štedřj wečer. 2) wztrh, něm. Entzűdung.
3) milugi.

2. *Důst. P. Dominikowi Kinskému, svému
druhdy laskavému učiteli.*

Na počátku gedno Chaos stálo,
Látky pomateně smjšené,
Moci, hmoty diwně swedené;
A to všecko w rozporu se wlálo.
W tom tu slowo Bohá tworce wálo;
Ayta! wody, země zdělené,
Hvězdy wzaly běhy změřené,
Switla luna, slunce w nebi plálo.

W mém *ginoském duchu mnohé moci,
Wlohy, 1) zárody se rogily,
Ale vše to geště temně, matně.
Twé nauky z neladu 2) a noci,
Mistře! w lad a swit ge pudily,
Bych stál k cnotě, vlasti, wjře statně.

Wenc. Swoboda.

1) wloha s co w člověka přirozenjm wloženo, Anlage,
Eigenschaft. Zároda, Fruchtkeim. 2) lad s pořádek.

f. P i s ň ě.

a. Duchownj.

1. † *Důwěrnost k Bohu.*

Kdož ochrany Neyvyššjho
W skreyši gehu užjwá,
Ten w stjnu všemohaucjho
Bezpečně odpočjwá;
Pročež i gá řjkám Pánu
W každý čas s dowěrnostj:
Tys hradem mým, ty mau schránau 1)
Gáf na tobě mám dosti.

Onť mne z osjda 2) Istiwého
Lidských ošemetnostj
J z pokušenj každého
Wytrhne swau mocnostj ;
Nad to mne chce i přigjti
Pod brky křjdra swého,
Mjsto štjtu budu mjti
Prawdu všech zámluw geho.

Protož přjstrachu nočnjho
Nic se nebudu báti,
Nic we dne létagjcjho
Šjpu se strachowati ;
Ani gaké mornj rány
Nenadále škodjcj,
Ni zhauby na wšecky strany
Žádného nešetřjcj.
Bychť swém po boku gich tisjc
W náhle widěl klesati,
Po prawici desetkrát wjc,
Ke mně nemá sáhati ;
Nébrž cele gsa zachowán
To budu spatřowati,
Gakau umj odplatu Pán
Bezbožnjkům dáwati.

Poněwadž tedy samého
Máš Boha útočiště,
J geg za ochráncj swého
Kladeš na každém mjstě ;
Netkneš se tebe nic zlého,
Aniž k tobě přistaupj,
Žádná rána stanku twého
W neymenšjm nezarmautj.

Neb angelům swým o tobě
Báh ráčil přikázati,

Že na všech twých cestách tebe
Wzdy magj ostřjhati,
By tě pak i na rukau swých
W zlý čas měli nositi,
Tak od úrazu i noh twých
Ustawičně hágiti.

Po lwu a hadu zdrážděném
Směle budeš choditi,
J po draku geduplném,
Nic však nemá škoditi ;
Proto že mne zamilowal,
Dj Báh , chciť ho chrániti,
Mé slawné gméno že poznal,
Na wěky zwelebiti.

Budeli ke mně wolati
Gistě žeť geg wyslyšjm,
Z sauženj mu spomáháti
Sám mocj swau přispjšjm ;
Učině geg i slawného
Dlauhé dny mu chci dáti,
Byť tak moc spasenj mého
W prawdě mohl seznati.

Zámorský.

1) Morawané a Slowáci wyslowugj naše au gako ú , rovně
gako staťj Čechowé ge štli a psali. 2) osjdlu s Gallstric.

e. † Z a l m p r w n j. 1)

Kdož neodcházj wradu bezbožných,
A nekráčj cestau nešlechetných,
Genž se nesázi spolu s posměwači,
W zákonu Páně mage chut neywětšj,
W němžto se cwičj po wšecken swúg wők,
Tenť gest gistě přebłažený šlowěk.

Kterýž gest připodobněný k stromu
Při wodách žiwých štěpowanému,
Genž časem zdárné owoce wydává,
Zelenati se nikdy nepřestává;
Takowého člowěka cjl pracj
We wše dobré wzdycky se obracj.

Negsauť gisté tak lidé bezbožnj,
Ale gako prach a pléwy všickni,
Gimiž točj wjtr na twáři země,
Protož na saudu to bezbožné plémě
Neostogj, an zde gest wěc gistá,
W spolku sprawedliwých nemá mjsta.

Neboť swé Pán má w dobré známosti,
J wšeligaké gegich snažnosti,
Protož s daufánjm před bohem ostogj;
Ale kteřjž se bezbožnostmi kogj,
Gegich wěc nigakž státi nemůže,
Zhynau, bůh ge na wěky zawrže.

Giřj Streyc.

1) Žiwot pobožných lidj wypisuge; prospěch gegich, zlých
pak ueštěstj a zahynutj ohlašuge.

3. *Prosba k Bohu w nauzi obecne, r. 1816.*

Sem pogď, kdo gsi sewřen tjžj,
Wezma prosby korauhew!
Buď w radosti nebo w křjži,
Bohu zni twąg wděčný zpěw!
On twé bolné zhogj rány,
Ljkem lásky, milosti;
Z nauze tebe wyprostj,
Uděliw ti ze swé schrány.

Nemá konce, nemá mjry
Geho moc a zásoba!
Swěta toho obor šjry
Slabá gest gj podoba
Od paty twé k Orionu
Sahá gedna gehu pjď,
Rozsjwey a nebo klíď:
Od gehu máš pomoc tronu.

Nepřebrané má on špjže,
Štědroty w něm ležj sklad!
Gako slon, tak malé čjže
Geho darem sytj hlad!
W zemi nám se zrno kljčj
K gehu wáli, rozkazu!
W milostném nám obrazu
Dobrotu swět gehu ljčj.

Wznášegte se naše hlasy
Na nebeskau oblohu,
Wyproste nám dobré časy,
Hogných aurod na Bohu;
Mocný swěta stwořiteli!
Žiwof, zdrawj ge twůg dar;
Nedey, aby na rozmar
Dary twoge pfigjt měly.

Stále gen a proshě wraucj
Slibils dar swé štědroty;
Bez přestánj weljš tlauci
U brány swé dobroty.
Newzniká w nás od zásluhy
K tobě naše naděge!
Kam se lid twůg poděge
Shřjchem swým a swými dluhy!

Wjme , že nás rozděluge
Mezi tebau neprawost ;
Protož srdce oželuge
Nešťastného hřjchu zlost :
Nech ať kogj twého trestu
Niniwitů pokánj !
Uslyš naše wolánj,
Zwolugeme cnoty cestu.

Gako láskau o zlačnělé
Na paušti gsi pečowal,
Gak gsi žiwot Daniele
W gámě lwowé zachowal :
Tak swé štědré obnow diwy
Nauzj bjdně sewřeným !
Buď i nynj synům swým
Bůh a otec milostiwý !

Ukrotil gsi kruté boge
K prosbě w našj kragině,
Zlomiw meč a wálky zbroge
Hluk gsi přiwed k tišině :
Chraniž wogny uchowané
Od nauze a od hladu !
Žehney swého pokladu
W zemi strastj nawštjwené.

Nechať z nebe děšř a rosa
Na twau padá Českau zem !
Dey ať zwučj srp a kosa
W zbožj tebau žehnaném.
Mestem winným dštěte hory,
Zrnem zplýwey údólj !
Wděčné zněte hlaholy,
Že swé žehná láskau twory.

Ant. Marek.

β. Swětské.

1. *P r a m e n ž i w o t a.*

Mládeži! twé žiwobyťj
Teče w zlaté radosti
Skrze mjsta plná kwjtj;
Rozkoše kdož něpocťj,
Plyna w pauhé ljboŝti?

Gasné nebe w srdce lege
Neustále přjgemnost:
Wětrjck ljby w ůni wěge
Ptactwa množŝtwj w ůkol pēge,
Budjc žiwau blaženost.

Wšeccko w ragské spanilosti
Očjm twým wzdy lahodj;
Wšeccko w žiwé nowotnosti
Twořj křepké wesclosti,
Která sytost neplodj.

A předc dychťjš připlaut hochu
Tam, co oblak gewj blesk!
W myŝli máš tu gasnau sochu
Až pak přigdeš bljže trochu,
Šhledáš, že se dým gen lesk.

W cestě se ti láska wladj,
Gewjc radost růžowau;
Šŝastným se tu každý saudj,
Ale každý z hola blaudj,
Nagda cestu trnowau.

Mezi stromy přewysoké
Hrdě pak se krautj běh;

Tam gsau tůně přehluboké,
Skály, wjry přeširoké,
K tomu podemletý břeh.

Nesnáz, péče, protiwenstwj
Lodky se tam uchopj;
Wicher do nebezpečenstwj
Házj sem tam bez hogemstwj,
Až gi často utopj.

Odtud zhljdneš nahé skály,
Bez stromowj pustiny;
Čerwánky, co hrdě stály,
Bytem bohů být se zdály,
Proměnj se w bubliny.

Dále nemoc loďku wleče
Mezi smutné mrákoty;
Množj nářek, plodj péče,
Bez slunce tu ten wěk teče
Do neznámé slepoty.

A když bude po mladosti,
Když ti wěk ten odletj,
Zwoláš: Kde gsi spokojnosti?
Kde gsi wěku blaženosti?
Wrať se zlaté podletj!

Ale tato zlatá léta
Newrátj se nikdy zpět;
S nimi po štěstj gest weta,
Hořkne bez nich rozkoš swěta;
Nemuč přánjm šťastných let!

Sebastian Hněwkowský.

2. † *P j s e ň m á g o w á.*

Radugme se, krásný mág
Zas se s nebe spaušj,

Giž se rozzelenal hág,
Les, palauk a hauštj ;
Wšeco w poli se raduge,
Plésá, skáče, prozpěwuge.

Modrá, wonná fiala,
A kwět božské Lady,
Sedmikrásečka malá
Ozdobugj sady ;
Wše wšudy kwěte gak w rági,
W twém počase pěkný mági.

Wětřjček na gařině
Mile se koljbá,
Laškuge w getelině,
Tam zas kwjtj ljbá ;
Zde potůček tiše srčj,
A ptačátka we kři cwrčj.

O, gak sladce zpjwagj
Slawjci w obůrce,
Gak radostně bekagj
Gehňátka na hůrce :
W rybnjku wolawka huká,
A žežulka w lese kuká.

Chasa okolo máge
Křepčj na wesnici
Při pisku šalamage ;
Na poli rolnjci
Weyskagj z twé přjtomnosti
Mági! wzácný, milý hosti.

Pacholátka trhagj
Wonnau konwalinku,
A na lukách zbjrągj
Wšelikau kwětinku ;

Stará se na ně djwagj,
Na sluněčku ohřjwagj.

Ale kdo wše radosti
Gež bůh twořj w mági,
Může wychwálit dosti ?
Kam gdu, kráčjm w rági —
O! plesey mé srdce bohu,
Chwal, wywyš geg nad oblohu.

Joz. Her. Čallaš.

3. † *P ř i p o t ů č k u.*

Čistý potůčku! gak polehaučku
W tom tichém hági
Twé se wlnečky přes kaménečky
Ke mně šplaunagj.
Mile hrkage, kwjtj ljbage
Wůně přjgemné,
Zde zastjněný, tam zas zpěněný
Chwátáš odemne.
Chwátáš w rychlosti z tiché temnosti
Swatohágowé;
W také spěšnosti mně do věčnosti
Pryč tekau dnowé.
Wšecko mé žitj, mé celé bytj
Gak ty nadobné,
Má být čistostj a newinnostj
Tobě podobné.
Gako kamenj tobě neměnj
Gasnost pěneček,
A twrdé skalj čistých nekalj
Střjbrowněcek:
Tak i žiwot můg běh má mjtj swůg
K dokonalosti;

Nátisk ode zlých nemá kroků mých
Pudit od cnosti.
Gak tu z wlkosti twé a čerstwosti
Tráwa se wlažj;
Tak se ochotau maŭ a dobrotau
Ať lidé blažj,
Gak twé wlněčky wonné kwjtečky
W běhu ljbagj,
Tak mé žádostì gedno po cnosti
Shánět se magj.
Každém we wěku kyne ělowěku
Swé potěšenj,
Gež w lůně cnosti strogj w hognosti
Mu přirozenj.
Wášně klopotné k zlému ochotné
Gsau ono skalj,
Gežto rušj cnost w nás, a pokognost
Prznj a kalj. „

Joz. Her. Ğallaš.

g. K a n t a t a.

* O w z n e š e n o s t i h u d b y.

Z b o r.

Můzy opusíte Pindowy háge,
Wdechněte weršům mjry Helenské,
Střjbrnu rozhrage Pindarowu lyru
Šám s nebe wjteg Fěbe Apollo.
Pozdřjmlé struny rokotať spěgte,
O swětu hudby dnes hlaholjte.
Perutj gak nese lehké wětry,
Hudba plašné tak tetelj zwuky.
Wášně, hlučných gak waly praudů,
Krauzj se w kole nápěwy ř) slawné.
Třeštěte hlasno stočené trauby,

Opětug Ozwěno w úwalu bubny,
Hlaholy wzneste se až k nebe báni!

H l a s.

Zrádná když tebe útěchy
Nášj ke hlubinám peruť,
Wábných krása hubit hlasů
 Bránj hudby milence.
Krutá gestli želů muka
Mautj kalně tobě zraky,
Kauzelnau weselé mocj
 Gasno hudba nawrátj.
Prudko srdce wogjnowi
Njtj obžiwené zwuky;
Sladkým hudby celj hlasem
 Strázně 2) rána bolestná.
Každjnké weselj swěta
Owjgj ona růžemi;
Bez nj wšecky hynau prchem
 Wabné spolku radosti.

P r o s l o w.

Hlasoni ! tobě plesotworný,
Z oblauků owěných wjrné zwuky harfy winau se,
 Toběť sršj hlasokrásy
Rowně co krupný děšť z sinawého se mračna sipaucj.
 Co wichrowé honem prchlým
Trau se do wýsostj, a hrkem zase we mžiku ryčným
 Ženau k propasti wlny lehké,
Plašně, co tok diwoký, kdy walj s hor wýše kaménce,
 We hlaubi držně se teď chaulj,
Gak w bručenj Kocita zhlazugj kdy se wjry posupném;
 Umdlěně nynj berau cestu;
Do strogowých wydutin těkagj w běhu hlásky milostné,

W zwuk laskawý diwá splýwá
Bauře, a we bludinách stawičjm kлокotem se ozjwá.
Šeptot zagjmawý wábně
Cit prsa tjsnjcj a lahodno wybauzj chwjnj.
Libě harfowé zwučj strunky,
Z pjsně pak utěšený a měký chwěge zámysl autlé.
Hlasy plynau ljbým lehkem
Gak wlna přeš zmilelé klauzá modřjnkj tichaunká.
Kogných řečj citám wábnost
Z strun se gewj tagnosti, a ze zwukow odpolu temných
Hladký třes k mlčenj šeptá, co w mági wěterky.
Nynj strogú dechem sladkým
Sluch mile rozkochaný po tichu clj chutně a wolně.
Wážné kolem ticho wzešlo,
W průměně ljběžné se honj běhy gedno hladjnké ;
We stupni neyvyššjm wýšky
Tah ztepile znjcj umdléwá dále a dále,
Umjrage w sladkém šeptu,
Gakby chwěl z wěčnosti, ničj se a mlčky pomjgj.
Zdálj zatjm třesot slawný
Zsjlege nezpytaně, wzdy bljže a bljže se krauzj.
Hřmjcjch hlahol zrostá bubnů
Lesnjch trub winutých třeskot žene z dáli se njzký.
Giž se to dwihá
Wjtr to žene
Řeka to walj
Z bauře to hučj,
Plnj to guž oblauk hlasný,
Guz řada průčelná smyčců taky ostře prohánj ;
Gako z šerých mraků hauště
Krup sypaných rachoty, hlaholů tak sauzwuky řinčj.
Polnjče třeštné w to se mjsj.
Poslěz doskonale ku plnosti se powznese bauře.
Ze wšad běžj hlučné tóny,
Gednoty auhrnkem w slawné hlasnosti konečně

Zduta chechtawých strogů hromný
Hlas wyletj rázem ; sklepenjm třese Ozwěna sijně.

D w a u h l a s .

A.

Kwitne krásau lje každé, kam Hlasonko dospěgeš ;
Zgasni kauzlem záře ladné twých ctitel swatý obor.
W ráge plesné smyšly wábj twého prstu kýwnutj,
Cit blahý ze srdce laudj ; ten ti lidstwo odwodj.

B.

W chrámu, kdežto tworce chwálj, hudba wáznj djku
hluk,
Dým obětný wstaupagcjj gest wlněn zwukem gegjm.
Hudba ljbé wjže wěnce w chýži bjdné pastuše,
Knjže djky gj přinášj w herny gasné oswětě,

A.

Hudbě poctu swět podává, wšech radostj tworkyni.

B.

Gj kořj se Kamčadáli , gj diwoch wstepi krutý.

AB.

Mizni záštj, hněw pomjgeg, nezpomeň se úkora,
Hudbo černé srdce krásni, zhasni pomstu, zlost a lest !
Harfy gemné zwuk lahodný když wywjgen ze strunek,
A kdy pjsně w spolku ljbě znj w hlasotřesot gegj,
O , co těsnj srdce bawná, ó co tápj rozčilost !
Kmet ginostwj mladna ejtj , rozkošj topen ginoch.

B.

Pěgte pjsně, pěgte djky, pěgte hlasně hudby čest !
Skály měknauc gj kořj se, háge tančj, hwozd i les.
K hudbě harfy sladce krotkau z daupy lauzenj lwowé,
Pjsně lékem kauzloděgným saň kogj se zůřiwá.

A.

Pěče bolné mrak setjrá s skráně 3) mužské hudby moc.

B.

Hříčky dítě nezpomjná wábené gegjm zwukem.

AB.

Mizni zášti, hněw pomjgeg, nezpomeň se úkora!
Hudbo! černé srdce krásni, zhasni pomstu, zlost a lest.

Z b o r.

Zawzněte hudbě w hlasné sjni
Chwály plesné!
Srdcj dotkněte citowé wážnj,
Z ráge zawjtey rozkoši božská!
Břinkem hreyte wyduté harfy,
Střjbrozwonků hlaholy sladké
Ku pěj zwoňte!
Lesnj trauby rozléhey se
Gemno wolánj!
Ze zboru hudcow, gak řeky walenj,
Hlasowé hlučte!
Zwučenjm slawným
We pravidelné mjře se wiňte!
Tam eoljny, tu sapeljny
Šeptem sladkým se ozjweyte!
Pjššaly tenké
W sworném sauzwuku tažených smyčců
Ticho, pak napotom bystro zwučte!

M. Z. Polák.

1) Melobien. 2) passio. 3) skráně s spánky, židowiny, die
Schäffe.

h. L i s t y b á s n j c k é.

1. Léta mladosti, Athanasowi Wankowi 1797.

Chtělbych teď se s tebou procházeti

Přjtelj můg! w lůně vlasti swé;

Chtěl bych město, domow přehijzeti
Potoky a pole w ruce twé.
Gakby wše, co naši sličnau mladost
Medem ragským opogowalo,
Každau naši liliowau radost
Wěrně, čerstwě připomjnaló!

Wytrhni nás z ruky osudowy
Fantazie rychle letjčj!
Čiň, ať uzřjme zdi Jozefowy,
Kde se Labe pogj s Orlicj!
Hle! tam giž se we swé sláwě stkwěge
Do nebes se pnaucj bjlá wěž.
Hle! giž z luk a lesů wůně wěge,
Kragi! tys wlasť naše, ty to gseš. 1)

Wanko roztomilý! wiz tam dole
Zbytek Rožumberka slawného!
Tam, co pjsčité to stkwj se pole,
Tam ge základ swazku našeho.
Dřjw giž hry a žerty wykopaly
Pro přátelstwj mjsto hluboké,
Wšak ge wzdycky zase zahrabaly
Wášně naše w mládi diwoké.

Až pak naše srdce, naše žjly
Nad diwokých wášnj zlostj wšj
Swjtěžily z sgednocené sjly;
Kámen wsazen, a my byli swj:
O, gak potom rostlo naše djlo!
Gak se láska w srdcjh pewnila!
Plynuly pak naše dny až mīlo:
W radostech se mladost tratila.

O gak nás tu wogsko papjrowé,
Pewnost, leženj z knih těšilo!

Byli gsme tu w duchu hrdinowé;
Bez bitwy tu nikdy nebylo.
Nebyloť nám na stolech mjst dosti,
K tomu wálčenj tak krutému:
Tam dle *Kuklen* w řjčky hlubokosti
Bjt se chtělo srdci našemu.

Hnědle pustili gsme na plaň wody
Proti sobě lodj korowé;
O, gak hrozné činily tu škody
Wogsku, lodjm kusy bezowé! —
Dnes gsme kolili, a zýtra byli
Kněžj z nás, i stály oltáře:
Swjčky hořely; my Boha ctili,
Zpjwagjc mu k chwále žaltáře.

Tam co u Plotišť ten sedlák seče,
Widjš, gak tām skrze olšiny,
Ljskowj a wrby náhon teče?
Pamatugeš na ty hodiny,
Co gsme w řečišti se geho gistéa
Ty a gá a Franěk brodili,
Pobrodiwše w praudě geho čistém
W stjnu stromowj se sušili?

Pamatugeš, gak gsme po silnici
Z *Kuklen* Kadlinského čtali,
Nebo, mrakli hrozil we swětnici,
Knihownu twau w pořad rownali?
Wjšli, gak gsme, hragjc Bryxiady 2)
S Thalij se milau těšili?

Pamatugeš, gak gsme Kuriady 3)
Česky, Čechowé giž, básnili?

Wanko, Wanko! toť nám hlas byl s nebe,
Hlas, genž láska k vlasti wzbuzuge:

„Milug vlast, a pracug!“ mne i tebe
Zvlášfli hlas ten nezawazuge ?
Mne a tebe, na něž w wěku časném
Wlastenské swé swětlo pustil den,
Kdežto ; ó žel ! o poledni gasném
Tisjc Čechů hrubý tlačj sen ?

Giskru tu, giž w srdce twé zde skládám,
Rozněř wicher lásky ke mně twé!
Splň, co od tebe co přijtel žádám,
Splň, co žádám z lásky k vlasti swé!
Nepřetrhni spolku přátelského
Zawřeného w kwětu mladosti!
Pozastaw se u obrazu mého
Často okem wěrné milosti !

Potom, Přjiteli můg ! wtipu swého
Nechtěgž s sěbau, nechtěg w zemi wjzt !
Dey ho vlasti ! ař gj ducha twého
Djlo na hánce můž branj být.
Wjš i, wšech že žádost, žjti wěčně
Na tom krásném swětě w dětech swých ;
Staw twůg toho nedá ; wlast wšak wděčně
Tobě dá tu wěčnost w pracech twých.

Joz. Rautenkranc.

1) obecně na mjstě gs i, cf. pol. jesteř. 2) Bryxiady, weselé hry, které náš spolužák Jan Brixl též Králowěhradečan (gako kaplan w Chlumci dožil) skládal. 3) Kuriady, smutnohra : Horáciowé a Kuriaciowé, kterauž gsme společně skládali.

2. *Poslání k J* w Unoru 1817.*

Často sobě wzpomjním druhu welecenný
Když gsem chodil w Polabj k tobě připogený.
Žitj mého dennice tehda řeš'ě žhala,
Kwjtm růžným naděge dráhy moge stlala.

Ucho rádo howoru twého poslauchalo,
Lásku k tobě dwjženjm srdce zgewowalo.
Požáry se w západě do čerwena rděly,
Kterěž záři na ljce naše odrážely.
Hladinaw nás mjgelo Labe w tichém běhu,
Rybář člunu přiháněl k bezpečnému břehu.
Tamto k nebi strměly Klepy 1) pahoraté,
Onde seděl wážený Rjp 2) w době kruhowaté.
Tamto zrožilý se skot pásl w bugném luhu,
Onde rolnjk hlaholil u swého si pluhu.
Diwem gati zřeli gsme polohy té země,
Kde se Čechůw usedlo prwotinné plémě.
Tu kde prwnj upad strom od gich pracné ruky,
Kde se mjsíl lesnj šum s vlastenskými zwuky;
Řekni: smjmeli ten krag, gegž gsem počal znáti,
Plným srdcem wraucnosti otčiznaw 3) teď zwáti?
Kde gste časy prwnjch let w mládenecké sjle,
Národnj když horliwost wřela w každé žjle,
Dokud mluwau matky Čech moh se obegiti,
Nedaw mrawu cizoty do země se třjti;
Dokud otcem knjžete gméno polučeno
Klatbau wzdechů nebylo tagných obtjženo.
Wšeccko čas, ten ukrutnj, neljtostně plenj,
Pod geho se šlepěgj krag i národ měnj;
Praudům nowá řečiště ginam wykazuge,
Doly rowná pahorům, Etny wyhašuge;
Národnjho ducha twrz w rozwaliny kotj,
W zemi proti kraganům vlastnj syny rotj.
O, gak možno nečjti truchliwosti w sobě,
Kdo wj předkú wýbor swých pčchowany w hrobě.
Hlasem chtěl bych wolati hromu ohromného,
Ažbych stjny probudil z Orka mrákotného:
Wstaňte zhůru zgewte se, patřte na swé wnuky,
Požehnánj newzali od otcowské ruky,
Swého hesla deyte gim, by se opět znali,

Aby o své zřevně děle nestrádali. 4)
Kam se čtlo dědictví od nich dochované?
Gedra slabá podoba v paměti nám tane,
Gedra práno věděti, co se našim zwalo,
W kterých mjstech srdce se vlasti rozedralo.
Hulený se wkrádá duch w pozůstalé syny,
Libuzj;j mrzce si otcůw řceniny.
Takte w zemi Helenůw nepamětně žige
Hrubý Osman sljby mi bohy Arkadie.
Mjsto chrámů Efezkých minarety stawj,
W Propelejach renežat porobau se bawj.
Mnohý Torso ležj tam, kde on hyzdu páše,
Za podnožec slaužj mu djlo Fidiaše.
Wšickni wúkol národy duchem wz hůru wstali,
Gešitnj 5) co Gallowé ondy za swé wzali,
Co ten Titan z Korsiky, wazbau swětu hroze,
Rukau obra Něwského padl na lomoze;
Směle opět German se hlawau k nebi týčj,
Sýmě krwj zwlažené wšudy zrůstně kljčj.
Roksolan se wynášj nad způrné swé soky,
Spěše k chrámu sláwy swé upřjmyými kroky;
Ale naše Čechye, hromem obžehnutá,
Dřjmá, trpj, liknuge, w duchu nepohnutá.
Ani štěstj pokoge ani trýzeň wálky
K pěkným činům newábj ducha od zahálky.
Hannau powěst nebo čest stegnau měřj wáhau,
K gměnu swému nižádnau netrudj se snahau. 6)
Nenj křiwé tauženj z prawdy odugaté,
Mrzkaun gest, kdo zlehčuge powinnosti swaté,
Wlastenectwj nenj snem mozku šjleného,
Aniž plodem snětiwým wěku některého:
Srdce plápolala nim maudrých Sokratesů,
Wšudy člowěk stkwj se nim z Temže do Ğanžesu.
Protož huďme trwale k vlasti roztaužení,
Za porok 7) si kladauce od nj uchýlenj.

Hágme, kdy lze hágiti, w úzké Termópyle
Proti krutým autokúm Sláwie swé milé.
Neodstupme od swého, dokud sily stane,
Dokud swětlo žiwota w oku nedoplane.
Gestli hrstka malá nás na té přednj stráži,
O, to cena statnosti mnohem wjce wážj.
Padše w poli zásluhy, od swých neželeni,
Památkau snad na wzchodu budem odměněni.

Ant. Marek.

- 1) starý hrad bljže Libochowic, něm. Safenburg. 2) wrch u Raudnice, na něž Čech přišed do té zemi wstoupil, osadu nowau prohljžel a stanovil. Dobá, figura. 3) dědictwj po otci, též wlast. 4) strádali: trpěti. 5) marnj. 6) snažnost. 7) za hanbu, cf. po, a řku.

3. *Poslání Karamzina k°*

(z Ruského.)

Druhu mŕg! chtě staupit w šumný 1) swět
S ljbznau a čistau dušj swogj
W garňjm kwětu mládeneckých let,
Rádby mluwil o tom smŕzau mogj,
Čeho každý hledá na swětě,
A co wěčně lidem w předmětě,
O čem rowně powoleno saudit
Učenému, gako newědě, 2)
Bohatci, i komu gest se traudit
W plášti chodeckém a obědě,
Na stolicjch sláwau okrauzených,
J w chalaupkách sedlských utěšených,
Na čem naděge se u lidj
W každém země prauhu založuge,
A co smrtných srdce obelšfuge,
Ale ach, se w nikom newidj!
O štěstj ge slowo. Událjme

Pod větvi se koné gwině,
Prochladau své city osvězíme, 4)
Tam i beseda se nasladíme
W lžbezné té mžám tišině.
Druhu mžg! i gestli kwjry hodnosti,
Aby deset tisíc bylo mněj,
Učených libomudreckých přenj
We spisownách šedé dřewnosti 5)
O prostředcjch šťastně tuto žiti,
O prostředcjch útěchu nagiti?
Ale tak gest; nenj w počtu chybeno.
Thales, Chylon, Pittak a Stylponi,
Diogeni, Plato a Zenoni,
A co giných světu widěno,
W djlnách, chrámjch, sadech zrozkoštných,
Na bečkách, a w kobkách 6) zatemnělých
O neyvyššjm blahu mluwili,
Smrtedlnjků k štěstj wábili
Swému ... berlami se žebráckými,
Bradami se klnauc swěcenými,
Že plod pozemnjho swršenstwa 7)
W sadu maudrosti gich brát se může,
Že w něm netlelý kwět blaženstwa
Swěže kwete gako pyšná růže.
Slova kázala se překrásná,
Gen že nebyla i sauhlasná 8):
Geden křičel: staupey sady 9)!
Druhý: ne, ne, pogdiž tady! —
A co Ğrci? zabýwali se,
Učeným rozepřem smáli se,
Za časté i snem ge zwauce.
My též po gich stopě gdauce
Toho wěku dočekali se
Mnoho o té wěci žumu, sporu
Od negedněch nowých hrdecůw,

Kterým často bez rozboru
Dáno-gméno mudrecůw.
Oni také swatě zaslibugj
Přjmý k štěstj ukázati sled,
Ale w twář ho sami nespatrij,
Žiwau pode ghem, gak všickni, běd,
Žiwau, hořké slze z očj tratj,
Gimiž tiše osudowi platj
Za to práwo mudrcemi slaut,
O štěstj wynášet w knihách saud.
Nelstěme 10) se klamem obraznosti,
Hledagjce w swětě blaženosti!
Spjše druhu mŭg ty dobudeš
Diwotworný filosofský kámen,
Než wěk bez bolesti probudeš.
Japetůw syn etherný plamen
Člowěkowi krádj s nebe snesl,
Ale štěstj gemu nepřinesl,
Ono w úděl nám se nedostalo,
A tam s Jupiterem pozůstalo.
Wzdychey, tauži, nenj k platnosti!
Osudowé řekli: budiž swěte
Bydlo přjzraků 11) a marnosti,
Kde w běd mnoze blaha málo kwěte!
Řekli . . . i hned šumnau ochotau
Marnosti wše na zem spustily se,
Hrdinowé w brni 12) strogili se,
Gsauce gati sláwy krásotau;
Mečem máwagjce 13) poletěli
Usmrcowat lidj w zábawu,
Gedni trůnu chtjčem zahořeli,
Druzj být i w chrámě k odiwu;
Gedni drze wesly šumjcnj
Rozdělili pěnu dalných wod,
Druzj chtiwě rukami mocnými

Otevířeli w zemi temný chod,
Swětłého by prachu hrstku wzali . . .
Matné domněnky všem hláwu spialy.
Wjtěz nad národy mōhuthými,
Wládce nad zeměmi bezčislnými,
Gehož čelo bleskem wěněno,
W dušewném 14) přec mraku umdléwá,
Sám i sebe tagně často ptá,
K čemu na welictwa 15) stupně kráćel,
K čemu w krwi lidské laury smáćel!
Smělec Ameriku odekrywšj
Pauti žádné 16) k štěstj neodkryl,
Jndy okowami zakljčiwšj
Sám též okowami skljčen byl,
Wedl i skonál žiwot w utrpenj.
A ten skelet drkotagjcj
Který nezná užjwati gměnj,
Prostřed něho w tesce 7) žigjcý! . . .
Ale kdo mŭg druhu s auplnostj
Wlny přećte w mořské hlubině?
A kdo předstawj nám w kartině
Ničemnost všech zemnjch pečliwostj!
A co dćlat? W lesŭw pustině
W newědomé skryši žel se hostj,
S swětem zbožně na wzdycky se prostj,
Kdy k neštěstj swět gest takowý;
Auwe, anachoret w přjkrowj
Pustém šřastliwěgšj giných nenj!
W samém strasti zemské zapomněnj
Geho duše ugedinčná
Němým mrakem obehrazená
Poustáwá, klesá, wadne;
Srdce tesklj w hrudi 18) chładné,
Čjm se zagjmati neznage 19);
Heyno oblud w adské 20) hrozliwosti,

Plodůw dušnj geho pustotnosti,
Diwůw hrozných milionowé,
Zmige létagcj, drakowé
Nad njm šustj křjedly šuměgje,
Um pak geho strachem ztemňugje; ..
W té on tesce žiwot skončuge!
Takowý ten swět gest podměsjčný:
Ač w něm blaha málo domuge,
Ač w něm hoře spůsob mnoholičný:
Gednak my dlé swěta rozeni,
Dušj, umem k tomu dařeni,
A w něm dlužni do skonánj býti.
Hledměž geg si tedy sladiti,
Neyméně, gak možno, taužiti,
Raděgi, gak možno, tiše žjti,
Bez wšelikých marných žádánj,
Pustých, blýskagjcich nadánj;
Ale co kde nagdem přjgeranosti,
Užiweme toho w ochōtnosti.
W pustých lesů hlubokosti
Býwá neykrasněgšj anemon,
Kdy ukradkau wygdę on
Prostřed pjsku, w samotnosti;
W mlze, w kormautliwé mřákotě
Gest paprsek slunce weselegšj;
Dobra na zemi ge w sporotě,
Ale proto ono — tjm milegšj;
To buď srdcjm našjm zisk a plen 21).
Kdo muž býti málem spokogen,
Nenj smyslůw, chtjče newolnjkem:
Bohactwa i sláwy pochlebnjkem,
Kdo gest dušj přjm gak postawau,
Po blahu se w koráb newydáwá,
Ani smoře lodj očekáwá,
Nechwěplj se 22) wětrů záhawau,

Pod sluncem se we swém domku kryge,
Pro dnešek gen wždycky w dnešek žige,
A swé mysli neprostjrá dál,
Kdo se lidem přjmo woči djwá,
Tráweniny w nápoj nenaljwá,
Aniž kdy se trudné práce bál,
Koho blažj prochodit se w poli,
Komu oddech w znogném čase mil,
Kdo se rukau, umem, neb gakkoli
Požitečna giným učinil,
Kdo gest na přjgemnau družbu čil,
Žige milowaný w šťastném snětj,
A gest otcem dobrých, milých dětj;
Kdo, kdy skuka 23), mážy přizjwá
S něžnau gegich družj, milostkami,
Swé i cizé chwjle sladjwá
Prozy nebo weršů zabýwkami,
Od čistého srdce směge se
(Prawo směge se, ne hřešno)
Nad wšjm, co se káže směšno:
Tentož swětem klidně bere se,
Nežádá, by zhasli geho.dnowé
Od gedu neb mečů hubjčjch,
Tomu swětem swět, ne peklem slowe;
Prostřed truj žiwot koljčjch
Rážemi ten paut swau kwčtj 24),
Odtušenj nagde bolestem,
Čas wečernj s usmjwánjm wstřetj,
A w pñl noci usne tichým snem.

1) žumný, hlučný, rauschend. 2) newěda = neumělý. Trauditi se = pracj welkau se zanášeti, smutiti se. 3) smrt-ných = smrtedlných lidj. Obelštugi = zagjmám lstj, pochlebeustwj. 4) oswěžiti = ožerstwiti z moraw. swěžj, neb swjžj, čerstwj. 5) dřewnost = starožitnost; dřewuj, předešlý wěk. 6) kobka = siuce, die Falle; blaho = taš Kobl. 7) swršenstwo = to co swrochnjho gest, neywyšši

dobré. 8) souhlasný s harmonický. 9) sady, oha. hier, cf. sý (17) odsud. Sady, odsud, sem a p. gsau blize než li tady, odtud, tam at. d. 10) lstjti se, od gména lest, zde tolik co pochlabowati sobě, sich schmeicheln. 11) přizrak = Phantásie, Hirngespinnst, Gespenst, Phantom, od slova zřiti, zrak. 12) bruč s bručnj, lorica, ber Pinger. 13) mávám s iter. od manu, (magi magu) zde tolik co nóm. schwenken. Zábawa, Unterhalt. 14) duševný s dušnj, od duše (Seele), jako duchownj od ducha. 15) welictwo s welikost, die Größe. 16) žádný gest také tolik co žádaný, žádaucj. 17) teska s tesknost, 18) hrud s prsa, die Brust. 19) namagi, uamanu se s před oči se stawjm, na mysl wstaujpm. 20) pekelné, od feck. αιδης. 21) kořist s praeda, Beute. 22) t. netřese se, 23) skuka s dlouhá chwjla, lange Weile. 24) kwětém, posypá; wstřititi s potkatl.

b. *Historické básně.*

a. *Rozprawy nebo powěsti.*

1. *Wdččný syn.*

Zbislaw mjsto radowánj
 Dnem i nocj w bédowánj
 Tráwil krásné podletj:
 „Bože! gak se wede otcí
 W zlých nepřátel kruté moci?
 Snad giž zhynuť w zagetj.
 Snad se w slzách plyna saužj,
 Po swé milé w'asti taužj,
 Snad mu mečem hrozj kat?“
 Tak se, ruce lomě, mořj,
 Láskau k otcí ctnému hořj;
 Starost nedá gemu spát.
 Aby otce wyswobodil,
 Hory přelez, a se brodil,
 Dral se skrze drabanty
 Přjmo k egyptskému trónu,
 Kdežto Baša w zlatém lánu
 Stkwěl se nad diamanty.

Padnul k nohám důstognosti,
Sepiaw ruce w horliwosti
 Zwolal we swém trápenj :
„Pane, swobodu dey otci,
Gá chci za něg dny a noci
 Snášet pauta, wězenj.“
Blahowý! ay co bys činil?
Nic gsi zlého nezawinil, —
 Tak se Baša hochu smál;
Nikdy, nikdy otec lidj,
Nikdy swětla neuwidj:
 Pomni, nežby kročil dál!
„Nemeškey mé spjti ruce
Nebránjm se žádné muce;
 Dobře, co mne čeká, znám;
Nechť mé oko nikdy lidj
Nikdy swětla neuwidj,
 Když swobodu otci dám.“
Ha! swobodu — hlawu ztratj!
Dnes poprawj nad njm katj,
 Umřjť musj Turků wrah:
Blaude, nechtěg žitj swého
Utracowat za giného;
 Newjš co gest smrti strach.
„Zde má hlawa gest ó Pane!
kaž ať wůle twá se stane;
 Nebogjm se smrti swlas:
Nebogjm se hrůzy meče,
Z lásky k otci krew má teče:
 Slyš ó Pane, lásky hlas!“
Ne tak lehko hlawy zbude:
Prwe trýzněn, pálen bude,
 Než mu žiwot wzjti dám;

K hanbě do smradlawé wody
Dá se žabám w tučné hody ;
Chceš to- nesti wšeccko sám ?

„Wšeccko sněsu beze lkánj ,
Gen nad otcem smilowánj
Tresce syna , Pane měg !
Pal a trýzni dny a noci ,
Ach gen , ach gen mému otci
Swobodu a milost dey.“

Staň se. Hned tu kati stáli ,
By po wůli byli králi ;
Stála hned i hranice.

Zbislaw dwihna s země sebe
Chwálj dobrotiwé nebe ,
Žehná Bašu welice.

Trýzněn , pálen mage býti ,
Widj Bašu k sobě gji

Se swau dcerau geđinau.
Baša prawj : Dobrý synu !
Odpauštjme otci winu
Pro twau lásku hrdinnau.

Zde , hle , dceru neymilegšj
Wezmi , synu neywěrněgšj ,
Poklady mé i mau čest.

Twé synowské milowánj
Netoliko šlitowánj ,
Ale wjce hodno gest.

Wogtěch Necedlý.

. 2. † *Bitwa na Kosowu.*

(z Srbského.)

U w e d e n j.

*Srbské králowstwj po králi Urošowi přišlo na
knjžetstwj ; i wolili sobě za pána knjže Lazara, kte-*

rýž měl sestřenici krále Uroša, gménem Milicu, kněžeti pak Lazarowi gedni přáli, a družj nepřáli, gak se to po hřjchu we swětě děge. Usljšew cjsař Morát, že knjže Lazar gest náměstek pána swého w Srbském králowstwíj; sebraw wogska, táhl do Srbské země na Kosowo pole, a knjže Lazar též nemeškal, a položil se proti cjsaři z druhé strany na Smogowě wedle gedné wody, genž slowe Labes, a bylo we středu na den sw. Wjta, počal se bog walný, a trwal až do pátku. Páni, kteřjž přáli kněžeti Lazarowi, ti mužsky wedlé něho wěrně a prawě byli, a družj skrze prsty hleděli. Skrze takowau newěru, zawišt a neswornost ten bog zmrhán gest w pátek o poledni. Tu tehdaž Miloš Kobiza zabil cjsaře Moráta, též ten den zabit gest syn geho Mustafa, a druhý syn gménem Aldrjn. Bajazit ostal na cjsařské stolici. Ten den gat byl také knjže Lazar bljzko gednoho kostela Matky božj gménem. Wedlé něho gat byl Kraymjr wogwoda Teplický, a giných mnoho panůw na tom mjstě zbito gest, a newěrnjci nadjawawše se, zůstali za zrádce, gakož pak žádněmu to na dobré newyšlo; nebo cjsař po dobré chwjli ge sebraw, dal ge stjnatí, prawě: Tak učinili gste pannu swému neprawě a newěrně, mohliby gste i mně w potřebě mé učiniti. Tu pak byli přiwedli knjže Lazara a Wogwodu Kraymjra před cjsaře Bajazita. Cjsař Morát otec geho, také bratřj geho obadwa na marách leželi. I řekl kněžeti Lazarowi: Ted widjš ležjci na marách otce mého i bratry; kteraks se směl o to pokusiti, a otci mému se protiwiti? Knjže Lazar mlčel. I řekl wogwoda Kraymjr: Knjže milý, odpowjdej cjsaři; nenjř hlawa gako wrbowý peň, aby dwakrát rostla. I dj knjže Lazar cjsaři: Wětsjš dšw gest to, kterak otectwšg směl se o králowstwíj Srbské pokusiti. I řekl dale: bychě byl wěděl,

co nyní očima vidím, musilby ty na čtvrtých marách ležeti, a snad pán bůh tak neráčil chtít pro naše prohřešení, děž se vůle božj. W tom cjsař kázal mu hlavu stjti, a Kraymjr wyprosio na cjsaři, držel podolek pod hlavau knjžete Lazara, aby hlava země nedopadla. Tehdy wogwoda Kraymjr přičiniw hlavu swau k knjžeti Lazarowi, i řekl: přísahal gsem dnes pánu bohu, kde hlava knjžete Lazara, tu má také; a obě dvě hlavy na zemi upadly. Téhož času přinesl geden Genčarjn hlavu Miloš-Kobjze, a wrhl gi před cjsaře k těm dvěma hlavám, řka: Cjsaři, ted dvě hlavy neyukrutnějšich nepřatel twjch. Potom Srbi, kteříž byli při cjsaři Bajazitowi, wyprosili tělo knjžete Lazara, i nesli ho do kláštera gménem Klawačan, a tu pochován, a za swatého wyzdwižen gest. Cjsař Bajazit, udělaw znamenj tu kdež otec geho zabit byl, sklep ołowem přikrytý na čtyrech slaupjch, otce swého a bratřj w rakwjch poslal do města Brusy, kdežto gegich pohřeb byl. Tak se ten nešťastný bog dokonal skrze newěru zlých lidj. Dwa páni, totiž cjsař Uroš, a knjže Lazar z Srbského králowstwj wěrně bogugjce, pro wjru křeslanskau w krátkém času od Turkůw z tohoto swěta sešli. (Z Tur. kron. M. Konstantinowiše.)

Car Lazar si zasedne k wečeři,
Wedlé něho carice Milice;
Prawj k němu carice Milice:
„Care Lazo Srbská kráno zlatá! 1)
Ty potáhneš zegfra na Kosowo.
S sebau wedjš sluhy i wěwody,
We dvoře nikoho neostawjš;
Care Lazo! žádné mužské hlavy,
By ti mohl psanj odnášeti
Na Kosowo, a nazpět wrátiti;

Odwádjš mi dewět milých bratřj ,
Dewět bratřj , dewět Južowičů ;
Ostaw aspoň mi gednoho bratra ,
Gedno bratra sestře pro přjsahu. 2)“
K nj howořj Srbské knjže Lazar :
Panj moge carice Milice !
Kteréhobys neyraděg wolila ,
Bych ti geg ostawil w bjłém dwoře ?
„Ostaw mi zde Božka Južowiče.“
Tedy prawj Srbské knjže Lazar :
Panj moge carice Milice !
Když se zegtra bjly den rozswitne ,
Den rozswitne a rozhřege slunce ,
A wrata se otewrau na hradě ,
Tu hned wygdi předeměstskau bránu ,
Tudy púgde wogsko w krásných řadách ,
Wšickni gezdci pod bogowným kopjm ;
Před nimi ge Božko Južowičůw ,
A on nosj křjžowý praporec .
Wyřid gemu ode mne žehnánj ,
Nechť dá praporce komu gen sám chce ,
A nechť s tebaw we dwoře ostane .

Když se ráno gitro rozswitnulo ,
J městské se otewřely brány ,
Tu hned wygde carice Milice ,
Ona stogj bljzko w městské bráně ,
A hle tuť wogska w krásných řadách ,
Před wogskem ge Božko Južowičůw
Na ryzáku wšecken w čistém zlatě ,
Křjžowý geg praporec zakrýwal
Pobratřenče ! 3) do koně ryzáka ;
Na praporci gest zlaté gablko ,
Od gablka strmj zlaté křjže ,
Od křjžů pak zlaté třapce wisj ,
Ti klepagj Božkowi po plecech .

Přiskočj tu carice Milice,
A uchwátj za uzdu ryzáka,
Ruce sepne Božku wůkol hrdla,
Pak mu počne ticho howořiti:
„O, můg bratře Božko Juğowiči!
Car mi tebe darem obětowal,
Abys nešel na bog na Kosowo,
J tobě též žehnánj zkazuge,
Bys dal praporec komu ti libo,
J bys ostal se mnau na Krušewci,
Abych měla bratra pro přjsahu.“
Ale prawj Božko Juğowičůw:
J gdi sestro zpět do bjlé wěže,
A gábych se ti giž nenawrátíl,
Ani z ruky praporcebych nedal,
Kdyby mi car darowal Krušewec;
Pakby řekla družina ostatnj:
Hle strašiwce Božka Juğowiče!
On se bogj gřti na Kosowo
Pro křjž čestný krwe proléwati,
A pro wjru swatau swau umřiti;
Pak zabodne koně přjmo k bráně.
A hle Južu starého Bohdána!
J za njm hned sedm Juğowičůw;
Wšech gich sedm zastawila řadau,
Ale ani geden hledět nechce.
Malau chwjlku na to trwalo to,
A hle tu zas Wogňa Juğowiče;
J on wodj carské krásné koně,
Pokryti gsau z cela ryzjm zlatem;
Ona pod njm uchwátj hnědauše,
J sepne mu ruce wůkol hrdla;
Tu se kněmu gme hned howořiti:
„O, můg bratře Juğowiči Wogne!
Car mi tebe darem obětowal,

J tobě též žehnánj zkazuge
Bys dal koně komu se ti ljbj,
J bys ostal semnau na Krušewci,
Abych měla bratra pro přjsahu.“
Tu gj prawj Juğowičŕw Wogen:
Gdzižž sestro do swé bjlé wěže,
Gábych se ti gonák nenawrátil,
Ani carowých konj nepustil,
Kdybych wěděł, že tam hned zahynu:
Táhnu sestro na Kosowo přjmo,
Pro křjž čestný krew swau proléwati,
J pro wjru s bratřjmi umřjti.
Pak zabodne koně přjmo k bráně.
Když to widj carice Milice,
Ona padne na kámen studený,
Ona padne — tu gi smysly minau;
A hle tutě slawného Lazara!
Když tak widj panj swau Milici,
Hrnau se mu slzy s obljčege,
Ohljž se s prawice na lewo
A zawolá sluhu Holubana:
„Holubane ty můg wěrný sluho!
Skoč hned dolů s koně Labutjna,
Wezmi panj na swé bjlé ruce,
A odnes gi do vysoké wěže;
Ode mne to dowoleno tobě,
Abys nešel na bog na Kosowo,
Ale ostañ raděg w bjlé m dwoře.“
Když to zaslech sluha Holubanjn,
Prólil slzy se swých bjých ljcj,
A tu skočj s koně Labutjna,
Wezme panj na swé bjlé ruce,
Odnese gi na vysokau wěži;
Ale srdci odolát nemůže,
Aby nešel na bog na Kosowo;

Wrátj se tu k Labutjnu koni,
Wsedne naň, a gede na Kosowo.

* * *

Když se ráno gitro rozswitnulo,
Přiletěli dwa wranj hawrani
Od Kosowa pole širokého,
A tu padli tam do bjlé wěže,
Až do wěže slawného Lazara.
Geden krakče, druhý předpowjdá:
„Zdali to wěž slawného Lazara,
Neb snad w wěži nikde nikdo nenj?“
To pak w wěži nikdo nezaslechl,
Leč slyšela carice Milice;
Na to wygde před tu bjlaw wěži,
Zeptá tyto dwa wrany hawrany 4):
„Bůh buď s wámi dwa wranj hawrani!
Odkud pak gste sem dnes přiletěli?
Negsteli wy od pole Kosowa?
Widělili gste dvě silná wogska?
Zdali wogska na se udeřila?
A čj wogsko druhé porazilo?“
Na to kážj dwa wranj hawrani:
Bůh buď s tebau, carice Milice!
Letjme dnes od Kosowa přjmo,
Widěli gsme ta dvě silná wogska,
Wogska na se wčera udeřila,
Obadwa carowé zahynuli;
Od Turků pak něco gich ostalo,
A od Srbů co gest pozůstalo,
Wše raněno i zakrwaweno.

O tom oni když tak howořili,
A hle tuť sluhj Milutjna,
Nesa prawici w swé lewé ruce.
Na něm gest ran krutých sedmnácte,
Celý geho kůň mu w krwi bředne.

Prawj k němu tu panj Milice :

„Co tě bolj sluhó Mihatjne !

Zradili snad cara na Kosowu ?“

Nowofj pak slaha Mihatjnc :

„Skyš mne panj s koně teš wjtěze ,

A umyg mne studenau wodiškau ,

A čerweným wjnem rány zaleg ,

Těžké gas mne rány oswogily 5).“

Skyne geg tu carice Milice ,

A umyge geg studenau wodau ,

J zalige geg čerweným wjnem .

Když se sluha málo zpamatowal ,

Ptá se gebo carice Milice :

„Co se dálo sluhó na Kosowu ,

Kde zahynul slawný knjže Lazar ?

Kde zahynul starý Juža Bohdan ?

Kde zhynulo dewět Južowičů ?

Kde zahynul Miloš Wogewoda ?

Kde zahynul Wuko Brankowičůw ?

Kde zahynul Banowič Strachyňa ?“

Tedy sluha počne powjdati :

Wšickni cstali tam na Kosowě .

Kde zahynul slawný knjže Lazar ,

Tu gest mnoho kopj polámáno ,

Polámáno Tureckých i Srbských ,

Ale wjce Srbských nežli Turských ,

Bránjc , panj , swého hospodara 6) ,

Hospodara slawného Lazara ;

A Juža ti carice zahynul

Na počátku hned w tom prwnjm bogi ;

Zhynulo ti osm Južowičůw ,

Bratr bratra kde zraditi nechtěl ,

Dokud hodně geden běžet mohl .

Geště ostal Božko Južowičůw ,

Křjžnjk se mu po Kosowu wěge ,

Geště Turky rozhánj po řadách
Gako sokol ptáky a holuby;
Kde se brodila krew do kolenau,
Tu zahyne Banowič Strachyňa;
Miloš pak ti carice zahynul
U Sitnice u wody studené,
Tam kde mnozj Turci zahynuliš
Miloš zhubil cjsaře Murata,
Turkŭ pak gest zhubil dwanáct tisjc.
Báh rač spasit, koho stwořit ráčil:
Zde gest památka Srbskému rodu,
By se přjčil i by wyprawowal,
Dokud lidj, dokud gest Kosowa.
Co se ptáš na proklatého Wuka!
Ontě zradil čara na Kosowu,
J odwedl dwanácte tisícŭ
Carice má ljých kyrisnjků.

Wáclaw Hanka.

-
- 1) Kráno mjsto koruno, ze Srbského k wáli werši wzato.
 - 2) Neywětšj přjsaha Srbkyň gest: Tako mi živ bratec!
 - 3) Srbowé magj wolené bratry; pobratřenj w kostelě glstými tjrkewnjmi obřady se stáwá.
 - 4) Srbowé we swých národujch pjsnjch uemagj žádujch rownoslobŭ, a při-gdeli kdy který, hued slowo za sl wem se srownáwá; proto zde wr a ny za wrané.
 - 5) Oswogiti t. přiwlast-niti.
 - 6) Hospodar w Tureckých zemjch gest wládat.

3. Knjžecj stŭl.

Česká powěst z Herdera, dlě Hagkowy kroniky.

Kdož gest ona na zeleném luze 1),
Sedjc mezi dwanácterem panŭ?
Gest to Libuša, maudrého Kroka
Maudrá dcera, české země kněžna,
Sedj na saudu, a smysljc saudj.

Bez d'rijmoty na swé hoře swaté,
Klimby bohyně se táže, až gj
Bohyně wygewj osud přjštj :
„Wzhûru Libušo! tam za horami,
Za horami na Biliný břehu
Twiġ kůň nagde české země knjže,
Ten ti mužem, kmenu otcem bude.
Dwěma oře strakatými woly,
A prut kmenu swého w ruce držj,
Buda za železným stolem gjsti.
Ruče dcero, osudnj čas kwapj.“
Kwapj Libuša swolati Čechy,
Na zem klade korunu, a wece :
Wzhûru Čechowé, ó statnj muži,
Za horami na Biliny břehu
Můġ kůň nagde české země knjže,
Ten mi mužem, kmenu otcem bude ;
Dwěma oře strakatými woly,
A prut kmenu swého w ruce držj,
Buda za železným stolem gjsti ;
Ruče děti, osudnj čas kwapj.“
Ruče oni plášť, korunu wzawše
Za brúnau co střela rychlau gedau,
Bjly orel nad nimi se wznášj.
Když Biliny za horami dogdau,
Stane kůň a řehce pod člowěkem
Aulehlj ořjcm. Diwjce se
Stogj. On pak přemeyšlege kráčj,
Dwěma oře strakatými woly
W prawici má ljskowy prut uschlý.
Děgj oni : „Zdráv buď muži šťastný!“
A on pospjchage woly bode,
Aniž slyšj. „Zdráv buď bohům wděčný,
Knjže náš!“ A hned i geg w knjžecké
Raucho oblékagj, korunu naň wloži.

ryž měl sestřenici krále Uroša, gménem Milicu, knížeti pak Lazarowi gedni přáli, a druzj nepřáli, gak se to po hřjchu we swětě děje. Usljšew cjsař Morát, že knjže Lazar gest náměstek pána swého w Srbském králowstwji; sebraw wogska, táhl do Srbské země na Kosowo pole, a knjže Lazar též nemeškal, a položil se proti cjsaři z druhé strany na Smogowě wedle gedné wody, genž slowe Labca, a bylo we středu na den sw. Wjta, počal se bog walný, a trwal až do pátku. Páni, kteřjž přáli knížeti Lazarowi, ti mužsky wedlé něho wěrně a prawě byli, a druzj skrze prsty hleděli. Skrze takowau newěru, záwist a neswornost ten bog zmrhán gest w pátek o poledni. Tu tehdaž Miloš Kobiza zabil cjsaře Moráta, též ten den zabit gest syn geho Mustafa, a druhý syn gménem Aldryn. Bajazit ostal na cjsařské stolici. Ten don gat byl také knjže Lazar bljzko gednoho kostela Matky božj gménem. Wedlé něho gat byl Kraymjr wogwoda Teplický, a giných mnoho panůw na tom mjstě zbito gest, a newěrnjci nadjawawše se, zůstali za zrádce, gakož pak žádněmu to na dobré newyslo; nebo cjsař po dobré chwjli ge sebraw, dal ge stjnatì, prawě: Tak učinili gste pannu swěmu neprawě a newěrně, mohliby gste i mně w potřebě mé učiniti. Tu pak byli přiwedli knjže Lazara a Wogwodu Kraymjra před cjsaře Bajazita. Cjsař Morát otec geho, také bratřj geho obadwa na marách leželi. I řekl knížeti Lazarowi: Ted widjš ležjcy na marách otce mého i bratry; kteraks se směl o to pòkusiti, a otci mému se protiwiiti? Knjže Lazar mlčel. I řekl wogwoda Kraymjr: Knjže milý, odpowjdey cjsaři; nenjš hlawa gako urbowý peň, aby dwakrát rostla. I dj knjže Lazar cjsaři: Wětsjš dšw gest to, kterak otec twig směl se o králowstwji Srbské pòkusiti. I řekl dále: bychtě byt wěděl,

co nynj očima widjm, musilby ty na čturtých marách ležeti, a snad pán bůh tak neračil chtjti pro naše prohřešenj, děž se wůle božj. W tom cjsař kázal mu hlavu stjti, a Kraymjr wyprosio na cjsaři, držel podolek pod hlavau knjžete Lazara, aby hlava země nedopadla. Tehdy wogwoda Kraymjr přičiniw hlavu swau k knjžeti Lazarowi, i řekl: přísahal gsem dnes pánu bohu, kde hlawa knjžete Lazara, tu má také; a obě dvě hlavy na zemi upadly. Téhož času přinesl geden Genčarjn hlavu Miloš - Kobjze, a wrhl gi před cjsaře k těm dvěma hlavám, řka: Cjsaři, ted dvě hlavy neyukrutněstjch nepřátel twjch. Potom Srbi, kteříž byli při cjsaři Bajazitowi, wyprosili tělo knjžete Lazara, i nesli ho do kláštera gménem Klawčan, a tu pochován, a za swatého wyzdwižen gest. Cjsař Bajazit, udělaw znamenj tu kdež otec geho zabit byl, sklep olovem přikrytý na čtyrech slaupjch, otce swého a bratřj w rakwjch poslal do města Brusy, kdežto gegich pohřeb byl. Tak se ten nešťastný bog dokonal skrze newěru zlých lidj. Dwa páni, totiž cjsař Uroš, a knjže Lazar z Srbského králowstwj wěrně bogugjce, pro wjru křeslanskau w krátkém času od Turkůw z tohoto swěta sešli. (Z Tur: kron. M. Konstantinowiše.)

Car Lazar si zasedne k wečeři,
Wedlé něho carice Milice;
Prawj k němu carice Milice:
„Care Lazo Srbská kráno zlatá! 1)
Ty potáhneš zegtra na Kosowo.
S sebau wcdjš sluhy i wéwody,
We dvoře nikoho neostawjš;
Care Lazo! žádné mužské hlavy,
By ti mohl psanj odnáseti
Na Kosowo, a nazpět wrátiti;

- 1) Herder sobě představuje Libuši jako pastýřku na zeleném luze, t. lesní lauce. V starožitném zlomku Českému národnímu Muzeu zaslauém Libuša v bělestvícj ryze na zlatě otuě stolo, t. g. zlatém ot-cowském trůnu sedj, a welebně sobě wede. Sama ta powěst tam přirozeuě, a právě básujcky předmesena, ale žel! ne cela.

4. *Lakomec Bral.*

Lakomec Bral, gehož mrzká peněz žádost
Byla nenasycená,
Cjtil hanebnau w swém zlostném srdci radost,
Wida gako zvěšená
Geho stodola se zbožjm z rolj, wlonj
Chudým wdowám neprawě
Uchwácených plnj, aniž vše se do nj
Městkná. Nehneř této ohawě
Srdce nešťastných těch na to zřjčjch lkánj.
W tom mrak znáhla oblohu
Zaclonj; hrom do stodoly, u blýskánj
Také wenku do stohu
Udeřj, a všecku laupež se stawenj
W okamženj na popel
Obrátj. Tu shořj i Bral se zlým gmčnjm,
An ho přijliš bránit chtěl.

Giřj Palkowič.

5. *Přemožená žádost pomsty.*

Fricek malý trhal kwjtj
Chtěge z něho wjnekwjtj,
W tom geg pichla wčelička
Do prawého malička.
On tu polekaw se skočj,
Slzy utjrage s očj,
W patách za nj harcuge,
Wšecko zlé gj slibuge.

Mně gich několik potřeli:
Bylabych musila zawiniti mnoho,
Kdyby mi nemělo ze všeho toho
Zůstati aspoň na prase.
Z prasete, až se hodně wypase,
Dostanu, (kdož pak mi to zepře?)
Tlusťoučkého, milostného wepře.
Tak se sberau pomaljšku a pomaljšku
Āroše do pytljšku!
Kdož mi při takém požitku
K rozmnoženj mého dobytku
Zapowj kaupiti kráwu, a potom kráwa
(Hodejš gen byla zdráwa!)
Dá mi tele; ó gak ge užjím ráda
Bugně skákati prostřed mého stáda!
W tom si Pepice, hopsa! poskočj,
Hrnec s hláwy se skotj a plesk! se na kusy rozkočj.
Běda! ach přenešfastná chwjle!
Wegce, kuřata, slepice,
Prase i wepř i kráwa i týle,
Wše tu zhynulo s mljkem! A panj Pepice,
Co se giž tak možnau byla
Učinila
S ničjím a s plačky se domů wrátj;
Blaze geště, že gj muž newymlátj.

Ant. Puchmayer.

7. Čarodějnický učedlník.

(Z Āöte.)

Uwedenj z Lucianowa Tychyda a Filoktéta, wiz
Hlas. I. 620.

*Plawil se náhodau s námi gakýsi muž z Mem-
fisi, náramně maudrosti, a we všem egyptském*

umění velmi zblhlý. I svěřiw mi všechna swá tagemstwj přemluwil mne konečně, abych zanechge wsech chlapů mých w Memfisi sám gediny s njm sel, že pry služebnjků se nám nikdy nebude nedostáwati. I poslechl gsem ho, a byli gsme tjnto způsobem žiwí: Gak mile gsme někam na mjsto přišli, wzal dřewěny sochor, chwoštíťe aneb paličku z moždjře, oblékl w raucho, a řjkal ktomu gistá slowa; i hned chwoštíťe aneb cožkoli to bylo, chodilo, a wšem giným lidem člověk se býti zdalo: wysedšl wen wažilo wodu, ostaralo nám gjdo, a we wšem nám k pomoci bylo, i posluhowalo. Když gsme geho služby wjce potřebj nemeli, řjkal zas gakási slowa, a chwoštíťe se zase we chwoštíťe, palička w paličku proměnily. Co neywjce gsem se snažil, abych se tomu od něho naučil; ale toho gediné mi nepřál, ač we wsech giných wěcech byl neyslužebnějšj. Gednoho wsak dne přišel gsem podtagj w temném koutku se skryw nařmuli w třech slabikách toliko záležejcj. On sel na trh, rozkázaw paličce, co činiti má. Gá pak na zegtřj, když on mage řjzenj odsel, wezmu paličku, obleku ěi, wyřku ty tři slabiky, a poručjm gj, aby wodu přinesla. I hned mi přinese plný děbán. Dosti, djm gá, nenos wjce wody, něbrž bud zase paličkau. Ale palička nechtěla mne wjce poslechnauti, něbrž pořád wodu nosila, tak že celý dům wodau naplněn byl.

Gá newěda si rady (nebož gsem se bál, aby Pankrates, nawrátě se, těžce toho nenesl, což se i skutečně stalo,) popadnu sekeru, a rozseknu paličku we dvě. Ale tu každá ta polowice popadla děbán, a nosily wodu, a mjsto gednoho měl gsem giž dwa slaužjcy. Wtom přigde Pankrates, a wida co se děge, učinil ge zase dřewem, gak prwe před řjkánjm slow byli, sám pak tagně mne opustiw, poděl se, ani sám ne-

wjm kam, a až po tu chwjli gsem ho geště nespatrił.
Jan Negedlý.

Poslěz gednau kauzedlnjku
Událó se z domu gjti!
Nynj bude učedlnjku
Duchy geho k wůli mjti;
Slowo mistra wšaké 1),
Zwyk i skutky znám,
Mocj duchů také
Čáry udělám.

Skokem, skokem
Ku potoku!
Wědro k boku!
Aby wody
Walným, plným tekauć tokem
W kaupel daly hogné brody.

Nynj pogď sem starý chwoste 2)!
Za pacholka byl gsi dlauho;
Wezmi na se ruby 3) prosté,
Buď mi k wůli wěrný slauho!
W hoře nasadź hlawu,
Dole nohy męg!
Běhey, co gsi w stawu,
Wody naléweg!

Skokem, skokem
Ku potoku!
Wědro k boku!
Aby wody
Walným, plným tekauć tokem
W kaupel daly hogné brody.

Wěru, hledte! dolů spěchá
Ku potoku, hony skoky!
Zase zpět co šipka gechá,
A tu lige ruěj toky!

Guž i po dwakráte!

Gak to natjká!

Geště gedenkrátě,

Staudew přetjká!

Chwoste, chwoste

Dosti moku!

Ani kroku

Negdi znowa!

Běda, běda, ach pomozte!

Zapomněl gsem toho slova!

Slova, kterým konečně se

W prwnjm gewj stawu prostém.

Ach! zas běžj, wodu nese,

Kěž pak bude starým chwostem!

Wzdycky opět wleče

Wědrem nowý brod;

Ach guž na mne teče

Přjwal hrozných wod!

Nelze dlauho

Toho snesti,

Chci tě w pěsti

Chwátit chlape.

Ach, nastogte, ó zlá tauho!

Gak se supj, gak se sape!

O, ty zlostný pekelnjku!

Má dům celý ztopen býti?

Newidjšli z pokogjku

Praudy walem wen se liti?

Diásel 4) chwosta mjwal!

Nechce slova dbát.

Chwoste, kterýs býwal,

Zůstaň gednau stát!

Předce nechce

Zloboh státi!

Má se káti!

Cá ho schwátjm,
A to staré drewo lehce
Širočinau w dvě rozwrátjm.

Guž ho zase widjm běžet!
Gak se na tě wrhu mile,
Hned padauchu budeš ležet; —
Třeskl topor, padlo čile,
Wěru dostal notně!
W dvě ge kletý chwest!
Gak mi bylo psotně!
Guž gsem leku prost.
 Běda, běda!
 Oba djly
 Zas tu chwjli
 Zhůru wstali,
 Každý z nich co chlap si weda;
 Kěž se bozi smilowali!

Oba běžj! Co tu wody
Po schodech a pokogjku!
Gaké řeky, gaké brody!
Kde gsi mistře kauzelnjku!
Ach, on práwě k tomu;
Mistře, zle ge zle!
Duchů opět z domu
Nepozbudu, hle! —
 W kautě stůgte
 Chwosti, chwosti!
 Wody došti.
 Máli djka
 Z posluh býti, pozorugte
 Genom mistra kauzelnjka,

1) wšaký - každý, omala. 2) košičě. 3) šaty. 4) d'na-
sel, slf duch.

b. Herecké neb dramatické.

1. Smutnohra :

S W A T I S L A W.

(W gednom gednáj.)

O s o b y :

Swatislaw, knjže Morawský zrodu Swatoplukowa, přijtel Wratislawu, bratra Spitihněwoiwa knjžete Českého.

Žerotjn, téhož přijtel.

Černokwas, Český sudj.

Dobromysl, knjžeej lékař.

Wjtoš Swatislawůw zbrognoš.

Strážnjk.

Děg koná se na hradě Českém, který na skalném břehu Sá-zawy stogj, nedaleko pomezj Morawského.

W ý g e w I.

(Wysoká tnawá sň. Wzadu slaupenj, stíl a několik sedadel. W lewo mřžowé okno. Podzim. Gitro neyranéjsj.)

S w a t i s l a w

(sám bezbranný, raněn do lewého boku, stogj u okna, podepřen gsa na zed; hledj tak nřgakau chwjtku ochotně w pole.)

Odpočjwá braň, w swůg černorauchý klja zahalila noc wztek wogenský, a mlhau neprohlednutelnau zastřeno gitro, gako můg rozbrogný osud! — Ach, i přjroda mračj se na mne, swým dýmем mi zakrýwagjc údolj, to gediné po tři dni, co krotilo mé trápenj. — Kams zapoljtl mjre zlatý! tys auroda nebes, a tisjc neduhů po twé po-

hromě táhne. — Gediné nesrozuměnj, gediné překwapenj, a s ćelau swau zlobau wětřj rozbrog, kdes kralowal ty, tak nábožně a swatě. — Wratislawe! můg příteli, můg bratře! proč swjragj stěny má zmužilá prsa, gsili ty w nebezpečenstw, truchljšli, a nebo — strasti přestrastná! w hrobčli giž, co gsem s takau blahostj na swé srdce tiskal! — O gistoto, prawdy dcero neylaskawěgšj, segdi ke mně s nebeského bytu, okřjdlj se perutjm bleskowým, a zapoljni newiditedně k Wratislawu mému! Powěz mu, že zacházj mé garo, powěz mu, že za žiwa prachniwjm, že gsem w gámě, bez přítela, bez braně, bez pomoci, a proč? — králi wšech králů! že gsem poslušen byl knjžete swého, že gsem welitele pokorně následowal do bratrského kljnu! — O! — (klesne bolestj na sedadlo) má rána — tak málo giž sjly mám, že ani tuto bolest neuněmj! — kde gste chwjle přebugných časů, kde gsem se lwy žjti, se lwy umjratj chtjwal — šestnáctidennj tělesná bolest mne gako owci do rakwe složj! — Sotwa že pozorugi, že gsem dnec geště nepřewázal ránu — (wstane) ach, proč gsem nepadl na bogišti, potýkage se s wráhy Wratislawowými! (pomalu do ložnice odegde)

W ý g e w II.

Žerotjn. Strážnjk.

Str. Prawjm wám ginochu. — (odpjrage mu)

Žer. Krátkozraký! Newidjš že barwu Spitihněwuwu nosjm?

Str. (zdá se chwjtku přemejšleti, pak segme pomalu čepiči)
Gak — ginochu — snad přicházjte z knjžecjho dwora?

Žer. Ze dwora knjžecjho, na to ti swatě přísahám.

Str. Co sobě počnu — hradnj mi odgel —

Žer. Gak? hradnj že odgel prawjš? — kam?

Str. Do Morawy pro ~~st~~jno.

Žer. Kdy se nawrátj?

Str. Pozeytřj.

Žer. (po straně) Bohu děk! — kde ge twąg rytjř?

Str. Wygel se žoldněři do boge.

Žer. Gak — a ty sám? —

Str. S několika zbrognoši, střehaucjmi našeho wězně.

Žer. A neobáwáte se —

Str. Nemáme proč. Audowé wlastnj ho kljčj; ge silně raněn.

Žer. Raněn! (stranau) ó nebesa! — kde gest twąg wězeň?

Str. Tu w ložnici — bude geště spáti.

Žer. Spáti! (po straně) Napj se nowé sily Swatislawe mąg! budeš gi zapotřebj mji! — (hlasitě) Wj giž Swatislaw, proč byl gat?

Str. Swatislaw? wzdyř pak gsem lwa na uzdě ani gmenowati neuměl! — Gakžby se toho od nás dowěděl šlechetný ginochu? gá sám newjm.

Žer. Wzdyř ge tu sám.

Str. Gediného sluhu mu tady trpjm.

Žer. (stranau) Wjtoš ho předce neopustil! —

Str. A ten také — Bůhř gest žiw! kde neštětj, tam paušř! — ten mu také wčera za šerého gitra ušel.

Žer. Odegdi. Pobudu s njm sám.

Str. Gá gdu; wšak prosjm wás ginochu, nebudte ho, pewněli spj, spanj gest geholékař. W neyhlubšj noci slyšel gsem ho, an boleštný nářek do pole zasjla. (odegde)

W ý g e w III.

Žerotjn sám.

Gá abych ho budil? z rukau přjteli geg wydjal? sklamaný šediwče! ty newjš, gak mnoho-krát přjgemnějšj lože svému Swatislawu wystjlám!

W ý g e w IV.

Swatislaw. Žerotjn.

Swatislaw. (wycházege zarazje) Pro Báh! — Žerotjne!
Žerotjn. Swatislawe!

Swat. Dobroto nebeská! ó můg Žerotjne! tebe mi nechali! (objímá ho)

Žer. Můg drahý přjteli! kde gsme se shledali opět! — Mluw, ó, mluw! gaké nepřátelské, gaké chmurné zhwězděj odsaudilo do wězenj tebe? Smrt gest to neymenšj nebezpečnstwj, gemužgsem se podrobiti musil, abych se wedral až k tobě. — O, mluw!

Swat. Nech, ať se tebe ptám, gak ty přicházjš ke mně? powěz, ký dobrý duch rágský po této dráze wedl tebe?

Žer. Twůg Wjtoš —

Swat. Gak — widěls ho? — kde?

Žer. Wčera w prwnj saumrak wběhl mi nena-dále wcestu, odjn w raucho sedlské, pilně se na Wratislawu ptal —

Swat. Wratislaw — můg knjže! welikého Břeti-slawa syn! — O, mluw Žerotjne! — gednjm slo-wem ti možno z mé rány wykauzliti sjlu, a zdra-wj — gak! tv se odvracugeš? tworowé rágštj! co se stalo s Wratis'awem? mluw! cokoli zkázy w ustech swých chowáš — ani gsem geště raniteli reklet — mluw!

Žer. Po Čechách se roznášj powěst, že Wratislaw — o! že tě málomocného swýma rtoma sklátiti mám!

Swat. Nezadržug blesků wletu. — Po Čechách se roznášj powěst?

Žer. Že w onné neyčernějšj noci Wřatislaw —

Swat. Padl?

Žer. W zagetj přišel.

Swat. W zagetj? — o Morawané! swého knjžete za žiwa wydali gste katům! — Ale mluw; geště hrůza we mně po všech žilách běhá, geště zacloňuge smysly mé neswětélé chaos — kdo nás přepadl w noci, když gsme dobrořečjce luně, na Chrudjmské těšili se bašty? —

Žer. Gak? geště newjš, že zborowé Čestj —

Swat. Že gsem se s Čechy potýkal, wjm, to mně wygewil gazyk gegich; — ale gak — nás, kterj gsme přátelé k přjteli — bratřj k bratru —

Žer. O, my gsme byli nehodně sklamáni! Spiti-hněw sám —

Swat. Ha! nedopowěz, tys toliko sklamán, klamem gedowatým štjrowé tě nadchli — zadrž! to nenj, to nesmj býti prawda!

Žer. A kdyby mi vlast zlořečila, knjžecj zbory přepadli nás. Knjžecj ruka wrhla do wězenj tebe, a knjžecj Spiti-hněwowau rukau snad Wřatislaw náš —

Swat. O! den saudný wytrhne naň! — Co počal swět welebnost znáti, neměl knjže tak laskawého bratra. — O gdi, gdi! ty negsi Žerotjn, ty negsi Morawan — ty negsi Wřatislawůw, negsi můg přjtel. Rozbrog vyplilo peklo na swět, a whodilo naň postawu twau!

Žer. Swatislawe! — (upřjmně se naň djwage) Wěz; že se angelštj snowé naši truchliwě zakalili!

Swat. A gak? Spiti-hněw by wytrhl na nás, gemuž Wřatislaw, nečekage na wyzwánj, neyzralejšj sjlu wedl, uslyšew, že Frankowé hrozj Čechům?

Žer. Wšecko ge plod zrady. Wyšel si škůdce dábel na laskawau swornost bratrských myslj, wyprawiw zradu na bok swůg. Než gsme pokogně branau Welehradskau wytrhli, zaslal zrádce nevhjšněgšj Spitihněwowi listy, w nichž ho naponjnal, aby se wystjihal nás, an pod plástěm pokory až k prsům derem se gemu, bychom ho přelstili, zmocnili se ho, a Wratislawu dosadili na stolicu Českau.

Swat. Lež! gakowě geště nezplodilo peklo! — A proto Wratislaw — proto gá — proto tolik kraganů našjch!

Žer. Znalť dobře nešlechetnjk' zrádný blahosti Wratislawowy pramen. Neboť tebe, gako wůdce zborů našjch, a tagemnjka Wratislawowa udal.

Swat. Což Spitihněw newj, že Wratislaw k nešlechetnostem nikdy nenakloňuge ucha?

Žer. Tak se stalo, že nás neočekáwal w knjžecjm městě, chtě předegjti nás, a udusiti zradu w neyautlegšjm wzniku. Tak tebe wězenjm tresce, magge tě za zrádce welebnosti knjžecj — tak bratra swěho mezi newinnými neynewinněgšjho —

Swat. Spitihněw bude brzo litowati náhlosti swé.

Žer. O, giž se welmi mnoho stalo.

Swat. A p r a w d a by newynikla z prachu?

Žer. Spitihněw giž nenaklonj k nj ucha; obloha gest chmurami přeplněna. Geden ze zagatých, Holomaucký měšťan, byw od Pražanů do mučjrnj wlečen, wyznal, co geho mysl nikdy nepoznala —

Swat. Wyznal?

Žer. Že nás newěrnost a odbogstwj wybjdly s pahorků našjch.

Swat. A tak ať ho swědomj metlami stjhá, mnohem bolestněgšjmi, než hrozily tělu geho!

Dobromysl. Bůh s wámi.

Swat. (se lekne)

Žer. (též) Gak? — tedy gsem giž zrazen?! (stává vždy w zadu),

Swat. (wážno k Dobroslawowi) Bůh s tebau šediwý kmete! přinášjšli mjr pod střechu tuto.

Dob. Twořiti mjr mezi audy těla gest mé powolánj.

Swat. Takli gest, wjtey mi!

Dob. Posjlá mne Spitihněw —

Swat. Pražský knjže? — snad ke mně?

Dob. K tobě Swatislawe! — takř se nazjwáš — neb welmi mnoho záležj knjžeti na zachowánj twém.

Žer. (stranau) Co ge to opět?

Swat. Twému knjžeti? Podiwné. Kdyby byl w čele swých Čechů bogowal, přjsahal bych, že mi geho wlastnj meč otewřel bok.

Dob. Rána twá má býti nebezpečna; Wratislaw prý tě bratrsky milowal, to zarmautilo Spitihněwa, a na okamženj mne wyslal k tobě.

Swat. Z Prahy až na ostrow Sázawy? Musjš býti mocný muž; a předce necháwáš swého knjžete padati z nemoci do nemoci.

Dob. Když gsem ho opauštěl, byl dokonale zdráw knjže náš.

Swat. Newěř tomu starče! Spitihněw ge nemocen, nemocen až na smrt; geho duch ge w hrozném nebezpečnstwj!

Dob. Pomni, že toliko lékař gsem, a zbraň gen pro ozdobu nosjm.

Swat. Co ge úmysl twůg?

Dob. Tys bolestně raněn —

Swat. (hluboce) Bolestně! bolestně!

Dob. Na čele se ti bledě vyrývá smrt. Nezawrhug mé dobromyslné ruky —

W ý g e w VI.

Wjtoš. (we vlastnjm oděwu) Bohu chwála! tu gsau oba geště!

Žer. (spěšně kněmu) Wjtoši! co přinášš?

Swat. (se těž ohljdue) Ha! — Wjtoši! dobrýlis čili padlý Cherub? (uchopiw ho za ruku na stranu ho wede) Mluw! prawdu mi mluw! byfby smrtedlně zněla!

Wjt. Prawdu, prawdu. — Sotwa gsem překročil práh tohoto hradu, zawzněl mi ze všech stran hlas, že byl Wratislaw knjže náš w zagetj přišel.

Swat. Ze všech stran hnal wjtr samé klamy — to nenj možná!

Wjt. Nenj — nenj — také to nenj; giž gsem pře-swědčen —

Swat. Nenj! nenj Wjtoši! o welebena buďtež nebesa za to! — Tak gsem důwěrně saudil, tak bych byl do nebe přjsahal na to! Morawané opustili w nebezpečenstwj knjže; nebeštj serafowé ho doprowázegj wšude!

Žer. (na druhé straně) Wjtězstwj! Swatistlawowi se we-sele giskřj oči!

Swat. Mluw Wjtoši! wšeccko mi powěz. Twá slo-wa wykauzlj na mé ráně měděné zdrawj.

Wjt. Wratislaw, wida wog swůg rozplašený a te-be zmizelého, swěřil se temnostem nočnjm, a změ-niw swůg oděw, šťastně se až do kláštera Kutno-horského dostal.

Swat. K swé sestře?

Wjt. K swé sestře, která ho laskawě přigala, rau-chem pautnjckým odjla, a tak geg swěřila opět angelům strážnjm. — Pomysli si, odbyla ho! a

kde ge gistsjho útočiště, než w poswátných zděck gegich ?

Swat. Nikoli. Zagisté giž Spitihněw u sestry hledal bratra, neb wj, že gj z bratřj Wratislaw neymilegšj býwał. Blaze! že gest knjže mŕg na swobodě; přes meze ho doprowodj Báh, a tam wšude přjstřešj nagde! — Podey mi ruku Wjtoši! tys mi přinesl ljk, který ti swým neylepšjm gměnjm splácjm, (polibj ho — pak k Dobromyslu) dobrý šediwče! ty tu tak autrpně stogjš, a ani pohnutjm nekaljš nám rczkoše. Gakž bys nám to také, gsa čłowěk, záwiděti mohl, wida, an se nešťastnj radugj! — Odegdi w pŕkogi, twé pomoci giž nemám potřebj. Tu, tu přišel lékař mŕg — a gsem opěť dokonale zdráw!

Dob. Negsi zdráw. Twář ti bledne na smrt — nohy ti odpjraj sily —

Swat. Zdráw gsem, odegdi s Bohem!

Dob. Dohrá zpráwa tě na okamženj sesjlila; na wzdy oněmíti nedá se ti tělesný neduh. — Daleko se neodstranjm! (odegde).

W ý g e w VII.

Žer. Swatislawe! 'o powjdey, cos spasedlného slyšel ?

Swat. Wratislaw ge na swobodě.

Žer. (radostně) Gak ?

Swat. Na swobodě přjtelj! a snad giž přes meze wlády Spitihněwowy. O, gá negsem u wězenj, mŕg duch počjná swobodně kráčeti!

Žer. (k Wjtoši) Odkud máš tuto zpráwu ?

Wjt. Z kláštera Kutnohorského.

Žer. Od sklepnjka, ne ?

Wjt. Od sestry Wratislawowy wlastně.

Žer. Taby — a toběhy to swěřila?

Wjt. Mně, neboli snad pánu mému. We gměnu Swatislawowu přibljžil gsem se k poswátněmu gěgimu bytu.

Žer. Tomuby bylo hodno wěřiti —

W ý g e w VIII.

Strážnjč (rychle přigde)

Swat. Co spěšného přinášjš?

Stráž. Gdu se tě ptáti ginochu, dostili sjly máš, aby promluwil s knjžecjm sudjm.

Swat. Ským?

Žer. Co to?

Stráž. S Černokwasem, hnjžecjm sudjm, gehož Spitihněw posjlá k tobě.

Swat. Opět posel z Prahy?

Žer. Kde ge?

Stráž. W hořegšj sjni. Když gsem se mu zmjnil pane! že wy práwě, gsa též z hradu Spitihněwo-wa, rozmlauwáte s mým wězněm —

Žer. (odhodlaně) Nu?

Stráž. Welice se zarazil nad tjm. Na okamženj mi kázal spustiti most, uzawjрати brány, a nepauštěti wás odtud.

Žer. Gak — mne bawiti! (sahá po meči)

Swat. Gdi, přiwed mi twého hosta; gsem hotow wyslechnauti wáli knjžete. — Gdi prawjm! —

Stráž. (oděgde)

Swat. Co počjnáš Žerotjne?

Žer. Gsem sice w úzkostech, nikoli ale přemožen. Scelým kragem se potýkati budu!

Swat. Gak! — nesmyslnosti!

Žer. Gakkoli smeyšljš, wokowy se wkljčiti nedám. Gá, snad gediný s to, abych wyswobodil tebe, Wratislawa —

Swat. Prawda! prawda! kdo wšak wj — wyslechněm ho!

Žer. A gak, přigdeli wlk, mage heyno rowných za sebau?

Swat. Tjm nebezpečnějšj gest zpaura twá —

Žer. Ale autěk —

Swat. Kady?

Wjt. Můg pané! okénko wtwé ložnici ge prostranné dosti — ani nenj vysoko —

Žer. Pryč tedy! —

Swat. Pro Bůh! Žerotjne! — vysoko nenj, ale smrt gistá. Diwoká Sázawa přehrozně wlny swé na stěny skalnaté zmjtá —

Žer. Tedy s žiwly zápasiti budu. Kde ge okno?
(wběhne do ložnice)

Swat. Žerotjne! (klesne na sedadlo) — Běž za njm Wjtoši! — gá něgsem sto — rána mi opět krvácj.

Žer. (se nawrátj) Můg se dobře drahy Swatislawe!

Swat. Slyšels mne —

Žer. (spěšně) Gen málo ozbrogených střeže tebe, buď smělý — zbrog ti — ha! — Bůh opatrug tebe! (wzkočj do ložnice)

Swat. Serafe strážný! přenes ho na swém silném křjdle!

Wjt. A gá můg pane —

Swat. Zůstaň tady.

Wjt. (mu ohaiwě libá ruku) Díky můg pane! — ať přigdau, umru s tebau!

W ý g e w IX.

Černokwas.

(Wystaupiw, nechá otewřené dwěře, za nimiž ge widěti ozbrogené žoldněře těsně wedle sebe státi. Wida tu gen dwa přjtomné, zarazj se, a přikročiw bljže k nim, djwá se gim tě-

saň wtwáť. Po tom se ohljzj, uzfo pak prostranné dwoře spěšně do nich běžj. Po chwjlj se wrátj a zůstau před Swatislawem státj) — — —

T. s Swatislaw ?

Swat. Gsem.

Cer. Tento ?

Swat. Můg starý zbrognoš.

Cer. (popogde ke dwětjm) Přiwedte mi strážného !
(wrátj se opět) Morawanů wádce ?

Swat. Tjm gsem byl.

Cer. Nynj se giž nediwjm, že náš praporec tak brzce, a tak snadně zwjtěžil. Tys geště welmi mladý.

Swat. Mnoho wlků i lwa unawj.

Cer. S námi byla wěc sprawedliwá —

Swat. A noc gste si wyzwali na pomoc.

W ý g e w X.

Stráž. Můg weliteli —

Cer. Přistup bližje.

Stráž. (se ptibljžj)

Cer. Který gest twůg wěžeň ?

Stráž. (ukáže na Swatislawa) Tento.

Cer. A tento ? (na Wjtoše)

Stráž. Geho zbrognoš.

Cer. (djwá se poučkud strážnjku do oěj) Kde ge kdo třetj ?

Stráž. (se ohljžego) To wj Bůh ! — gá se podiwugi —

Swat. (před sebe) Ha ! — (ua hlas) O kom třetjm mluwjte ?

Cer. O kněžecjm wyslanci, který s tebau na hodinu mluwil.

Swat. Se mnau ? — dnes, a tak po celý čas swého wězenj newiděl gsem mimo zbrognoše cizjho muže — ano, lékařeli —

Stráž. Gak ginochu? — před Bohem —

Swat. (k Wjtoši) Widěls ty někoho?

Wjt. Žádného.

Cer. Kdeby také byl? dvěřmi neušel —

Stráž. Pane! geště ge tuto ložnice — tam musj býti —

Cer. (gde k oknu a zafese hodně nižj, pak ku strážnjku) Gdi!

Stráž. Tedy to byl duch, a před wámi zmizel!
(odegde)

Cer. Swatislawe! co tobě přinášjm, gest wěc tegná.

Swat. (k Wjtošowi) Odstraň se.

Wjt. (odegde)

Cer. (pokyne žoldněřm, aby se odstranili, a zawře dvěře vážně) Knjže Spitihněw mne posjlá k tobě —

Swat. Bez pochyby abys mi we gměnu geho oznámil, proč gsem we wězenj?

Cer. Gak? to newjš? nezatracugj tě skutkowó twogi?

Swat. Skutkowé newinného.

Cer. Newinného? Wšickni chcete newinně býti? Gakžpak dáwno zrada welebnosti we swětě tak zewšedněla, že muži nj zkáleni, se geště wypyjati směj?

Swat. Co o zradě welebnosti mluwjš, netýká se mne, aniž kterého kraganů mých!

Cer. Hřjchu mnohem wětšjho se dopauštjš opo-
wážuge se Spitihněwa w nesprawednosći stjhati.

Swat. A předce běda gemu! gestli nesprawedliw!

Cer. Lečby swět to nesprawednostj nazwal, že gednal maudře a prožřetedně, a rozplašil lau-
pežnjky, dřjwe než na laupež došlo.

Swat. Ha! to negsau slowa twého knjžete, tak nesmeyšlj Spitihněw o nás.

Čer. Přinutili gste ho, aby tak smeyšlel o wás. — Co Swatopluk wzał do hrobu s sebau Morawské žezlo, nedopustili se Morawané takého odbognjctwj!

Swat. Nikoli! nikoli! a nedopustj se, co wěk wěku bude podáwati ruce!

Cer. Proč gste slepě následowali zrádného úmyslu Wratislawcwa?

Swat. Čechu! netup Wratislawa, utrháš swatému na cti.

Cer. Zaslepeně gste mu otročili! Čili gste newěděli, že otcowský zákon ruše, swůg podjl na Uherskau korunu zawěšowal? Či wám nepowědomo bylo, kterak Spitihněw, chráně a welebě bratra swého na dědictwj otcowském wzdy wraucně ho ctil, pozdrawowal, nawštěwowal — a Wratislaw, Břetislawowo přikázánj nohama šlape —

Swat. Ustaň! byli gste hrozně sklamáni!

Cer. Pod pláštěm wraucnosti lstiwě a tegně se k němu kradl, aby mu, ozbrogen, z rukau wyňal sprawedliwé žezlo!

Swat. (s hrozným podiwenjm, hroznau pak ošklivosti) Zlořečená usta, která vyplila lež tuto přeošetnau! — Zaslepeni! Což prawdy po twáři, po hlase, po gegjm co snjh čistém rauše nepoznáváte? Wratislawa zatracujete, který aby swámi na Franky wtrhl, w neywětšj rychlosti swolal swé pluky, a dobromyslně nás k praporci Spitihněwowu wedl?

Cer. Mistrná dokonalá lež! ale pozdě přicházj. Dúkazowé, žiwotnj dúkazowé gj rozhili gazyk!

Swat. Tak žiwotnj, tak mluwjcj gsau wám dúkazowé waši? — O politowánj hodná knjžata! neydražšj, neyswětěgšj kámen w koruně wašj gest sprawedlnost, a žel, wyneznáte cenu geho! — Což gsau prawda a lež, nucenj a wůle tak má-

lo od sebe rozdjlny, že lidé na pochybnostech podpory zakládaj? — Však — načež tobě tolik slow. Snadnobys za to mohl mjeti, že se be o-sprawedlnugi. Co se stalo, co gste na nás bez-práwjm učinili, za to bez pochyby sami někdy na hoře odpowjte. Odwolati wám nelze giž ni-čehož !

Čer. O geště pozůstává mnoho k wygednánj!

Swat. Ku příkladu: zdaž mnau přjsně neb milo-stiwě nakládati máte?! — Gaký ge twůg auřad, co mi Spitihněw po tobě wzkázal?

Čer. Spitihněw, Český knjže, geště miluge Wra-tislawa bratra swého gako kdy gindy. Naprawiti wše, — co se bauřj welkých okoličnostíj událo, gest wraucj geho tužba.

Swat. A za tuto sprawedlnost mu nebe welké slá-wy popřeg!

Čer. Že nynj Wratislaw we wězenj, gest násle-dek —

Swat. Gak? — sudj! tys se hrozně podřekl! Wra-tislaw?

Čer. Sedj u wězenj w Hradci Králowé.

Swat. Wratislaw, můg knjže?

Čer. Twůg býw alý knjže!

Swat. Spitihněwůw bratr we wězenj?

Čer. Tak gsem powěděl.

Swat. O, fy! zdá se to býti twá prwnj lež; také ti šeredně hyzďj twář!

Čer. Pochybugeš? Neywětšj důkaz, že ge pra-wdá, co gsem wypowěděl, gest má přítomnost. Nebo wěz, že toliko ty Wratislawu ulehčenj, ano i snad swobodu wydobyti můžeš.

Swat. Gá? že bych Wratislawa wyswobodil! — o, za tuto poctu padl bych na kolena před tebau — kdybych newěděl, že Wratislaw šťastně ušel!

Čer. (na straně) Gak ?

Swat. Že se wrause rolnjckém až do Kutné hory, a odtud, nebe budiž wěčně welebeno za to! w šate pautnjckém přes meze země České dostal!

Čer. (stranau) Buď angel a nebo ďábel nawštěwuge ho! wýmluwnosti přispěg mi! (na hlas) — do Kutné hory prawjš? — Kdož pak ti přepustil tu lehkowážnau bágku? ta byla naspěch wymyšlena! Nebo wěz, že práwě z hory Kutné k tobě přicházjm, kdež se u sestry můg knjže giž celý týden zdržuge.

Swat. Gak? Spitihněw u sestry — w Kutné hoře?

Cer. Giž celý týden. Také geg, wracuge se od tebe, geště tam dostihnauti daufám.

Swat. (stranau) U sestry Spitihněw, tedy ge Wratislaw we wězenj, a gá od ženy přehrozně sklaman! (na hlas, mdle a bolestně) — Ach — ne, žeby Wratislaw we wězenj byl — widjš, že slowům twým newěřjm — wěřiti nemohu — nesmjím! — ne tedy proto — wšak, abys nadarmo newážil ke mně cestu — mluw, gakau služba mohu geště w okowách Wratislawowi proukázati?

Cer. (pewně naň hledě) Přisahati máš na geho přečiněnj.

Swat. (wida se sklamanau) A tak Wratislawowi swobodu wydobudu?

Čer. Aspoň ho časem swým sknjžetem smjřjš. — Wratislaw, wida se od tebe zrazena, přestane zapjrat, bude litowat, a litugicjho bratra Spitihněw opět k srdci přiwine.

Swat. Hahaha! gak přátelsky — gak bratrsky! — a tyť mi snad také k tomu radjš?

Cer. Ano, radjm ti tak, žádám tebe, proto že sám ohniwě po swornosti dychtjm — žádám a prosjm tebe, aby bez nucenj, wše co wjš, weřegně wyznal.

Swat. (wzdy horliwěgi) Gá newjm nic, než že Wra-
tislaw, otcowskau wúlji Morawský hrabě, zradý
nenáwidj, gako nebesa zlosti pekelné; že miluge
bratra a welebj geho gako pána swého; že, chwa-
litebnými oity pužen sebral lid swůg, a ochotně
chwátal, aby pomohl zahnat nepřátely koruny Če-
ské! Wjm, že gste nás u Chrudjmě přepadli w
temné noci, přihrnuli se na nás gako přjwal So-
domský, práwě, když gsme, zaslawše do nebes
hlasité prosby, abychom se šťastně wrátili z boge
sprawedliwého — práwě, prawjm, když gsme se
bezpečně swěřili spanj! Wjm konečně, že gsem
proléwal newinau krew Českau, a newině byl wy-
mýtěn z počtu swobodných!

Čer. Žel! Bohu žel! že wše prawda, gaks pra-
wil — až na úmysl wáš, na přjčinu wasj
pauti. Tauto wýmluwau neodwoláš ničeho.

Swat. Tedy ať diwotwornost gedná, a Spitihně-
wowi Bůh wšewědaucnost do prsau wligc! gá gsem
bezbranný!

Čer. Gest to twůg nesklonitedlný úmysl?

Swat. Swěřil gsem ti wšecko.

Čer. Tedy Bůh s tebau! (odcházj)

Swat. Newljdný muži! gen geště gedno!

Čer. (se stawj) Gest ti tak těžko, rozhodlati se na
powinnost?

Swat. Práwě, že powinnost plnjm, nelze mi zra-
diti prawdu. — Gen gedno mi powěz — toběť
ge wše zlé powědomo! — gaky osud čeká na
Wratislawu?

Čer. Wězenj neskončené! (mužně odegde)

Swat. Ha! — (sám) wězenj neskončené! a tak
ať celá přjroda u wězenj klesne! — owšem — ko-
runy kradce! — O můg Wratislawe! co ti

platno, že tisjci srdci wládneš, gestliže zázrak toliko může tě wvmásti z tenat lidských! — Ha! — gak? — o, kwap duchu můg! kwapiž za tau myšlénkau, ať mi neuklauzne! — — tak — a tak — a — mne nástroge nebes! Wratislaw gest. na swokodě! — O, zůstaň ti přikrytá budaucnosti swau měčénau rauchau! co se koli uděge, gá nemohu ginak! — (ke dweřjm) Wjtoši! Wjtoši!

W ý g e w XII.

Wjt. Můg pane —

Swat. Odgel giž z hradu knjžecj sudj?

Wjt. Práwě sedá ná kůň.

Swat. Gdi — pospěš za njm! ať se nawrátj, že gsem mu wěc neydůležitěgšj powědčti zapomenul! že mu — o gdi! ať ti neugede!

Wjt. (odběhne)

Swat. (sám, zamýšlen se pomalu ode dweřj wracj) — —

A gak — kdyby ho ani má samozrada newyswobodila! oběti hrozná! neslýchaná! — wšak — gediné takému wyznánj lze uwesti gistotu a pokog do bytu knjžecjho — gá gsem připrawen! (klesne na sedadlo, a přikryge si rukama twář) O můg Bože! proč wložils tak těžce na mne ruku swého hněwu!

W ý g e w XIII.

Čer. (zawřew pilně dweře zůstane w prostřed státi) Swatislawe!

Swat. (wytrhne se s bolesti, a uzřj geg) Ha! — (pracně wstává) Zmužilosti neopauštěg mne!

Čer. Twůg bog gest hrozný; m n ě ho wšak nepřijtey! — Z toho, že tak máleň důwodů dotjráj na tebe, swětle můžeš poznati, gak nerad konám,

co mne této chvíle na tvé obydlí wjže. Aniž nezanevřej na knížete mého, ne geho slova, gi-
stota koruny České gest to, co mu tak pokračowati káže. Nepřenáhli se!

Swat. Rozhodnuto gest!

Cer. Wratislaw tedy winnen?

Swat. Powěz to Spitihněwowi Čechu! Až mne sluh přegde, oči klesnau, a hranice mých audů bez vlády se káceti bude, bude můg poslednj chrapot: Wratislaw gest newinnen!

Cer. Tomu swět-neuwěřj.

Swat. Uwěřj. Spitihněw, ty, oba Labštj břehowé uwěřj tomu! — Spitihněw na stolci byl wnebezpečenstw; že gestě žiw a włádne, stalo se dobročinem z rady. Ale ne Wratislaw — gá gsem se chtěl státi korunokrádcem wašjm!

Cer. Ty!! — čłowěče! ty třeštjś —

Swat. (zbledlý až na smrt, nemoha se slabostj na nohau udržeti, uchopj rukau sedadlo a geho se držj) — Gá! — — gsem štjpek knížecjho kmeně — Weliký Swatopluk byl praotec můg —

Cer. Ha! pro Bůh! nedopowěz!

Swat. Od pachólectwj gsem se stau králowskou myšlénkau zabjral: dobyti sobě opět mocného Swatoplukowa žezla; — a nynj — Wratislawu učiniw nástrogem swým —

Cer. Ginochu! ty se omluwjś o krk!

Swat. To — gak prawjś — swodné năwěštj, žeby Frankowé na Prahu táhli — bylo můg skutek — Wratislaw sám newěděl, kam mu wedu lid, on sám následowal mne, proněhožby žiwot byl dal —

Cer. Diwotworné nebe! to nenj možná!

Swat. Tak měl na zkáze bratrowě wystawěti vládu swau. Na stolici knížecj bylbych ho byl mocj wymrštjł — napotom ho shoditi zdálo mi se sna-

dno; neb gsem wěděl do žiwota geho neybljžšj cestu. —

Čer. Hrozně, hrozně! — ale nikdy, nikdy možné!

Swat. Mnoho stawů Českých přisahalo mi pomoc, gegich gména ze mne ani smrt newynutj.

Čer. Samowrahu! gak se tak studeně škrtifi mužeš?

Swat. (pro sebe) Bohu děk! přestál gsem to! (nahlas) — Teď gsem hotow. Gdi k swému knjžeti a wygew mu všecko, ať odwolá bratrůw newinný trest.

Čer. Swatislawe! pro Bůh! odwoley sám, tys newprávě wěci mluwil. Možné to nenj, s takowé přečiněnj nenj taká mladost!

Swat. Co gsem powěděl, gest prawda. Odegdi w pokogi; zmužile budu očekáwati swůg sprawedliwý trest.

Čer. Twůg trest? — Nesmyslný! T wá krew nenj krew Spitihněwowa — smrt rukau katowau!

Swat. (gehož tato slowa w okamženj na sedadlo sdrtj) O!!

Čer. Slyš mne Swatislawe! geště nenj pozdě, slowo gen slowem wyplať a na wěky do prsau zahrabu wyznánj twé.

Swat. (pokyne mu rukau) Odegdi! gá gsem odsauzen.

Čer. Gsi! nešťastný mladjku! (odegde)

Swat. (sám bolesně zdvihne hlavu, a nad nj ruce spjną) — Přigni za wděk Wratislawe můg! draze — draze wykupugi tebe! slze — O má růžcwá budaucnosti! mogi blažitedlnj snowé! w tak hrůzy plnau gistotu proměnili gste se dnes, w tak černorauchý žiwot wdechli gste swůg nesrownalý strog! — „smrt rukau katowau!“ (padne na koleua) O, nebe wšewědaucj! nedey ať skončjm tak hanebnau smrtj! dey probodati prsa má pětihranau dýkau! dey do nádob těla mého ged weškerého štjrstwa wljti, tak ohawně, tak nehodně nedey, ať umru!

Zboř na mne klenutj toto, wystrm mi z něho pře-
wysoký hrob, ať audů mých nedotkne katowa ru-
ka ! Wyžeň Sázawu z aužlabj wen ; wyžeň gi na
dewět sáhů wyše, ať se wyhrnau na mne bauřli-
wé wlny gegj a obsklepj mne, a — ha! djka ti
Žerotjne! žes mi ukázal cestu ! Přigmětež mne
přátelsky wlny — (chce do ložnice, wtom)

W ý g e w XIV.

Stráž. (papjrowý swazeček w ruce nesa) Šlechetný gi-
nochu! —

Swat. Kdo mne geště do swěta wolá? — (obráj
se) Co chceš?

Stráž. Tento swazeček ti posjlá šediwý řeholnjc. —

Swat. Řeholnjc — mně?

Stráž. Tobě. „Swatislawowi, twému wězni“ —
prawil. Gsau tam, doložil k tomu, wšeligaké mo-
dlitby a žalmy —

Swat. Polož na stůl! — — Gdi s Bohem!

Stráž. Bůh tě potěš ginochu! (odejde)

Swat. Amen! — (gde ke stolu, zwolna rozbalj papjr, a
nagde w čistém šatě zaobalenau dýku) — Co to! — dýka?
ha! sláwa ti nebe! tys wyslyšelo prosbu mau! —
Ne rukau katowau, tauto ocelj mi padnauti we-
ljš — tak znj twá swatá wůle! — (wenku gest slyše-
ti hluk) Slyš! gaký to hlahol — koňský dusot —
křik se bljžj — tak šerstwá gest sudjho ruka? —
mne chránj nebe! (chce do ložnice; tlapat gřž za dweř-
mi) Nuže! tedy mne Wogtěše přigmi pod swdg
plášř! (wrazj si na prahu do prasu dýku, a pemalu klesne,
drže se wždy u dweřj slaupku) O! !

Žerotjn, Wjtoš, Stražnjk.

Žer. (geště za dweřmi) Swatislawe ! Swatislawe ! skončena gsau muka twá ! — Kde ge ? — Swati — ha ! co widjm ! ?

Wjt. Pro Báh ! můg pán !

Straž. Swětice Božj ! co ge to ?

Žer. Sprawedliwé nebe ! můg Swatislaw se topj we krwi !!

Wjt. Dobruto neskončená ! (wběluje do ložnice na druhau strauu)

Swat. Tys to Žerotjne — můg — o ! giž ge pozdě !

Žer. Pozdě ! — dáble se swým horaucjm peklem — kdo to učinil ! ? (wytrhne na suražnjka meč)

Swat. Gá — sám —

Žer. Sám ! — to nenj možná — gmenug mi swého wraha — Belzebub nespáše zlořečenějšj wraždy !

Swat. Gá sám — abych Wratisla — wa wyswobodil — swalil gsem — na sebe — welebnosti zradu —

Žer. Myšlénko neynešfastnějšj ! Wratislaw ge na swobodě !

Swat. Na swo — bodě — o ! nynj rád umjrá !

Žer. W oděwu pautnjckém se šťastně až k Andreášu Uherskému dostal, který se ho negen králowsky ugal, ale i swau gedinau dceru mu zasnaužil.

Wratislaw wyprawil k Spitihněwowi posly — gsau smjřeni — a Wratislaw chwátá do náručj bratrowa !

Swat. O ! tedy gsem byl strašliwě sklamán — rukau katowau — měl gsem — umjřiti.

Žer. Ha !

Swat. Prožřetedlnost mi seslala tuto dýku —

Žer. Tuto dýku gsem ti gá poslal po řeholnjku — dýku, kteraužby sobě na swobodu pomohl !

Swat. O — Žerotj — ne — (držj se ho pewně)

Žer. Pročs mne nepochowala Sázawo!
Wjt. Bože! ó Bože! můg pán umjrá!
Swat. (chrče) Řekni — Wratislawowi — že umjrá
— pro — ně — o!!! (umře)
Žer. Neutjkey mi přjteli! wezmi mne s sebau!
(padne naň)

(Opona spadne.)

Wenc. Klicpera.

2. Činohra

B R A T Ě J.

(W gednom gednauj.)

O s o b y:

Pawel Olšinský, kupec (bratřj.
Hynek Olšinský, básnjik (bratřj.
Hostiwjt.
Kristián, Pawlów služebnjik.
Sklep njk.

(Děg gest w hlawnjm městě, djlem w Hynkowě, djlem
w Pawlowě bytu.

W ý g e w I.

(Hynkůw byt. Mimo malau schránku na knihy a dvě sto-
lice, všecko prázno. Na práwé straně malý stoleček, za
njmž sedj Hynek, piše a mage před sebau všelígaké papjry,
a sklenici čerstwé wody. Práwě dožjtá werše, gež byl k
swátku swého bratra napsal.)

*Kyž, gak přjroda nám štědrá, o bratře, podává
Roh hognosti libé, gak wcházj nad zemi hwězda
Dospěchu mocně dadauc osenjm a zralosti požitkům:
Kyž mně také plod ljbezny wraucnosti braterské
Žjti popřáno! Wygew swornosti se záře, wygew se!—*

(chce dále čísti; city však přemožen, položij papjř na stůl, a utjřá si slzu) — — geště nebyla celá slzami skropena obět má, bratře! — dále mi nelze čjsti, lj-tost mi přeljwá srdce. — Tak srdečně gsem se na den zegtřegšj těšil, ale ach! radosti zemské gsau gako obloha nebeská; wzdy se pocestnému zdá možno gich dogjti, a čjm bljžě se laudj, tjm wjce se gich wzdaluge; protože mu mimo to geště sklamaná naděge čelo smušj! — (sebe samého těše) Nu, můg dobrý Bože! tyš wygasnil giž mnoho tisjc zakalených twářj, i také mně někoho sešleš, genž-by mi s oka slzu otřel! — — Gak podiwný gest obchod můg! w básnjch rozdávám blaženosti zemské dle ljbstj lidských: rodiče uwádjm w střed oplakaných djtek — syna do náručj taužjcg matky — (sřzce) bratry swádjm po mnoholeté wzdálenosti w obgetj utěšené, a sám! — — wj Bůh na nebesjch, že gest čisto srdce mé, co tato krystalowá woda, a předce! — (wstane) gá nemohu pracowati — dnes mi nechce s očj obraz mého nešťastného bratra! (zřstane zamýšlen státi. Wenku gest slyšeti několikrát na dvěte klepati, konečně to uslyše Hynek, obrátj se.)

W ý g e w II.

Hostiwjt, předešlý.

Host. (ohlžj se po celém bytu, dáwage podiwenj na gewo.)

Hyn. (nemoha se dočkati Hostiwjtowých slow) Koho hledáte mládenče?

Host. Básnjka Hynka.

Hyn. Hynek se gmenugi — časem také básnjm.

Host. Gate wy tedy ten slowútný z Helikona pastýř, který dle ljbsti zahrává lidskými srdci? — Gá se wám giž dáwno wtichosti podiwugi.

Hyn. Zdá se, že gste se toliko z gediných ust gméno mé naučil znáti?

Host. Dobře máte — proč?

Hyn. Na druhém místě byste se byl teprw o mé ceně přesvědčil.

Host. Na druhém místě teprw?

Hyn. Bylbyste uslyšel, že snižuge druhý, co wyvyšował prwnj.

Host. (roztržitě se po světnici ohlžeze) Wy gste potřebný.

Hyn. Potřebnj gsmе všickni; a to musj být, si-ceby snad nadarmo geden k druhému o pomoc wolal.

Host. (wytáhna spenězy měšek) — Giž na dewět měsíčů přemeyšljm, gakbych se tohoto kowu zbawil — zprosťte mne pohledu geho!

Hyn. Gste nepřjtel bohatstwj?

Host. To wám nemohu řjci, neb gsem gakžiw bohatý nebyl. — Že wám tuto maličkost podávám? To nečinjm bez zisku, ta mi musj hogné auroky nésti!

Hyn. Nepochopugi, kam směřugi slova vaše.

Host. Toto zlato wám podávám za swé budaucj štěstj.

Hyn. Nepamatugi se, žebych byl pro bljžnjho swého kdy co tak požehnaného učinil.

Host. Můžete ale učiniti.

Hyn. Co žádáte ode mne?

Host. Mnoho — mnoho! — To neyhlawněgšj gest: Uděleyte ze mne básnjře!

Hyn. (hledj na něg, usmjwage se) — Ljbj se wám staw básnjcký?

Host. Nadewšecko! Žjly we mně poskakugi, zawznjli gen gméno básnjka wuchu rěm.

Hyn. (nepromluwě slova, gde ke stolu, wezme knihu na něm ležjci, wynagde gistý list, a podá geg Hostiwjtowi) Patřte na tento obraz.

Host. Nač to?

Hyn. Co widjite ?

Host. W oblacjch na bleskotném stolci sedj Jupiter, an práwě s nebe wysjlá pobočnjka swého : orla. Na poslednjm stupni stolce stogj skřiwan, gednau nohau Jupitera poškrabuge, druhau pák ukazuge na odletagjcjho orla.

Hyn. Rozumjte tomu ?

Host. Obraz mnohosmyslný — newjm —

Hyn. Tedy wám pomohu do toho. — Skřiwan dorážj na Jupitera, aby mu dal sjlu, důwtipnost a ostrozrakost orlowu.

Host. Skřiwan pozbyl rozumu.

Hyn. Proč ?

Host. Gak pak z něho Jupiter orla může udělati ? totěby musil znouwu tvořiti ?

Hyn. Tohoby snad nebylo potřebj. Weliké tělo nedělá orla, a důwtipnost, ostrozrakost, nagdau i we skřiwanowě skořepině mjsta dosti.

Host. Takéli ale sjla ? — Rozunjme wám, Wáš úmysl gest, abych wám ukázal meze důwtipnosti lidské ? — Sto negsem. Stupně, gehož duch lidský dosáhnauti může, nelze mi pogmenowati ! stupeň ale, kteréhož nikdy nedosáhneme, gest mi dobře powědom, aniž wy budete smeyšleti ginak. — Gabloň může wejšky gasanowy dosáhnauti, wysoký co dub, nebude nikdy. — Skřiwan může po čase zápasiti s drozdem, silný gako orel nebude nikdy !

Hyn. (chopě ho za ruku) silný gako orel nebude nikdy ! — A — nepřestáwáte geště žádati na mne, abych z wás básnjka udělal ?

Host. (se zarazj, a haubě se, postaupj)

Hyn. Nečerweneyte se — neodwracugte ode mne twáři, a slyšte mne dále. — Byltě čas, kdy gsem na křjdlech obraznosti hrdě nad hlawami lidskými

ljal — a, musilš gsem tak podiwně býti ksmj-
chu; nebo gednoho gitra, když gsem práwě dle
dennjho zwyku na odletu byl, přineslo mi sedmi-
leté pachole tento obraz. Od koho, newjm podnes;
ale že od muže, který o mne dobře smejšel, cj-
tjm po každé, kolikrátkoli se w pokoře mezi lid-
mi na zemi procházjm. — Widjte sto Jupiter ne-
byl — aspoň toho nedokázal — a byl všemohau-
cj! — Gešťo gednau, neotewřel gsem knihu tu-
to, abych zahanbil wás; nebo i gá proto nikdy
neodstranjm daleko od sebe obraz tento, abych se
w čas swémyslnosti upamatowal, že ze mne nikdy
nemůže býti orel!

Host. Owšem, a ne každý, kdo sám ljtá, může
ginému přiosobiti peruř!

Hyn. Nikdy! odepřelali mu gi máti přjroda. —
Wšak až potud o nemožnosti. Nezapomeňte ale
proto, že ta sama wěc wšem, a w každém stawu
nemožna nenj. — Pozorugte obraz dále.

Host. — Ha! co widjm? z lewého kauta wyletuge
wzdy wjce a wjce křjdlatých tworů, a zdá se, že
wšecky ke skřiwanu cjlj?

Hyn. Ne gináče. Gednoho po druhém skaušeti
má skřiwan, zápasiti se wšemi, přiwtěluge sobě
wlastnosti gegich.

Host. A přestogjli zkaušku, tedy bude orlem?

Hyn. To Jupiter neusaudil.

Host. Též i to pochopugi! — Proto ale — práwě
proto přicházjm k wám, abych se od wás naučil
po cestě kráčeti, na njž gste tak chwalitebně do-
šel wzneseného cjele.

Hyn. Wzneseného cjele? a gediné toho dosjci gest
horaucj žádost wáše?

Host. Gediné toho; nebo, ačkoli swémyslňý po-
šetilec gsem, gako wšickni uředlnjci básnjctwj, před-

ce gsem se wzdy té drzosti ubránil, abych nadgine powýšen býti chtěl. Mezi wýsostj a prachem gest geště weliký — weliký rownjk — nechte, ať ten uchwatjm. — Dwa, k gednomu směrugjce koncj, nesměgj se s osudem hádati, nedogdauji ho oba; gich to byla wina, že sobě nedali ukázati cestu prawau.

Hyn. Zagisté, přežiwotný obraz, a gak mnohem wjce žiwotnosti zasluhgjce po cestách našich, po nichž, swěg celý wěk člowěk blaudě, může splakati nad pautj swau! — Pročež nedychtěte po stromě, gehož neyzralejšj owoce trpké gest; neb tomu časowé chtj, a od wzniknutí býwal šfawau newrlosti kogen!

Host. Skutečně, kdyby wás člowěk slyšel, nepowědom mysli swé, zagisté by se zhrozil, a dal swé neyswětějšj blahosti wýhost. — Ale gá, genžto gsem roznjtil giskru básnjckau w Trojánský plápol, genž hořjm, a neuhasnu, dokawádž smrt nerozbořj mau nádobu sypkau —

Hyn. A plod horaucj obraznosti wašj?

Host. Gest studený, gako půlnočnj moře! — Psal gsem Elegii na hrobě Césarowě, lidé prawili, že gest k smjchu! — Psal gsem truchlohru, tak wážnau a smutnau, že při nj žádný ani hubau neklapl, nebo všecko spalo! — Moge weselohry prý gsau beze všeho omastku, moge frašky pro uličnjky, a mé činohry prý nemagj žádného konce! — gakobý na swětě něco bez konce bylo? — Před dwěma měsjci gsem dohotowil satyru, pět tisíc rýmowaných hexametřů dlauhau — tu gsem dáwal nowinářům za darmo; žádný gi nechtěl, nebo prawili, nynějšj swět že ge sám nežiwotnějšj satyra! — Konečně gsem se wrátil opět do Čech, do swé milé wlasti, podáwage kraganům swým chwalozpěw,

plný vlastenské horliwosti. Ten se gjm zase nelj-
bil, že byl wdaktylech psán, které tak znj, ga
koby trakařem po nowé silnici gezdil! — Nic, než
bořjcy blesky do mého blažitelného hradu.

Hyn. Každodennj osud mnoha tisjců lidj. — A
co gste teď mjnil?

Host. Nedospělý gsem, o tom gsem se přeswěd-
čil — proto ale předce zbrani nesložjm na wzdy-
cky. — Mne básněnj blažj — že ale plod geho
neblažj lidj, nenj skutečně wina má. Dobrá wůle
a stálost, myslil gsem konečně, může i wtip wy-
zwati na bog — i pročež přicházjm 'kwám, pln
dychtiwosti, kam mi wrhnauti se poradjte.

Hyn. Gestli to vaše celá žádost, tedy se uwolu-
gi, dle možnosti wám býti raden. Prwé wšak mu-
sjsme se obaplně lépe poznati.

Host. Z toho, čjm gsem se wám swěřil — a pro-
to, že gsem se wám swěřil, můžete mne dostateč-
ně znáti —

Hyn. Gako básnjka, dokonale; — ale geště pe-
zůstává wětšj polowice: člowěk!

Host. Člowěk? — dobře gste powěděl — a to gest
to gediné, wčem málo kdo přestogj zkaušku! —
Nicméně wšak, než odegdu od wás, budete i co nad
člowěkem moci úsudek wyřknauti nademnau. — Prw
ale, než sobě raušku se srdce strhnu, oswobodte
mne od toho mamonu (podává mu opět měšec).

Hyn. Tlačj wás?

Host. Gako olowo.

Hyn. A mně ho podáváte?

Host. K lepšjmu užitku.

Hyn. Užjwánj bez zásluhy gest nečozralé owoce.

Host. Geště gednau, wy gste nuzný.

Hyn. (usmjwage se) Pomnětež pak, že wswých dra-
matických hrách bohatstwj rozdávám.

Host. Ani pak, když wašj pomoci, wašj přjčinli-
wosti použi gi ?

Hyn. Pak — snad.

Host. Nuže. — (wytáhne páł archu papfru, a podá mu ho)
To psal čłowěk. Sudte ale, pro Bůh! nepřehlj-
něte básnjře; ncbo nedokonalý wděk, nenj žádný
wděk, dokawád dokonalost nenj wěc nemožná!

Hyn. (čte, ukazuge se nepokogua — když konečně ptečetl,
klesau mu obě ruce; djwá se na Hostiwjta od paty až do
hlawy) — — Mnoho — mnohos powěděł mládenče!

Host. A geště mnohem wjce gsem cjtíl — Báhř
gest žiw!

Hyn. — — — Kdybyste na okamženj přisahati
měł: kdo wám tento mnohočláný řetěz do péra
wložil —

Host. Wděčnost.

Hyn. Tato práce má swřtg ustanowený cjl ?

Host. Geště dnes gi swému dobrodinci odešla 1)
— swému starostliwému otci — neb wjce než otec
o mne se staral.

Hyn. (spěšně) Kdo — a kde on žiw ?

Host. S námi w gedněch hradbách.

Hyn. (po straně) Kterak mne pomátl ten mladjk!

Host. Abyste tjm bezpečněgi sauditi mohl, wy-
slyšte, gak sprawedliwým ostnem puzen předewzal
gsem tuto práci. — Co sirotka chudého ugal se mne
muž neznámý, gak gsem se pozděgi dowěděł, mým
osudem pohnutý, neb gsem zagisté newinně swé ne-
šťěstj nesl. Co sedmileté pachole, byl gsem wy-
hoštěn z domu otcowského, proto že mi mladšj
bratr přjzeň matčinu odňal —

Hyn. (po straně) Ha!

Host. Po čase zemřel mi otec, a gsauc žebračkau
učiněna, litowala skutku toho newlastnj máti má
— wšak pozdě — Prw, než gsem se do rukau ge-

gich nawrátíl, zemřela i ona, a má bjda počala opět znowu.

Hyn. (po straně) Bratře! — o můg bratře!

Host. Tak mi před osmi lety w Benátkach Bůh dobrodince seslal, genž stegný semnau měl osud. — Stokráte slyšel gsem gehu, an klel swému gedinému bratru —

Hyn. O můg Bože!

Host. A stokráte slyšel gsem geg opět, an ho bratrský žehnal, a nařjkage, horké slzy wyléwal, že se odrjci musil bratrského spolku!

Hyn. (po straně) Stokráte nu klel, a stokráte ho žehnal!

Host. Negedenkráte zwolal : Nebe! gen na hodinu mi blaženosti popřeg, které cjtj bratr na bratrowu srdci, a všem rozkošem zemským směle dáwám wýhost!

Hyn. (nemoha se děle zdržeti) Člowěče! tys saudů božských nelaskawý posel!

Host. Co gest wám? gste zbauřen?

Hyn. (sebraw se) Dále — gen dále.

Host. J dlauho gsem přemeyšlel, gakbych gen na malé okamženj zasylil horaucj gehu tužbu — a — gak widjte — popsal gsem lásku bratrskou. — Zegtra slawj swůg swátek —

Hyn. Gak? zegtra?

Host. Zegtra; Pawel gméno gehu.

Hyn. Pro žiwého Boha! člowěče! kde gest dobrodinec twůg?!

Host. W tomto městě —

Hyn. (přikryw si rukama twář, bolestně s sebau potřkage, přeběhne několikrát swětnici. Konečně zůstane státi, přemeyšlj malau chwjtku, trhne sebau, a utjká do swé ložnice.)

W ý g e w III.

Host. (sám, genž se s podiwenjm na Hynka djwal) Kdo to pochopuge, ten s njm musil od dětinstwj pod gednau střechau žiti! — Gá newjm, co ze mne udělal? — gsem docela giný, co gsem k němu wkročil! — Geho wýmlwnost, gehu skušenost, a při tom tito bauřliwj citowé!

W ý g e w IV.

H y n e k, p ř e d e š l ý.

Hyn. (přigde zpět, přinesa wruce složený papjr, gegž Hostiwjtowi podá) Toto dey dobrodinci swému — zegtra těmi dobami čekám na tě opět! (odběhue opět)

Host. (sám, rozwine papjr, čte, přigemně se podiwuge, konečně obrátě se k dwetjm, nýmiž odešel Hynek) Co gsem gá gen řjci chtěl — to, a geště mnohem wjce tys skutečně řekl! (odegde hlawnjmi dwetmi)

W ý g e w V.

(Dám hostinský. Pawlůw byt. Stoleček a několik sešj. Pawel Olšinský přicházj práwě domě, několik rozpečetěných psanj wruce nesa, které i s klobaukem mrzutě ne stál hodj. Přesed několikrát pokoj, na sešli koknu se posadj, a hluboce wzdycha) Návěštj ze všech pramenů neyhlawněgšjch — a předce nadarmo! — O mém bratru nechce žádný wědět! — Kěz bych se nikdy byl neoddělil od ostrowanů swých! oni mne milowali, gá gsem jim činil dobře, a — aspoň někdy zapomněl, že gsem náklonosti lidské w dalekém swětě hledati musil! — — Můg Kristián se také newracj — po prvé bych se na něho horšil! wzdy na okamženj vyplnil žádost mau, a nynj, když gsem ho pro pokoj swého srdce wyslal, nynj ho nadarmo

snetrpěliwostj očekáwám. — Můg předrahý otče!
takeli pak tebe geště gednau spatřjm!?

W ý g e w VI.

Kristián, předeslý.

Krist. (geště za dveřmi) — A! co oznámít! co opo-
wjdat! tisjckráte gsem wběhl k swému pánu, a ge-
opowjdał gsem se!

Paw. (wyakoďj) Co slyšjm? nenj to Kristiánůw hlas?

Krist. (wystaupj)

Paw. (gemu wsttje) Kristiáne! Bohu budiž chwála!
— tebe s tisjcerau radostj očekáwám!

Krist. Můg dobrý — roztomilý pane! — (bete ho
za ruku) Nechte pak, ať poljbjm waši štědrau ruku —

Paw. Nech — nech — až po druhé — nynj gen
wyprawug! Předewějrem, wčera — a dnes giž dwa-
krát wygel gsem ti naproti —

Krist. A! — budiž Bohu čest! gá wás opět wi-
djm! — Wěřte mně, můg dobrý pane — dnes rá-
no se mi giž tak po wás stýskalo, gakobych wás
celý rok byl newiděl!

Paw. (přiněse mu sešli do prostředka) Posad se Kristiá-
ne — odpočiň si — ale gen mluw — našels šťastně
rodinu máu?

Krist. Našel — wšecko gsem našel — i tu starau
hrušku, o které gste mi powjdáwali! když gsem
se přeswědčil, že to ta, tu gsem řekl sám k so-
bě: Kristiáne! na tuto hrušku lézáwál twůg dobrý
pán, gako malý klauček! a — nesměgte se mi,
milý pane — nemohl gsem se zdržeti — gá gsem
na ni také wylezl!

Paw. Mluw! gsau žiwi rodiče mogi?

Krist. Panjmámu — to byla ta druhá, ta škaredá
— tu prey k sobě giž powolal Pán Bůh —

Paw. A můg starý otec? — Kristiáne, můg dobrý otec!?

Krist. J nu! starý ge — to ge prawda — ale ge-
ště gak prawjme garý —

Paw. Žiw! žiw!! (sepne ruce knebi) Můg nebeský
otče! gá gsem nebyl nikdy nešťastný!! — Můg
otec žiw — žiw a zdráv! — Kristiáne — od této
hodiny mi nesmjš slaužiti giž — kdo mi takowé
návěštj přinesl, ten nesmj mým otrokem — ten
musj mým kraganem, mým přítelem, mým bratrem
býti! — poljbit tě musjm — (poljbj čelo geho)

Krist. Ach! můg milý Bože! pane! wy mne ra-
dostj usmrtjte! — gá wám giž slaužiti nemám? —
wašjm otrokem! dobře, dobře — tjm gsem nikdy
nebyl — gá gsem gen wzdy přinášel mjsu na stál,
abychme gjdali spolu.

Paw. (genž pláý radosti sem tam přebjhal) Geště s njm
budu sedati za gednjm stolem! — A mluw Kristi-
áne! gak to wyhljzj wšecko w mém otcowském do-
mě? weselo? wljdno? —

Krist. Zpočátku, když gsem tam přišel, bylo wše-
cko smutno — žádný se neozjwal, gen holuby wr-
kali w krbjch 2); ale pane! když gsem gim powě-
děl, kdo gsem, a, že gste žiw, a že ge wšecky
tak srdečně milujete — to gste měl widět! ne gi-
nác než gako když na našem ostrowě w nowý rok
počnau hudbaři hráti!

Paw. O, wiď, Kristiáne! žes se musil k otci sa-
mému posaditi? —

Krist. Ne! — tobych se byl musil k němu polo-
žiti; nebo on radostj omdlel, a skulil se mi pod
nohy na zem —

Paw. Pro Bůh! snad si neuškodil —

Krist. Ay! w takowých přjpadnostech wzdy Pán
Bůh člowěka od aurazu chránj! — My gsme ho

opět wzkřísili, a pak teprw obžiwla radost! — W té swětnici bylo nagednau mnohem swětlegi, hodiny na stěně počaly čerstwěgi a silněgi tlauci — slunce si na nás swjtilo wšemi okny — a kocaur! — pane! to ge bláznowské zwjře ten kocaur! — skákal sgedné stolice na druhau — se země na stůl, a se stolu zase na zem — a ktomu ke wšemu wáš otec —

Paw. O — powěz mi gen wšecho — tak slawně gsem nepožil nikdy geště swého swátku, gako zegtra! — Mluw Kristiáne — mluw!

Krist. Můg Bože! ten šediwý otec mi házel gednu otázku na druhau — nestačil gsem ge lapati; a když gsem mu na několiko gich mandelů odpowěděl, tu se přeplnila radosti mjra — a on pozdwihna ruce k nebi, welikým hlasem zwclal: „Djky Bože! gá mám zase děti!“ — Konečně wyskočil, a kázal, aby se mi pokrmy předložili —

Paw. Gá neočekáwám, žes na swém poselstwju nedostatek trpěl?

Krist. Ay — hladowit gsem owšem byl, neb gsem giž dobrého půl dne byl klusal! ale, gak gsem do chalaupky wašeho otce wstaučil, zapomněl gsem na hlad — zapomněl gsem na žjeň — a — až posawáde gsem na obé hrubě nepomyslil! — Nicméně, za stůl gsem se s njm musil posaditi — a ta stará Ewička — bylaby nás pokrmy zarownala — ta prý býwala wašj kognau —

Paw. Ta dobrá Ewa také geště žiwa?

Krist. Také. Dobrá ge, ale stará! gak náležj stará — Wěite mně, můg dobrý pane! tu gsem radostj nadechl ed paty až do toho neywyššjho wlasu! ona se wám po swětnici wrtěla, nic gináč než gako když na našem ostrowě kostelnj makwicij wjtr neyprudčegi zatáčj!

Paw. Mohls gj říci, že gsem na ni tisjkráté zpomněl! — Onať byla gedina, gežto mne někdy uchránila matčiny newljdnosti! — Nu, a gakž tobě chutnala gjdla rolnjků Českých? neřjkáwal gsem ti, že Českých owec sněhoblá šláwa také trpká nenj?

Krist. Musjť to být dobré syrečky, to bylo na nich hned widět!

Paw. Gen widět? cožs gich nezakusil?

Krist. Můg Bože! wzdyť nebylo možné! Wáš starý otec se mne do honu wyptáwal, tak že gsem musil hubu wzdy na pohotově mjti, nechtělli gsem se zalknaut!

Paw. Pak ale, když se přjblížil wečer —

Krist. Anq, tu gsem se počal opět ukljzeti —

Paw. Gak? geště toho dne? ?

Krist. Nu ano, wzdyť gsem pořjdl vše, gak gste mi přikázali — a že i wy nawrácenj mého žádostiwě očekáwáte, to gsem také wěděl. —

Paw. Ale w noci, kdes odpočinutj zapotřebj měl —

Krist. Ah! mogli audowé negsau geště staťj — a neugedeli si člowěk nynj za chládku něco —

Paw. A mluw, gaks se rozešel s otcem? —

Krist. Dost těžce! On mne nechtěl pustit — za ruku mne chytil, a chtěl mocj se mnau. — „Kde ge můg Pawel!“ wolal — dowed mne k němu, pozegťj ge geho swátek, on mi musj odpustiti, gá gsem se welmi prohřešil proti němu — ale za to mu wázaného dám: swé otcowské požehnánj!

Paw. (až k slzjm pohaut) Swé otcowské požehnánj! dědictwj nenahraditelné, po tobě gsem šestnácte let dychtil! — O nynj gsem šťastný — nynj gsem blažený — Kristiáne, kdybych klenoty ostrowu vašeho nynj wládl, wšecky bych ge w tomto okamženj rozdal! a můg nepřjtel — můg neyauhlaw-

něgšj nepřítel by musil trognásob dostati — tomu bych padl okolo krku, a kdyby mne giž w žiwote mateřském byl nenáwiděl. (Tato slowa ho proženu, gakoby se ulekl sám sebe — zarazj se a hlubokým hlasem ku Kristiánowi) — Kristiáne — powjdej dále!

Krist. Od srdce rád! — Co wás bude neywjce těšiti? — o kocauru, nebo o Ewičce?

Paw. Wždyť si mi geště všeho nepowěděl?

Krist. O! chceteli všecko slyšeti, tedy se pripravte na celau noc!

Paw. Nezapomeň gen na neyhlawněgšj věci.

Krist. Na neyhlawněgaj? — ah! nynj mi připadá něco —

Paw. Konečně!

Krist. Stará Ewička geště na mne wolala, když gsem giž s dwa hony za wsj byl —

Paw. Mluw tedy.

Krist. Mám prý wám wyřjdi, že tam wystawěli nowau zwonici — z té staré prý gste gednau sletěl —

Paw. Blázne! — Ty se mi wyhýbáš — bogjš se, by mne nezarmautil, nezkalil mi tu přegasnau radost! — Mluw, gá ti poraučjm.

Krist. Wj Bůh! pane mŕg, že nic wjce newjm —

Paw. (zšlauha) — Cos slyšel o mém bratru?

Krist. (nagednau spřjsnŕw) O vašem bratru?

Paw. Můželi mi po otci něco dražšjho býti?

Krist. Nehněweyte se pane, — na vašeho bratra gsem docela zapomněl.

Paw. (diwoce) Networo! tys neměl gakžiw bratra!

Krist. To ge prawda. Ale — gsauli všickni bratřj, gako wáš — nehněweyte se pane — tedy djky Bohu, že žádných bratrů nemám!

Paw. Co ti udělal mŕg bratr?

Krist. Musil mi welmi mnoho udělati — gá gsem ho giž mnohdykráté našim bičewnjkům poraučel!
Paw. Proto žes zázawistiwý — lstiwý — nepřegeš, abych mimo tebe někoho náwiděl —

Krist. Zázawistiwý, lstiwý? — dobře! dobře! — Pamatujete geště na ten slawný den, když wás naši ostrowané pozwali k hlučnému kwasu — mne gste tenkráté také wzal ssebau. Gestil to u nás giž zwyk od starodáwna, že se při takowé slawnosti celé přibuzenstwo segđe, a upewnj wraucnostj obapolnau přátelstwj na budaucnost. — Pamatugil to, gakoby se to wčera byle přihodilo. — Mezi hosty se nacházal šediwý otec, který gsa giž wěku slabého, odewzdáwal dvěma synům mohowitost swau.
Paw. Ach!

Krist. Když pak bratřj swornj, obegmauce se, padli otcí knohaum, a otec radostně ge žehnal — tu gste wy — gá gsem s wás ani oka nestrhl — nemoha zakryti slzj, vyskočil, a opustil rychlě hlučný kwas. — Tenkráté gsem gen na polau rozuměl wám — když ale potom giž dáwno bylo zašlo slunce za naše modrosnědé hory, temná tichost opanowala okolj našeho bytu, a wy gste geště nepokogně po swé ložnici přecházal, hluboce wzdychal, ano i konečně bolestně zwolal: „Bratře! ani gediné mých trapných nocj nepřegi tobě!“ — tenkrát gsem wraucj za matkau do hrobu zasjlał djky, že mi nezanechala bratra! — Zázawistiwý gsem, lstiwý, nepřegi, aby gste miřho mne někoho náwiděl? — Můg i wás Bůh gest žiwý swědek, že gsem wašeho psa po wás neywjce milowal, proto že wám wzdy byl wěrný!

Paw. (úskne mu ruku) — — Odpusť mi to, dobrý Kristiáne — učinil gsem ti křiwdu. — Nic giž •

bratru (přegde několkrát pokog) — Připraw všeco na odchod — geště dnes, k večeru odgedem.

Krist. Geště dnes?

Paw. Právě gsem obdržel psanj z Benátek. — Můg nábytek giž gest na zemi pewné. Nic mne nedržj w městě, a geště dnes odgedem.

Krist. Odpusťte pane! že se wás wšetečně táži — kam?

Paw. K mému otci.

Krist. Do Podhágská!? — Juchuchu! za půl hodi-ny sedjm na kozljku!

Paw. Zegtra w poledne musjme být na mjestě. W náručj otcowu budu slawiti swůg swátek!

Krist. Dobře! — a gá polezu na hrušku — shrušky na tu nowau zwonici, a se zwonice zas na hrušku — a když se mnau žádny nebude chtjt ho-wořit, proto že se všeco pohrne k wám, tedy si chytjm toho upřjmného kocaura, a budu mu wyprawowat o tučných myšjch našeho ostrowa! (uj-ká, i wrátj se zas) — Ah! geště něco pane! Právě, když gsem slézal s koně, wyskytl se tu náš Hosti-wjt, a prosil mne, abych wám toto psanj odevzdal (podě mu psanj)

Paw. Dey sem! (rozpečefuge go)

Krist. Ten také pogede s námi?

Paw. Budeli chtjti.

Krist. Musj, a kdybych ho měl k wozu přikowat. Nyněgšjch časů musjme si dobrých lidj wážit — ge-gich na mále! (odbáhne)

W ý g e w VII.

Paw. (sám, který giž byl počal čjsti, upřeně do papjru hledj. Když s polowic přečte, co wytržen postaupj asi dwa kreky zpět, pohlédae k nebl., pak wákol sebe, zase do papjru) — Snjmli pak za dne bjlého — s otewřený-

ma očima! — A — Hostiwjt!?! — ano, Hostiwjt — tak prawil Kristián — a tento žiwý, tento pronikagjcj obraz — kterak rozbjrá záhyby srdce mého neytemněgšj; co gsem neštěstj swé poznal, nepostihl gsem ducha swého na takém citu! — (čte dále — změnilw barwu twáři několikráte, konečně ruce se-pna, na sealt klesuo) Diwotworné nebe! proč vyhazu-geš pokrm na plamen srdce mého, nadarmoli den ode dne daufám!?! — (wyskožj) To nenj možná, aby duch lidský, drže se gediné sypkého břehu obraznosti, wystawil tento hřjmagjcj obraz, a kdy-by mu sama přjroda wedla ruku! — a předce — před — však — nenj to Hostiwjtůw dar wděč-nosti? nedautnali a nedautnagj geště ti samj cito-wé w psau našjch? a nedychtili gsme gednosteg-ně po prameně zasypaném bratrské lásky? — Ano, děkugi Hostiwjte tobě, a tauto obětj splatils mi (w tom přjgde oko geho na papjr) — co widjm — to nenj ruka Hostiwjtowa? — Buď gsem sto psanj ob-držel od něho, gež psala ruka cizj, a neb toto slupka i gádro z země cizokragné! — W tom musjm gistotu wyskaumat — (wolá wea) — Kristiáne — Kristiáne!

W ý g e w VIII.

Kristián, předeslý.

Krist. Právě gsem chtěl gjt na poštu —

Paw. Kdes mluwil s Hostiwjtem?

Krist. Před domem.

Paw. Kam odešel?

Krist. Newjm.

Paw. Gdi — pospěš! za půl hodiny s njm musjm mluwit.

Krist. Kam mám gjt?

Paw. Prohledey celé město — wšecky školy —
cjsařskau knihownu —

Krist. Pane — we škole gsem gak žiw nebyl —

Paw. (rozloben) Protos také osel! zůstaň doma!
(popadne klobauk, hůl, a odběhne.)

W ý g e w IX.

Krist. (sám) Co se gen opět stalo? mňg pán ge
zbauren, a nemá na mjstě stánj? — Hostiwjtowo
psanj w ruce? — Hm! wždyť gich od něho ob-
držel giž wjce, než wšickni třj počjtáme roků;
ale žádné ho geště tak nepohoršilo! — Gá gsem
osel — dnes poneyprw — a proč? proto že gsem
gak žiw we škole nebyl! — Nu, takowj oslowé
gsau geště k pomilowánj! gsau ale oslowé, kteřj we
školách wyrostli, za welké uši se stydj, do kožj
owčjch a gelenjch ale nestydatě lezau! Takowým
oslem bych ani w Arkadii nechtěl býti!

W ý g e w X.

Sklepnik, předešlý.

Sklep. (přinese láhwici s wjaem) — Přjteli! gmenugeš
se Kristián?

Krist. Giž sedm let.

Sklep. (djwá se naň) Teprw sedm let? — Slyš bra-
chu, budešli tak dlauho žiw, gako Mathuzalem,
tedy budeš sám pro sebe potřebowati kalendář.

Krist. Proč?

Sklep. Proto že se musjš dáwat každých pár let
ginák pokřtit, a naposledy tolik swátků ročně sla-
witi budeš, co Turci postnjch dnj.

Krist. (odvráceně) Přálbych, abys také mezi Turky
byl, kdebys nesměl wjna pjt!

Sklep. To wjno náležj tobě. (postavj ge na stůl, a odcházj)

Krist. (se obrátě) Mně ? — stůg dobrý přjtelj ! zmeylil gsi se, gá žádného wjna nepožádal.

Sklep. Na to gá se neptám. Náš cizj kapec, bezpochyby twůg pán — ačkoli tě w geho bytu dnes poneyprw widjma — odcházegge z domu, zůstal we wrátech několik minut státi, a konečně se obrátil ke mně, řka : Dones mému Kristiánowi láhwici Mělnického wjna, on ge po cestě, a potřebuge posilněnj.

Krist. Tu to máme ! Wgednom okamženj osla, w druhém láhwici wjna ; — ta ge geho přirozená dobrota ! — — Nu, geli to takowé, tedy dey sem ! Ljbjli se ti, můžeš pjt se mnau. (posadj se ke stalu a naléwá)

Sklep. (po straně). Hola ! tubych mohl něco wyštěrbat ! — (nahlas) Máma sice dole hosti — ale slaužjcmu tak štědrého pána nemohu ničeho odepřjti. — Na twé zdrawj ! (pige)

Krist. Nech toho ! — Raděg mi něco o wašem městě wyprawug.

Sklep. O tomto městě — chtěls řjci ? — O tom ti welmi málo powjm ; gá gsem tu teprw pět dnj. — Tybys mně ale mohl ledacos powědjti, čehoby se w našem domě mnohý rád dowěděl.

Krist. Ay ? (pige)

Sklep. Twůg pán ge kupec — tak slyšjme — ale můg Božę — kupců ge nynj we swětě, gako wlese dřjwj ! —

Krist. Může být !

Sklep. (bljže ku němu posadna) K nám přicházjwagj wšeligacj lidé — mnozj z nich wjdagj twého pána, an přebjhá — na hōru, dolu — z domu, zase do domu — a přitom si žádného ani newšjmae !

Krist. Kdybych byl tebou, newšiml bych si ho také !

Sklep. Gá ! — na mně málo záležj.

Krist. Málo ?

Sklep. Ale hosté — ti mne mohau otázkami zasypati ! — „Kdo ge ten muž ? gak se gmenuge ? odkud přicházj ? kam měřj ? kdy přišel ? kdy poge-
de ? !“ — a na to wšecko gim negsem wstawu ani be ani me odpowědji !

Krist. Tys k politowánj. (pige)

Sklep. Nynj ale, gsa tak šťastný, že s tebou, s ge ho laskawým — wliďným, přjwětíwým —

Krist. A tak dále !

Sklep. Služebnjkem w těsněgšj přátelstwj mohu wgjti —

Krist. (sedne si dále od něho) — Slyš — sklepnjče, nebo kdo gsi — těsněgšj přátelstwj si odpustjme: — Budem pjt dokud co w láhwici, a !pak se můžeš zas s někým giným spřátelit.

Sklep. (po straně) Stjm chlapem nepřigdu k žádnému konci ! — — (po chwjlce nahlas) — Přicházjte z daleka ? — ty — a twůg pán ?

Krist. Z daleka.

Sklep. W Čecháchč nebudete také welkého stánj mji ?

Krist. Uhodls, my se hodláme posadit. —

Sklep. Tady ?

Krist. Kde se pánu mému bude ljbit.

Sklep. Hodláli twůg pán w našem okolj statků nakaupiti, tedy se welice diwjm, že žádných nowin nečte ?

Krist. On gakžaw žádných nečte.

Sklep. Diwná wč ! takowý pán — prošel wjce zemj, než gá hospod — gakž to asi přicházj, že si žádných nowin newšjmá ?

Krist. On ge milownjk prawdy.

Sklep. Ale ty —

Krist. Gá ? Haha !

Sklep. Hm ! znalž gsem giž mnoho služebnjků — ale všickni čtli nowiny , kde se gich gen dopjdi-ti mohli.

Krist. To byl weliký rozdjl !

Sklep. Gaký pak rozdjl ?

Krist. Ginj služebnjci uměli čjsti , a gá neumjm.

Sklep. Ty neumjš čjsti ?

Krist. Ani pjsmenka !

Sklep. (po straně) Prawý mezek ! — (nahlas) Ay — to nic nedělá — gáľ ti ge každodenně s radostj přečtu — budeš gen poslauchati moci —

Krist. Auwe ! giž nynj skoro dřjmám ! (wenku gest slyšeti na sklepnjka zvonit)

Sklep. (sebau trhne) — Slyš Kristiáne — gá ti něco důkladného swěřjm —

Krist. Pro mne !

Sklep. Když gsi se před půl hodinau na swého pána ptal — stál náš pan komisař , který w třetjm ponebj zůstává , právě na schodech —

Krist. Může být — gá gsem si ho newšjml. (opět se zvonj)

Sklep. E !! — on si ale tebe dobře wšjml.

Krist. Wše gedno ! (zvonj se silněgi)

Sklep. Ay — zwoňte ! až wám zwonec sljtne na nos ! (ku Kristiánowi) Ne , ne ! ? skutečná prawda ! On přišel na to hned do gjdelnice , a prawil we-řegně , že se mu zdá , gakoby tebe nebyla zplodi-la Ewropa.

Krist. Aľ mne gelen trkne ! wáš pan komisař umj hádat !

Sklep. Ge to prawda ?

Krist. Co ?

Sklep. Žes z nowého swěta ?

Krist. Náš ostrow ge tak starý gako wáš! — (zwo-
nj se)

Sklep. (gíž na odběhnutj) Hned!! — Tys tedy ostro-
wan ?

Krist. Od paty až do hlawy !

Sklep. Čemu se ale neywjce diwjim , ge —

Krist. Nu ?

Sklep. Že se Kristián gmenugeš.

Krist. Tomu se diwjš ? nenj to poctiwé gméno ?

Sklep. O ! neypoctiwěgšj na swětě ! gá gen mysljm
— žes ge z swého ostrowa nepřinesl ?

Krist. Z swého ostrowa.

Sklep. (gežby giž rád odběhl , také se ale něčeho dowěděl)
Kdož pak tě tak pokřtil ?

Krist. Můg pán. A gemu kwůli se dám třeba
Bruncwjkem nazjwat. (ujnj se wgeduom kuse zwoj)

Sklep. (gsa na odběhnutj , po straně) Totěbych se dřjwe
s Tatarem smluwil ! — (nahlas) ležj daleko wáš
ostrow ?

Krist. Gak to kdo wezme —

Sklep. (nemage wjce stánj) Z Korsiky ?

Krist. Chraň Bůh ! !

Sklep. Z Madakaskaru ?

Krist. Tjm méně ! (zwoňnj nepřestáwá)

Sklep. Z Kanárských ostrowů ?

Krist. Dálegi s cesty !

Sklep. (byl giž u dweřj) Z Kandye ?

Krist. O něco bliž !

Sklep. (wrátj se geště) Z Gamayky ?

Krist. Oho !

Sklep. Z předhořj dobré naděge ?

Krist. Hahaha !

Sklep. (gako na trnj) Z Kwadelopy ? z Tabáku ? z
Oleronu ? —

Krist. Ne! ne! ne!

Sklep. Tedy gsi z měsíce, a škoda každého slova —

Krist. Z měsíce? může být —

Sklep. (přiskočej) Geli možná! uhodl gsem? — ty
bys byl —

Krist. Od tam tud, kam ty do smrti nepřigdeš —

Sklep. Z pekla! a nawrať se tam třeba ještě dnes!!
(popadne práznau láhwici, a odljta.)

W ý g é w XI.

Krist. (sám) Hahaha! bláznowský chlapík! ten mne
gak náležj rozweselil! — Tomu gsem ale peprně
wyplatil, a přál bych, by se tak všetečným li-
dem wzdycky dálo! — Čtvrt hodiny tu se mnau
seděl, a naptal se mne wjce, než bych gá za 3
Olimpiady naodpowjdal! — Brr! — (wstáwa) To ge
ale prawda! to Mělnické mljko probjhá wšecky žj-
ly, a člověk ge po něm, celý gako na drátkách!
— Nynj do sebe tolik sjly cjtjm, žebych swého
pána i spoštowským pacholkem do Podhágaska do-
nesl!! (odegde)

W ý g e w XII.

(Hyukdw byt — wšecko, co we wýgewa prwnjm.)

Hyn. (sám, wygde postraunými dwařmi) Nadarmo —
zbauřeného srdce swého neutišjm. Čjm wjce dau-
fám, že se blížjím ku břehu, tjm hlauběgi se sme-
kám do rozsedin wnitřnjch, a cjl dychtiwosti mé
gest wzdy gen: možnost! — Kdo byl ten mláde-
nec, a kdo usty geho mluwil? náhoda? — a bu-
diž tomu — ať ho náhoda swedla se mnau, byla
i to náhoda, že gsem práwě gá — a práwě dnes
nad obrazem sauditi měl, který mne samého za-

— (123) — •

tracuge? — Gečo osod — gečo gmečno — gestl
pak gestě wje zapotřebj, by se wyděsil kias ney-
mrtwěgšj wědcmj poškraběneho? — A, předce —
ach! gistě, přegistě to wěc, že gíž zahynal bratr
můg, a spravedlnost wšy citliwěgšj netly seslě
na mne! (zůstane zamýšlen stát)

W ý g e w XIII.

Pawel, Hostiwjt, předestlj.

Host. (otewře dvěře, a ukazuje Pawlowi Hynka)

Paw. (pokyne Hostiwjtu aby se odstranil)

Host. (odejde)

Paw. (postupj na několik kroků stranam, aby se mohl
Hynkowi podjwati w twař; tak zůstane něgakan chwjtku ne-
pohnutelně stati) — Bože! gestli tady cjl mé tužby,
dey, ať wzbudjm city bratrské!

Hyn. (zasiachua poslednj slowa, škabne sebou, sebraw se
wšak opět) — — Koho hledáte pane?

Paw. (gde k němu bljže, wždy naň ostřegj hledě) Pokla-
du, po kterém šestnácte gíž let na darmo dychtjm.

Hyn. A nikdy wás neopustila naděge, žebyste ho
dosáhl gednau?

Paw. Gednau gen se mi ukázala — tenkrát gsem
se gi oběma rukama chytil —

Hyn. Blahý člowěk, dokawád daufá. — Doka-
wádž ho naděge nezradj, může gestě pokogně u-
mřiti.

Paw. Gak? doprowázelaby naděge člowěka až
přes pomezj časnosti? Nepohlj hrob wšecky žá-
dosti a tužby?

Hyn. Gá mysljm, geli hrob cjl sněh, tedy
proukázala naděge wšecky své
činky, Nebo, ačkoli naděge plod

Božské, gestit předce s tělesnostj nerozdílně spojena.

Paw. Welmi pochopitedlně! gá wám děkugi za tento klásek dostodoly žiwota mého. — Wy gste zawěsil oko na osobu mau — tak gakoby gste se mne ptáti chtěl: Kdo gsi cizinče, genž gsi se tak neobyčegně do mého bytu wkradl? — Gsem hotow odpovědjeti wám na tu otázku, tak, gakž mi gen wýmluwnost má nápomocna bude. — Neyprw mi powězte — gest toto plod wašj aurodné obraznosti? (podá mu psanj, gež byl od Hostiwjta obdržel)

Hyn. (ulekne se) Gak! — (zdlauha se naň djwá) — — Wy gste tedy dobrodinec onoho mládence? —

Paw. Gestli wám: nešťastného milowati, za dobrý skutek — ano — geho dobrodinec.

Hyn. Gméno waše gest Pawel?

Paw. Zegtra slawjm swąg swátek.

Hyn. (dychtitwě) A waše přigměnj?

Paw. Gest potud i mému mladému příteli nepowědomo.

Hyn. — Odpusťte, že gsem se wás wšetečně tázal. — Co mne opustil wáš mladý přítel — tjm wjce geště u přítomnosti geho podávalo ruku w srdci mém gedno teskliwé domněnj druhému. —

Paw. To mi nenj nepowědomo, on mi wšecko wyprawowal. Zdali to ale pochopuge geště, pochybugi. — Tato básně — wšjm práwem to nazjwám básnj — nebo obrazu toho byste na darmo w pospolitosti lidské hledal.

Hyn. A předce — předce!

Paw. Tak, gak tady popisugete lásku bratrskan, musilibychom gi gediné tam hledati, kde bratřj, rozlaučeni bywše — geden druhému klnauce — předce miluge geden druhého wraucně.

Hyn. Tak — tak — a předce gest to možné!

Paw. Kdoby se o tom přesvědčil —

Hyn. Odpusťte — měl gsem gednau bratra — w wěku, w kterémž gsem sotwa uwážiti mohl, že bratra mám. — Ach! máti má mně nikdy nepowěděla, co může — co má býti bratr bratru!

Paw. (před sebe) Celý mŭg otec — tak gsem ho wjdával w neytemněšj noci!

Hyn. Nás dělila okoličnost, giž lidé prstem Božjm nazjwagj. Gednoho otce — ale dwau matek —

Paw. Gak? dwau matek? — cizinče! gak znj twé gméno!?

Hyn. Hynek Olšinský —

Paw. Hynek! — (saražem, před sebe) o! nebi wšecká chwála!!

Hyn. Nucenj, aby chom kráčeli po rozdjlných cestách, nikdy gsme se nesešli w obgetj bratrské. — Tisjc lahůdek gsem swéwolně wyházel — swému bratru gsem gediné podati nesměl, neb ho matka má nenáwiděla na smrt! — Tisjc plesů gsem rozdělil mezi skotačiwé spoluhrače — mŭg bratr neznal radosti. — W mēkaunké hedbáwj gsem se stkwostně odjwal, an bratr mŭg bos běhal; — lehkowážně mi za stolem řjkáwala máti, že gsem gš kwládařstw — bratr mŭg k otroctwj zrozen. — — Tak gsem na rukau hognosti rostl, až bych byl wyrostl, nehoden lidského spolku. Ale — začěž každodenně Bohu djky wzdávám — přjroda wložila geště časně dosti na srdce me swau mateřskau, nestrannau ruku. — Matka mi umřela —

Paw. A bratr wáš? —

Hyn. Ten byl giž dáwno matce pro radost — otcí wšak pro hořkau žalost, docela z domu zmizel. — Gednau — otec byl přes pole — dopustil se bratr mŭg, hladem přinucen, nepatrné krádeže, začěž geg weřegně trestati umjnila máti má. —

Prchl — žádný newěděl kam — a nikdy, nikdy se nenawrátil! — — Celý rok se žebrotau žiwil — tak gsme se pozděgi náhodau dowěděli — až se ho, od Boha seslán, bohatý kupec ugal, a odwedl s sebau — Bůh wj! do gakých vzdálených končin. — O, pane! polowici swého žiwota byl bych sto-krát dal za neytemněšj nawěštj — gestli žiw — bjdnýli, a klne mně snad potýkage se na loži, na něž ho sklátila tělesná pracnost! — O! gestif to welmi — welmi bolestné, sám! w tom dalekém širokém swětě, sám gediný! newinně, nezaslauženě —

Paw. Měls otce! — — wzdyť wám snad otec také neumřel?

Hyn. Můg otec? — ach! pozdě, pozdě a těžce gsem se znáti naučil, že gest i Pawlów otec! — Každodenně widěl syna swého w bjdě, gá gsem ho do nj wehnal; — každé noci, widěl Pawla swého, an s smrtj zápasj, gá gsem byl geho wrahem! — Kdykoli se podjwal na mne, obegmulý bolest a prchlost obapolně geho srdce — gá gsem musil též z domu, do swěta, newěda ani, gak náwiděti lidi. — Hogně na mne nakládal otec, wšecku však dobrodinj geho zdála se mi whněw přistrogena býti. — Konečně, gsa do stawu přiweden, že gsem se pracj užiwil sám — hrozil gsem se, déle okrádati geho, a tráwiti z podjlu bratrowa, na gehož nawrácenj — pročbych se nepřiznal — až podnes geště daufám! — Otce — swým neydražšj gměnjm záplatjím wzdy nawěštj o geho zdrawj — sám gsem ho giž dwanácte let newiděl (slzy ho přešlně polg)

Paw. Ha!! — (nemoha déle wydržeti) — — Prosjm wás — mně na tom welmi mnoho záležj — kolik gest giž hodin?

Hyn. Gá hodinek žádných nemám. — Wšak — sečkeyte maličko — z mé ložnice gest widěti na náměstj — (odegde)

W ý g e w XIV.

Paw. (sám) Nebe plné dobroty! to gest můg bratr — můg bratr, tak, gako že kraluge w tobě troggediný Bůh! — A proč gsem se srdci swému tak těžce bránil — proč gsem mu nepadl na krk, newinul ho k srdci — oně gest newinný — gest dobrý — miluge mne, a bratrsky wzdy pamatowal na mne! — — Ubohý bratře! twůg byt gest prostičký — čistá woda twůg nápoj — a tato woda (přistapě ke stolu wwidj papjr) Co to? (što) „K swátku mého bratra, Pawla Olšinského“ — o! můg Bože! můg bratr na mne dnes giž myslil! (što) — — — O! tolik wraucnosti — tolik litosti — mé srdce to nesnese wšecko — bratře můg! — Hynku — Hynku! twůg bratr gest tady!!

W ý g e w XV.

Hynek, předeslý.

Hyn. (wybjhago) Milosrdný Bože! kdo mne wolá!?

Paw. Pawel, twůg bratr! — o! což mne péro twé lépe zná než srdce!

Hyn. Ha!! — můg angeli! nedey mi padnauti! — cizince — pró wšeliké swátosti, kdo gsi!?

Paw. Twůg bratr! který ti nikdy neklel —

Hyn. Můg bratr! dobroto wěčná — to nenj — nenj možné!

Paw. Hynku! obegmi mne — dnes ponecyprw —

Hyn. O! nebe! gak krásně se mi otwjrás! (běži, a padne mu ekolo krku)

— (128) —

W ý g e w XVI.

Hostiwjt, Kristián, předešlý.

Host. Požehnaný budiž tento utčšený dwaulist!

Krist. Gestli to prawda, gá se radostj utopjm!

Paw. (mezi ně běže) Přjteli! Kristiáne! gá gsem neyšfastněšj bratr! kdo nikdy nepochybowal, nedođe prawé wjry. — Můg bratr mne miluge — miluge mne Kristiáne! a nechcešli ty i geho milowati — tedy zůstaň tady, gá tě dám křmiti do smrti, ale na oči mi nikdy nechod!

Krist. Můg pane — milugeli wás bratr — gá se pro něg geště dnes šestkrát zabigi!

Hyn. (radostj pláče) Můg nebeský otče! to ge mnoho — mnoho blahosti na gednau!

Paw. Hleď bratře — dwa nové štipky do zahrady našj! tento mladjk — po všech cestách mi neywěrněšj, z swé rágské Marie 3) mne následowal do Čech, z ostrowu, kde mne milowali kragané geho, ctili, w bohatstwju zahrabali! Bez něhobych nikdy byl nespatrił wlasti, nikdy otce — nikdy, bratře! bez něhobych se nebył dnes shledal s tebau!! (běžj, a opět ho objmá)

Hyn. Můg dobrý bratře!

Krist. (k Hostiwjtowi) Ginochu! gá wás musjm obegmaut, a kdyby gste byl stokrát wětšj než gá! (tiskne ho k srdci)

Host. My malomocnj básnjci! kdo ge z nás wstawu wyobraziti tuto radost!!

(Opoua spadne.)

Wenc. Klicpera.

1) prosto na mjstě odešli, což se tuto gak pro uwarowání dwogsmyslnosti, tak pro domácnost gazyka w takowěto hře dowoliti může. Podobuě skracowaný inf.: být a t. d. 2) křb slowe také holubnj. 3) Ostrow Maria, mezi Azorskými ostrowy.

c. *Popisowacy básně.*

a. *Popisy.*

1. * *Ideálů říše* (1nj zpěw.)

Sláva ti, sjdlo nebes ! kde w garnjm swětle wolenci
U pramenů blaženosti winau sobě palmy newadlé.
Sláva ti, nesmrtných obydlj ! k tobě vážně se bljžj
Poswěcený let můg, a do harfy milostiwě zwučné
We hluku strun weselostiplném twé zpjwati chwály
Horliwě se wznášj ; ó sily dodey klesagcj
Mé peruti zemské, a do srdce mi sešli paprslek
Swé swattosti ; nechať swěcené w člověčj prsa ljwá
Plápoly harfa nowá, by k ragským chwátali sjdlům.
Krásný gest swět onen, kam wywzletnauce šlechetnj
K chrámům nesmrtnosti, Božj zastjnění láskau
Slawněgi se zborugj ; do swých ge radostně pogjmá
Bran wznesená ideálů říš, a mateřsky winauci
K swým ge prsům, gako djtky milé, udatněgi k wěčné
Wzněsti se sláwě učj. Tu brunatné gasněgi swjtj
Swětlo nebes weselých ; w amarantů hági žiwaucjm
Rozkwetlá laubj, co na Hermonu krůpěge rosné,
Tjše ligj do prsau i hrdinskau sjlu i poklid.
Tu wzneseným, gako plápolawau duši mládcowu
tagná

Tužba plnj, proniká žiwot ohněm háge swatého
Weškery stjny ; Božj duchowé gasných u potůčků
Krystalowých swé krásy gewj důwěrně miláčkům.
Krásný gest ideálů krag ; vysoké gehu chwály !
Sláwau wěncowaňá božskau swé rozbila wěčně
Sjdlo milé zde ctnost, a gegj bezmračně se swjtj
Krása, welebněgšj nad walné oblohy gasnost.
Genž gasným proniká wědčnjm swěta končiny wše-
cky,

Odhalená Maudrost, tu miláčky wodj zpytugcj
Do swatynj tagnestj swých ; tuť láska powěčná,

Hogně winauci darů blažených, swąg růžemi wjže
Swět; spanilý staupiw Genius s nebe, u zdroge krásy
Nezkaleného učj radowat se we sláwě nebeské.

Mocnau on prawicj zachytj struny gemněnatáhlé
Srdce milostnějšjho, a z pustiny ráge si kauzlj.

Z čjše duchů blažených tu hrdinstwj sjly nabývá
Oceliwé; ne k rozbořenj k'nebi krásně se pnaucjch
Měst a wěžj, ne k wyléwánj krwe bratra newinné:

Ztřjti krutých osudů gemu wjtězi pauta otrocká
Dáno, a zlosti swětů zřjrcj zrážeti autok.

Anděle láskyplný! ty, na gasném wládna Sionu,
W lůně Božjm hlavu poswěcenau skrýwáš, a weleb-
nau

Snášjš twář milosrdně na autlé swé w prachu djtky.

Ay twá berla pogj kolugcj oblohy swětla

K sauzwuku sláwy Božj, a s řjšj wjže nebeskau

Zemské končiny; tyř prowódjš smrtnjka ze hlaubi

Laskawě k Otcu milostiplnému, a do prachu nerwů

Sladce trnaucjch angelské nám rozkoše ljwáš.

Šfáwný gest ideálů swět, a milé gehu stánky!

Wiz z ruky Neywyššjho tekaucj praudy bláhosti,

Wěčné praudy blahosti, co žjzncjch by tisjce

Mohli swětů napogit; sem walné praudy se mēgte

Chwátawě; ay zdobný wám wěrněgi kljnu podává

Hág, tu wylegte žiwé swé poklady; štědře owlažte

Zhůru se pnaucj stromky, posilněte kwět se pučjcj,

Ař wěkoswjžjm oblažené duchy stjnem obegmau,

Ař se radosti plnost roznášj w wichru letjcjm,

Ař dýchá w Zefira kwětowonném křjidle milosti.

Gasně se blýská nad swatynj tam odplaty wjne

Hwězdokwětý; a widj ho radostně we sláwě blaženců

Bezkalné oko, a zpjná se udatněgi čjnnost

W srdci čilém, a letj nesmrtné chwály dosjci.

Kdo zbránj k vysokým se wynest nebesům, kdo segjti

Do hlubiny swětné? Gim pásem sjly newadlé

Bedro se páše garé, a w očjch plane odwahy plápol.
Nuž po ctnosti swaté, Maudrosti a Krásky tagemstw
Nezmarná gim tužba hořj, a skutky žiwaucj
W blesku se oslawném pnau zhůru, na obrubě hwězd-
né

Zwěčněnu býti. Tu těsněwité zardjc se překážky
Ay prchagj a hynau. Pod twornau Genia myslj
W sjle nowé ožigj kwětořwářj wywstane krása.
Mrak pomínul, a nahý w bytnosti se wěrně obrážj
Swět zpytugjcm důmyslům. Wzbuzená se lehaun-
kau

Obraznost perutj nese w nadwětrné krage swětla
Plápolawého, letj ode slunce ke slunci, a staupá
Do swatyně wšeho mjra. Tu pás gest neywyššjho
Z blesku wítý a swětů pleságjch w okruhy. Sešli
Shůry swaté, ó, sešli milostné lásky paprsek
Otče, na djtky swé; a gegich tobě koslawě hlučné
Zpěw poletj ode pólu ku pólu, a kaule nebeské
Zagne do wjru radosti wšeobsáhlé. O welebná,
Twůg to triumf, ó Ctnosti! ty wyššjs nad swěty padlé.
Dcero božj, gediný wšehomjra ty poklade, gasná
Študnice angelské blaženosti, ty wládkyně kůřt
Oslawených — ty chodjš po hwězdné dlažbě, Wše-
mocná,

Neb we chrámě swětů kolugjch sjdliti ráčjš?
Ach, twůg chrám ge šlechetné srdce, ty s hůry papr-
sků

Sěšla gsi, we klidné důwěrně chalaupce obýwat.
Wkrásiti zemský byt do nebes, smrtnjka slabého
W spolky duchů čistých uwodit, geg zgasniti ble-
skem

Nesmrtnosti. Co zřjm? Ay, twými nebešfany hlučné
Plěšj wrchole háge swatého a studnice wšecky
Obžiwené, a w nádherném stáli blesku pahorci.
Slyš! hlasitan zwučný hág rozlěhá se radostj,

Slyš ! ay w záři tiché sám Pán se milostiwě blížj.
Skoňte se skály ! skoňte pahorci ! ty wěčněžiwaucj
Cedře a palmo ! Božj přede twářj skloňte se wraucně.
On přemilé nawštjwiti swé, a do srdce radostj
Nadzemských, neuhasnaucjch sám prauditi ráčj !

Fr. Palacký.

2. * *Wzenesenost přjrody.*

(Wprowod.)

Mhoklenutý strope, odwážným we blankytu rozpiat
Gsaucj oblaukem ! tobě pozdrawenj a radostné
Wzdávám usmánj. Žjzjnjm : gen rozkošeplođnj
Z ohniwělému mohau zdrogowé prsu pochlad a sjlu
Dáti. By ze hlubokých gezeřin, kdež nektaru slastj
Čjše plnj duchowé, prahnaucjm krápi gen ustům
Čerpati gednu bylo, krásný by se lehce wywjgel
Cit, žádost tegná, we wnitřnj ukryta hlaubi,
Usměchy přjgemné a radost by wynášela wábnau.
Přjrodo, twá na prsa mne přiwiň, kde motýlec a
welryb,

Lidstwo a čerw srdceblažným weseljm se opjgj ;
Každý twor ty mateřsky zowauc, wola gak slona pjljš.
Tehdy w twém gistý bude poklid a útěcha lúně.
Kde, kteraký wywoljm twé ó králowno we řjši
Stan, trudné, co zrak mi kalj, kdež pozbudu péče ?

Tamli mi gti,

Kdež barewný stkwj koberec se wesny,
O ploty břěčtan spanilý se wjgj,
Wjřegj w gasném klockoty kde modru ;
Či, kde we střemchách se honj wěterky,
Kde w tichu slawném štěhotá slawjček ?
Pod skaljm či snad při žiwé studánce
Utěchy nagdu ?

Tam, kde lichotný dech přes zpěvné háginy mlází
We březových usedá větvičkách, královno, poved mne!
Zvláště kdy světu omlazené z lože gitro wysjláš,
Wráskočeťe by hory stříberným krásilo wjnem,
A mhošedý záwog lehkým sňalo daubrawě wánjm. -
Z východu blesk a drahé kamenj se s perlami giskřj,
Wausinatý drnowá kdež koncuge obruba gečmen;
Přebłaze tam na hrázi pobýt rybného gezérka!
Přebłaze pocty obět w twém přírodo páłiti chrámě!
Přebłaze ukrytu být twým dmaucjm šjro se pláštěm,
A w plnu obdiwenj patřit, gak tu w zemi čerwjk,
Tam w kwětu autljký žiwnau ssage. mjzu motýlek!

Slawnějšj ale gsau diwadlo Alpy,

Ohromnj welikáni! an strmjcj

S gich pustin překotem hrozj swalit se

Strášná záhuba; záwogj kde wěčných

Sněžný lesk, mraziwých leďů kde pausty

Temné spády, tisjletj skalobři,

Hněwné přírody wýtwor ohnipalný,

Wážně ustrnutj budj w diwáku.

Na zkamělých kobbách stoge mlh podobiznami wúkol
Obskočený dýchám do prsau city neywelebnějšj.
Zrak bystrým preludem wzbuzený ze dřjmoty mrtwé
Lepne newýsłownau ukowán kwšemu předmětu sjlau.
Pozdrawená tedy buď wýtworké přírody mocnost!
Ať se žeber zemských hlučná tuto ozwe se piseň,
Mech kde rodj se chudý, a nahost gen nuzně šatjcj.
Kdož mi den ustanowj, w němž druhdy sypáno ty
kopce?

Kdož wygewj, co rodj a žiwj se na uhlu polednjm,

Neb kteracj duchowé za strašnau chwálu ti Zemłau

Ohlašugj? kdož we kraginách tmy a hrůzy plných se

Odwážj zpytowat ty tisjcery skály železné,

Led na wzdycky kteréž přikrýwá wstwmami mrazný?

Gestli člověk wyměřj na wodách kdy wztekle gečjcjch

Ty swaliny ledowé, ohromné spáusty, co města,
Gichžto proti hlučenj sto hromů po obloze bauřných
Znj přeslabaunce, co šusty tiché wětřjčku we gwách.
Gak walné mnohokráte hatjš ó přjrodo hráze,
Kam člowěčj se zrak nikdy protřjti nemůže!
Kdož we měsji kdy přjbužné nám duchy ljbal?
Kdož gedíný kwjtek z tamnjch proukáže palauků?
Důl hluboký znamenáš, w kuli gežto slunce se černá:
Mnedle, gacj tworowé tam k sláwě tworce rodj se?
Kde dno Charybdy, gaké, moře genž we hrůze gečjcy
Stále točj a wařj, wše i do tlami hltně požjrá?
Gak wyhljzj chřtán záhubné kol sebe Etny?
Netrestey ach, smělce plná Mocnosti tagemstwj,
Genžto se do hwězdných tře z důlu wynesti chomáčů;
Sjriowa skaumat gde pasu, diwokým se letem pak
Nawracuge k černému dnu swé njžiny zemské;
W nadwětrné sjni, škaredých i propasti we hlaubjch
Gde zpytowat dychtiw, nezná ba malého mrawence!
Slawná, nesmjrná tobě ó Mocnosti! kořjm se
We prachu, čest, giž má wstawu gsau dát usta, podá-
wám,

W srdci ryté wraucném skládám tobě djky radosti.
Gak weliké ruka twá diwy rozsela! nezpytatelný
Um gak maudře chowá a žiwj a sytj twory wšecky!
Sám w skořepu wplýwá hladowé brauk želwici chut-
ný,

Přehrozného také býwá táž welryba pjce:
Ten wod praudy loká, pak lepšj odděle částku
Zpět hlaholem střjká zbytnau luky we dwoge mokrost.
Chraupage tamto kosj hedwábnjk listu lahůdku;
Lepne we bodláčj stehlj, břede stádo we trávě;
Střed wtipně z bylinek ssage tu wčela hey no medáků;
Winnice, sad člowěkům a rolj nese potravu umným;
Před nahotau a zimau gich zwěř nebo rostlina hágj;
Lom kamenj, dřjwj poskeytá les pro obydlj.

Zem se měnj hmotná w audné tělo nezpytatelných
Dle prawidel ; winný ukrádá kmen zemi mjzu.
Wonné přes fioly slavná má tehdy wywiň se
Z ust pjeň ! K hágům duch mŭg zaletá Edenským,
Rozljvá ljbě mráz w mém těle přjrody sláwa.
Wýš přelude wěrný ! až nad modrogasno wynes mne,
Z preyštěnin ať čistých naplnjm mau náděge čjši,
Ať ducha nj opogjm, a zpěw nesu wýše do bezdny,
W okrase neywyššj kdež slavná přjroda trŭnj.
O kdyby Wieland mau dle předmětu pjsně welebné
Neb kdyby nesmrtný uprawit chtěl ku zpěwu harfu
Thomson, a Kleist swé w utrobu mau city byl wstawu
lji,

O, co hlásal bych ! ligawec gako krŭpěmi děstj,
Tak zwuky by plynuly z wydutin mé harfy zučjcyjch ;
Ustrogugi wšak gen po tichu swau nesměle hudbu ;
Přjrodo, ty wznesená ! přjgmi slowo tehdy srdečné,
Gjmž wděčnosti plný ti twor z duše sláwu wynášj,
Ctj tebe a chwálj , moc ctj nezpytatelnau,
Gjžto we modřeninách za kaulemi kaule pohánjš,
Hemzánj žiwota blažené, i náplň a rozkoš.
Rczptylugeš, ke prsům wše co máteř laskawě wábjš.
Čerwe radug se, a pod kamenem ty žjžalo plésey !
Wšecko wěsel se a pěj, čěmu dal hlas twŭrce milost-
ný,

Na křjdlách mrštných co honj w oblauku se modrém !
Wěgte z kautů wšech gen k oslawě přjrodě wětry !
A w lese dub hlubokém korunau ať njzko se klánj.

Z utroby wraucné wiňte se pochwaly !
Harf Eolských zefirem strunky
Pěsteny gemným šepcete pjsně !
Duchowé čistj wŭkol trŭnu
Přjrody božské chwály wydeyte !
Ať waše hymny proletj oblauk

Nebe nesmjrný! Ať w plesu lidstwo
Weselj se blahém,
Přjrodo, gežto darů twých w hognoplnosti požjwá!
Národowé hlučnj se radostj bawte newinnau,
Zrádná nechť wymizj gako pára w gitru nenáwist,
A strašný Orkus zawře swoge na wěky sjně!
Smutnoli wám, ku prsům božské proč negdete matky?
Tam wodnj tworowé, wětrné létadla u wýsi
Tam braw raunobělý, a na pastwině stádo bučjčj
Tam se těšj; wznesený, gegž matka miláčka nazjwá,
Pročby twor weselj se gegjm poukágeti nesměl?
K útěše wám ona wezdy ruku přemilostně podáwá,
A kdy bolest nám w srdci tkwj, poulehčuge božsky.
Snášeliwost wěrná se u nj gako záře wečernj
Usmjwá, kormautjčj ale utrobu nesnáž
Gak na horách sněhowé garnjm se rozplyne sluncem.
Geť swoleno tworcem požitj twých matko radostj.

Proto buď pochwala Moci té wzdána
Tam w nadwětrné zářné sjni,
Kdež čelo krásj gj swětowěnce,
Gj k slowu se walj kule nesmjrné.
Zawzněte lesowé, háginy wjřte,
Klokotem zpěwowé z mlázin ráge
Do gezer modrých zhůru plyňte!
A kdy se pak den hlučný utišj,
Na lukách wonných šero nastaupj,
Slawičj po lesjch plesowé pęgte!

M. Z. Polák.

b. S e l a n k y.

1. *Zima nebo Dafne z Angličiny.*

(W ktowj o páluoci).

Lycidas. Thyrise, hudba toho chřestjčjho
pramýnku nenj tak smutná, gako pjsn³, které pě-

geš. Aniž potůčkové audoljmi dolů se winaucj nehrěj tak přjgemně, aniž tekau tak lahodně. Nynj odpočjwagj spjci stáda na swé měkaučké wlně, měsječek w gasném blesku vycházj na nebi, a ptáčkové utichnauce zapomjnagj swých libozwučných zpěwů; ó zpjwey o Dafnině smrti a Dafnině sláwě!

Thyrsis. Patř, gak křowiny stříbrným sněhem se lesknau; swadlá gest gegich krása, i weta po gich zelenosti. Mámlí pjeň rozmilého Alexisa zpjwati, kterýž dryady poslauchagj na pole přiwábil? Themse zaslechši pjsně okolo tekauc kázala swým wlnám, aby se učily pohnutedlnému zpěwu.

Lycidas. Tak tišj dešřowé wyléweyte swé obžiwugjci mokro, a rozhogněte žně přjštj! Začni! tuř powinnost uožilá nám umjragjci Dafne řkauc: „Pastýři, zpjweyte wůkol mého hrobu!“ Zpjwey, gá zatjm u zastjněného hrobu popláči, a čerstwými wěnci bobkowými gegj sprostičký oltář okrásjm.

Thyrsis. Wy pak, milostné Múzy, zanechte swých krystalowých pramýnků; kažte bohynjm wodnjm a bůžkům lesnjm, aby cipřišowé přinesli wěnce; a wy plačjci bůžkové milosti, zakryte potok myrtowjm, a rozlámeyte swé luky, gako tehdáž, když Adonis umřel; i napište swými střelami zlatými, nynj nepotřebnými, nápis na tento obměkčugjci (kámen: „Proměň se přirozenj, plačte nebe a země, krásná Dafne gest mrtwa, i po milosti gest weta!“ J stálo se tak, a rozmanité krásy přirozenj opadáwagj; hle! černá mračna zatemňugj radostný den! Nynj stogj pokapáwagjci stromowé, perlami gsauce obwěšeni, a swadlá okrasa gegich ležj roztraušená na gegich marách. Hle! gak kwjtků sláwa na zemi ležj, nj kwetli, a nj zacházegj. Ach, což prospěgj krásy, kteréž

přirozenj neslo? Krásná Dafne gest mrtwa, i nenj krásy wjce! Pro ni wýhcest dáwagj stáda swé zelené pastwě, wyhýbagj se žjzniwj skotowé tekaucj wodě, a stříbrné labutě oplakáwagj gegj nešťastné smrti daleko smutnějšjm hlasem, než kdyby swé plakaly vlastnj; milostná Ozwěna ležj němá w geskynjch dutých, němá, aneb gegj gediné opětuge gméno; gegjmu gménu prwé s radostj učila břeh, nynj gest Dafne mrtwa, i nenj radosti wjce!

Žádná přjgeniná rosa nepadá s wečernjho nebe, žádné rannj wůně newýcházj z kwjtků; žádné wonné páry neučerstwugj aurodných polj, a woňawé byliny newydáwagj swého přirozeného kadidla. Balsamowj wětříčkowé utáhli, co ona gest mrtwa, željce, že přestalo dychánj mnohem ljebnějšj wůni wydáwagj; i wčeličky přičinliwé zanedbáwagj swé zálohy zlaté! Krásná Dafne gest mrtwa, i nenj sladké wůně wjce!

Skřiwánkowé w powětří se wznášegj; nebudau ustáwati na křjdelkách swých, aby Dafni zpjwati poslauchali; ptáci nebudau wjce gegich pjsnj následowati, a podiwenjm oněměgje s wětwj poslouchati: potoky nepřestanau wjce hrčeti, aby přjgemnějšj hudby nežli gest gegich, zaslechli, nébrž třtinám budau wyprawowati, a hlasnému zwěstowati břehu: Krásná Dafne gest mrtwa, i nenj hudby wjce!

Tichý wětřík pošepce gegj smrt, i zwěstuge gi wzdycháge všem třesaucjm se stromům; třesaucj se stromowé šustjce pošepcj po všech poljch a hágch stříbrným wlnám smrt gegj; stříbrné wlny, geště nedáwno tak pokogné, zdagj se nowau žalostj nádýmati se, a slzami přetýkati; wětrowé, stromowé a wlny oplakáwagj smrti gegj, oplakáwagj Dafne, hoře nynj našeho! nikoli sláwy našj wjce!

Ale patř! gak Dafne plná podíwěnj wzhůru se wznášj přes oblaky a přes nebe hwězdné! Wěčné krásy okrašuj blyštj se podjwánj, pole wždy čerstwé i křowiny na wěky zelené! Gežto tam w besjdkách amarantowých odpočjwáš, aneb na lučinách neswadnutedlné kwjtj trháš, tedy wzhledniž laskawě na nás, gméno twé wjzwagj, Dafne, bohyně naše, i nikoli wjce hoře naše!

Lycidas. Gak všecko poslauchá, ano hořekuge Múza! Takowá tichost panuge při pěnj slawjka za tichého wečera, když šustj wětrjk mdle na listj podychuge w stromowjch umjrá. Tobě ke cti bohyně stkwaucj, za časté bude beránek krwáceti, když owce březj mé bělorauné rozmnožj stádo. Pokud zrostliny stjn, a kwjtj swau bude wydáwati wůni, gméno twé, čest twá i sláwa twá budau žjti.

Thyrsis. Ale patř, Orion wyléwá nezdrawé gjnj! Wstaň, smrkowé rozšjřuj škodliwý stjn; ostrý wjtr od púl noci fičj, a přirozenj cjtj zemdenj, čas přemáhá všecko, i náležj nám času poslušnu býti. Měgte se dobře pastýřstj zpěwowé a pastýři; měgte se dobře stáda má, měgte se dobře bůžkowé lesnj; Dafne i weškeren swěte, móg se dobře!

Jan Negerlý.

2. * *M e s i á s.*

Duchownj Ekloğa podlé Polliona Wirgilowa

(z Pope.)

Múzy Sionické! wzácnějšj počněte pjseň;
Gsau hlaholů wyššjch důstogny zpráwy nebeské.
Háginy stjnolibé, a mechem wrchowiště porostlá
Parnaské, co zobecněly giž děwy, a sny na Pyndu

Děl nemohau mě těšit. — Přispěg a nadechni ty hlas
můg,

Genž ohněm swěcené rty zanjtils Jzaiáše.

Takto prorok zpjwal božský, wytržen we budaucnost:

Panna diwem počne, porodj bez poškwurny panna.

Ay winiká prautek z kořenů odrostage Jzai,

Kwět geho poswátný wznesenau naplnj nebe wůnj;

Eterowému duchu zpočinaut bude wolno na wětwj,

Wrch pak nadwětrný holubička osedne tagemná.

Sem rosu nektarowau, ó sem nebe shůry wydeyte,

A w tichu přjgemném powlovným sprchněte deštěm!

Rostlina tať silný bude ljk churawým a nemocným,

Záštitá před bauřj, bude w aupalu ochlada horkém,

Pogde i bezprávj wšeliké, dáwný zhyne auklad ;

Práwo se nawrátj, a opět swau wyzdwiže wáhu ;

Wztáhne pokog ratolest pěkné zase na swět oljwy,

Rauchobělá na zemi sstaupj s nebe wýše newinnost,

Mjgegetž roky rychle, a žádné 1) wzegdi to gitro !

Přigď na swět spasytelné, přigď nemluwně, naroď se !

Eyhle libá neyranněgšj tobě přjroda kwjtj

Pilna wynáseti, a wšelikau garo wůni dadaucj ;

Ay hlavu tam sklánj vysokau k tobě sláwa Libanská,

Ay pleše les na horách, walné shybugj ti wrcholky,

Wywstáwá wonným nade njzkým Sáronem oblak,

A kwětný na obět dýmá nebi zápachy Karmél.

Slyš truchle weselý hlas w pustině : Cesty hotugte,

Bůh wjtá k nám : Bůh kolkol ty pahorky hudebné

Ohlašugj, a hučj to skály, že bljzko ge božstwo.

Eyhle, přigjmá geg země od nebe nakloněného !

Sniž se horo wšeliká, pozwýšeny auwaly huďte, .

Swé hlawy sehněte cedry, a kloňte se ; měkněte skály,

Ustupte prudké řeky, ay Spasytel se bljžj,

Zwěstowaný Spasytel dáwných zpěwy od wěku wěst-
ců.

Slyšte hlušj, prohledte slepj. On temnotu segme

Se zraku wám, a wydá na slepau zřijtelnici swětlo,
On hlasu zatwořené učinj zase průduchy gasné,
On powelj, by nowá nabytý sluh kauzlila hudba.
Zazpjawá si němý, a chromec swau odwrha berlu,
Počne se proskakowat co gelen ; bude reptu. a lkánj
Neslýcháno potom, a každé slza odňata twáři ;
Smrt ukowána we pauta demantowa : rány pocitj
Wěčné wrah pekel ukrutný. Gako pěčuje dobrý
O swúg brow pastýř, weda geg, kdež gasno powětrj,
A swjzj bude pastwa, hledá ztracených, a uwádj
Na dráhu bludné, dnem gich střeže a w noci chránj,
Autljčká gehňátka do náruči něžně pogjmá,
Swau i krmj ge rukau, i ge na swém pěstuge kljně :
Weškeru tak pjli strážnau člowččenstwo zaměstná
Otcu wěků přjštjch ; tuř wjc. proti národu národ
Newstane ukrutný, a nepúgde ku bitwě bogownjk,
Wjc pole okrywat nebude stkwaucjmi se mečmi,
Ku wzteku trauba budit : skuta pak bude nákrjwený

w srp

Sudlice neplatná, široký meč w rádlo ukončen.
Zrostau hustě paláce : synem dokoná se radostným
Krátkowěký započal co otec. Bude réwa potomkům
Dáwati chlad ; ruka, gešto bylať sela, táž bude žjti.
W paušti neaurodné uwidj růst ljlie pastýř
Sustrnutjm, uwidj zelenost powstáwati náhlau ;
W pustině wyprahlé zwučných wody uslyše pádů
Tjm se užásne diwem. Skalnj kde w geskyni druhdy
Ljtá bydlela saň, chwěge teď se w rozdechu wětrů
Tresť zelená, vysoký wlage 2) tam se co wýlewy rá-
kos.

Pjsečné, pusté doly, smutné gindy trniště
Sosna nynj ztepilá, a swjzj 3) skrášuge břěčtan,
Ustupugj kwětným bezlisté chrastiny palmám,
A hlohowj škodné myrtům. Bude wlč a beránek
Pospolu pást zeleném e na auporu ; tygra i parda

iwu z kwjtj powedau pacholátka maličká ;
pokogně a lew k gedněm bude scházeti gesljam
ný pautnjkowi had paty lizati prašné :
postawené baziliska i geštěra djtě
tj , a se názeleným pozabýwati leskem ,
zykem gehu rozdwogeným bude bez škod
hráti.
ň wěncowaný swětlem ty Sáleme mocný ,
ň , a té spanilé hlawy nadpozdwiłni a prozři
eyhle ! potomstwa dworů twých prostoru krás
! hrnau se dawem w přjštjm wěku wezde ode
wšad
enj dosawád synowé , dcery : žjt libugjce
uhau čekagjce nebes ! Wiz národy státi
twých , w twém swětlem obýwat , a poklonu w
twém
ti chrámu . Powiz , twoge gak se obětnice gasn
e 4) pokloněných gsauj obkljčeny králů ,
nadbytkem Sabeyské aurody garnj .
hě rozkvetaji Idumeg le háginy wonně

c. S a t y r y.

1. Ch w á l a b l á z n o w s t w j 1)

Gakž pak koli o mně wúbec mluwj lidé (neb i to gá wjm, gak haněgj bláznowstw j také i ney-wětšj blázn i) wšak gsem gá sama, sama prawjm gediná, gežto swau moej i bohy i lidi obweselugi; a toho gest dosti weliký tento důwod: že gakž gsem do tohoto welni welikého zástupu přišla mluwiti, tak gsau hned wšech obljećowé nowau gakaus a neobyčegnau radostj se zastkwěli, tak gste se hned ochotně postawili, tak gste mne sobě sgakýms weselým a milostným smjchem obljbili, že mi se zdáte wšickni, což wás koli widjm přjtomných, opogeni býti nápogem bohůw Homerowých neylahodněšjm ne bez nepenthy 2), gešto gste před tjm gsauce smutnj a teskliwj seděli, rowně gako byste se nynj z geskyně Trofonowy 3) nawrátili. Než giž, gakož to býwá, že když se slunce krásné a gasné okáže zemi, nebo když po ukrutné zimě podletj steplými wětřjky nastane; hned se nowý spůsob wšem wěcem, nowá barwa a; gisté gakás mladost nawracuge; tak gakž gste wy mne uzřeli, hned gste na sebe ginau postawu wzali. A protož, čehož znamenitj sic řečnjci dlahau swau a ustrogenau řečj sotwa mohau dowesti (totiž tohoto, aby starostliwé péče z mysli wyhnali) toho gsem gá hned samým toliko na mne pohleděnjm dowedla. Giž pak proč gsem dnes w tak neobyčegném oděwu mezi wás wyšla, uslyšjte, gediné nebudeli wám těžko mne slyšeti, ne tak gak slyšjte w kosteljch 4) kazatele, ale tak gakž poslaucháwáte s pilnostj žertěřůw opselých 5) a bláznůw, a gakž gest někdy poslauchal Midas ónen můg Pána. — Chwálu budete slyšeti ne Herkulesowu ani Solonowu, ale

mne samé, totiž *chválu bláznovstwj*. Giž pak gá nedbám na maudré, ty gešto ohlašugj, že gest to wěc neybláznowěgšj a neypyšněgšj, když se kdo chwalami wynášj, to nechť gest gakž chce bláznowé, když gediné prawiti budau, že gest mně slušné. — Ačkoli gá to dobře pokorněgi učinjm nežli znamenitj w swětě a maudřj lidé činjwagj, kteříž s přewráceným gakýmśi studem nagjmagj sobě nebo řečnjka něgakého pochlebného nebo poetu marnonluwného, aby od něho swé chwály slyšeli, totiž pauhé lži. A však ten stydliwý gako páw ocas zdwjhá a wytahuge šjgi w tom chwálenj, když w něm nestydatý pochlebnjk člowěka toho, gešto za nic nestogj, bohům rowného 6) činj, když na něm dokonalý wšech ctnostj okazuge příklad, gešto ten sám chwálený wj, že gest náramně od toho wšeho vzdálen, když wránu cizjm odjwá peřjm, a mauřenjna bjým činj, když dělá slona z mauchy. — Než tuto se diwjm lidské newděčnosti djm či nedbanliwosti, gešto, ač mne wšickni gsau pilni, a mé rádi cjtj dobrodjnj. 7), však žádný se za tolik wěkůw nenalezl, kterýžby wděčnau řečj bláznowstwj chwály oznámil; poněwadž gsau i ti byli, gešto welmi weliké ukrutnjky, zimnice čtwrtého dne, mauchy lysiny a giňě takowé wěci škodné pilně, praoně, a bedliwě wymyšlenými chwalami wyzdwichowali. — Můg otec nenj ani Chaos, ani Orkus, ani Saturnus, ani Japetus a nebo někdo giný takowý z těch giž minulých a shnilých bohůw, ale gest Plutus (bohatstwj). A toho mého otce wolj gako i od starodáwna tak i nynj také wšecky wěci rozličně se mjchagj, wedlé gehožto zdánj děgj se wálky, pokogowé, úřednjkůw wolenj, manželstwj, slibowé, smlauwy, práwa, uměnj, řemesla, žertowné i wážné wěci (giž sotwa duše popadám 8)

a krátce všecky věci i obecné i zvláštnj. A bez toho mého otce pomoci všechno to poetských bohův množství, a djm smělegi i těch samých bohův výborných nebo by nebylo, a nebe doma gjdagjce gisté welmi by špatně žiwi byli. Kteréhožto mého otce kdož na se rozhněwá, tomu nespomůže ani maudrost sama. — Tjm se gá chlubjm, že gsem od takowého otce zplozena. — Nynj giž pilně tohoto poslyšte, abych se někomu nezdála, že bez přjčiny bohyně gméno sobě oshugi, gak weliká a mnohá bohům i lidem činjm pohodlj, a gak široce moc swau roztahugi. Neb gestliže gest kdos práwě napsal toto : že bohem býti, gest lidem pomáhati, a gestliže hodně mezi bohy ti gsau počteni, kterjž wjno, nebo obilé, nebo geden některý takowý užitek lidem našli a okázali, proč bych gá hodně ze všech bohůw přednj neslaura, i nebyla gmjna 9), poněwadž gá sama všem všechno dáwán. — Co žiwot tento, zda by měl slauti žiwotem, kdyby mu rozkoš odgal ? Zapleskali gste radostj. A gisté powěděla gsem gá, že žádný z wás tak nenj maudrý něbrž nemaudrý, anobrž maudrý, aby ten držel smysl. Ačkoli i ti Stoištj mudrci rozkošj pohrdagj, ačkoli ustawičně gj tagj, a mnohým haněnjm gi obecnjmu lidu hyzdzj, a to z této přjčiny, aby odstrašjce giné od nj, sami gj užjwali hogněgi; ale nechť mi toto powědj pro Bůh prosjm: která žiwota částka nenj smutná, neweselá, neutěšená, neteskliwá, nestýskawá, nepřidášli k nj rozkoše bláznowstwj. — Neyprw, kdo newj, že neyprwněgšj wěk člowěka gest ze všech neyweselegšj, a všem neyljběgšj. Neb co gest to na nemluwněstkách, což tak oblibugeme, tak milugeme, tak ochraňugeme, že také i nepřjtel to n u wěku dáwá pomoc 10)? Nic giného nenj, než ljbst bláznowstwj, a tu ljbst naschwále 11) přiro-

zenj opatrné w nowě zrozeným připogilo, aby gako něgakau rozkoše záplatau mohli i tēm, gešto ge chowagj, práce polehčiti, i od tēch, gešto ge ochraňugj, přjzně k sobě ljsanjm dobyti. Potom to, kteréž za njm přicházj, ginostwj, gak gest wšem welmi ljbé, gak mu upřjmě všickni přegj, gak mu milostiwě rukau k pomoci podáwagj. A medle odkud odginud gest ta mladosti ljbost než odemne; poněwadž mým dobrodijnjm welmi málo mládenec smyslj, a protož málo se wraštj 12); lhu, gestli že ne i hned staršj býwagj a skrze skušenj wěcj a skrze rozličná uměnj cos mužského smysliti začjňagj, neubýwáli gim gich krásy, a nebyneli gich weselj, nemjgili spanilost, nemizjli sjla; a čjm ten wěk dálegi odemne odcházj, tjm žiw gest hubeněgi 13), až zatjm přigde teskliwá starost a netoliko giným ale i sobě nelibá. A ta starost gisté žádněmu z lidj nebylaby snesitelná, kdybych gá opěť litugjci tak welikých pracj nepřispěla s pomocj, a kdybych obyčegem bohůw poetských, kteréž tēm, gešto zahynugj, gakýms změněnjm pomáháwagj, starcůw giž od mar bljzkých znowu, pokudž mi gest možné, nepřiwolala zase k dětinstwj. A protož ne bez přjčiny lid obecný starce podruhé dětmi má obyčeg nazjwati. A gisté, tježeli se kdo na změněnj toho spůsob, nezatagj ani toho. Wodjm starce k řece mé, genž slowe zapoměnutj (neb ta řeka začjňá se na ostrowjch blahoslawených; ačkoli z nj w pekle maličký potůček teče) aby, kdyžby se tu dlauhým zapomenutjm opogili, a po málu spláklj péče mysli, zase nabyli dětinstwj. Ale řjkáwagj někteřj, že starcowé nesmyslj 14) a bláznj. Nechť gest tak; neb to gest po druhé djetětem býti. Čili co gest giného djetětem býti, nežli blázniti a nesmysliti? Zdalj to samo w wěku dětinském roz-

koše nečinj neywětšj, že nic nesmyslj. — Bláznj tedy starci mým obdarowánjm — Nechť pak kdož chce koli to mé dobrodjnj přirownává giných bohůw proměňowánj, kteřížto bohové co činj, rozhněwagjce se, nechci toho připomjnati, poněwadž ty na kteréž gsau neylaskawěgšj, obyčeg magj w stromy, w ptáka, w kobytku něbo také i w hada proměňowati, gakoby to proměňowánj nebylo zahynutj, když člowěk udělán býwá něčjm giným; gá pak téhož člowěka nawracugi k neylepšj a neyblahoslaweněgšj žiwota částce. Gežto kdyby se lidé zbawili všeligakého spolku s maudrostj, a usta-wičně semnau žiwi byli, nebyloby žádné starosti, ale wzdycky by užjwali mladosti, gsauce blahoslaweni. J zda newidjte těch přjsných lidj, gežto gsau se buďto učenj maudrosti, buďto wázným a těžkým pracem oddali, že častokrát prwé, než práwě přigdan k ginostwj, stařj učiněni býwagj, a to péčemi a pilným myšlenj přemjtánjm, když po málu krwé čisté pára a wlhkost ta, genž žiwot dáwá, péčemi býwá wysušena a zahubena. Zase pak hláznj mogi gsau picnatj 15) a stkwělj a plti čisté, rowně gako wepři Akarnanštj 16). A tiby nikdy neucjtili nehod starosti, kdyby drobjet (gakž to býwá) maudrých obcowánjm nebyli nakaženi. Takť žádné wěci nedopauštj žiwot lidský býti se wšech stran blahoslawené. — Giž — gak na zemi nic ne-nj weselého nebo blahoslaweného, leč mým obda-rowánjm, pohledme. Neyprwé widjte, sgak welikau opatrnostj přirozenj rodička a lidského pokolenj stwořitel toto spūsobil, aby wšecko wšudy opraveno bylo bláznostwj. Neb poněwadž wedlé Stoitských mudrcůw oznámenj nic giného nenj maudrost, než zprawowati se rozumem, a zase bláznostwj nic giného nenj, než hýbati se wášně-

mi ; i aby všem smutný a přisný nebyl život lidský, Jupiter gak' mnohem wjce dal člověku vášnj nežli rozumú, tak gakoby přirownal libru k půl lotu. K tomu rozum do úzkého hlavy kauta odeslal, všeho pak těla vášněm nechal, potom gako dwa neyukrutněgšj tyrany proti rozumu gedncmu postawil hněw a žádost. Proti té dwogj moci toho dwogjho wogska, gak mnoho může rozum, všech lidj žiwot dostatečně okazuge, když rozum křikowánjm swým až do spánj odpjrá hněwu a žádosti, a šlechetnosti zpráwy gim wydává, a to samo toliko w swé moci má ; ale oni na swého zpráwce nic nedbagj, by se třebaš měl oběsiti a smnohem wětšj 17) mu nenáwistj odpjragj, až on giž ustana dobrowolně postupuge gim a dáwá se. — Bez bláznowstwj žádný kwas nenj chutný, a to tak welmi, že nenjli na něm toho, kdožby budto přirozeným, budto neholeným, bláznowstwjm popauzel k smjchu, powolagj naň něgakého mistra na to, zgednaného mzdau, a nebo některého směšného fatkáře s sebau posadj, kterýž by směšnými, totiž bláznowými šprymy mlčenj a smutek kwasenj odháněl. Neb k čemu by to bylo, žeby toliko lahůdkami, toliko labužkami 18), toliko chutnými wěcmi a pamlsky břicho bylo obtíženo, kdyby spolu i oči i uši, i wšecká mysl smjchem žerty a kunšty nebyla nakrmena ? A takowých wěcj gá gsem mistryně neylepšj. Ačkoli i tyto wěci kteréž gsau na kwasjch slawné, totiž na krále a w kostky hráti, ku pitj pobjzeti, podwesele se zpjwati, tancowati, keyklowati negsau od sedmi řeckých mudrcůw, ale odemne wymyšleny pro zachowánj lidského pokolenj. A takowých všech wěcj toto gest přirozenj, že čjm wjce magj bláznowstwj, tjm wjce lidskému životu prospjwagj, kterýž žiwot když

gest smutný, nezdá se, by měl životem nazjwám býti; ale gisté musjť smutný býti, neodegmešli od něho gemu přirozené tesknosti něgakými takowými kratochwjlemi. Ale gsau snad někteřj, gežto na takowé rozkoše nedbagj, w lásce a w obcównj přátelském odpočjwagj, řjkagjce toto, že přátelstwj wšem wěcem má předloženo býti, poněwadž gest wěc tak welmi potřebná, že nad ni nenj potřebněgšj lidem ani powěťřj ani oheřj ani woda, a tak welmi gest utěšená, že kdož by chtěl přátelstwj z swěta odgjtj, odgal by mu slunce, a tak welmi poctiwá (wšak přjležjli to co také k té wěci) že ani ti sami mudrci nebogj se gj mezi zwlášťně dobrými, wěcmi počjtati. Ale co djte, když to provedu: i toho tak welikého dobrého gá gsem i počátek i konec. Prowedu pak to ne chytrostmi logikařskými ale hlaupjm (gako řjkagj) obyčegem, a wěc tu téměř prstem okáži. Nu, mnohokrát přehlednauti, klesnauti, slepnauti, mýliti se w wadách přátelských a některé znamenité gich hřjchy gako ctnosti milowati a gim se diwiti, zda to nenj bláznowstwj přjbuzné? Co pak, že někdo oblubuge sobě bradawičku na přjteli, a otec syna swého šilhawého prawý býti nešilhawým 19). Co gest to giného než pauhé bláznowstwj? Protož nechť gakž chtj welmi wolagj a křičj lidé na bláznowstwj, wšak ono samo i spoguge přátely i zachowáwá spogené. O lidechť mluwjm, z nichž žádný bez wad se nerodj; wýborný ten gest, kohož neyменьšj wady trápj; gešto mezi maudrými těmi bohy nebo owšem žádného nebýwá přátelstwj, nebo býwáli které, tehdy býwá gakés přjsné a neochotné a to toliko s welmi řjdkými; neb řjci s žádným, nesmjm pro toto, že neywětšj djl lidj bláznj, nébrž žádného člověka nenj, aby mnohými obyčegi nebláznil, a

přátelstwj býwá toliko mezi sobě rownými. Pakli se kdy spřjznej ti přjsnj, to mezi nimi spřjzněnj nebywá nikoli stálé ani trwánliwé, gakožto mezi těmi, gešto gsau newhodnj a wjce než potřebj okatj, a na wady přátelské tak ostře hledj, gako orlice 20) nebo had Epidaurský. Ale sami gak bljkawě na swé wady a nedostatky hledj a gak newidj možny swé na hřbetě gich wisjcj. A poněwadž gest takowé lidské přirozenj, že žádný člowěk nemůže nalezen býti, aby do sebe neměl wad welikých, přidej k tomu tak welikau nerownost myslj a pilnostj lidských, tolik poklések, tolik poblauzenj, tolik pádůw w žiwotě smrtedlném, kterak tehdy i za hodinu trwati bude mezi těmi příliš okatými přátelstwj utěšenj, nebudeli při něm gakés nedbánliwosti, kteréž můžeme řjkati bláznowstwj nebo gakás powlownost w obyčegjch. — Krátce, žádné towařistwj, žádné žiwota spogenj bezemne nemůže býti buďto utěšené, buďto stálé, že nesnese dlauho ani lid zpráwce, ani pán služebnjka, ani panj služebnice, ani učitel uředlnjka, ani přítel přítel, ani nagimač nágemnjka, ani podruh podruha, ani hodownjk hodownjka, nebudauli se wespolek gednak mýliti, gednak sobě pochlebowati, gednak chtěcky lečehos 21) přehowjwati, gednak bláznowě sobě powolowati 22). Giž. gá wjm, že se ty wěci zdagj wám býti náramně weliké, ale uslyšjte geště wjce. Medle zda koho bude ten milowati, kdo sám sebe bude mjti w nenáwisti? zda sginým ten srowná, kdož se sám s sebau nesrownáwá? Zda ten komu bude utěšený, kdož gest sám sobě těžký a teskliwý? Mnjm, že tcho žádný nepowj, leč by kdo byl bláznowěgšj nežli samo bláznowstwj. A wšak zažjneteli 23) mne, tak žádný nebude moci druhého snášeti, že také i ge-

den každý sám se bude mrzeti; a každému geho vlastnj wěci nebudau se ljbiti, a každý sám se bude mjti w nenáwisti. Poněwadž i tuto zlau wěc přirozenj, genž w mnohých wěcech gest wje macecha než máti, wštpila we wtip lidj a zwlášť těch, kteříž málo něco gsaw smyslňgšj, že sobě každý s sebau stejšť a cizjm wěcem se diwj, a skrze to býwá, že wšeligacj přjrozenj darowé, wšeliká wýtečnost a okrasa žiwota kazj se a rušj. Neb co prospěge kráa, zwláštnj ten boha nesmrtdlného dar, budeli mrzenj nebo neljbsti wadau poškwrněna? Co mladost, budeli nakwašenjm zármutku starcůw porušena? Také, co budeš we wšelikém žiwota činěnj buďto sám s sebau buďto s ginými působiti s slušnostj (neb gestif netoliko uměnj ale i wšeliké činěnj hlawa, aby slušně činil, což činjš) nebudeli šťastného toho sebe samého zaljbenj, kteréž hodně mám za sestru, takř wšudy snažně mau wede práci. Co gest pak tak bláznowého, než sobě se ljbiti, sobě se diwiti? A zase, co bude krásného, co milého, co slušného, budešli co činiti sám se sobě wtom neljbě? Odegmi to žiwota potěšenj, a hnedř potuchne s swau postawau řečnj, žádnému se nebude ljbiti s swau hudbau hudec, wyhnán bude s swými keykly keyklěr, snjti se budau poetowi sgeho werši; nebudau wšjmatě malěre sgeho uměnjm; hladem bude mjti lékař s awým lékařstwjm; naposledy gsa krásný budeš zdáti se škaředým; gsa mladý, budeš se zdáti starým, gsa wtipný budeš se zdáti hlauptým, gsa wýmluwný, budeš se zdáti bez wýmluwnosti, gsa uctiwým, budeš se zdáti neuctiwý. Musj to také býti, aby sobě každý powolowal a chlácholil, a aby se sobě sám neyprw gakýms potákanjm 22) schwálil, nežli by giným mohl schwálen býti. Ta-

ké poněwadž zwláštnej blahoslawenstwj gest djl, aby čjm gsi, tjm chtěl býti, gisté wšecko toto spolu sestra má, genž slowe sebe samého zaljbenj, dáwá, totiž aby žádný nehořekowal sobě pro swau podobu, žádný pro swąg wtip, žádný pro swąg rod, žádný pro swé mjsto, žádný pro swé předsewzetj, žádný pro swau vlast, a to tak, aby Jrland, neynuzněgšj země Němec nesměnil s Wlachem, ani Tráckého ostrowu obywatel s Aténským mōštěninem, ani Tater s ostrowy blahoslawenými. A o, gaká gest to zwláštnej pečliwost přirozenj, že w tak weliké wěci rozličnosti wšecko učinilo rovné, a kdež darůw swých něco ugalo, tu wjce přidává zaljbenj sebe samého, ačkoli gsem to bláznowě gisté řekla, poněwadž to sebe samého zaljbenj gest dar neywětšj. A proč bych i tohoto za tjm také nepowěděla, že o žádný se znamenitý skutek lidé nepokaušegj bez mého přinutkánj, žádné znamenité uměnj nebo řemeslo bez mého powodu nejn nalezeno. — Budešli čjsti kroniky, nalezněš w nich gisté, že žádnj zprawcowé nebyli obecnjmu dobrému škodliwěgšj, nežli mudráci nebo učenj, když na ně přicházelo zprawowánj. — Ale gakžkoli na těch maudrých bylo by toto snesitedlné, že by toliko k zprawowánj obecnjho dobrého byli nepřjhodni a neužitečni, než žeř nic negsau lepšj ani šťastněgšj ke wšelikému žiwota wedenj nebo činěnj. Pozow na kwas maudrého, zarmautjť geg, nebo smutným mlčenjím swým nebo swými teskliwými otázkami a hádanjmi. Powolej ho k tanci, djš, že welblaud skáče; přitáhni ho ke hrám obecnjím, samým swým obljčegem bude kochánj diwákůw překážeti, a wynutkán bude z diwadla maudrý Cato, poněwadž nemůže swého zasmušenj nechati. Přihodjli se k kterému rozmlauwánj, hned

se všickni utagj; máli co kupowati, máli co stržiti, a krátce, máli kterau wěc z těch činiti, bez kterýchž nelze žiwota tohoto na každý den wěsti, djš, že gest ten maudrý špalek a ne člowěk, takř welmi ani sobě, ani vlasti swé, ani swým nikdy 25) nemůže býti užitečný pro toto, že w wěcech obecnjch nenj běhlý a zdánj lidu obecnjho a obecnjm ustanowenjm welmi se protiwj, a pro tu wěc musj dogjti od lidj nenáwisti, když se tak welmi nestownáwá s nimi i žiwotem i myslj. Neb která se wěc děge mezi lidmi aby nebyla plna bláznowstwj, a děge se od bláznůw před bláznj. Pakli by se kdo sám gediný chtěl všem protiwiti, tomu bych gá radila, aby následuge Timona šel na nōgakau paušř, a aby tam sám, swé užjwal maudrosti. — Gá pak giž dáwno zapomenuwši na sebe, přeskakugi meze. Budeli se pak wám zdáti, že gest něco odemne žwawě powědjno, pomyslte sobě, že gest to bláznice mluwila. A však za tjm pomněte na toto řecké přjslowj: Mnohokrát také i blázen přjhodné wěci powěděl . . . Widjm, že čekáte zawřenj řeči, w kterémž se wšecy wěci napřed prawené opětgj; ale náramně gste welicj blázni, gestli mnjte, že to, což gsem prawila, i nynj geště pamatugi; poněwadž gsem tak weliké množstwj slow wylila. Staré gest toto přjslowj: měg w nenáwisti pamětliwého spolupitele. Toto gest pak nowé: měg w nenáwisti pamětliwého pčsluchače. Protož měgte se dobře, weseli buďte a žiwi, pigte bláznowstwj welmi slawnjo služebnjci.

Řehoř Hrubý z Gelenj.

1) *Μορίας εγκομιου*, geden z neywtipněgšjch spisů Erazma Roterodamského, nalezá se z latjny w češtjnu přewedený od Giřjho Hrubého z Gelenj w c. k. knihowně

od r. 1513 mezi jinými utěšenými spisy. Zde totiž některé výjimky z celého kladau se. 2) Naráží se na bezstranný neb strastilomný ljk, *Φαρμακωνηπειθες*, který Helena w nápoji mýchala; viz *Odys. IV. w. 220.*

*Wtakže giné Helena ted smyslila, Zewsplozenka:
Ljk na ručest tu do wjna hodj, co k nápoji dáno,
Nestranný, a bezehněwný, wšeho zlého zabudku:
Kdožkoli geg okusil, když byl w kofljku zamjchán,
Za dne celého gemu slza nikdy nekapla po lji etc.*

- 3) Trophonius w geakyni hádactwj provozowal, a newesilými obřady lidem hlavu mátl. 4) Rkp. kostelech. 5) opsely t. nestydatý, psj mrawj magicj. 6) Rkp. rovným, což ale zde by dělalo dwogumyslúost. 7) Tak wždy rkp. právě od děgi, děnj, djnj. 8) wýčjtajge ty wěci. 9) gmjn, part. pass. od giněti t. mjti. 10) Rkp. retunk. 11) Rkp. nazchwále, ale Welesl. a g. naschwále. 12) wraštiti se s smutiti se, od wráskys Stunjet. 13) t. bjdněgi. 14) Rkp. smysle, blaznije. 15) pčnatý, pingulculus, porow. pjce, pítati, t. g. krmiti. Plú čistě bene curata cute. 16) fecké přjslowj: *χῶροι ἀκαρνάιοι*. 17) Rkp. wětěj, šetke wjce wýslowenij než slowozpytu. 18) Latinjk takto: tot bellariis, tot lauticiis, tot cupediis. 19) lat. strahonem pæctum appellat: smad lépegi: šilhausaa nazjwá brločkema. 20) Rkp. worlice, a tak wždy, při sběhnutí se dwau stegných samohlásek, 21) Rkp. lečehéhos. 22) Rkp. folkowati. 23) zažjnete, nyuj: zaženete. 24) potákati t. fjkati: tak, tak: wlat. stogj: assentatiuucula. 25) Rkp. nikdžž.

2. P ý ch a.

Gedenkaždý čas měl wlastnj raucha kroge,
Giné, než gsau, byly w starém wěku stroge.
Pradědowé Greků gináč chodjwali,
Nežli gegich wnuci. Oni nosjwali
Dlauhé pláště, tito tělo odjwagj
Kabátem. J Uhřj nowé raucho magj,
Mentjk gegich dlauhý po ledwj se skrátíl,
Ač i proto geště swět se nepřewrátíl.
Hromowým si Slowák přikrýwal ctnau hlavu

Klobaukem, genž nynj w rozumnějšim stawu,
Před slunečnjm horkem širákem swých chránj
Očj, dešti, sněhu na twář přšet bránj.
Předc i w starém wěku mnohý pyšnj býwal,
Nezdařilé dítjky w každý čas Bůh mjwal.
Mnohý Helen s pláštěm, a s klobaukem Slowák,
Uher sswým mentjkem, slaul giž pyšný nowák.
Před wěky se lidé kožj odjwali,
Gako Kamčadáli, s holau chodjwali
Hlawau, bosau nohau, potom krpce, boty
Nosili, a předce z wysoka swé noty
Začjnal si sedlák, pyšně w krpjcjch krácel,
Ač se w šarlatowý oděw neoblácel.
Kde tu byla pýcha? w krpjcjch čili botách?
Frašky! w mysli genom gedowatých zlotách,
W hedbáwj, ni kmentě nehledeyme pýchy;
Ale w srdci zlostném, tam byt magj hřjchy.
Otrhaný kabát pyšné srdce kryge
Přečasto, i w ňadrách Šklubanowých bige.
Pohled na Cižána, gak si pyšně wede,
Ač i w samých strapjch na dewličce 1) gede,
O sobě wjc smýšlet, nežli na nás slušj,
Mudrcem chtjt býti, s welmi hlaupau dušj,
Co ti Nebe dáwá, připisowat sobě,
Před giným se chwastat chlubně w každé době,
Na starých si předcjcjch zakládati mnoho,
Titulůw kdož nemá, zlostně tupit toho,
Na lidi gen sboku hledět okem křiwým,
Rowné aneb nižšj gazykem selžiwým
Hanět, to gest, wěř mi nešlechetná pýcha,
Která na zemi giž horkým peklem dýchá.

Boh. Tablic.

1) hubený cižanský kdž posměchem tak zwaný; strapy
gsau roztrhané šaty.

d. Nápisý čili epiĝramy.

1. Na Ariosta.

Slowo mysl opijj,
W barew ducha topj kráse.
Lehaunce se wywjgj,
Milé wše, co twé, mi zdá se :
Wynálezti newywážitelné sklady,
Měnjcj se w rozprawenj žiwot wšady,
W slohu prostau rozmilost,
Nikde newidjm než spanilost.
W autlém citu zakwetá
Twornost plápolawá gasně ;
Mladost snowem propletá
Mezi přjgemné twé básně.
Schopnost wazbu lahodných slow pogj ;
Kam co stawjš, neylépegi stogj.
Míle zmatené co gest,
Frašná z nowu wywinuge lest.

M. Z. Polák.

2. Na Petrarku.

Múza twoge tolik spanilosti měla
Gak kdy Laura w rági s Cherubjny dlela,
Zánjcenj swatého kdy záře
W chrámú gegj lepé ruměnila twáře.
Slova twá gsau stříbrozwonkú zněnj,
Z dutin lyry chwěge zaljbenj.
Barwy w twých se stkwěgj zpěwjch ladných,
Gako ony w ráge doljch neuwadných.
Každý wýlet smělý ducha twého,
Obraz každý péra lahodného
Blaženým mi prsy citem plnj,
Newypsáné utěšenj činj.

W básnjch twých, když hawně člověk blandj,
Sladká z něho slova wzdechy laudj;
Po stoletjch geště čaroděgná pjsěň
W srdci našem tvořj přerozkošnau tjsěň.
Twornost myslj twé a milá čilost
Šediwau zas omladila starobylost,
Rauchem šerým skryté doby budaucnosti
Mocně podmanila rozmilosti.
Schopnost duchu twému na nebesku
Udělená zgewila ti ztezku
Newzdělaným swětem k tegné skreyši,
Kde leželi obrazowé neymilegšj.
Wtip twůg wztahowal se časy na wezdegšj;
Nebude twých pjsnj mladost šediwěti;
Potomstwo ty zpěwy wábne bude pěti,
Gména twého sláwa, wěčně musj wzněti.

M. Z. Polák.

3. * *Hlubina bezpečnosti.*

Swět se točj wůkol, wůkol w swětě wšecker se wálj
Zhůru dolů, sem tam, w něm wšudy wšecker chodj.
Aě nechodj, létá, kácj, přewracj se kotrlcem:
Málo co swým řádem kráčege, wšecker manj.
Sám gediný swěta Pán (nade wšjm pode wšjm, skrze
wšecker
Gda) swětu sám wěčná podpora pewně stogj.
O, blaze kdož w centrům wěčném usadj se! na wěčnost
W srdci božjm swému srdci nalezne pokog!

J. Amos Komenský.

4. * *Na Spartány u Thermopyl pobité.*

O pautnjku, powěz Spartánům, že zde ležjme
Do smrti poslušnj zákona bywše gegich.

Fr. Šjr.

5. * *Slepý a chromý.*

Na plece pogma slepý žebrák žebráka chromého
Wet nese : pŕgŕuge on zrak druhu, druh mu nohy.

Z Antologie řecké.

Wet, rus. wot : ay, lle!

6. * *Na lakomce.*

Máš bohatého bohatstwĳ, gest ale duch ti chudého :
Swým dědicŕm gsi boháč, wšak sobě sám gsi chudý.

Fr. Šjt.

7. * *Na obraz Filokléta.*

Známe Filokléta ; w prwnĳ naň zjrage pohled
Každý rychle widĳ trapliwu srdce žalost.
Částka geho hlawy má zgeženě wlasĳ ; část ode pautce
Kštĳci nosĳ surowě barwy mu kostrbatau.
Kŕže plná wrásek se widĳ, a wšeka wyzábłá,
A skoro, žeŕ wyschlá, moh namakať by rukau.
Ustydłé slzy vyplakaných mu zřĳti na wĳkách,
Náramně patrnau známku bolesti geho.

8. * *Na obraz pěkně kraginy.*

Čĳ ge to pěknoradé stromowĳ, pastýři ? — Olĳwy
Pallady gsau : winný kmen se wĳge Bromiu.
Ti klasowé ? — Démétery. Čĳ, a gakého to bořstwa
Kwĳtĳ ? — Héryno tu, růžený tam Pafie.
Páne milý ! neračiž swě pĳšřaly dáwat ode rtŕ,
Ozwěna w auporu tom nagde se gistě tobě.

9. * *Sařin nápis na hrobu rybáře.*

Postawil ay, zde rybári otec Pelařónu Meniskus
Weslo a wrš, řiwota trudna památku geho.

10. * *K slawjku ulowenau kobyłku do hnjzda
nesaucjmu.*

Attyčane stredný, zpěwawau uchwátě kobyłku
Ty zpěwawý za pokrm ptenci nepernu 1) neseš;
Pěwkyni sám ty pěwec, letawý blaholepno 2) letadlo,
Zárownau letnjk letnici, hosti ty host.
Rychle gi pusť! i nenjť zapodobno ni práwno
Pěsnolibými pogjt ustami pěsnolibým.

1) ptáčku neopeřenému. 2) Lieblich, glänzenb, prächtig.

11. * *T a n c e ř.*

Pleskonosj Niobi když tancuge Memfis a Dafni,
Gak z kameneť Niobi, gak z dřewa Dafni wede.

12. * *B ř i c h o.*

O břicho nestaudné! pro tě mastihuba spolugedlý
Ljbezné swobody práwo za gjchu prodá.

13. *Nápis hrobowj.*

Chcešli wědět, kdo w tom ležj hrobě?
Poslyš: Sluha wěrný pánu swému,
Když geg heyno přátel we chudobě
Opustilo, wěraý ostal gemu;
A když gednau widěl po swém pánu
Mečem měřit, on w té nuzné době
Skočiw odwrátil tu smrt nau ránu,
Sám byw zabit, zaslaužil tjm sobě
Pochowan být w tomto skwostném hrobě.
Nepodobno zdá se ono tobě?
Pes tu ležj. Styd se, gestli kde šlo z tuha,
Opustil ty swého druha.

Seb. Hněwkowský.

14. *Marnotratnost.*

R íno marnotratnost skwostně snjdá,
O polednách ohryzky pogjčá;

K swačině má, co si wywěťj,
Na noc z prázdné mjsy wečeťj.

J. Zabranský.

15. *Obět Krésowa.*

W čas, když Delfan gal se Apolůw chrám zdjti,
Kázal mocný Krésus kadidlem geg ctjti.

Wonný zápal hořj,
Kněz se w prachu kořj. —

Ale z černých mraků počne co hrom znjti:
Wyřid' Kresusowi : Apolo že stawj,
Z kadidla že zednjk chrámu newystawj;.

Gindy zlatým slowem,
Nynj zlatým kowem
Gméno mé ať slawj! —

Fr. Štěpnička.

16. *Hrobnj nápis Iozefu Rautenkrancowi.*

Tiše swatj zefirowé plyňte
Přes pahrbek, pod njmž dřjmá wlastenec,
Wonné lpy lahodně geg stinte,
Swinugte se rúže nad njm u wěnc,
Kwjtkowé se po něm rozwjgegte,
Slawjkwé wúkol sladce pēgte,
Sladkýť zaslaužj sen prawý wlastenec.

Fr. Štěpnička.

17. *Arabské průpowědi.*

Pro rúže zaljwá se trnj.
Mluwiti gest štřjbro, mlčeti zlato.
Uměnj gest koruna, rozum zlatý wjneť na hlawě.
Dobýwey sobě zlata co potřebugeš, a maudrosti
co můžeš.

J. Jawornický,

18. *Učitelů cnotů*

Chcešli cnoti w srdce sřti,
Mušš se sám cnotj stkwti :
Z lauky gen tu kyne kwjtj,
Lahodně kde slunce swjtj.

Fr. Štěpnička.

19. *Na Fr. Faustjna Procházku.*

Kam, kam milé wčelinky
S medem z wonné bylinky ? —
Procházkwi na péro se posadjme,
Geho spisy medem osladjme-

W. Necedlý.

20. * *Karlow w Praze.*

Karle! na srdci ležjš ty Čechům tak silně a krásně
Gak na památku u nich sjdlo ti wěčně stogj.

W. Stach.

21. *P e s.*

Pes štěkal na zloděge, celau noc se trudił ;
Byl ráno bit, že hospodáře hudil ;
Spal klidně 1) druhau noc, a krádce nečekal.
Ten okradl dům; i bili psa, že neštěkal.

J. P.

1) pokogně.

22. *Na Pánka.*

Pánek hanj wšecky lidi, zem i nebe,
Kohoby měl neywjc hanět, chwálj — sebe.

Seb. Hněwkowský.

23. *Náhrobek chuděmu adwskátowi.*

Wzácný tuto práwnj přjtel ležj,
J neyменьšj křiwdu přehljd stěžj,

Mjr a swornost radil neustále.
Co měl z toho? — Umřel we špitále.

Fr. Wetešnjik.

24. *Z l a t ý w ě k.*

Ptáš se, kdy wěk zlatý w swětě kwet?
Dokud neznal zlata swět.

Seb. Hněwkowský.

25. *N a D u d k a.*

Dudek gako páw se hrdě stawj:
Neznám poctiwého muže, prawj.
Kterak může znáti poctiwého,
Znage sebe gediného?

W. Nagedlý.

26. *Ó B u m b a l o w i.*

Bumbal nenj prázen, wěřte tomu,
Když se od Bryndálků klátj domů.

Seb. Hněwkowský.

27. *N a s p r a w e d l n o s t.*

Rci, nač dobytý meč nese wprawici,
Slepá sprawedlnost? nač wážky wlewici? —
Wážky? — by dukátů tjižl znala,
Meč? — by zákonům se wysekala.

Fr. Wetešnjik.

28. *N a W j t a.*

Diwjš se, že Wjt twých dárků nechtěl wzjti:
Neměls k němu s dárky, nébrž s dary gjti.

Joz. Rautenkranc.

29. *Na ničemného bracha.*

Došel gednau — došel Wanda mar,
Pro swět tuze mlad, a pro smrt tuze star.

K. Payer.

30. *Na básnjřjka.*

Kaňhálku, kasey se, nebogjm se za wlas,
Nemáš mne nalezti; schowám se na Parnas.

K. Payer.

31. *Na Zloděge.*

Poberta zde wisj poprawen;
Snjžil se, a za to powýšen.

K. Payer.

d. *Naučné básně.*

1. *Člowěk.*

Člowěk twor gest, genž se nahý rodj,
Bjdně čtwermo leze dřjw než chodj,
Mdlý, a samá křehkost dle těla.
A dle duše? — k duchám přináležj;
A však mdloby swé poznává s těžj:
Zwjřete půl — a půl angela.

Zwjřátko hned gak se zljhne — skáče,
Genom člowěk, přigda na swět, pláče,
S pláčem mateři se ozjwá:
Tak bůh určil tomu nemluwněti,
Že si pomoc swau má wyslzeti,
Dřjw než lidské řeči nabýwá.

Tisjc darů na swět si přinášj,
Gimiž se nad wšecky twory wznášj,
Gimiž k nebesům až dotjrá,

Ale když swau hřjšanau bugnost widj,
Sklopiw oči, za sebe se stydj,
Studem sobě slze utjrá.

K wýsosti se člowěk wtipem wpjná,
Powýšen gsa, brzo zapomjná,
Že gest gedno třtina, prach, a nic;
Dnes na prsjch zlaté rauno nosj,
Zegtra swržen s Belizarem prosj,
Swrženého nikdo nezná wj.

Wšecko ráčil bůh mu podrobiti,
Chtěge z něho Pána tworů mjtí,
Wšecko by swau řjdil maudrostj,
Nad giným co král wládnauti umj,
Sebe sám přemoci nerozumj,
Hned gest otrokem wšj žádosti.

Den ode dne w ustawičném bogi
Tělo s dušj, cnota s hřjchem stogj,
Geden na druhého dotjrá;
Sotwa cnota po wjtězstwj sahá,
Tu gi hřjch swau úlisnostj zmáhá,
Člowěka gj s ruky wydjrá.

Rád o swatém žiwobyty káže,
Rozumem swé bugné smysly wáže,
Wyměřuge cestu do nebe;
A když usty swatým cnostem učj,
S wůlj padá hřjchu do náručj,
Stud i bázeň swljká se sebe.

Často tak i cnostný hřjchy topj,
Šťastným zdá se, an se w hřjšjch topj,
We swém srdci dušj božj hlas;
Wšak, když procjtně, tu teprw pyká,
Schopiw se, před hřjchem přeč utjká,
Běžj, brká; brkna 1) padá zas.

Tworce! máli člověk k vůli tobě
Angelskou cnost wzdycky mjt na sobě:

Proč newládne zcela nad tělem?
Máli však své tělo w uzdu wzjtí,
Bez wšj wady swatau cestau gjtí,
Ach, proč nenj stwořen anjelem?

Než, gak zlato prudký oheň čistj,
Tak si člověk pádem cnotu gistj,
S chybami gde k dokonalosti;
Z newinného může lotr býti,
Lotr — w nebešřana se změnití,
Podle daru božské milosti.

Člowěče! kdož pochopj tě zcela,
Ducha wznesenost i křehkost těla?
Kdo twé wšecky diwné vlastnosti?
Tělo twé tě mocně k zemi táhne,
Duše, kterau žádný neobsáhne,
Zdwjhá tebe k gasné wýsosti.

Ustawičně žádáš, woljš, taužjš,
Nikdy syt gsa, chtěnjm sebe saužjš
Ach, kdy ukogjš své žádosti?
Nenj, nenj tato zem pro tebe,
Cjl twé bytnosti gest teprw nebe,
Čerw gsi — stwořen k nesmrtdlnosti.

Proto při twé celé lidské mdlobě
Widjm majestátnau wážnost w tobě,
Widjm obraz djla božského!
Až se sebe smrtdlnost swau střeseš,
J gsa čistý, do nebe se wzneseš,
Poznáš w sobě Tworce welkého.

Ant. Čermák.

1) brkati gest zde klopytati, cnespitare, stolperu.

2. *N e s m r t e d l n o s t* 1)

Kdo mne ubezpečj o věčnosti ? —
Bůh a srdce mé, a maudrost prawá
Poskytugj důkazů mi dosti,
Že smrt nerozdrťj duše drawá.
Wzdyť mi přirozenost wygewuge
Boha stwořitele laskawého,
Který rozumem mne powyšuge
Nad stwořenj swěta weškerého,
Který gazyku řeč nděluge,
K lásce mne, a ku podiwu nutj;
Tenby, beze wšeho ustrnutj,
Dokonalostmi mne ozdobuge,
Gako otec neymaudfegšj
O swé děti' neymilegšj
W každé době weda péči,
W maudrosti mé kráse neyswětlegšj
Gako tělo nechal duše zahynauti ?
Zdažby otec maudrý sahal k meči,
Chtěge syna tehďáž probodnauti,
Když mu prawě pernau pracj k štěstj
Radostnému drsnau cestu klestj ?
Ne, ne, člověk nezahyne,
Milek swého stwořitele ;
Wzdyť ho otec dobrý k sobě wine,
Wzdyť mu cestu kwjtjm stele,
Uwádj geg do zahrady,
Aby s radostj se objrage,
Weselosti mjrně užjwage,
Růže kweta plésal tady.
Wzdyť on wšecky swěty obžiwuge,
Ani braučka nezmařuge,
Gak by neměl zachowati lidj ?
Kam mé oko hledj, žiwot widj.

Považ člověče! kdo slunce zachovává,
Měsji a hvězdám rozkaz dává,
Aby denně probuzenj nesli světla?
Rci, kdo káže, aby země kwetla,
Zimau mrtvá, garem obživená?
Bez života zaražená
Stála w světě přirozenost;
Wáhawá a bledá lenost
Wúkol panowala,
Twory ukowala,
Krásu zawřel hrob:
Garo dechlo milostiwé,
Žaláře se rozpukl strop;
Z hrobu w kráse žiwé
Powstáwagj tworowé;
Rožjm duchem okřjwagj,
Nowým šatem odjwagj
Wzkřjšenj se stromowé.
Aby mladé ozdobilí swěty,
Rozwjgegj se wšeliké kwěty.
Oráč zemi pluhem probuzuge,
Zlaté sjmě do nj rozhazuge.
Slepý člověče, co činjš, že swé zlato,
Naděgi i žiwot zahazugeš,
Dijwe gednáš, nežli rozwažugeš?
Co máš pošetilče za to?
Bohatstwj twé w zemi hnige,
Gádro mljčj, kúra wadne.
Ale gaký diw to! Mrtwý mladne,
Hlawu zdwjhá, rozkošně se kryge,
K nebi hledě božj rosu pige,
Gako obr rosta rozplozuge syny.
Padni člověče w prach před swým bohem!
Wzhledni duše nesmrtedlná do hlubiny
Neskončené maudrosti!

Uč se znáti w diwu mnohém
Moře božj maudrosti.
Hospodin i zrnko obživuge,
Mohlby tebe zmařiti?
Gestli geště duše pochybuge
Brauk gi bude učiti,
Že zde pro budaucnost zrage,
Ay! hausenka plazný život mage
W brzce dospjvá i umjrá,
Když se w skořepinu zawjrá.
Nynj ležj suchá skořepina;
Kdo gi do života wzbudj?
Člowěče! zde spatřjš Hospodina
W mocnosti a sláwě welikého!
Sluncem dychá do mrtwého
Brauka život, tu smrt pudj,
Z nemotorné rozwinuge
Skořepiny ptáčka weselého;
Ten se plesem k nebi pozdwihuge.
Slunce s měsjećem se obživugj
W nové kráse, w čisté gasnosti,
Swětům zaraženým wygewugj
Dobrotu, a sláwu božj milosti;
Stromy mrau, a z nowa mladnau,
Brauci obžiwenj snadnau
Pracj skořepinu prolomugj,
Boha welikého oslawugj.
Němé twory wolá do života,
Žiwočichy krásau oslawuge;
A nás djtky geho negistota
Nesmyslná zaslepuge,
Ošima že nechcem prohlédnauti,
Prawdy čisté k srdci přiwinauti?
Koho gák nás w kráse nezkalené
Stwořil, otec milostiwý?

Lidé, svého boha obraz živý,
Okem pravdy wygasněné
Šjré světy probhagj,
Pijšťj věci předzwjdagj,
Měsjci a hwězdám měřj běhy,
W pautu kladau hroma smrtjčjho,
W moři nalězagj břehy
Swěta plynaucjho,
Zárjcy a lehký národ řjdj;
Z moře země, z pustin ráge tvořj,
Wrchy rownagj, a skály bořj;
Po prawdě se obři pjdj,
Prolězagjc wšecky swěta djly,
Přebjragj tagné žjly
Weškerého přirozenj,
Aby došli oslawenj:
Nynj máli duše s tělem mřjti,
K čemu bude dokonalostmi se stkwjti?
S rozumem proč maudrost zrage
Nesauc w stárj kwěty neykrásněgšj?
Snad by upadl člowěk smrtj umdléwage
W moře nepaměti neytemněgšj?
Ne, ne, duše naše nezahyne,
Gistá nesmrtedlnost na nás kyne.
Bůh náš otec milostiwý
W srdce wštjopil obraz živý
Krásné, šťastné budaucnosti;
Protož pripravil nás pro wěčnosti.
Ten cit obžiwuge muže wzneseného,
Že se obr po wěčnosti žene.
Srdce sláwau roznjcené
Nehrozj se protiwenstwj zlého;
Hrůzy přemáhá a w bitwaf letj,
By swé wywedl předsewzetj,
By swé skrotil nepřátele,

Zastal vlastní hynaucj,
Rek se hrne na smrt směle
Láskau pro vlast horaucj.
Geště mase na smrt gji
Mudřec wygasněný učj,
Že ho přigme otec do náručj,
Že se bude na věčnosti stkwjti,
Duše zmařena že nemůž býti.
Budem, radugte se, budem žiwi!
Duše, gak se swého těla sprostj,
Bude oplýwati blaženostj,
W nowém swětě uzřj nowé diwy,
Blud a mha gj soěj spadne,
Mocj božj okřege a zmladne,
Prawdu nezkalenau spatřj.
Tu se w zboru milých bratřj
W sláwě milostiwých hrdin shledá,
Kdežto ukrutnost a záwist bledá
Smaudrostj wás nerozdělj
Mudrcowé smělj.
Budem žiwi! Tento hlas tě slawj
Stwořiteli všemohaucj!
Budem žiwi! w lásce wraucj
To řka, Otče, syn se k tobě stawj,
Srdce tebaw rozpaluge,
Do nebe se pozdwikuge,
Gako djtě k milému se otcj
Wina stjžnosti swé wyprawuge;
Bjdy klesagj, a hynau noci,
Okó obžiwené gasněgi hledj,
Neboť wj, když slzy cedj,
Že ge otec dobrotiwý ějtá,
Že swé djtky po těžkosti
Přemožené w nebi wjtá,
Připrawuge krásné newinnosti

Sídlo věčné blaženosti.

Takto smejšlm we swém sužowánj,

Gá se trápjm, brúzau třesu,

Mělbych bez odplaty mřiti ?

Když gen w žiwobytyj bjdy nesu,

Když se potjm w trpkém powolánj,

Bchatec se topj w požjwánj,

Kam gen kročj, kwětiny se winau,

Radowánky na miláčka kynau,

Na zemi mu nebe čarugjce.

Wšeccko se mu dařj, co gen srdce ráčj,

Bohu zdawjm wykwetagj ljce,

Pro něg chlapi moře sušj, skály pácj,

Zemi neustupnau donucgj,

Že z nj pokladowé wystupugj.

Zdali cnost geg korunuge,

Že té pocty zasluhugj ?

Ba syn mrzké neprawosti,

Gako kat w swé zřiwosti,

Newiny pošlapal kwjtek,

Zlostj soptě wytrhl matku

Z prostřed ušlechtilých djtek,

Wyhnal z dědičného statku

Syna zweného.

Za to mělby sedět wradowánj,

Že byl twůrce bėdowánj,

Plodě neslýchané hany ? —

Patřte tamto na žalostnau

Bjdu, kdežto bez ochrany

Nazj lidé zimau kostnau.

Otec ležj, wůkol djtky

Wadnau gako autlé kwjtky.

Srdce puká ubohému otcj,

Když swé milé drahé děti

Widj mřiti bez pomoci.

Chtěge na ně geště pohleděti
Zbjrá každu krůpěg sjly.
Ach! tuť nemoc w rózkačenj
Gede w geho tělo, trhá žjly,
Audy kljčj, srdce drtj;
W hrozném duše zarmaucenj
Potýká se chudák s smrtj;
Smutné na miláčky zřenj
W poslednj mu okamženj
Lige ged, a peklo strogj.
Každá auzkost na muže se rogj,
Nepřátelé gako sowy
Trýznj bodlawými slowy
Šlechetného w smrti bogownjka!
Oči k nebi slzy cedj,
Ruce spjná, wljdně hledj
Na ljitého protiwnjka,
Okem plným smilowánj
Odpauštj mu pronásledowánj,
A se žehná s swětem zrádným.
Proč ten člowěkem byw řádným,
Který ctitel prawé ctnosti
Žiwot stráwil w newinnosti,
Gak čerw w bolesti se wine,
Kdežto na zlosyna rozkoš kyne?
Nynj musj usaužený
Odtud bez odplaty giti;
Mělby, rcete, zmařen býti,
Gako boháč zamračený,
Gežto gak báh w štěstj sedě,
Denně na radosti hledě
Tropil mrzké hanebnosti?
Musjť dobrý za swé ctnosti,
Musj ctitel přikázanj
Sláwy dogjt na wěčnosti,

Okusiti radowánj.

Sichy nesprawedliwý bůh zbořil

Štěstj na swětě, a řády zhatil,

Bezbožnjům ráge twofil,

Newinnosti peklem platil.

Kdožby chtěl se kcnosti třiti,

Kdyby neměl na wěčnosti býti?

Bože, otče sprawedliwý

Naše potěšenj gediné!

O, ty nerozdrtiš gako mstiwý

Tyran duše newinné!

Odměnu ty krásné cnosti

Strogjš gisté na wěčnosti.

Tyř nám setřeš slzy s twáře,

Wytrhnuw swé djtky ze žaláře

Gako otec pogma k srdci swému,

Splatjš bjdy lidu šlechetnému!

W. Negedlý.

1) Zloměk z rukopisné posud básně namčné w 8 zpěwch pod
nápisem: Karel IV. wiz Hlas. IV. str. 52.

e) *Ginotagitelné básně.*

a. *Ginowky.*

1. *Obraz swěta.*

Octneme se na gakés náramně vysoké wěži,
tak že gsem se sobě pod oblaky býti zdál: z njž
gá dolů pohlédna, widjm na zemi město gakési,
na pohleděnj pěkné a stkwělé, a široké welice,
wšak gehož gsem wždy končiny a meze ze wšech
stran znamenati mohl. A bylo okrauhle wysta-
wé, zdmi a waly opatřené, a mjsto přjkopy hlu-
bina gakási tmawá, ani břehů, ani dna, gakž mi
se zdálo, nemagjcj. Nebo gen nad městem swětlo
bylo, za ohradau dále čirá tma.

Město pak samo rozdělené gsem widěl na nesčislne ulice, náměstj, domy a stawenj, wětšj i menšj, a wšudy plno lidu gako hmyzu. K východnj straně widěl gsem stogicj bránu gakaus, z njž ulička šla do giné brány, wše giž k západu hledě: a z té druhé brány teprw se do rozličných ulic města wcházelo: kterýchž ulic neypřednějšich gsem šest počjtal, wše od východu k západu wedle sebe běžjících; a u prostřed nich bylo prostranstwj neb náměstj welmi weliké, okrauhlé; a neyzáze k západu stál na skalnatém příkrém pahrbku vysoký gakýsi stkwělý zámek, na něgž se neywjc wšickni města obywatelé ohlédali.

J dj mi mág wůdce Wšudybud: Nu tu máš, pautnjče, milý ten swět, na něgžs se podjwati žádostiw byl. Proto gsem tě neyprwé na tuto wyso-
kost uwedl, aby sobě niaň zcela neyprw pohleděl, a gehu spořádánj wyrozuměl. Tato východnj brána gest brána žiwota, skrze niž wšickni, kdo se na swět dostáwagj k bydlenj, procházegj. Tato pak druhá bližšj brána gest brána rozchodu, z njž gedenkaždý, gak komu los padne, k tomu neb ginému powolánj se obracj.

Ulice zagisté, kteréž widjš, gsau rozdjlnj stawowé, řadowé, a powolánj, w nichž se lidé usazugj. Widjš hlawnjch ulic šest: woné ku poledni bydlj Domownjstaw, rodičowé, djtky, a čeládky: we wedlegšj řemeslnjci, a wšickni s žiwnostmi se objragj: w třetj této neybližšj ryňku (náměstj) bydlj staw učených, s pracemi myslj zacházegjících. Z druhé pak teď strany, gest staw duchownj, knimž ginj náboženstwj konati wybjhagj. Za tjm staw wrchnostj a zpráwců swěta: neyzáz pak k půlnoci staw rytjřský, s wěcmi wálečnými zacházegjících. Ay gak to ušlech-

filé! Onino wšecky plodj; tito wšecky žiwj; tito wšecky uěj; tito se za wšecky modlj; tito wšecky saudj, a před neřády zachowáwagj; tito za wšecky bogugj: a tak wšickni sobě slaužj, a wšecho w swé wáze rowné stogj.

Komenský, w Lab. sw. k. 5, 6.

2. Hrad Fortuny (šťěstěny)

Když k tomu milému hradu přigdeme, widjm neyprw zástupy lidu, ze všech města-ulic se zbjhagjých a obcházejcých, a kudy by se zhůru dostati mohli ohlédagjých. Byla pak na ten hrad gediná, vysoká, a úzká brána; ale kteráž zabořená, zawálená, a trnjm zarostlá byla: slaula poně 1) ct nost. A praweno mi o nj, že před časy ona sama toliko ku wcházenj na hrad wystawená byla, ale že se brzy potom přjhadau gakausi zabořila: protož giných menšjch že naděláno, a té necháno, poněwadž přjliš přjkro, nepřjstupno, a nezwolno bylo choditi skrze ni.

Prolámány tedy zdi, a naděláno bran z obogj strany; kteréž gá prohlédage, widěl gsem nápisy gich: Pokrytstwj, lež, pochlebenstwj, neprawost, auskok, násilj a t. d. ale když gsem to tak gmenowal, a kteřj tudy wcházeli, slyšeli, hněwali se na mne, reptali, shoditi mne dolů chtěli: tak že gsem stauliti 2) musel. Djwage se pak, widěl gsem že někteřj předce tau starau branau, skrze rum a trnj lezli; gedni prolezli, a ginj nic: a ti teprw se zase do dolegšjch bran wraceli, a gimí procházeli.

J wegdu tam také, a spatřjm že tu geště hrad nenj, než prostranstwj (*plac*) na němž množstwj lidj stogj, zhůru k vyššjm palácům wzhlédagjých,

a vzdychajících. Když jsem se ptal, co ti tu dělají? odpovědno mi, že jsou čekanci, laskavého paní Fortuny vzeřeni, a na hrad pustěni očekávají. A co se ne všichni ještě tito tam dostanou? však všichni o to věrně pracovali. Odpověděl: přičiněti se každý může jak vej a umj; naposledy však na paní Fortuně, koho ona k sobě přigjti chce neb nechce, záležj. Můžeš se podjvati jak to gde. J vidjm, že tam již výše žádných schodů, ani bran není, než kolo jakési ustavičně se točj, k němuž kdo se připial, zhůru na podlahu wynesen byl, a tam teprw od paní Fortuny přigat a dále puštěn. Dole pak nemohl kdo chtěl kola se chytiti, než koho k němu úřednice paní Fortuny, gménem Ná h o d a, přivedla, aneb na ně vsadila: ginému každému ruce zklauzly. Ta pak vládkyně Ná h o d a chodila mezi zástupem, a koho se gj událo, toho chytila a na kolo vsadila: gešto se gj někteřj welmi na oči tiskli, rukau podávali, prosili, své vynaložené práce, poty, mozoly, šrámy a giné zaslaužilošti předstjrajice. Ale gá držjm, že naprosto hluchá i slepá býti musila, tak se nic ani osobám ne-wzhlédala, ani proseb nedbala.

Mnozj tu z wšeligakých stawů byli, kteréž jsem prvé widěl, že w powolánj swém a skrže bránu c t n o s t i, aneb také skrže postrannj fortny, práce a potu nelitowali, a však se štěstj dočekati nemohli: giný, na to třeba ani nemysljej, byl zá ruku ugat, a zhůru nesen. Z oněch pak čekanců mnozj přewelmi tesklili, že na ně pořádka přigjti nechtěla, až negeden ošediwěl: někteřj sobě zaufali, a pustj o štěstj, wraceli se k lopotovánj swému: z nichž opět někteřj roztaužjce se, k hradu lezli, oči i rukau paní Fortuně podáwa-

gje: tak že čekancůw těch způsob tak i jinak bjdny a tesklivý gsem shledal.

Kom. Lab. k. 23.

1) poně, poň obs. adv. zde tolik co mysljm, tušjm, mřch
beuđt. Odtud pouěž, poněwadž = weil, 2) stauliti
(usta) t. umlknuati.

b. M r a w n é b á s n ě.

1. Ctnost a nectnost wesměs.

Spanilá, jako bohyně, sestaupila ctnost s nebe na zemi, nesauc w rukau swých hognost sladkého owoce, njmžby lidi šťastné učinila. Než nekaždý z těch lidj hleděl na sljčnost gegj, ani na výborné dary, kteréž byla s sebau přinesla, proto že nectnost do domů lidských se zatjm wlaudiwši, gi nepřátelsky zhaněla. Gen onino tak šťastni byli krásu gegj spatřiti, a owoce gegjho požiwati, kteřj se zloagjcjm utrhánj a pomluwám nectnosti mámiti nedagjce, gi do přjbytků swých přigali, a přátelsky s nj gednali. — Odkud i nynj pocházj, že málo lidj ctnost opravdu miluge, protože ani spanilosti, ani prospěšných aučinků gegjch neznagjce, podwodnému mámenj nectnosti se swěsti dáwagj.

2. Pilnost a rozmařilost.

Pilnost a rozmařilost umjnily sobě, gednakaždá zwlašť pro sebe, dům neb obydlj wystawěti. Pilnost swůg dům tak zřjdila, že wchod do něho hrubě obtjžný a trnjm zamezený se spatřowal, wnitřnost pak geho byla nad mjru přjgemná, a poklady wšelikými naplněná. Naproti tomu rozmařilost učinila přjstup k obydlj swému welmi snad-

ný a přímý, gehož ale wnitřnj swětnice tak zle spořádány byly, že lidem tam obýwagjcjm na zdra-
wj i žiwobyťj škodily. Kdo tedy w těch domjch
swého štěstj hledati chtěl, nesměl gen na zewnitř-
nj wchod neb přjstup do nich hleděti, nébrž mu-
sil na wnitřnj gich powahu pozor mjti, by tudy
seznal, zdaližby tam šťastným, čili nešťastným
býti mohl. — Takř tomu i podnes gest. Pilnost
nám z počátku obtjžná a nepřjgenná; pak ale libá
a prospěšná, rozmařilost naproti tomu z předu
snadná a lahodná, dále pak škodná a záhubná
býwá.

3. Šlechtnost a zločinnost.

Pokogně se wezla šlechtnost po moři lidské-
ho žiwobyťj, daufagjc co neydněw k břehu prawě
blaženosti připlauti. Zatjm však zločinnost, gi
nenáwidjc, tak náramnau bauři proti nj na témž
moři stropila, že k obáwánj bylo, by ubohá šle-
chetnost nešťastně utonula. W tom tak welikém
nebezpečenstwj zwolalal ona stálost na pomoc,
pod gegjžto štjtem a ochranau šťastně se do přj-
stawu požádané země dostala. — J teď se uchrá-
nj šlechtnost člowěka před nepřátelským autokem
nenáwidjcjch ho zlosynů, pakli gen stále w zača-
tém dobrém a newinnosti trwá.

4. M a u d r o s t.

Ctnosti w Olympu bydljcy snesly se gednoho
času o to, že sobě některau z nich za králownu a
matku wywolj. J nemohlyř se dlauho w tom wo-
lenj srownati. Neb chtjce se teprw skušenostj pře-
swědčiti, kteráby k důstognosti té neyschopnějšj by-
la, nalezly, že gich neywjce, když ostatnjm ctno-

stem předstaweny byly, meze moci sobě swěřené přestaupilo, a tjm ctnostmi býti přestalo. Až k posledku gim w mysl přišlo, maudrost k auřadu tomu zwoliti; kterážto také geg tak dobře zastala, že se gednosworně od nich w něm utwrdila. — Od té doby maudrost matkau ctnostj se gmenuge, protože ge wšecky w náležitě mjře držj, a že bez maudrosti žádná ctnost dlauho obstáti nemůže.

5. *Prawá a domnělá zásluha.*

Prawá a domnělá zásluha kdys běžely spolu o záwod, by wykázanau odměnu ziskné gakés hodnosti dosáhly. Prawá zásluha počala běh swđg tak pořádně, že nižádný z přjstogjcjch o wjtězstw gegjm nepochybowal. Zatjm však přjzeň lidská, kteráž se také sama při tom diwadle wynašla, domnělé zásluze saukromj křjdra připiala; odkudž se stalo, že ona dřjwe, nežli prawá zásluha k wysazenému cjlí doběhla. Neděgeli se to také geště podnes častěgi mezi námi, že přjzeň lidská mnohému člowěku wjce k rozličným auřadům a hodnostem pomáhá, nežli ginému gakkoli weliké a prawé zásluhy? —

6. *Štěstj pozemské a záwist.*

Štěstj pozemské palauky swé mnohými přjgemnými kwětinami naplnilo, aby lidi tjm účimliwěgi k tauženjpo sobě wzbudilo. To widauc záwist, wšeliký škodný hmyz do těch kwětin wyslala, kterýžby ge djlem požral, djlem swým gedem nakazil. — Od toho času radosti pozemského štěstj téměř nikdy tak čistě negsau, aby se záwistj lidskau neporušily a nezkazily.

7. *Pokora a čest.*

Žalostně sobě gednoho dne pokora nařjkala, že wzdycky gen o samotě na zemi ležeti, a ode všech lidj opowrženau se widěti musj. To slyšjc sprawedlnost, cti rozkázala, aby gj negen se země pozdwišla, ale i wěrnau towaryškau gegjgsaucj, žiwot gj přjgemněgšj učinila. — Z té přjčiny se stáwá, že pokora obyčegně weřegnau čest za sprawedliwau odměnu bére.

8. *Pýcha, tupost a opowážliwost.*

Pýcha a tupost kdys se tak přátelsky s sebau spogily, že chtjce towarystwo swé rozmnožiti, opowážliwost k sobě přiwolaly, aby snimi po cestách gegjch kráčela. Ta pak ge brzy do tak nebezpečných mjst uwedla, že přjgdauce gednoho času k hluboké propasti, gjž byly nepozorowaly, wšecky tři do nj wpadly a tam nešťastně zahynuly. — Tjmž patrnó gest, že pyšný a spolu tupý člowěk také obyčegně opowážliwým býwá; tau pak opowážliwostj w záhubu padá.

9. *Pokrytstwj.*

Pokrytstwj se nemálo nad tjm mrzelo, že ho lidé w přirozené geho spůsobě widěti nechtj. Pročež uzawřelo twář swau larwau prawdy zakryti, a tak přetwářeno se lidem w oči postawiti. Než, že tkanice, kterauž si gi ktwáři přiwázalo, dosti pewná nebyla, nébrž se častěgi přetrhla, protož mu táž larwa často stwáři spadnau, přirozenau oškliwost geho lidem zase okázala. — A tak se i po dnes děge, že pokrytec dlauho skrytý nezůstáwá, nébrž že ohawnost mysli swé wšemu swětu

prozrazuge, ode všech slušně potupen a nenáviděn bývá.

10. *Lakomstwj a marnotratnost.*

Lakomstwj a marnotratnost hádaly se kdysi spolu o předeck, gegž sobě každá z nich přivlastniti chtěla. Lakomstwj vytýkalo marnotratnosti lehkowážnost, s kterauž ona lidi ke všelikým výstupkům a k rozpustilosti vede. Marnotratnost naproti tomu winila lakomstwj z patrné pošetilosti, kteráby w nemjrném schowáwánj peněz, bezewšeho užitku záležela. Tu hádku nĕgakau chwjli poslauchajc maudrost přjstogjcy, takto k obĕma promluwila: Což se daremnĕ hádáte o to, kteráby z wás lepšj a horšj byla, gsauc obĕ wy nectnosti hanebné? Geŕ skrownost rozumná mezi wás wkročugjcy, ta gediná gest, kteráž chwálu a předeck zasluge; neb ona lidi rovnĕ tak od bláznivé lakomosti, gako od swodné marnotratnosti chránj. — Nenjlíž to wyrčenj maudrosti prawdivé a zkušenj utwrzené? —

11. *Náboženstwj a smrt.*

Smrt se lidem od přirozenj co strašlívý kostliwec, mage w rukau ostrau kosu, představila; čjmž se gj také lidé báli, a wruce gegj padnauti nechtĕli. Zatjm pak náboženstwj gi přjgemným rauchem odĕwši, zlatým kljčem opattilo, by cnostným lidem brány nebeské otwjrala. — Tjm giž smrt prawým a šlechetným křesťanům strašlívá nenj; nébrž s radostj se od nich očekáwá, by skrze ni wĕčné blaženosti došli.

Aleš Pařzek.

42. *Stud a milost.*

Jupiter když stwořil lidi, giná všechna myslí hnutj gim dal, toliko stud wljti do nich zapomněl. Potom newěda, kterakby geg w ně uwesti měl, se hřmotem a hurtem w lidi geg wehnati chtěl. Stud tomu neyprwé odpjral, žeby nehodné a neslušné věci trpěti musil. A když předce geg k tomu měl a gako nutil, řekl: Gá staute smlauwau to učinjm: Dokawadž milost nepřigde; a když ta přigde, tedy gá hned chci wygjtí. A od té chwjle všickni milostj gatj náramně nestydatj gsau.

Z fab. Ez.

c. *Ezopické fabule nebo báčky.*

α. *Prostomluwně.*

1. *Osel nemocný a vlk.*

Wlk nawštjwil osla w nemoci, a dotýkage se těla gehu, tázal se, kdeby ho bolelo? Odpowěděl mu osel: Kdežkoli se mne dotkneš, tu mne neywjce bolj.

(Z wydánj Kram. 1791.)

2. *Uhljř a knap.*

Uhljř podlé gednoho knapa aneb saukenjka přebýwage, prosil, aby ginam se stěhugjce, spolu bydleti. Přigaw to saukenjk k sobě a rozumem rozwáziw, řekl: Gá toho učiniti nemohu, boge se, což bych gá zbjlil, aby ty toho nezčernil.

Wěci sobě odporné a protiwné nemohau spolu bydleti.

(Těž odtud.)

3. *Liška a čáp.*

Wyprawugž mi něco o cizjch zěmjch, kteréš widěl, prawila liška kdaleko široko prošlému čápu. Tuž gal se čáp gj každičkau kalužinu a každičký močál gmenowati, kde neychutněgšj žjžaly a neytučněgšj skokany do sebe saukal. Dlauho gste byl w Pažjži, mǔg Pane. Kde se tam neylépe hoduge? Gaká gste tam neywjce wjna dlé swé chautky nalezl?

Kinský z Lesinka.

4. *Sowa a kopáč pokladu.*

Onen kopáč pokladu byl welmi křiwdiwý muž. Odwážiw se do sutin pustého zámku laupežnjho, spatřil tam, ana sowa hubenau myšku polapiwši trávila. Slušjli pak to, wece, mudrcému miláčku Minerwinu? J proč ne? sowa odtušila. Poněwadž tichých rozgjmánj milowna gsem, mohuliž proto powětřim žiwa býti? Wjmě sice, že wý lidé toho od swých učenyč žádáte.

Týž.

5. *K r k a w e c.*

Widauc liška, an krkawec oltáře bohůw ob-
lupuge, a gegich obětmi se žiwj, myslila sama u
sebe: Ráda bych se dowěděla, zdali krkawec po-
djlu na obětech má, poněwadž wěštj pták gest;
aneb zdali se za wěštjho ptáka držj, poněwadž
dosti držj gest, a bohj se o oběti zdělowati.

Týž.

6. *Wčela a pawauk.*

Tyř zagisté rovně gako gágsi od gedu žiwa,
dj pawauk wčele, s njž se na kwětném kři sešel.

Nikoli, odpowj wčelička, tobě gest tu snadno gedu naleznauti, protože gsi samá gedowatina.

Tak mnohý w této knjžce nagde potravu pro swau pokaženost, kdežto giný z nj srdce swé napravuge, a rozum swág wygasňuje.

Jǵnác Šiefsler.

7. *Hospodyně, děwečka a kohaut.*

Zatrolený křiklaune! kdo se tě prosj, aby nás burcował? proč geště w kurnjku na bidle nepřeslapugeš a neklemžjš? zlobiwě se osupila leniwá děwka na stági se powalugjc na bedliwého kohauta, genž práwě při rozednjwánj pronikawau swau pjseň s zawřenýma očima zanotował. Máš čas kohaute! že gsi se gednau ozwal! řekla pečliwá hospodyně z čelednjka na dwůr přicházegjc, sic bych ti wěru, kdyby zaspal, byla nože pǵčila; nebo těm ospalým děwkám nikdy by nenapadlo, aby se z teplé peleše sebraly, kdyby ty gim do ušj nezakřičel, že bjlý den gest.

Nenjli to k zlosti, prawil kohaut, že se mi poštěstiti nechce, abych domácjm w hod učinil? neb děwečkám přjliš časně, hospodyně wšak pozdě kokrhám; komu mám tedy po wůli býti? Neylépe snad sobě poradjm, když se přjslowjm řjdití budu: Čj chléb gjš, toho pjseň zpjwey!

M. J. Sychra.

8. *Swatojanský brauček.*

Když se po parném dnu setmilo, chladil se co drahý kámen třpytjc se brauček w měké trávě, na nic zlého nemysle; w tom ohyzdná žába z bahna až k němu potiehu přikradla se, a nena-

dále leynem swým ho zastřiknauc swětlost gého zhasla a zkalila — Proč mne káljš ? bolestowně zwolal brauček. Geště se ozjwáš a na přjčinu ptáš ? zarwala chroptawě gedowatá potwora, nenjli to opowážliwost smrti hodná, že se ty ničemný brauku tak krásně stkwjš ? Nediw se šlechetný přjte-li ! když klewetný gazyk čest twau hyzdi, neb platné zásluhy zdagj se záwistiwým nešlechetnjkům býti prowiněnj trestu hodné.

M. J. Sychra.

9. *Gelen, zagjc a osel.*

Wážně a poněkud hrdě wykráčel sobě w poli gelen, hlauwu wzhůru nesa, na kteréž parohy na čtrnácte konců rozloženj co prostranná korůna stáli. Cupotem tohoto krásného zwjřete poplašený zagjc dal se na autěk ; znamenage wšak k potěšenj, že ho žádný nehonj, zastawil se, a poznage, co ho polekalo, přiskákal bljže k mjstu, na němž se gelen pásti začal, a posadiw se na bobek pokřikl na gelena : Podjwey se na mne, negsemli i gá twého pokolenj ? neb když sluchy swé napijmým, a do hromady srazjm, hned mám parohy gako ty. To zaslechna osel, genž u prostřed bugného bodláčj stoge obědował, zagjcowi přiswědčil řka : Dobře máš přjtelí ! a podobně i gá, když si usmysljm, parohy sobě ze swých požehnaných ušj udělati umjm. Gsmeř tedy gedňoho pokolenj, gelen, ty a gá. — Opcwrženě mrštil okem gelen po tomto ušatém řečnjkowi, a za hanbu si to pokládage, aby se s njm do hádky dal, několik skoky octnul se w lese.

Že Škrabonský wydluženými myšlenkami několik archů papjru nemotorně pošmarykował,

chlubně giž hulakuge : Wizež nowého spisowatele! —

M. J. Sychra.

10. *Kráwa a zagjc.*

Kráwa se kdys po běžjcjm zagjci pustiwiši, všemožnau práci na to wynakládala, aby ho dohonila. Ale tento s smjchem se k nj obrátiw, řekl : Kdyby ty geště mnohem wětšj byla, předce mne nedohonjš; neb welikost těla zde nic neplatj, nébrž spůsobnost a hbitost noh, gjž gá tě náramně předčjm.

Takť hlaupý člowěk, bytby třeba gakkoli mohowitý byl, chytrému se w gednánj swém rownati nemůže.

Aleš Pařjek.

11. *Pawauk a dna.*

Některý čas pawauk cestau gda i potkal se s dnau, a řekl gi: kamž to smutná dna béreš se? odpověděla mu dna, byla gsem u gednoho hospodáře, sedlského člowěka a hrubého, kterýž mne hladem a ustawičnau pracj od gitra až do wečera mučil, wrolj a w kámenj býwage, sotwa wečer do uprášeného a nedostawěného domu přicházeli gsme. Hospodář můg nikdá w celých střewjcjch nechodil, a wzdycky z hrubé wlny sukni mjwal těžkau, a tu spolu domůw přišedše, po ztráwenj dne bjdného, noc tak bjdná nás gest očekáwala: tu mne on ničjmž giným nekrmil než gečmenným chlebem na poly s otrubami, a s twrdými kragjci, kteříž po obědě zůstali: ktomu nic giného k wečeři nebýwalo, než poljwka z úkropu, a nemastné zelj s octem: a giž to musil wýročnj swátek býti, když

seyr na stůl kláden byl: a tak wečeři na poly s hladem zawřewše, spáti na twrdau lawici, aneb na holá kamna chodili gsme. Tu málo hospodář móg poodpočinuw, hned semnau před swětem 1) wstal, a opět na pole ku práci nutil, a tak den po dni odpočinutj mi nedal. K tomu geště ani w swátek pokoge gsem neměla, nebo on wzdy, neb na robotu panskau, neb hrazenj plotůw, aneb owcj práti, semnau nucen byl. Nikdy odpočinutj, nikdy žádně zwůle nemohla gsem mjti. A protož gá zateskliwši sobě, a zaufawši nad hospodářem, musila gsem se pryč bráti. Tyto řeči wyslyšew pawauk, řekl ke dně: o kterak giného rozdilu a tobě nepodobného hospodáře gá gsem měl: ten pak byl rozkošný a rozmazaný, u něhož dobré bydlo, za neylepšj dobré gmjno gest. Řjdko kdy daleko chodil, obědwáwal do poledne, wečeřjwal do noci, a co mezi tjm času bylo, to snem zmařil a spanjm na měkkém lůži, a na kmentowých prostěradlech, aby gestliže co zameškal rozkoše w gjdle a w pitj, dokonal gi spanjm a leženjm. A když wstal slůže, čekaly ho rozličné krmě, rozličných zámořských wůnj: wjno z cizj země, kofljkové zlatj, a w nich drahé pitj, stěna pěknými koltrynami obestřená, stůl koberci přikrytý, a mezi těmi přjprawami obor služebnjkůw, ani se sem i tam točj. Žádný kaut w domu nebyl, aby zwláštnj přjprawau se nestkwěl: žádná podlaha nenj, kteráby čistě chwošišti umetena nebyla, žádná stěna prachem uprášená nenj, než každá pěkně ozdobená, tak že žádná nitka řemesla mého nemohla zůstati, a gá sem i tam běhage, nemohl sem žádně skuliny nagjti, abych se schowal, ano wšudy wybjleno a uhraženo, tak že žádně djrky ani za trámy nezůstalo. A protož utekl gsem

od toho zlého hospodáře mým obyčejům protivného. K tomu odpověděla dna : Ay z těchto řečí porozumjám, že ač se nám oběma zle vedlo, z toho však bude se nám již výborně vésti, gestliže budeš chtít, abychom změnili hospody ; gá půgdu k tvému hospodáři, a ty gdi k mému ; ty u sedláka se dobře mjtí budeš, a gá u pána. Slibila se rada pawaukowi, i změnili pány. A od toho času w práwo to wešlo, že pawauk w kautech a smetech obývá, ale dna na hodech a na kwasjch u panůw a lidj rozkošných bydlj.

Z řečí hlub. Mudrců.

1) zastaralé slovo t. před světle, swjtánjm.

β. W e r š e m.

1. *S t r a k a l a k o m á.*

Straka, kde co našla, sbjrala ;
Stříbro, zlaté prstény,
Perly, drahé kameny
Na hromadu skládala.
Co když kohant uhljdal ;
„Proč to snášjš?“ powjdal,
„Nač ge tobě toho třeba? —
Kaupjš snad si za to chleba?“
Straka gemu powěděla :
Abych hodně mnoho měla. —

Po mnohu wzdý lakomec gen bažj.
Čjm wjc má, tjm wjce žádá ;
O statky se neywejš snažj,
W bohatstwj gen blahost skládá.

Jozef Chmela.

2. Hlemeyžd a zagjc.

Čiperný a šwižný zagjc

Potkal šneka, cestau přebjhgjc.

Dobré zdravj!

Gakž se máš má skořepino? prawj.

Ach, můg Bože! gakž ty přes tu hrudku

Bjdně wlečeš tu swau malau budku.

Hleď, mne prudkost wětrů ani konj

W běhu nedohonj.

Ty pak za hodinu, tak se bjďe,

Sotwa ulezeš tii pjďe,

Hola! odpowj šnek! Pane wětronohý!

Nemysl sobě, že gsem gá tak prahubohý.

Známf i gá ti hodit sebau,

Ba i mohu běžet w záwod s tebau.

Rozesmál se zagjc: Slowo s to, můg šneku!

Wida

W tom tam lese u prwnjho břeku,

Buď cjl našeho

Běhu wěru směšného.

Toto řekl; i spěšně daw se w skoky

Stanul w půlcestě, a poohljdna se a wida,

Šnek že ledwa udělal tři kroky:

Nač mám, prawj, běhy trmáceti?

Mohuť sobě trochu pohowěti.

Než on doleze sem, tak se přilaudagjc,

Stokrát dřjw se wyspj šwižný zagjc. —

W tom si k mezi trochu geště popoklusne,

Sluchy přiklopi a usne.

Hlemeyžd zatjm, po kroku krok nesa,

Dopljžj se lesa.

Probudj se zagjc:

Práwě w čas; i wyskočiw a pospjchagje

Darmo wšak se žene po šneku;

Neb ten w půlceste co nespál, radost mage,
Zagjci se wysmjwage :
Ey! kdož, mluwj, prwněgšj z nás u břeku ?

A. Puchmayer.

3. Rada zwjřat.

Zlé, co wšudy rozprostjrá strach a hrůzu,
Zlé, co nebe wynalezlo w zlosti,
Aby nepravosti
Země potrestalo hlůzu :

Mor,

(Takř mu gméno) mocen wšecken twor
Wypleniti za den do paty,
Wálčit počal kdysi s zwjřaty.
Wšechněch, prawda, neumoiil, ale
Sešlabil ge wšecky neslychale.

Nenj wjdat, aby které weselé
Hledalo si gjdla, pitj ;
Každé smutné, zmrtwělé
Čeká konce hynaucjho žiwobyťj.
Wlk se nepřikrádá na gehňata,
Ani liška na kuřata.
Z hágů mizj wrkot hrdliček,
Řjge gelenť a pjsně pěniček.

Zatjm Lew, co Sultán w Carohradu,
Z poddaných powolaw walnau radu,
„O wy mogi, wece, milj přátelé!
Kde ge žiwost naše ? kde ge weselé ?
Zlé obecné čigem ; tušjm že tak těžce
Nás pro hřjchy naše přjsné nebe tresce.
Kdo z nás neywinněgšj, nechť se obětj
Hněwu Bohů mocných poswětj.
Možná dost (kdožř bude od toho ?)
Spasenj že Wšech se stane zhaubau Gednoho.

Děgowé nás uěj, w takowéto mije
Za newinné že šlo gedno neywinnějšj zwjře.
Nelahoďme sobě; wěrně, podle wědomj
Uważugme stawu swého swědomj.

Co se týče mne, i wyznávám, že dosti
Natropil sem zlého w prchliwosti.
Wpad sem často w stáda, mezi howada,
Gakýž byl to gehňat, owec daw!

Pošlo koz i kraw

Hromada —

Negednoho udáwil gsem wola.
Což mi mnedle zawedly? nic zhola.
Ba i časem byl w mých rukau bez ducha
Pastucha.

Gestli třeba, oddám tedy sebe,
Oddámť sám se za wás na ofěru nebe.
Saudjm však, by zřetelně, gak gá sem učinil,
Každický z wás stegným spůsobem se obwinil;
Neboť slušno, aby zhynul neywinnějšj.“ —

Králi neygasnějšj!

Wyskočila liška: skrupul ten twé milosti
Z weliké gde, prawj, srdce twého autlosti.
Gakýž hřich to, uvažugte gen, prosjm zwjřata,
Gjsti ničemná a hlaupá gehňata.

Ano čest se, Pane, neywětšj gim stává,
Když se které tobě za pòkrm dostává.
Co se týče pastuch; ó ten každý hoden,
Z kůže dřen by byl a ostrým trnjm boden.
Gsauť to tyrané, co nad zwěřj se dugj,
Blázniwau si nad nj vládu osobugj.

Tak se liška prohlásj; a pochlebnjci milj
K ztwrzenj té řeči welmi byli čilj.
Nechtělo se potom přetřásati giných
Mocných hlav, ač neywjcegi winných.
O zločinstwjch týěra, wka, nedwěda,

Každý pokorně se stawěl jako newěda.
Zhola panstwo wše, ač w hřšjich zerzawělo,
Za mjš winné, skoro za swaté se mělo.

Na konec se osel zpowjdá :

Připomjnam sobě, powjdá,
Že sem gedenkrát, tau práwě chwjlj,
Když giž slunce k západu se chýlj,
Po poswátném Benediktjnt šel palauce.
Mjsto, hlad a chuť, a ljtky páchnauce,
Či i, tušjm, gakýs čert mne pokusil,
Že gsem hrstku tráwy uškub zakusil;
Bylať pěkná, zeleňaučká, swjžj tráwa.
Zle gsem učinil, to gisto; neb gsem neměl práwa.
Lotr! zločinec! wše křikne hlasitě.
Wlk řeč na tré rozdělj, a očitě
Ukáže, že wěru
Powinen gjt osel na ofěru.
Weškeren mu národ zlořečj,
Smrt gen gehu wšech prý zhaubu ulečj.
Tráwu gjsti! gakážiž to wina!
Pauta na zlosyna!
Na osla pak wygde nález smrti:
Za žiwa ho roztrhati w čtwrti.

Týž.

4. *Dvě myši.*

Myšky Lizetky, co žila u dwora
Krále Chlebora,
Fantasj se maně chytj,
Že chce zwědět, gaké na wsi žiwobytyj.
Wygdauc tedy po stole
Do pole
Nawštjwj tam milau, známau myšku
Pannu Hryžku.

„Gak se dařj, Panno 4“ „Dobře, chwála Bohu,
„Gako myšce w stohu.“

Hospodyně, ze cti ráda welice,
Běhá semotamo; wynášj wen z lochu

Trochu

Hrachu, žjta, pšenice,

K tomu cosi owsiny,

Nahryzlé i kausek slaniny;

Neběť uvažujc, že se sotwa čeho

Slečna nádherným tkne pyskem z toho všeho,

Chtěla aspoň z potraw rozmanitosti

Zawděčit se Gegjmilosti.

Nynj dwořka, staw swąg blažjc gedinko,

Ljtosti gj tonem vysokého swěta:

„Žel mi tebe, prawj, chudinko!

„Že tu w psotě té swá mladá trávjš léta,

„Mohauc wše, co hrdlo ráčj, mjtj;

„Nač se w této bjdné pustotě

„Hluché poswětiti samotě?

„Semnau pogď, a zwjš, co gest to žjti.

„Slepý gakýs los tu na swětě.

„Žj gak žj; smrt zachřestj a pogme tě.

„Načby posty twé tu mělo

„Mořiti se tělo?

„Zanech o budaucnost všeho nepokoge,

„Co dnes užigeš, to twoge.“

Měšřka, řečj wýmluwnau, a morálj tak lehkau,

Namluwila Hryžku, selku křehkau.

Gđau. J lezauc gako po břichu,

Křj se, gakž opatrnost káže,

Pominuwše koček stráže,

W panský dām se wkradnau potichu.

Lizetka, gak podkasaná hospodyně,

Běžj honem do kuchyně.

Selka bleskem stříbra, zlata

Živě byla gata.

Co když zvěřila tam křehké mazance,

Sladké cukrowj a chutné týkance?

Nynj Lizetka tu selskau pannu

Perském klade na diwánu:

„Wězto!

Powj dá, „teď wjš, co wes a co gest město.

„Zawadliž k wám kdy wašjch do budek

„Něco z okras těch a nebo lahůdek?

„Požjwey teď!“ — Samé pochautky gj nosj,

A by chutně gedla, zagedno gj prosj;

Sama napřed, nežli čeho podá hosti,

Z slušné ljzne uctiwosti.

Hryžka, při rozkošné zwůli, gjdle, pitj

Blahoslawj panských myšj žiwobyťj.

Spadne koš. J hrozným hlaholem

Třaskne na zem pod stolem.

Třeskotu se besednice uleknau.

Hupky s diwánu. W tom za kliku se běře,

Hřmotem otewrau se dvěře,

Strašně nárámnej psi zaštěknau.

Krutau hrůzau myši užaslé w té době

Ledwa trefj do skuliny obě,

Běda! křičjc, běda! nastogte!

Utichlo. Tu dworčka naše:

„Ne tak plaše,

„Panno! wece, nic se nebogte!

„Geště, geli libo, kausek křehotinky,

„Nebo cukrowinky.“

Ale selka, sotwa geště ducha popadagjc,

Prawj, pryč se ubjragjc:

„Zdráwa buď! a mjwey si tu rozkoše

„Na koše!

„Žigjc w poli, w bezpečnosti, w pokogi,

„A ne, gako wy tu, w strachu, hrůze, rozbrogi,
„Přigmuř raděj zawděk slaninau a hrachem,
„Než tu hedbáwjm a cukrowinau s strachem.“

Týž.

5. *Lakomý a záwistný.*

Opustiwiše vlasti, žen i dětj,
S záwistným šel skaupý ; Perun s njmi třetj.
Když swau cestu skončili :
Gá gsem Zews, dj bůh, a byľ ste toho zkusili,
Oč mne prosit budete,
Toho doǵdete;
Dostane, co buǵe koli prwnj chtjti,
Druhý má to dwognásobně mjti.
Nechce záwistný býť prwnjm, lakomce pobauzj,
Lakomý než také prwnjm býť se zpauzj.
Záwistný, gsa rád, že skaupý toho pykne :
Wylup mně, ó Bože ! gedno oko, křikne.
Stalo se. J tak, an wtaké zjskat měli době,
Ztratil oko záwistný a skaupý ztratil obě.

Týž.

6. *Wněšný (zewnitřnj) i wnitřnj nepřjtel.*

Gednau w létě w dobu rannj,
Když giž očj nemhauřilo spanj ;
Zřely w hági stromů wrcholy,
An se z palaučného audolj
Kára, škřipjc pod swau tjjj
Plná nowých seker bljjj.
Slunce žhawau twářj
Wůkol rozséwalo záři,
Až se w hladkém oceli
Geho paprskowé třpyteli.
K tomu užasnému podjwánj

Wznikne všechných kmenů bédovánj;
Po celičkém lese
Wšecko chwěge se a třese.
„Gestli tyto ostré oštěpačky
Do našjch se stonů dagj,
Strach! že genom z hračky
Rázem všecky nás zde porubagj.“
Takto w žalostiwém powyku
Děsj prostořeká gedle
Chaulostiwau kmotru osiku;
Ale stoge wedle
Starožitný dub,
Wida seker bez násady,
Prones slowo této rady:
Neškodný nám bude seker rub,
Pakli drwa z swého boru
Neposkytnem ku toporu.

Ant. Marek.

d. P o h á d k y.

a. Wěcnj.

1. †

Kdožkoli bljzko mne státi se pokusj,
Ten hned slzy z oěj wyléwati musj;
Má sjla se přjmo až k nebi prorážj,
Gestli gj powětřj těžké nepřekážj;
Ten pak, kdo mne časem na tento swět plodj,
J sám se bezemne nikdy nenarodj.

Kant.

Chrastina.

2. †

Čtyry sobě rovné sestry cestau běžj,
Na gedné tak, gako na druhé záležj;

Každá se nad giné wrtj a obracj,
Gešto gednu a tauž wšecky činj práci ;
Wzdáleny od sebe negsau též na dlauze,
Předce gedna druhé dohonit nemůže.

Kola u wozu.

Týž.

3.

Neyprw gak rostlinu člowěk mne wywracj,
Pořom w twrdý kámen wařenjm obracj;
J tu nepřestáwá, pro swau chuř třjbiti :
Musjm se stát wodau, mámli se ljbiti.

Čuře.

Palkowič.

4.

Měké dělám z twrdého ;
Twrdé dělám z měkého ;
S wětrem rád se pogjm ;
Wod se ale bogjm.

Qleř.

Joz. Chmela.

β. Syllabnj.

5.

Gméno , gjmž gsem slauti nawyk,
Složeno gest ze dwau slabik.
Prwnj ustawně se tokem wjěj w swětě,
W druhé pokrm ležj, kterýž chladj wletě.
Obě národu mne zbratřenému vlastnj,
Odkudž gméno wzali dědi mogli šťastnj.

(PZ M. 2A.)

6.

Sedmi liter slowo gsem, tré syllab w celku zawjrářm.
Má hlawa gest , co w pozdrawenj tobě djtě posjlá,
Ostatkem můžeš geho někdy nazjwati matku.
Břich můg włáknowatý, k dwjhánj tjhoty konce
Mé spogené tuhnau ; přesadjšli ge, částka po částce

Z hůry kane. Strach mĕg, by nebyl to, co bez nohy
gá gsem.

Gsem tekutost, ale ohně plná, w geho žáru rodjm se.
Pálenka (pá, Lenka, len, páka, kapá, pálen).

γ. Liternej.

7.

Gá gsem slovo syllab dwau a liter pěti;
Ber se k wodám, chcešli celé wyzwĕděti.
Bez o radost swého syna na mnĕ spatřj,
K tomu geštĕ p pryč; háge gsau mi bratrj.

Pleso (t. gzerzo).

Palkowič.

8.

Rozmanité stroge, pleša, tiché háge,
Kwĕt, strom domácj i přespólnjho krage
U mne widĕt, wĕci k strawĕ, k wyraženj;
Gá gsem wtipem gatĕ w pauta přirozenj.
Odetnešli z přĕdu litery dwĕ mého,
Budu gméno dřewa k stropům tesaného:
Pakli mne gen gednjm geštĕ znakem saužjš,
Budu, po čemž, wĕze w pochybnosti, taužjš.
Bez gednoho szadu, s přĕdu bez dwau znaků,
Hrdin bydlo býwám, strmj m do oblaků;
Sám střĕd mého gména hned se k žertu hody,
A hned k zisku, wůbec s slepým štĕstjm chody.

Zahrada (hrada, rada, hrad, hra).

Týž.

Hrada u Slováků znamená trám; česky hřada, zastarodávna hředa, viz star. sklád. I, 57.

B. Prostomluwa (prosa).

a. Podobenstwj a přirownánj.

1. Sowy k mudrlantům.

Sowa podobná některým mudrlantům, kteří toliko potmě widj, we světle prawdy gsauce slepj.
Philad. Zámrský.

2. Pilnosti ke kwětu.

Pilnost u mládeže gest kwět, který naděgi dáwá, že w dospělegšjm wěku chutného ovoce poneše.
Týž.

3. Prawdy k hřebjku a oštjpu.

Prawdu wyteykagjcj gest nám milý gako hřebjk woku a oštjp w boku.
Týž.

4. Dwořanů k šamrze.

Aby dwořané z milosti pána swého newypadli, gsauť mu co šamrha, která se dotud točj a poskake, dokud se nj hragjcjmu ljbj.
Z list. Wjd.

5. Utrhánj k hadu a uhly řěřawému.

Gako kdyby kdo lapil rukau hada, a chtěl geg na někoho whoditi, aneb uhlym řěřawým na giného házeti, prwé než to wyhodj, od hada w ruku usřknut a od uhly spálen býwá: podobně ctiutrhač. S. Athanas. Philad. Zámrský.

6. Lakomce k čłowěku w horké nemoci.

Rowně gako horkostj zimničnau rozpálený čłowěk čjm wjce pige, tjm se méně uhašuge, než rozněcuge w žaludku a w gátrách žjeň: tak lako-

mec wjceli hltá, lopotuge, a panězy swé gměnj
naplňuge, tjm se wjcé w žádosti lakomé rozpaluge.
Phalad. Zámrský.

7. *Licoměrných ke skalinám wodnjm.*

Pokrytstwj gest owoce zăwisti; neb obyčego-
wé ljoměrnj zvláště pro zăwist mezi lidmi se na-
cházegj, poněwadž nenăwist w hlubokosti srdce
držjce na postavě swé lásku okazugj, gsauce po-
dobnj w wodě skalj, kteréž skalj gsauci na hlubo-
ce wódau přikryto, zlé nenadále neopatrným plaw-
cům přinášj.

Řeh. Hrubý z Gelenj.

8. *Zăwistiwého k supům a muchám.*

Gako supowé létăwagj na pastwu k mrchám
smrdutým pomjgegjce mnoho luk, mnoho weselých
a wonných polj, a gako mauchy zwykly pomjgeti
mjest na těle zdrawých a toliko na wředjch sedati:
tak zăwistiwý šlechetných žiwota skutkůw a wěcj
wzácných od lidj dowozowaných nechagjce toliko
na wadách lidských se zastawugj.

Baziltg weliký w feži o zăwisti dlě přeloženj
Řehoře Hrubého z Gelenj.

9. *Rozmáhánj Turkůw podobno moři.*

Turecké rozmáhánj podobno gest k moři, kte-
réhož nikdá nepřibýwá ani ubýwá, a gest takowé
powahy, že nikdá pokoge nemá, ale wzdy se ko-
ljbá a hýbá, pakli se w gedné kragině utišj, teh-
dy wdruhé o břehy se tluče. Woda mořská gest
hrubá a slaná, tak že z nj w některých kraginách
sůl dělajj, wšak proto nepřičinjli sladké wody ge-
den djl mezi mořskau, nemůž sůl udělána býti.
Také wšecky wody, kteréž po swětě tekau, a ple-
tau se sem i tam, wody gsau sladké a dobré, i ke
wšem wěcem požitěčné, ale když do moře padnau,

a smjšj se s mořskau, tu giž wšecku gich sladkost a dobrota mine, a bude gako mořská woda hrubá a slaná. Též i Turci takowé gsau powahy, gako moře, nikdá pokoge nemagj, wzdycky wálku wedau rok od roku, z gedněch zemj do druhých. Pakli kde učinj přjměrj pro swé lepšj, tehdy hned w druhých kraginách pášj, zagjmagjce lid, a což nemůže choditi, zabigj; to se stává častokrát w každém roce, že několikonácte tisjcwů přiženau, a přiwedau dobrých křesťanůw mezi pohanstwo, a ti smjsjce se, i skazj se, gakož o mořské wodě napřed powědjno, wjry swé dobré křesťanské zapomenuwše, pohanskau wjru přigjmagj, gi welebj a mnohem horšj býwagj nežli pauzj pohané.

Mich. Konstantinowic.

10. *Přirovnánj swěta k stromu.*

Co na stromu powrchně hledjc, widjme, k m e n gest a neb peň, ratolestj, list, owoce: což pak newidjme, ale rozumjme, gest pod zemi ukrytý kořen, z něhož strom wyrostl, a na němž stogj. Tak w swětě, co widjme, gest nebe, země, moře, a rozličnj w nich tworowé: což pak newidjme, ale tomu všemu za základ státi rozumjme, bůh gest, tagná, ukrytá, smyslům nepochopitedlná bytnost, a však bez njž swět státi nemůže, ba ani se státi nemohl. Zatjm, co koli gest na stromě, až do toho neymenšjho pupence, wšecku z kořene, ne odginud, pocházj. Z kořene zagisté neybljž wystupuge kmen, z kmene wyrostá haluzj: haluze se zase na ratolesti rozrostagj, wětšj a menšj: z ratolestj rostau wětwe: z wětwowj list, kwět a owoce. Tak z boha, wěčného toho kořene, wyplýwá bytnost: ta se dělj na duchownj a tělesnau, a tak

wzdý dále až do té poslednj osobné bytnosti ged-
někaždé wěci. K tomu, gakož strom od kořene
tři wěci má: 1. sjlu a moc: kořenem zagisté sto-
gj, aby se nezwrátil. 2. Wláhu a žiwost: z koře-
ne zagisté mjzu pige a po ratolestech rozsjlá, gjž
se ony obžiwugj, zelenagj, kwetau, rostau. 3.
Přirozenj a vlastnost; z kořené zagisté rozcházj se
newiditedlná moc, listj a owoce gednomu každé-
mu stromu formugcj, gak přirozenj geho s sebau
nese: tak že hruška wrhowého, lipa fjkowého, trn
winného a t. d. kwětu, listu, owoce, roditi ne-
může, než swé vlastnj. Tak kořenowé swěta a
tworů tři gsau: moc, maudrost a dobrota
božj. Mocj zagisté geho stogj wšecko, kterauž
kdyby odgal bůh, w nichy se obrátil swět, tak
gako prwé ničjmž byl, Protož každá bylinka, kaž-
dý kamének, každý prášek před očima našima sto-
gjcj, gest widitedlným znamenjm newiditedlně přj-
tomné Božj moci, kteráž geg sebau w bytu držj.
Owšem pak žiwých tworů se hmyzenj, gako i
wlastnj naše (ne našj než Božj mocj se děgjcj) dý-
chánj, přjtomnau newiditedlnau moc Božj nám k
spatřenj předstawuge; dobrota pak Božj twory se-
bau zawlažuge, gednomu každému toho, což k ge-
ho zachowánj a zrůstu přináležj, dodáwage. Na-
posledy, wšudy rozlitá Božj maudrest působj, aby
geden každý twor tjm byl, čjmž býti má, i zase
sobě podobný plodil, bez matenj a mjšenj přiro-
zenj. Aníž mi tu kdo na odpor nastupug, že mno-
hé w swětě wěci ginak gsau než býti magj, a při-
rozenj gegich vyhledáwalo: ku přjkladu, že člo-
wěk některý zlý gest a zlé owoce (hřjchů a ohaw-
nostj) přinášj: gešto kořen žiwota geho, bůh, do-
brý gest. Nebť i při stromu podobnau wěc widj-
me, a wšak tjm kořen nebýwá winen: gmenowitě,

že když se cizj raub do stromu štjpi, a ugme se, a wyroste, nese owoce ne gakéby kořen chtěl, než gakého přirozenj sám gest. Tak když lidé cizjsj-mě w srdce pustili, zlost, a ta se ugala, giž podle nj owoce nesau, ačkoli na dobrém kořenu stogj, a geho wlahau se zapágegj; co tjm kořen winen? Naposledy rozumjme také, že ačkoli bñh všeccko we všech dělá, nedělá však bezprostředně a zázračně něgak, než prostředkowánjm samých tworů. Odkudž sic hlaupým se zdá, že což se děge, samo se děge, aneb gedni gen tworowé při druhých dělaj. Však i tu gest dokonalá opět k stromu tělesnému podobnost. Nebo ačkoli na stromě wisjci owoce ne samého kořene se držj, a neb z něho bezprostředně wlahu pige, než držj se wětwe, a od nj po stopce wlahu přigjmá; hlaupě by se však kořene odjtalo, poněwadž z něho půwodně všeccko plyne celému stromu. Běre zagisté gablko wlahu z neybližšj ratolestky, ale ta odkud? opět z giné, gjž se držj; a ta opět z té, z njž wyrostá; až se přigde do kmene a naposledy do kořene, z něhož všeccky ratolesti, a co na nich gest, gedno skrze druhé, wlahy dostáwagj. Tak gest s námi twory. Ku přjkladu: Mám gá a cjtjm w sobě žiwot. Odkud gest ten? z boha mi, ne od ginud plyne: tak tjm gsem gist, gako že polednj swětlo z slunce (a ne z hwězd neb odginud) pocházj, Ale gak we mně ten žiwot působj bñh? zdali bez prostředků, zázračným něgakým (gako na počátku w Adama) wdechovánjm? Nic: ale skrze prostředky. Žiwot zagisté we mně držj se horkostj ohně, kterýž we mně gest. Oheň ten držj se we; mně proto, že z mastnosti krwe která we mně gest, potravu má. Krwe mi se zažjwánjm pokrmů a nápojů dodává. Pokrmowé a nápojowé

wyrostaj mi z žiwů; z žiwů pak aby ty věci wyrostaly, obloha k tomu swětla, tepla, wláhy do-
dáwá. A tak tedy bůh skrze ty věci dělá 1): proto že i půwodně wšecko od něho plyne, ačkoli
gedno skrze druhé, gako po trubách, i on sám
wšeho toho we všech stupnjch tagným ředitelem
zůstává. To gest, což bůh sám dj: Gá wysly-
šj m nebesa, a ona wyslyšj zemi; země
pak wyslyšj obilé, mest a oleg, a ty věci
wyslyšj wás. (Ozea. 2, 12,)

Amos Komenský w Hlubině Bezp. str. 13.

1) wirtet.

b. P o p s á n j a ž i w o t o w é.

1. Numowo taženj do Řjma

(z Floriana.)

Béře se (Numa) s swými posly; mine hory
Apeninské, na hranicjch wůz na něho čeká, i w
rychlosti přegede krag Řjmský, a giž widj města
Řjma nádherné náspy, gežto gsau takměř osypání
lidem očekáwagicjm přjštj krále swého. Gak mile
wůz shlédnau, tisjcerým prokřikowánjm až do ne-
be se rozléhagj hlasowé: On gest to! on gest to!
náš hrdina, náš otec, miláček bohůw a zachowa-
tel Řjmanů! Ženy, děti, starci, oděnci, wšickni
hrnau se k bráně, wšecko wůkolj naplnj se lidem,
wšecko běžj Numowi naproti. Geden nese w rukau
kwjtj, druhý oliwowau ratolest; obětugj mu ge zda-
leka, házegj mu ge na cestu, tlačj se k geho wo-
zu, i stawj geg w getj. Řjmané, Sabinowé, steg-
nau plesagj radostj, stegnau saužj se nedočkawostj,
i obadwa národowé magj gen gedinké srdce. Nu-
ma wystaupj s wozu, aby se mezi ně wmjsil. J ny-

n) tisíce tisíců hlasů geg blahoslawj, i tisíce tisíců geho ruce, geho raucho ljbagj. „Ach ! giž náq wjce neopauštég, wolagj všickni, zůstaň wěčně mezi námi; bohové nám dáwagj otce, aby usta-wičně přebýwal sdjtkami swými!“ Numa pláče, i rozkládá gim naproti ruce; gèst tak pohnut, že gim ani odpowjdati nemůže; ale geho mlčenj, geho twář, geho slzy slibugj lidu wšecho, čehož si žá-dá. Numa wolna postupuge k předu; i nowé lidu radosti, nowé prokfikowánj a prowýskowánj ho stá-le zastawugj; tak neylepšj z králůw obkljčen gsa od swých hrnaucjch se k němu poddaných, a mezi ně se přimjsiw wcházj do swého hlawnjho města, i daleko wětšj a wznešeněšj gest nad wjtěze sedj-cjho na triumfálnjm woze, wákol něhož okowy břinkagj sepiatj otroci, Když na náměstj pigde, oděgj ho wkrálowskau okrasu. Prowázegj, nesau ho na rukau do kapitolium, kdež bohům chce wzdá-wati djky; kadidlo wánj knebi se wznášj, krew za-bitých obětj teče, a wnitřnosti z nich wyňaté zwě-stugj štěstj. Numa položiw na oltář Jupiterůw žezlo a korunu swau takto hlasem wolá : „Synu Saturnůw ! gestliže w tom zástupu Řjmanů k tobě se mnau wolagjcjch některý gest, kterýby wjce než gá hořel žádostj, aby tento lid byl šťastný, degž mi, ať ho poznám, wzdám mu tuto korunu. Gest-ližes ale nezměnitelně uložil, abych gá gí nesl, ó Jupiterě ! tedy nikdy neračiž mé prosby zapo-menauti : Ať w prwnj den, w kterýž bych se nespra-wednosti dopustil, aneb chudých oslyšel, aneb po nešťastných nohama šlapal, ať hrom do mne udeřj na témž trůnu, na kterýž wstupugi ! S tau gediné wýmjnkau přigjmám korunu. Otče bohůw a lidj ! ta milost mi bude milešj, než nad nepřá-teli mými wjtězstw!“ Tak propowěděl, a radost-

né prokřikovánj rozléhalo se; obět skončj se ke všech radosti a rozkoši. Numa wygde z chrámu, a dwanáct supů letjčjch po prawici geho prowázj geg až do palácu.

J. Necedlý.

2. *Žiwot Daniele Adama z Weleslawjna.*

Daniel Adam z Weleslawjna, obyčegně gen Weleslawjna nazwaný, narodil se léta 1546 w Praze; geho otec byl Stěpán Adam mlynář Pražský. Wšeho swého uměnj a učenj w vlasti swé nabył. Léta 1568 dosáhl hodnosti Bakalaurské, a přjštj rok 20. čerwence byl mistrem mudrctwj učiněn.

Stalo se pak, že Prokop Lupáč gsa toho času učitelem historie na vysokých školách Pražských, auřad ten s sebe složil; i widělo se, že tato stolice učitelská nemůže lépe osazena býti, než když se Danielowi z Weleslawjna swěřj, kteraužto on také, giž od mladosti swé s historij se objrage, s radostj přigal. Po sedm let s všechečným zaljbenjm a swelikau pochwalau uče na vysokých školách Pražských, umjnil se čženiti. Wšak počlé zákonů wydaných od Karla čtwtého, slavné paměti, gakožto zakladatele Pražských škol vysokých, žádný Professorem býti nesměł ženatý. Weleslawjna nechtěge swého žiwota w swobodném stawu stráwiti, léta 1576 dne 27. prosince pogal za manželku Annu, dceru neystaršj přeslawného knih-tlačitele a rady w starém městě Pražském, Giřjho Melantrycha z Awentýna; s kterýmžto rodem zemanským w přjbuženstwj wšed také se dal giž na počátku roku přjštjho wstaw zemanský powýšiti, s přjgmjm z Weleslawjna, odě wsi bljzko Prahy ležjčj, z njž geho otec Stěpán rodem pocházal.

Léta 1580 ugal Weleslawjna dobře zřizenu tiskárnu po swém testí (tchánu), kterýž práwě smrtj sešel, a zwelebil gi tak, že wšecky giné Pražské tiskárny swau dokonalostj přewýšila, i sám Weleslawjna gakožto muž welmi maudrý, učený, a w letopisech nad mjru zběhlý, byl arciknihtlačitelem nazwán. Gazyk český nynj geho přičiněnjm nad mjru wynikl, se brausil, welebil a takowé dokonalosti nabył, že žádného wyššjho stupně dosáhnauti gemu nezbywalo, a od toho času žádné proměny a žádného wzdělánj w strogi swém potřebj nemá. Wšecky knihy, kteréž buď od něho sepsané, přeložené aneb přehlédnuté a tlačené wycházely, hognostj, welikostj, stkwostnosti, gádrnostj a wýbornostj gazyka našeho milého giné tak daleko přesahaly, gako zlato giné kowy přesahá; každý, kdo dobře česky psáti shce, musj spisy Weleslawjnowy za příklad sobě zwoliti, neunawitedlnau snažnostj ge bedliwě čjsti, aby swé cti a swým kraganům wděčně poslaužil.

Neywětšj djł žiwota swého w spisowánj a tlačenj knih wýborných k prospěchu vlasti swé náš horliwý vlastenec Weleslawjna stráwil, řjkáwage, žeby raděgi wšecko swé gměnj obětowal, než aby o dobré vlasti swé péčowati a pracowati přestal; (o kých tak i nyněgšj Čechowé, zwlášťe pak Páni a Rytjři Čestj smeyslegj!) až pak léta 1599 dne 18. řjgna k nesmjrné wšj vlasti naši žalosti, k nenahraditedlné ztrátě naši literatury na morowau ránu umřel.

Pět a třidceti tehdeyšjch znamenitých básnjků smrti geho w žalostných pjsnjch upělo a kwjliło. My pak až podnes čjtagjce geho wýborné spisy upěgeme a kwjljme, žádagjce, aby geho duch vlastenský, kterýmž čtaucj nadychá, w každém

se wraucně roznjtil, a nedopauštěl tomu
askému ohni uhasnauti, nébrž aby gazyk
rowně tak gako rānj sluněčko kraginy paprs-
ými oswęcugjc a hřegjc srdce naše neukogi-
wraucnostj a lāskau kwlasti našj, matce
rozpālil a zahřjwal, abychom se brzy doč-
udolfowa zlatého wěku!

lawnā buď nám Daniele Adama z Welesla-
amātka! Lehké buď gemu odpočinutj!

J. Negedlý.

3. *O snu aneb život Lukiana.*

Edwa gsem přestal do škol choditi, dor-
e geště k dospělému wěku, rozwažowal otec
i přátely, čemuby mne wyučiti měl. Mno-
nich widělo se, že by uměnj liternj weliké
dlauhého času, nákladu nemalého, a stkwau-
měnj potřebowalo, naše důchody ale že ma-

by w kameně dokonalým dělníkem, spogítem a řezbářem se stal; bude to moci; nebo wtipu, gak wjš, dosti má. Znamenal pak to ze hříček woskowych; neboť pauštjn gsa od učitelů, rypáwal gsem z wosku woly, koně, ano i člowěky, a sice podobně, gak se zdálo otci; pro kteréž gsem ale weyprask od učitelů dostáwal. Tehdáž to i ku chwále mého wtipu přispjwalo; měli tedy neylepšj naděgi do mne, že w brzce tomu řemeslu se naučjm, a sice pro spůsobnost w onom wyobrazowánj

Gak brzo tedy přjležitý den k začetj toho řemesla se býti uznal, ugcowi mne odewzáno; aniž pak gsem sobě tuze nad tjm nestěžowal, ano zdálo se mně to w sobě mjti gakausi hru přjgemnau, a chlaubu u mých druhů, an mne uwidj bohy rypati, a sochy malé sobě, a těm, kterýmž bych chtěl, robiti. Přihodilo se mi ale i hned to, co se začátečnjům cbyčegně stáwá! nebo podaw mi ugec něgaké željzko, poručil mi njm př:táhnauti desku u prostřed ležjcj, a prawil w známém přjslowj: dobrý počátek píl práce. Že gsem ale z nezkušenosti silněgi tlačil, rozlámala se deska; načež on hněwíwý popad biček na bljzce ležjcj, mne k tomu stawu nelahcdně, nelákawě poswětil, nébrž tak, že slze úwodem k mému řemeslu gsau byly.

Uteka tedy odtud domu se beru, w gednom plakage, a oči mage slzj plné; wyprawugi pak o biči, modřiny ukazugi, a žalugi na hroznau ukrutnost, přidage k tomu, že zpauhé z wistí to učinil, bych geho w tom řemeslu nepřewýšil. Hněwala se máteř, a swému bratru nemjrně lála. Na stala ncc, kteráž gá w sláách lehna celau přemějšlowánjm stráwil.

Směšné gest a dětinské až dotud, co gsem powěděl; co ale napotom milj lidé uslyšjte, k

opowrzenj neni, nébrž pozorliwé posluchače zaslu-
huge; nebo ať s Homérem řeknu: B o ŷ s k ý m n ů
p ř i š e l s e n w e b l a ŷ e n é n o c i, t a k ŷ i w ý, ŷ e o d
p r a w d y w z d á l e n t ě m ě ř n e b y l; p r o t o ŷ t a k é a ŷ d o
s a w a d p o t a k d l a u h ě m ě a s e o b ř a z y t o h o w i d ě n j
p ř e d o ě i m a z ů s t á w a j, a h l a s s l y š e n ý c h ř e ě j w
u š j c h m n ě z n j; t a k z ř e g m ě b y l o w š e c k o.

Dwě ženy pogawše mne rukama obědwě wel-
mi silně a náramně po sobě táhly, a diw, že ne-
roztrhly potýkajce se spolu o mne; nebo hned
ta předek obdržela, a mne téměř celého měla, a
hned zase od druhé gsem uchvácen; wadily se
mezi sebou wespolek, ta, že mne gakožto swého
podržeti chce; ona opět, že na darmo cizé věci sobě
přiwlastniti mnj. Bylať pak gedna dělná, mužná,
wlasy magjc rozcuchané, ruce mozolowité, šaty
podkasané, wápnem celá poprášená, gako byl ugec,
když kamenj hladjwal. Druhá ale welmi lepě twá-
ři, podoby přeslušné, a ozdobně oblcžená. Po-
sléz mně pak na rozsudek daly, s kterau bych sám
býti wolil. Napřed ona hrubá a mužná mluwiti
počala w tento rozum:

Gá, milé pachole, gsem obraznjká uma i),
kterěž gsi se wčera učiti počal, domácj tcbě, a
twému rodu přjbuzná; nebo twůg děd (připomenu-
la gméno otce mateřina,) kamennjkem byl, a stroyc
twůg a ugec oba nesmjrné chwály skrze nás došli.
Chcešli tjtěrky a klewety pominauti této (ukázala w
tom na druhau), mne následowati a semnau bydle-
ti; pokrmu budeš užjwati silného, ramena hřmot-
ná mjtí, a odewšj nenáwisti wzdálen budeš; nikdy
se do cizjch kragin neodebereš opusti w swau wlast
a domácj; aniž tebe toliko pro slowjčka lidé chwá-
liti buďau.

Nehorši se nad nepatrnostj mého těla, a nešwárným oděwem; nebo takowý gsa onen Fidias Jowiše dckázal, Polyklet Junonu wypracowal, Myron chwály, a Praxiteles obdiwenj došel; pročezé gim pocta stěmi bohy se vzdává. Budešli geden z těchto, kterak by i ty slawným u všech lidj se nestal? J otce swého we wážnost uwedeš, a wlast swau oslawjš. To a wjce klewetala, a vše hrubě mluwila ta obraznice, ačkoli welikau péčj swau řeč skládala, a přeswědčiti mne usilowala. Ale nepamatugi wjce, nebo neywětšj toho djl z paměti mně wypadl. Když mluwiti přestala, počala druhá téměř takto:

Gá ale, můg synu, gsem Učenost, giž tobě nawayklá a známá, ač gsi mne docela nezkusil. Gakého by štěstj dosáhnauti mohl gsa řezbářem, onano giž powěděla; ničjm giným nebudeš leč dělnjkem, který tělem swým pracuge, a w to weške ru naděgi swého žiwobytj skládá; nepatrným člověkem se stapeš, malau a nestatečnau mzdu obdržíš; prostého gsa ducha, a chatrného a špatného obchodu, ani přátelům při saudech nápomocen, ani nepřátelům strašliw, ani sausedům žáden 2) nebudeš; nébrž toliko dělnjkem gsa a geden z luzy lidu, musege wzneseněgšj wzdycky w uctiwosti mjti, wýmluwného ctjti, žiwot wěsti zágečj, amocněgšjmu mjzkau býti, a třeba se i Fidiasem aneb Polykletem stal, a mnohé obdiwenj hodné řezby wypracowal, řemeslo twé sice wšickni pochwálj, žádnému ale z těch djwačů, mšli rozum, tobě rownu býti se nezachce; buď gakýkoli, nicméně tebe za sprostého řemeslnjka, rukodělnjka, a od rukau žigjcjho držeti budau.

Pakli se ale mně swěřjš, ukáži tobě napřed mnohé práce mužů starobylých, a skutky podiwné,

a gegich řeči tobě oznámjm , a slowem , we všem tebe zkušeného učinjm ; potom duši twau , ney-zvláštnějšj djl tebe , ozdobjm mnohau a práwau krásau , střjdmstj , sprawedliwostj , nábožnostj , mjrnostj , slušnostj , maudrostj , stálostj a láskau k dobrému , a horliwostj k wěcem neyznamenitějšjm ; nebo toť gest práwě neyčistějšj ozdoba duše ; nic tě tagno nebude ani starožitného , ani co nynj se děge , nebrž i hudaucj časy se mnau předzwjdati budeš ; ano wšecko na prosto , cokoliwěk božského aneb lidského gest , wznámst tobě uweđu .

Chud sice gsi geště a nepatrnen , a o řemeslu sobě rozpakugeš tak nešlechetném , w brzce ale wšickni po tobě dychtiti a tobě twého stawu záwiděti ludau , pocty a chwály dogdeš , wyborno-stj swau se zwelebjš , a od mužů rodem a bohatstwjm přednjch wážen budeš , rauchem takowým (ukázala na swé , které welmi skwostné nosila ,) gsa odjn , důstognoštj a přednj stolice za hodna uznán budeš . Putuge , ani w cizj zemi neznámým nebudeš ; takowými znamenjmi tebe obkljčjm , že každý , kdo tebe uhlédá , swého bljžnjho postrkna na tebe prstem ukáže , a : to gest ten , řekne .

Budeli co důležitěho , a příhodj se něco přátelům a celému měšřanstwu , na tebe se wšickni ohljzeti , mluwjcjho tebe nastawenýma ušima sobdiwowánjm poslauchati , tebe pro wýmluwnosti moc , a otce pro takowého syna weleslawiti budau . Co se prawj , že někteřj smrtedlnj nesmrtedlnými se stáwagj , to gá tobě wymohu ; nebo ať i z tohoto žiwota pogdeš , nikdy předce s učnými bydleti , a s šlechetnými zacházeti nepřestaneš . Widjš onoho Demosthena , čj syn byl , a gak welikého gsem gá učinila ? widjš onoho Eschina , který syn bubeničjn byl , a předce ho sobě Filip pro mne wáží ;

sám Sokrates od této řezbářské umy gsa žiwen, gak mile lepšjho se domyslil, odběh od nj ke mně utekl; slyšš, gak odewšech oslawen. Opustiw tedy tyto tak weliké a mnohé muže, činy gasné, řeči znamenité, raucho slušné, a čest, a chwálu, a přednj auřady, mocnost a wládařstw, a nedbage zwellenij, které wýmluwnost, a blaženj, které maudrost tobě strogj, špinawý šat oblečeš, podobu otrockau wezmeš; sochory, dlátka, kladiwa, a hladjky w rukau mji budeš, dolů k práci gsa nahnutý na zemi hleděti, a po zemi se hmožditi budeš, wšjm způsobem snjžený a opowržený; nikdy ale swé hlavy nepozdwihneš, nic zmužilého, nic swobodného newymyslš, nébrž o to gediné pečowati budeš, by twá prace pořádná a způsobná byla, gak by ale sám dobře spořádaným a ozdobným se stal; o to naprosto nic se nepostaráš, buda toho kaměne špatněšj.

Mluwila geště, gá wšak dočkati konce té řeči nemoha wstal gsem a rozsaudil; opustiw onu nesljčnau a dělňjckau, k nauce gsem náramně obweselen přeběhl; zwlášť když mně bič na pamět přišel, a nemálo ran, které se mně hned při začátku wčera natřely. Onano ale opuštěná z prwu sice se zlobila, rukama tleskala, a zubami skřjpeła; posléz ale tak, gako o Niobi slycháme, stuhla, a wkámen se obrátila. Ač to, co trpěla, kwjře podobno nenj, předce by gste tomu uwěřiti měli; neboť snowé diwotwornj býwagj.

Druhá ale na mne se ohljda žkauc: Odplatjm tobě tuto twau sprawedliwost, žes tak krásně ten swár rozsaudil; pogď tedy, a wstup na tento wúz (ukázala mně wúz gakýs konj křjdlatých, Pegasowi podobných) aby widěl, gakých a gak welikých wěcj by byl neseznal nepogda za mnau.

Gak gsem wstaupil, ona sama mne wezla, a uzdu konj držela. Wyzdwižen gsa do wýsosti pozorowal gsem, od wýchodu začjnage až k západu, města, národy a lidstwa, něco gako Triptolemus na zem rozsjuage; nepamatugi ale, gake to semeno bylo; krom toho gediného, že lidé z důly na horu se djwagjcy mne chwálili, a splésánjm, kam koli gsem letem přišel, mne wjtali.

Mně tak mnoho, a mne oněm chwáljcy ukázawši, dowezla zase zpátky, newjce tjm rauchem oděného, které gsem w tom letu měl; nébrž zdál gsem se wracěti westkwělem a wyšjwaném oděwu gakehos' vysokého auředlnjka; napadnauc také otce mého stogjcyho a mne očekawagjcyho, ten oděw a mne, gaky přicházjm, gemu ukázala, a něco také napowěděla, co wbrzkém čase strany mne učiniti mjnj. To že gsem měl w mladém wěku widěnj, pamatugi, gak se mně zdá od strachu ran byw pomaten.

Při tom mém wyprawowánj řekne snad někdo: Pro bůh, gak dlauhý to sen, a gak zporný! giný zase skoro přegma dj: Zymnj gest to sen, když neydelšj gsau noci; a nebo snad třjnočnj, gako sám Herkules gest; což pak mu na mysl přišlo tak nám tlachati, a spomjnatí dětinskau noc, a sny dawné a zastaralé? Daremné a studené žwánj; snad nás za snopráwce aneb hádače držj? Ne, ne, můg milý! aniž Xenofon powjdage někdy swůg sen, gak se mu snjlo, kterak hrom do otcowského domu udeřil, a tak dále (nebo to wjte,) to widěnj k hádanj, a nebo k žertowánj newyprawowal, a ktomu w bogi, a w zaufalstwj, od nepriatel obkljčen gsa; ale wzdy něco užitečného to powjdánj mělo.

Gá ale gsem wám ten sen tau přičinau powidal, aby mladjkowé k lepšjmu se přichýlili, a kliternjmu uměnj se obrátili; zwlášť gestli který pro chudobu zmalomyslněl a k horšjmu se klonj, wtip swůg nenestatečný zmrhage. Wjmf gisté, že se posilj uslvšew tuto pohádku, a mne za dostačejný přjklad sobě wezme, považuge, z gakehó stawu gsem se toho, co neykrásnějš gest, uchytíl, a po uměnj taužil, nikterak házliwě neustupuge tehdegš chudobě, a gaky kwám gsem nynj přišel, ačkoli ne giný, alespoň každého kamenjka nemenšj.

Jěnac Hágek.

- 1) W řeckém gest *τεχνη* ženského pohl. zde mjsto uměnj (*Kunst*) užito slowce *uma* pro zosobněnj potřebe. 2) t. žádaucj, Wel.

c. R o z p r a w y.

1. Božena.

Knjže Český Oldřich času garnjho chtě sobě a swým služebnjkům kratochwil učiniti, gel až do Postoloport 1), a odtud častokrát wygžděge do lesůw, s geleny a ginau lesnj zwěřj mnohé prokazowal kratochwjle. J přihodilo se dne gednoho, když se slowu nawracowal, a gel skrze gednu wes, gjžto bylo gméno Opučná, i uhlédal prostřed wsi, ana stogj u studnice djwka welmi krásné. postawy, (gežto) pranj šatůw nechawši, twář swau na knjže a gehu služebnjky obrátila. J řekl gest knjže swým služebnjkům : Widjteli tuto krásnau pannu ? J odpowěděli : Ctný Knjže a Pane náš, widjme. A on gim řekl : Wěřte mi, gisté že gest toto diw nemalý, že tato wéska welmi chatrná mohla takowé krásné stwořenj uroditi. Opteyte se gj, pro-

sjm wás, které gest gegj gméno. To oni kdviž gsau učinili, ochotnau twáťj odpowěděla řkauc : Gest mé gméno Božena. Obrátiw se knjže k swým služebnjům řekl : Gisté wám prawjm, že tato Božena bude má žena. Druhého pak dne knjže powolaw k sobě wladvk znamenitěgšjch, rozkázal gim geti do wsi, tu kdež gř2) stála děwečka peruci ; i řekli gemu : Newjme, které gest té wsi gméno, a on gjm řekl : Pteyte se, kde gest stála djwka u studnice gménem Božena, toho času, když gsem gá se s lowčimi a s holoty slowu nawracowal, a oni přigewše do Opušné, ptali se obywatelůw, řkance : Wčjra kdviž Knjže Pán náš gel skrze tuto wes, která gest djwka mageci na sobě čochel, stála u studnice peruci, genž má gméno Božena ? A oni řekli : Dcera Domarádowa sauseda našeho, a powclawši gj, gjm gi ukázali. Kterjžto opowěděwše se Domarádowi otci gegjmu, a Samoborce gegj mateři, a wáli knjžete oznániwše djwku chtěg aneb nechtěg na kůň přistřeny wsadiwše, na dwúr knjžete do Postoloproty přinesli, a že se zaljbila knjžeti peruc, té wsi dali gméno Peruc. Ženy pak poctiwějšj oblékly sau gi wraucho, kteréž kněžnám náležj, a před Oldřicha gi přiwedli, a on pogaw gi za ruku, hned s nj před kněze předstaupil, a tu hned wstaupil w swatý staw manželský, a powolaw některých wladyk obogjho pohlawj, skwostný gjm učinil oběd. Třetjho pak dne na Wyšehrad se obrátil a nazeytřj swolaw staršj a znamenitěgšj oznamowal gim i ukázal, kterak gest od Pána. Boha krásnau manželkau obdařen.

Zemané odstaupiwše, a málo se poradiwše, poručili sau Hořjnowi Borowskému, genž byl muž krasomluwný, obecnau potřebu před knjžetem oznámiti. Kterjž stoge před ginými, řekl : Wele-

slavný Knjže a Pane náš, wšecká společnost tu-
to shromážděných poručila gest tobě obecnu po-
třebu powěděti, že gest gjm to s nemalým podiwe-
njm, že řádowné za twého panowánj giž takowého
přechodu, gako prwé nemagj. Neb počnuc od Ne-
zamysla syna Přemyslowa, wzdycky byl ten oby-
čeg, že gsau lopctowé a staršj z wladyk, knjža-
ta swá dobrými hodnými a gjm náležitými man-
želkami opatrowali až do tohoto času; a poněwadž
se ten řád (genž gest chwalitebný) zachowáwal za
pohanůw, mnohém wjce za křesťanůw mělby w
swé celosti držán býti. Protož aby gisté wěděl, že
gsi směl tak kwapně, zaumyslňe i swéwolně sobě
manželku bez gich rady a powolenj wzjti, a nad-
to sedlákowu dceru, tjm že gsi weliké důstogen-
stwj knjžetskému učinil polehčenj a swým podda-
ným nemalau protimyslnost. Zdaliž nenj hrabat,
wladyk w twém knjžetstwj? wšak giž i pány máš
w swé zemi; byl by mohl důstogněšjím obdařen
býti manželstwjm, i geště můžeš to slušně učiniti.
Knjže uslyšaw to, co se k němu mluwilo, nemálo
se hněwem zapáliw, odpowěděl: O nesmyslnj Če-
chowé, ale dlauholi wás takowá hlupost zprawo-
wati bude, že minulých wěcj ani budaucjch ne-
chcete rozwážiti. Pohleďte na mé a waše předky,
a powážte, prosjm, pilně, kdo a odkud gest byl
Krok prwnj soudce a zprawce této země? Kdo
gest byl předek můg Přemysl, zdali gest nebyl z
rodu chlapského, a proto se Libušinému knjžetstwj
připogil a knjžetem učiněn. J poněwadž gest také
gegj neurozenost s mým knjžetstwjm smjšena, gisté
wězte, že tato Božena, musj býti až do smrti má
milá žena. Méněš gsem wám uškodil, že gsem
Českau sedlku pogal, než bych Německého cjsáře
dceru sobě za manželku wzal; kdebyste chtěli

bráti tlumočnjky, kdybyste měli každý z wás (když bych gá doma nebyl) něco před swau kněžnau činiti. Němkyně chtělaby Německau čeled mjti, a gá z wasich statkůw musilbych gim hognau platiti službu; pro hognau službu mnohoby Němcůw naběhlo do této země, kteréžbych gá potom i s wami těžce z této země vyplnil. Ač gste dali od sebe powěděti, že gsem mohl některého hraběte, pána neb władyky Českého dceru pogjti: poněwadž gest wám, abyste sobě manželky wolili swoboda pugčena, pročbych gá, gsa knjže, neměl té swobody užiti.

Władyky urozuměwše, že toho nemohau rozrušiti, knjžete swého při gehu wáli zanechali. Božena kněžna welmi šlechetná byla, kteráž tak mrawně a poctiwě uměla se kgednomu každému zachowati, gakoby od swého dětinstwj, netoliko na knjžecjm, ale i na cjsařském dvoře byla wychowáta.

Hágek z Libočan na r. 1007.

1) Postelberg, porta apostolorum. 2) tak staťj skracowali slowce gest, kteréž četlili zrowna gest, či gako f, odkudž i když f, tož f, byl f a t. d. paau, kdo rozhodne?

2. *O Ğřezomyslowi, kterýž i Neklan slaul, osmém knjžeti Českém, a o walce, kterauž wedl s streycem swým Wratislawem.*

Po Ğřezomyslowi syn gehu Neklan, šesté knjže, zpráwu země České na se přigal, muž nad obyčeg strašliwý 1). Kdež Wratislaw streyc gehu, kterýž nad Srby, a w Slezjch panowal, wida ho býti takowého, mnohé mu nátisky činil, až pak naposledy do země České welmi silně wtrh, sokoly, rarohy, a giné ptactwo k kratochwilem přj-

služegicj, dwóřanům swým, na potupu Neklanowi, s sehan nesti rozkázal, prawě, že nepřátelským masem ge chce wykrmiti. J takowému geho předsewzetj Neklan welmi strašliwý nesměge odepřiti, a snjm se potkati, Štera 2) rytjře welmi udatného, a k sobě twářj a zrostem podobného, s lidem swým proti Wratislawowi wyprawil. Kterýžto swau mužnostj, na poli řečeném Tursko, s nepřátely se setkaw, bog obdržal, a Wratislawu zabiw, sám tu také, mnohými ranami gsa zsečen, zůstal, a na tom poli pochowán. Čte se také, po té porážce, když mezi ginau kořistj Wratislawowa syna Neklanowi přinesli 3) ljtost mage nad djtětem, gednomu služebnjku Wratislawowému, gménem Durynkowi, kterýž se zdál prwé wěrný Pánu swému býti, toho gistého mládenečka k opatrowánj, do let geho rozumnýchj, poručil; ale on wzaw ho zrádně usmrtil. Kdež Neklan za takowý nešlechtný účinek dal mu slušnau odplatu, to gest, aby z toho trého, co chce, wolil: aneb aby z skály Wyšehradské dolůw skočil, aneb swým mečem se zaklal, aneb se oběsil. Z toho on poslednj wywoliw, na wolši 4), gako Gidáš, sám se oběsil.

Kuthén.

1) zde tolik co bázlivý, gindy a obyčejněgi tolik co hrozný. 2) vlastně Čestmĳra, wiz Rkp. Kralodw. 3) Z b i s l a w, u Hágka slowe. 4) t. olši. Starj liteře o gako posud wůbec se děge, častěgi předkládaj w, rovně gako latinjci w slowě vinum k řeckému οἶνος.

3. Těhož širšj wyprawowánj od Eneáše Sylwia 1).

Wnislaw syna zůstawil Ğřezomysla, kterýž giným gménem Neklan nazwán byl, gedinký přjklad chaulostiwosti, strachu a bázně. Gehožto ni-

čemnost a zlenilost rozvažuge streyc geho, a ma-ge za to, že wybournau přčinu má k podmaněnj sobě wšj České země, sebraw wogsko, mnohé proti němu wálky šťastně wedl, a wjtězstwj obdržel. Tudy zweleben gsa a zbohacen, wystawěl město mezi dvěma horama, gichž gména byla Mednek a Připek, a po swém gménu Wratislawj ge nazwal. A nemage dosti na předešlých wjtězstwjch, nowau wálku proti streyci swému zdwihl, pod hrdlem při-kázaw swým poddaným, aby s nim všickni, ge-štoby meče geho zwýšj byli, do boge táhli. Po-ručil také panstwu swému, aby s sebau do pole na-brali sokolůw a gestřábůw, kteréž by chtěl lid-ským masem nakrmiti, gakoby ne k bitwě, ale k gisté porážce táhnauti měli. Naposledy hroznau pohrůžku učinil, že žádnému wěku neodpustj, ano i ta malá nemluwnátka rozkázal od prsj matek bráti, a zabjgeti. Přjliš nadutý, nezbedný a pyš-ný, a snad ukrutnějšj, než kdyby byl swjtězil. Z druhé strany Neklan, muž nad ženu strašliwěg-šj, náramně se pohrůžek streyce swého bál, až se strachy třásl: žádné rady dáti sobě neuměl, žádné naděge neměl, ale domnjwal se, že giž poslednj den žiwota geho přišel. Nemohl ani na meč hle-děti, ani k wogákům swým promluwiti; wšak we-den gsa cizj radau, sljbil, že sám osobně do boge táhnauti chce. Ale powolaw k sobě tagně Štyra, udatného a urozeného rytjře, w postawě a zrostu k sobě welmi podobného, (byl zagisté ruky hoto-wé a udatné, smělého a nestrašliwého srdce, a nad giné wěcj a běhů wálečných powědomý a zhěh-lý). Tomu se we zbrog a oděnj swé oblěci, a auřad i powinnost knjžecj nijsto sebe, o čemž gich ne-mnoho wědělo, w tom taženj konati rozkázal. Bit-wa swedena na poli, kterémuž Tursko řjkagj. Tu

se potkali všickni plukové, a swelikým křikem, hřmetem i silau bogowali. Dlauho negisté bylo wjtězstw, gednak tito, gednak onino přemáhali, mnozj sobogj strany raněni, potřjní, zabiti. Naposledy Čechowé, kterjžto ne pro sláwu, ne pro rozšřenj knjžetstw, ale pro ochranu žiwotů, statkůw, chrámů, manželek a djtek swých, do pole wytáhli, zaufalstw w sjlu a statečnost proměniwše, směle a udatně bogugjce, wjtězstw obdrželi. Weliké cti a chwály wtom bogi dosáhl Štyr; nebo uměnj geho, opatrnost a zmužilost neywjce kwjtězstw napomohla. Nicméně sám w té bitwě zahynul, a gakž žádal, na tom poli, kdež bogowal, pochován gest. Tak slawný rek swau smrtj žiwot knjžeti a vlasti swé swobodu a pokog wykaupil. Z wogska nepřátelského málo gich ušlo, a knjže Wratislaw sginými zahynul.

Čechowé obdržewše wjtězstw, a usmrtiwše Wratislawu, zemi geho mečem a ohněm hubili, a nalezše syna Wratislawowa, mládenečka let nĕmagjcjo, knjžeti swému ho dali. Kterýžto slitowaw se nad wĕkem streyce swého, poručil ho chowati nĕgakému Duryňkowi, zbožj a panstw swé při Ohři magjcjmu, a někdy Wratislawowi welmi přjgemnému a milému. Ten slepau žádostj gsa podweden, gakoby chtěl knjžeti učiniti wděčnau službu, mládenečkowi tomu na Ohři, kteráž tehďáž zmrzla, w prohlubni ryb hledagjcjmu, mečem hlavu sřal, a ssebau do Prahy přinesl. Kdežto před Neklana puštěn gsa, wyňal hlavu geště krwawau a promluwil : Stolici (prý) knjžetstw twého dnes gsem upewnil, kterážto zahynauti mělo, aneb ty padnauti. Giž potom bezpečně na obě oči 2) spáti budeš, nĕmage žádného wjce nepřjtele. Zhroziw se knjže, gakž náleželo, tak hrozného skutku,

dal mu zase odpověď : Žádná dobrodijnj zrady nepřemáhaj. Poručilť gsem mládence, aby ho choval, ne aby ho usmrtil. Tebe pak ani můg rozkaz, ani památka dobrého přítele, ani newinnost sirotka nemohla odvesti od nešlechtnosti. Ale snad chtěl gsi mně způsobiti pokog ? Protož za swau službu wezmi ode mne tuto odplatu. Ze třj smrtj wol sobě kterau chceš : aneb sám se mečem probodni, aneb se osjdlem na dřewě oběs, aneb skoč po hlavě s Wyšehradské skály. Duryňk wzaw smutnau odpověď, na olši, kteráž tu blizko byla, sám se oběsil. Ta potom gak dlouho stála, Duryňkowa olše slaula.

Weslawjua.

-
- 1) Geště šjřegi rozprávj o tom Hágek, a sčásti Rkp. Králov. 2) Tak Wel. Obyčegněgi a lépegi : na obě nši, in utramque aurem dormire. Hág. na obau ušjch.

4. Kterak Amurat k městu Kroy hnáti 1) počal.

Když wtom mjstě Škanderbež we všech wěcech wjce chytrými obmysly a slowy proti Amurati, nežli zbrogj bogowal, Amurat k prodlenému ztečenj 2) města wuložený deň 3) se nawrátil, a na vysoké mjsto proti městu, odkudž zed městskú dobře widěti mohl, dwa weliké kusy střelby (nebo gj wjce s sebau byl nepřiwezl) wytáhl, při kteréžto práci tři dni usilowali, tak že mnohým střjlenjm dosti weliký kus zdi powalil, a to sobě umjnil, aby zegtřegšjho dne se všemi korauhwemi a silau na zed wstaupil, té naděge gisté gsa, že by nebylo možné, aby gakýmžkoli městského lidu branným odpjranjm neb uměnjm, wogjni 4) geho od města opanowánj a wzetj odehnáni býti měli. Ty

wšecky věci Škanderbežowi hned w tu noc od strážných oznámeny byly, kterýž také tagnau tu wůli nepřitele i úmysl Amurata u sebe uvažowal, a neyprwé se bál, že by měšťané takowému množství nepřátel dostatečni nebyli, a zed, giž padlá z té strany, strach množila; protož mnoho na to přemeyšlege, na tom se wmysli swé ustanowil, djl nebezpečnstwj, a práce wzjti na sebe, a obleženým nĕgaké polehčenj i pokog učiniti. Protož o půl noci wzaw k sobě na gedem deň toliko špjže, na pět tisjc krokůw od nepřátel na starém mjstě zálohy, leženj swé položil, a poslaw prwé dwa neypředněgšj i nad giné opatrné muže, aby pořádek, leženj i k ztečenj města strogenj nepřátel spatřili. On sám w tishině zůstal, až do nawrácenj swých, od nichž by wté věci lépe byl zprawen. Druhau hodinu na deň zwĕdači 5) Škanderbežowi zase k wogsku swému se nawrátili, a asappi 6) z pořadu swého gsau wywedeni, genčáři, chtiwý lid k nebezpečnstwj, k autoku činĕnj na město hotowi byli, a giž na wrch lezli, gjzdnj ledwa na tři kroky na wrch mohli wgeti, pro swůg znenáhlý chod, a zdaleka střelbau wjce nepřátely na zdi stogjcj strašili, nežli ge dolůw shánĕli. K prwnjmu saženj na město lid sprostý, a newálečné haufy napřed wyslali, aby oni potom lid městský na těchto ustaly tjm snadněgi poraziti, a měšťany k takowé věci připrawiti, od gegich nařjzených strážj a zwĕdůw ge odwĕsti, zhroge pomocj gegich pobrati mohli. Tyto věci na tom mjstě předsewzaty byly, kdežte zed střelbau poražena gsúci, otewřena stála. Ale to mjsto z přirozenj vysoké a přjkré gsúc snadně lidi odhánĕlo, tak že každým malým udeřenjm neb házenjm od lidu městského dolůw smetáni býti mohli, k tomu také té noci měšťané násyp, tak že

mnoho země na jednu hromadu snesli; tarasy a tesy 7) vůkol opatřili, podle toho udělali plot skoljm, a hromadu kamenj, tak aby nejméně dotknuta gsúci, z wysoka dolůw na nepřítely spadla. Na jiných mjstech města, zvláště u brány, kdež mjsto rovné bylo, a wzhůru i dolůw lezenj snadné se ukazowalo, tu asypowé pawézami všudy vůkol spředu opazili, a podle toho dva wybrané haufy sručnicemi a sluky postavili, aby podobně jako nōgakau mrákotau šjpy a střelami lid městský od braně gegich odehnali, aby genčiji tjm snáze na zed wešli, kterjžto řebřjkůw mnoho přistawiwše, podle neywyšj snážnosti, do cela na smrt nepamatujce, někteřj náramně raněnj wzhůru lezli, a swelikau pilnostj koruny zedničj 8) dosáhnauti snažili se: nebo zed na tom mjstě nebyla otřesená, a nebylo tu žádné pomoci jiné ku přigitj do města, gediné po řebřjckjch; ale čjm weyše od země na zed wlezli, tjm mdlegšj k odpjranj byli. Mnozj od swé vlastnj tjže spolu i s řebřjky padali dolůw, kterjž potom od těžkosti lezaučjch lárání byli; mnozj z těch, gimž ruce osekány byly, nemohauce braně držeti, musili gi upauštěti, potom sami také dolůw lezti. Ta práce neywjce kamenjm a kusowjm 9) skalnjm konána hyla, kteréž s hůry welikým pochopeni puštěné gsúc, běželo, a cožkoli postihlo, všecko poráželo. Ačkoli všudy nezčjslnj dolůw padali, však proto nicméně jinj mjsto swržených, čerstwj mjsto ustalých a raněných na horu lezli, a přes těla mrtwých i krew tekaučj s wětšj snažnostj pomsty, nežli s žádostj laupeže, wšelikého strachu smrti odložiwše, swelikau zůřiwostj pochopiwše braň, wzhůru na zed lezli, a pospjchajce tak nahoru lézti 10), wadili se, a gedni druhým překáželi, lidu městskému weliké mncžstw j braně sneseno bylo. Také

k užjwánj gí sily i moci dosti měli; zvláště to mjesto k stfělbě i házenj na nepřátely dobře jim pomáhalo. Tu byly některé obrany z prken dělání, roztažené jako pawézy 11), aby pacholek, tjm přikryt gsa, bezpečněgi státi, a auřad swúg wykonáwati mohl. Mnozj z Turkúw byliby mohli rukau žiwj popadeni býti, když z vysokosti řebřjkúw žiwotem swým nepřátel skúro se dotýkali, a některj bez zbroge na horu lezli, když těžkost žádagjcjm nahoru lézti překázela. Wšak nebylo žádného, genžto by nežádal, aby raděgi mrtwi nežli žiwi byli, bogjce se, aby wtakowé wztékánj a zúřiwost wálky, snažnost kzachowánj nepřjtele, a žádost laupeže wmysl nepřišla, a město od neopatrných blázniwě ztraceno nebylo. Tyto věci hned po prwnjm i druhém útoku od Turkúw poukaušny byly. Widauce pak, že wšudy hanebně odehnáni byli, tepruw neužitečnú 12) práci a blázniwú žádost smrti uznáwati počali; a když geden každý hmatagjce 13) swé rány, krew z nich téci widěl, tu tepruw hněw trochu poukogen, a méně autokúw ke zdem činěno bylo. Tehdáž pomínula hbitost rukau, čerstwest noh, pro zmenšenj sily, gakož od ustawičného wzhúru a dolúw lezenj, když ustalým duchowé nepostačugj, tak se stáwá. Ale náčelnjci 14) a urozenj lidé pozadu stogjce, gednak napomjnánjm, gednak hrozenjm i bitjm před se hnali, a kteřjž nespěšni byli, cepami ge dostrčili. Tak nuceni gsauče, bog obnowili, a žiwoty swé ustalé i zemdené proti nepřjтели táhli, swým nemocným bitjm zed' tlaukli, až do cela klesali a mřeli. Towaryši gegich, když tito tak cepeněli, za nohy přeč w stranu ge wlekli, chtěgice od zúřiwosti městského lidu ge wyprostiti, a sami na

tě ranění a zbodeni gsauce, mrtwj zůstali.
id městský snadně wjtězitelem zůstal, což
o křiku radostného na zdi činěného srozu-
vlo, i zdworských přjpowjdek gegich po-
ch. Ale tyran takové křiwdy swých bez
strpěti nemoha, Feribaši wsjle i wtipu ná-
(15) slawného se třmi tisjci oděncůw k zka-
sta, a neb práwěgi k učiněnj pomoci i pom-
aryšůw gegich poslal. Tehdáž hned vše-
fik w městě přestal, a mlčenj, gežto bázeň
alo, a bogownjky k začetj gakési giné přjs-
oge, i snažnějšmu zapocowánj potahowalo.
wšecken smysl i úmysl gegich k tomu obrá-
l, nowého nepřjtele odehnati, a nástroge
daucjch střelbami, kušemi, ručnicemi i há-
i všeligakého spůsobu, (gjmizby nepřjtel
a ode zdi mohl zahrán býti) rušiti a kaziti.
ce pak, že korauhwe silně se ke zdem tisk-
bez všelikého patřenj k nebezpečnstwj zed
á žádána byla, koly dřewěnné a kamenj,

kost velikého štěstí, mimo dar koruny té, kteráž tomu, kdož by na zed neyprvé wlezl, připravena byla. Ale takové od heytmanůw napomínánj, a wogákůw wazenj Perlat 16) s nepatrným haufem 17) Dybrenských kmjstu zbitých towaryšůw pospěšně běžew, w nic přiwedl a zkazil, nepřátely gakožto hromowau střelbau pomačkal, wšecku zbrog 18) gegich zlámal, zbořil i rozptýlil, a opět křik w městě se zdi obnowen, a nepřítel odehnán gest, ačkoli s wětšjm strachem, nežli nebezpečenstwjm; neb s toho haufu našeho ledwa 30 gich padlo, a 18 gest raněno. Wšak proto nižádný od giné práce autoku neodstaupil prvé, nežli odtud nebyli odwołáni. Na wšech mjstech usilowali, z samé toliko obyčegnosti, a wíce studem nežli silau, tak že ti w městě dobře se mohli oprawiti, a upokogenj gegich mnohem wětšj bylo, pro přijezd Škanderbeğa, a widěnj towaryšůw swých, gegichžto budaucj přjchod prach a řehot koňůw oznamowal.

Mich. Konstantinowic.

-
- 1) 2) Spisowatel klade šturrowati, šturrowánj. 3) tak spisowatel, a to vlastněgi, nežli den, odkudž druhý pád due. 4) spis. rytji; snad rozuwj gezdce, equites. 5) spis: špeli. 6) gisté oddělenj pěchoty Turecké. 7) ginak trhanicemi. Skladatel: šraňky. 8) corona muralis. 9) Skladatel: štukowjm. 10) lýzil 11) pawýzy ib. clypei. 12) stařj ú, nynj klademe a u. 13) vlastně hmatagicie t. hmatagicj, nueb hmatage. 14) 15) heytmané, heytmana ib. 16) Zprávce města obleženého tak nazwauý. 17) h a u f, ol. úf, auf, pol. huf, uf, může býti tak dobře slowanské gako německé gněno; cf. lat. copia. *Kdoby se mu wšak wyhnauti chtěl, může položiti, hluk, pluk, zbor, draha, obow, gak se kde hođj. 18) spis.: rystušk.

5. *Zabitj Hektoru.*

Yž minul čas přjměřj, obě strany strogily
. Té noci před bogowánjm Andromache,
ktorowa, we snách widěla hrozné widěnj,
bylo řečeno: Wygedeli nazegtrj Hektor,
neugde, ale zabit bude. Tjm snem An-
e gsaući uděšena, prosila muže swého we-
pláčem žalostiwým, by zegtra do boge ne-
l. Ale Hektor na ni se rozhněwaw, ulál
wě, že na maudré neslušj marnostem wě-
vým, ani w ně daufánj kterého mjtj; neb
ni býwagj lidé zklamáni. A když bylo na
Hektor wstaw, počal se woděnj obláčeti;
ache o geho zdrawj gsaući pečliwa, šla k
i králi a k Hekubě králowé geho, a wypra-
n sen swůg, pokorně i s pláčem gich pro-
y Hektorowi ten den nedali do boge wygeti.
yž byl den, spůsobě Hektor wšecku wog-

Hektor nechtěl toho učiniti, Andromache často padajíc, omdlévala před nim, a prosila žalostivě, nechtělby se nad něj smilovati, aby se aspoň nad dítětem svým slitoval, a pravíc dále: aby synové twogi a gich máte hořkau smrti nezahynuli, aneb w službu cizích nebyli w chudobě podrobeni. Pak Hekuba máte geho, Kassandra i Polixena sestry geho, i Helena padše k nohám geho, welmi plačtivě prosily ho, aby negezdil, a oděnj s sebe složil. Ale on ani byl pohnut gich prosbami, ani slzami, než w oděnj sešel s sijně, a w sed na kůň, chwátal wygeti k bogi. Tu wěrná a ctná Andromache, roztrhši raucho své na sobě, zedrawši ljece své až do krwe, a gsauci wšecká w slzách, tak že gi nesnadno bylo poznati, gako bezsmyslná přiběhla k Priamowi králi, a padši u weliké žalosti k nohám geho, přewelmi žalostivě prosila, aby spěšně sešel s sijně, a Hektora odwolal, dokawadž by do boge newygel. Král tedy na rychlost w sed na kůň, hnál po něm, a když ho dostihl, uchwatiw geg za uzdu, prosil i napomjnal ho s welikým pláčem pro bohy, aby se zase nawrátíl, a dále negel. Gakžkoli Hektor mnoho odporů w tom měl, wšak otce nechtěl oslyšeti, wrátíl se zase s njm do hradu, a wšel s králem na sijně, než oděnj nechtěl s sebe nižádným obyčegem složiti. Mezi tjm byl bog welmi wražedlný. Tu Diomedes a Troilus udatně se stekli kopjmi, a potom meči tak litě na se sekali, gakoby geden ani druhý neměl žiw býti. A byloby se to bez pochyby stalo, by byl král Menelaus swogskem swým walným nepřispěl, genž ge rozwadil. Pak král Menelaus hnal na krále Miserona Syrského, kteréhož když zbodl skoně, Řekové ho gáli, a chtěli dowésti do stanů swých. Ale Eneáš u walném hluku hrdin-

hnav, nedal ho gim odvésti. Řekové wí-
te ho do swých stanů uwesti nemohau,
a hlawu zřezati; zatjm přitekl přeudatný
rotau swau, a mnoho zbiw Řeků, krále
z gich rukau wyswobodil. W ty doby
amon Ajax s třjmi tisjci mužů branných
wgel, a hnaw na Polidama, skoně ho
e i hned upadl na zemi. Ale Troilus rych-
el na pomoc Polidamowi, a zpomohl mu
osti nesnadně. Potom Paris wbog wgel s
ými, a mnoho škody i žalosti Řekům uči-
ak Achilles s swými Mjrmidony proti Tro-
náravně silně počal tisknauti. Nato Ře-
tiwše se udatně, statečný bog nastrogili,
rojanšij nemohše gim odolati, hřbet obrá-
i, a kměstu utjkali. Mezi tjm Achilles
o to stál, aby gal gednoho syna přiroze-
le Priama, gménem Marřaritona; a když
atečně Marřariton bránil, Achilles ho za-
hd, hřbet wpoli, wpoli, a d. Troilus křeh

před gístau smrtj utjkali. — Achilles wida, že Hektor tolik urozených a giných bez čjsla zbil, uložil na myslj swé, leč rychle geg z swěta zpro-
wodj, že nelze Řekům pro moc, udatnost a sta-
tečnost samého Hektora proti Trojanským swjtěziti.
J pomyslił, kterakby to mohl kmjstu přiwesti. W
tu dobu přiwinuł se k Achillowi wýwoda Polliceus,
kterýž byl přigel do wogska pro Achillesa, chtěge
gednu sestru geho za ženu pogjti. J přigel boha-
tě u welikém lidu množstwj. A když se ten wý-
woda mezi wogsky s Hektorem setkal, Hektor naň
hnaw, zabil ho, an Achilles na to hleděl. Tu
Achilles zase hnaw na Hektora s welikau horliwo-
stj, chtě Pollicea pomstiti; ale Hektor maže w ru-
ce něgaké přeostře kopj, udeřil gim Achillesa w
třjsla, a ranil ho welmi, že Achilles wygel z boge,
a dal sobě ránu uwázati. Ale wrátil se opět, a
myslił, zdaliby se mohl nad Hektorem pomstiti,
by pak i sám měl zabit býti. Tau dobau Hektor
oddal se na gednoho krále Řeckého, a gaw geg,
chtěl ho z wogska wywesti, a aby to mohl snáže
učiniti, zawrhl štjt swtg za sebe na plec. To
zwěděw Achilles, že Hektor štjtu nemá, a toho
krále před sebau wede, wzaw hrubé a přeostře
kopj, zabodl kůň, a wšecky moci swé sebraw, an
toho Hektor newidj, hnaw úprkem na něho, i po-
bodl ho smrtedlně w prsy, tak že Hektor mra s ko-
ně spadl. Ale král Odemon gakž uzřel Hektora
umrlého, želege smrti geho, hnaw na Achillesa, a
raniw ho welmi kopjm, zbodl s koně; což uhlé-
dawše Řekowé, Achillesa gako mrtwého wzchopili,
a na powěze nesli geg do stanu. Trojanštj swého
hrdinu neymilegšjho a neyudatněgšjho mrtwého
widauce, silnau a statečnau sečj geho těla dobyli,
a wgeli s njm do města s welikým pláčem, lkánjm

Wzešel pláč a kwjlenj i nšjkánj pře-
ode všech obecně po všem dvoře králowě,
em městě. Což když uzřel král Priamus,
nanau žalostj přiběhl, i padl na tělo geho,
l náramnau žalostj. - Co pak djme o té pře-
teři geho králowé Hekubě? o geho sestřích
a Kasandře? a co o geho wěrné manželce
ache? Gakau ty všecky, gakau z nich tato
něla, gazykby toho nemohl wymluwiti,
péro to mohlo popsati.

Z letopisť Trojanských IX. 1.

6. *Naprawený Kálif.*

Omray, Kády neb sudj w městě Zebry, pro-
se gednau za městem, potká ženu, kteráž
posla před sebau žene. Co pláčeš nebohá
ptal se Omray. W prawdě gsem nebohá, a
ce nešťastná, odpověděla ona; tento osel,

ny wzal ti Kalif twóg statek? ptal se Kády. — Nemá žádné přčiny, odpověděla wdowa; gen že chce na něm palác pro své vyraženj wystawěti. Dobrý Bože, pomysl j sobě Omray; máš on tolik paláců a nákladných stawenj pro své vyraženj; a že mu připadlo, aby geště o gedno wjce měl, chudobnau wdowu zgegjho vlastnjho přjbytku wyhánj. — A gakau ti dal náhradu? ptal se Omray. — Náhradu? žádnau! odpověděla wdowa; neyprwé chtěl mne odbyti s skrowným penjzem; když gsem ale nechtěla nikterak toho mně tak wzáctného statečku prodati, mocj mi geg wzal. — Což gsi mu swých těžkostj nepotaužila? prawil Omray. — Padla gsem mu k nohaum, plakala, pro Bůh prosila — wšecko gsem mu powěděla, co člowěku w takowé bolesti, zármutku a zaufanliwosti připadá. — Tu pro weliký pláč wjce mluwiti nemohla. A swau proshau nic gsi u něho newymohla? ptal se gj bolestně Omray. — Zpurně se na mne utrhl, a přeč zahnal; s pláčem odpověděla wdowa; Omray pozdwiwna očj k nebi a wzdychna, zwolal: Wšemohaucj, sprawedliwý Bože! Otče lidu wšeho! on tebe tu na zemi předstawuge, a přeč odhánj od sebe, kteříž nic giného nežádaj, než co slušného a sprawedliwého gest; a ty showjwáš, a strpěliwostj patřjš na ty, kteříž w swých neprawých a nesprawedliwých žádostech žádné mjry nemagj. Ženo — zwolá chwjli stoge w myšljnkách, zapůgč mi na chwjli swého osla a pytle, a pogď z daleka za mnau. Gá u Kalifa něco platj — kde gest nynj? — Práwě gest na dědině, odpověděla žena, kteráž mně náležela. — Nic se nestarej, a pogď za mnau, řekl Kády. Omray pogma osla, gde k Kalifowi. Kalif pohlédna naň, přigme ho laskawě, a prawj: Omray, wždyť pak gsem tě giž tak

dlaugo newiděl; a co gest, že práwě nynj přichá-
zjá? Slawný panownjče wěřjčch, odpověděl Om-
ray, práwě gsem schudohnau ženau mluwil, kte-
ráž — Kalif přegma mu řeč, prawil: Gá giž wjm,
co chceš řjci, a gá ani slówa wjce slyšeti nechci.
Ta twrdošjgná! ať zkaušj za swau swémyslnot.
Cožř pak nenj to wmé moci, že po wůli swé nad
gměnjm i žiwotem swých poddaných rozkazowati
mohu? — Twá moc, odpowj Omray, tu na zemi
žádných mierzj nemá. A tať nebohá wdowa také
swého gměnj wjce na zpátek nežádá; gen toliko
prosj, aby něco maličko pro památku měla, a do-
woljšli ty, gá tento pytel podlé gegj žádosti tau-
to zemj naplnjm. To můžeš učiniti, odpověděl
Kalif usmjwage se, ano třebas deset plných pytlů.
— Omray! po málo dnech té kraginy ani nepo-
znáš. Tu bude státi krásný palác, tamto woda přes
skálu poteče, a onde dám postawiti wysokau wěž,
skterěz celau kraginu přehlédnu. Ano? — odpo-
wěděl Omray, a zatjm pytel zemj naplňowal —
sswau pracj budu hotow, a pak, slawný pano-
wnjče wěřjčch, geště gen gedinau prosbu wyslyš,
kteráž rowně tak chatrná gest gako prwnj. — Ne-
budeš oslyšán, odpověděl Kalif. — Pytel gest
naplněn, řekl dále Omray, a nynj, slawný pa-
nownjče wěřjčch, prosjm tě učiniž, aby geg na
tohoto osla naložil. Gakáť to podiwná prosba!
zwolal Kalif; gakž toho ode mne žádati můžeš?
Zawoley některého z mých otroků, a ten ti pomů-
že. Odpusť, panownjče wěřjčch, řekl Kády, že
tě za tu milost prosjm, a prosjm tě s pláčem, aby
mi gj neodepřel. — Nemaudrý muži, zwolal Ka-
lif, wždyť ten plný pytel gest pro mne těžký! —
Těžký? prawil Omray; ten pytel země, tak malá
částečka z toho ěruntu, na němž stogjme, zdá se.

ti býti tak těžká? O pane neymocnějši! a nehrozili se, když pomněš na ten den, na kterýž před tvým a nás všechněch spravedlivým soudcem se postavíš? na kterýž negen tento pytel plný země, anobrž i celá dědina se všemi paláci a věžemi, kteréž na nj stawěti chceš, se všemi slzami, kterýmiž gi nešťastná wdowa twau příčinou skropila, tobě daleko za nesnesitelnějši břemeno bude? Tys na tomto světě velikomocný panovník; twe pokynutj zkrátj člověku žiwobyťj, a tvým gediným slowem na tisíce nešťastných býti může; ale — přigde čas, kdež ty otrokům swým rowen budeš. Gá mým otrokům rowen! opakowal sobě Kalif. Meyljm se welice, prawil Omray, a chtěl gsem říci, že twá přednost na tomto světě, někdy tobě k většjmu trápenj bude. Neboť tobě tu mnoho na starost poručeno gest, protož také mnohem wjce na odpowjdánj mji budeš. Gedenkaždý z twých poddaných nebude aučtů skládati, nežli z toho, co sám pro sebe má; ale ty ze všeho, což všickni do hromady máme. Měg se dobře — odpusť twému otroku tuto opowážliwost. Omray chtěl odgiti. Kalif zdržel ho, řka: Toběli geště odpustiti mám, gežto wjce má powinnost gest, abych ti děkowal, žeš mne před welikau nesprawedlnostj zachránil, kteréž gsem se giž napoly dopustil? — Zawoley wdowu! Nechť sobě swau dědinu zase wezme, a aby měla ty slzy nahrazené, kteréž pro mau twrdost wylila, wykáži gj kus mých zahrad, gako gegj dědina gest. A ty wjce od dwora mého neodcházeš, abych se tobě slušně odměniti mohl. Mocnáři potřebuj upřímného wůdce, kterýž se nestýchá pro prawdu všecko učiniti; kterýž ge na pokljsky upamatuge a před nimi chránj; a ty budoucně mým budeš.

W. Kraméryus.

7. *Bertrand du Guesclin.*

datnost, šlechtnost, ctižádost, ochráněnj
té newiny — býwaly ty ušlechtilé powahy,
rytjři čtrnáctého stoletj se wytečnými činj.
Nábožná, milostnostj ukrášená mysl a pod-
rytjřských činů před očima slečen a zema-
lichž lásku a wážnost chtěge zjškati rytjř
žiwota milé rád nasazowal, byly účinné
y k čestným skutkům. Rytjřské hry (kolby
k tomu také dopomáhaly.

ertrandůw otec strogil se k hlučným hrám
ým. Weliká částka francauzských rytjřů,
e udatnostj a neporušeným mrawem dobro-
nili, k nim žádána byla. Radostj oplýwal
Bertrand, wida ty přjprawy chystati. Giž
užená ruka cwičila se w klánj a sečbě oštjpem
n; giž ostrážitěgi harcował na bugných ořjch
ého; silněgi i tlauklo gehu srdce při té my-

zmocnily. Zvuk trub zápasnjky ponaukagjcj roz-
nĵily podnikawého mládence. Newrle se k zá-
bradlĵm prodjrage mjsta se póléz dopjĵil, ŷ něhoŷ
pohodlně celé diwadlo přehlédnauti mohl. Ale i
zde neměl utěšené chwĵle. Gak trudno mu bylo
okolo srdce, zde zahálčĵwým diwákem gsaucjmu,
kde wědomjwnitřnj srdnatosti wjtězoslawným gemá
bĵti přálo! Šfasná náhoda geg toho nelibého zahá-
lenj zprostila. Gistý rytĵř z gehu přĵbuzenstwa gsá
opětowanými gjzdami unawen z okolu aneb dráhy
se odebjral. Mladý Bertrand padna k nohaum swě-
ho přĵtele-snáŷně geg prosil, aby gemu koně, brně-
nj a zbraně zapůgčil. J gakŷ by toho přĵtel přĵ-
teli tak wraucně prosjcjmu odepřĵti mohl? Sám
mu brněnj přĵpial a bugného koně čerstwě osedlati
poručil. Radostj opogen k okolu se blĵžil, daw so-
bě zábradlj otewřĵti neypowěstněgšj z kolcůw k zá-
pasenj wybjzel a gednoho po druhém s sedla wysa-
zowal; sám gehu otec s neznámým rytĵřem se pot-
kati uwolil. Bertrand poznaw swěho otce wybjd-
nauti se sice nechal, ale mage se naň zrowna úpr-
kem hnáti, stranau se pouchýliw a kopj spustiw
hluboce se poklonil. Suŷasnutĵm hledĵli na to přĵ-
tomnj; někteřj se domnjwali, ŷ onen rytĵř se roz-
hlášené udatnosti starého Guesclina bogj; ginj smey-
šleli, ŷ po tak mnohonásobném namáhánj gehu sjla
umdlĵwá. Ale ŷe se ti i oni w swých úsudcĵch
meylili, následek ukázal; nebo předešlau srdna-
tostj i giné opět wyzwaw tak zmuŷile na ně dotĵ-
ral, ŷe každý se zpěčowal gemu we stĵjc gĵti.

Wšickni se diwili gehu sjle, gehu obratnosti,
gešĵe wĵce ale, ŷe nezdwihna sklopeného hledj 1)
tak dlauho wšechněm newděk se tagj. Zĵegmo ted
bylo starému Guesclinowi, ŷe nikoliw bázeň pře-
moŷenj onoho neznámého zdrŷowala snĵm se po-

Nynj welikau žádostj se zapálil zwěděti, si z té šetrnosti powděčen býti má.

stý rytjř z Normandie, gehož hbitost a sjla o celé Ewropě se weleslawila, dal se při ánj nagjti, ne tak aby cti dobyl, gako aby z častokráte obdrženau obnovil. Rekow-nánj onoho mladého dobrodruha rovněž corliwa učinilo; i požádali ho panj, aby nu poslal, by se geho gména dozvěděly. a geho wybızku přigal. Tryskem proti so-

Normandský rytjř přjlbici neznámému ku zdwihl, tenž opět na swého odpůrce tak ě se obořil, že skoně geg wysadiw počet přemožených njm rozmnožil. Gestli podi-wákū weliké bylo, gakž weliké musilo býti otcowo? J chwátage k swému synu obj-g s srdečnau láskau a radostj. Bertrand do-těžowi určený rytjřský dar, nesl geg u wy-enj šlechetného ženstwa a rytjřstwa onomu

we dwaú nedělich, sem k našemu weselj přigel.
Wěřim že to nám k ljivosti učinjš, r. 1473.

2. *Urozenému Panoti Bohuslawowi z Nemyšle a na
Mitrawicjch, přjteli našemu dobrému
služba naše.*

Urozený přjteli! znáti dáwáme, že gsme sněm
obecný w zemi na hradě Pražském položili ten pon-
dělj po swaté Trogici neyprwé přjšťj, z hodných
přjčin, kteréž se krále Geho Milosti, pána našeho
i české koruny této znamenitě dotýkaj, gakož pak
z listu krále G. M. otewřeného dostatečně tomu bu-
deš moci wyrozuměti. Protož žádáme tebe, a wě-
řjme, že sám osobně na ten sněm ke dni gmeno-
wanému, všeho zanepráždněnj a wýmluw na stra-
ně nechage, na hrad Pražský přigedeš, a tu aby-
chom ty potreby s radau a pomocj twau před se
wzali, tak abychom se přjtcmného našeho zlého
i koruny této uwarowati mohli. Plné w tobě dau-
fánj máme, a wěřjme, gakožto o milownjku krále
G. M. též i obecného dobrého králowstwj tohoto,
že znage toho býti pilnau potrebu, na ten sněm
přigjti nikoli neobmeškáš. Dán na hradě Pražském
wsobotu po Božjm wstaupenj a t. d.

6. *Giřjho krále Českého a Markrabě Morawského.
Urozenému Zbinkowi Zagjcowi z Hažmburka,
wěrnému našemu milému a t. d.*

Urozený, wěrný a welmi nám zwláště milý!
Welmi željme twé nemoci, a rádibychom s prawau
wěrau, aby Pán bůh ráčil tě pozdrawiti, a z té ne-
moci pomoci. A plnauť naděgi máme, žeš se to
stane; neš Pan Zagimač rovně takowau nemoc měl,
když gsme byli s Cjsařem w Brně, a wšak z po-

ožj se zhogil ; též bohda o twé nemoci má-
ěgi, žež Pán bůh z nj pomůže. A gakožs
abychom list náš dali tobě na pohřeb, a
rodu w kapli na hradě Pražském pod weli-
ěžj, tož my welmi rádi tobě a twému rodu
gsme učinili, a netoliko to, i wjcegi, což
n tobě a twému rodu ke cti učiniti mohli,
učinjme, a teđ ten list posjláme. Dán w
den swatých Petra a Pawla, Apoštolůw Bo-
léta 1464.

c. Karla Staršjho z Žerotjna.

Petrowj Wokowi z Rožmberka a na Bechyni.

Abyste se ráčili na všem dobře a šťastně mji,
ych wám wěrně rád Milost Pane! Poněwadž
ch 1) důležitých přjčin z země wygeti se stro-
za některý čas wně pobyti, nemohl gsem
ominauti, abych wás tjnto psanjm swým na-
i neměl, a swámi se rozžehnati; což tak

2. Radě města Holomauce.

(*Swrohu*) Maudrým a opatrným Panům Purěmistru, a Radě Města Holomauce, Panům a Přátelům mým zvláště milým k dodánj.

(*Nadpis*) Službu swau wzkazugi maudřj a opatrnj Páni a Přátelé mogli zvláště milj, zdrawj a při něm giného mnoho dobrého na Pánu Bohu Wám žádám.

Zpráwu Wašj, kterau gste mi na poraučenj mé, Wám při skončenj minulého měsje z auřadu mého (w příčině kupu a stawenj domu, před tjm streyci mému, Panu Wiktorjnowi z Žerotjna náležitého) učiněné, w obšjrném psanj dali, gsem wčeregšjho dne, od wyslaných Wašjch dostal, a na tom se nemáo zastawil, že takowé psanj netoliko proti obyčegi země a auřadu mému, než také proti Wašemu vlastnjmu způsobu, německým gazykem učiněno gest; gežto wjte debie, že w této zemi gazyk swég obzwlášnj, a vlastnj méme, za který se Wám stydětj nic nenj potřebj; něbrž stydětj bychom se slušně za to musili, kdybychom se toho dopustili, aby tž gazyk náš přirozený, tak wzácný, starožitný a rozšjřený měl od cizjho gazyku wytisknut býti. Protož ačkoli gsem byl z počátku na tom, abych Wám na takowé psanj žádné odpowědi nedal, wšak prohlédage k wěci, o kterauž činiti gest, na ten čas od swého práwá gsem upustil, s tau wšak při tom wýhradau, a Wám učiněném napomenutj: abyste mi napotom gazykem w této zemi obwyklým, a nám Morawanům přirozeným psawali; což slušně nad giné, gsauce přednjm a hlawnjm městem této země, učiniti máte. Neb gestližeby se toho od Wás nestalo, gá gakž

abych se nezapomenul na lásku, kterau
wé powinen gsem, tak i abych nowoty
é do země neuwozowal, w žádná psanj a
lání s Wámi bych se dáti nemohl. Stjm se
a všem dobře a šťastně mji winšugi 1). Dáno
cjh 2) 12 Prosince L. P. 1610.

m. na místě starého: žel jm, a gešé staršjho: že-
u. Snad by se mohlo užjwati želám na rozdíl od
eti 1. žel mji. 2) Geden ze statků Žerotjuowých.

Své manželce P. Kateřině z Waldšteyna.

) Mé neymilegšj manželce, Panj Kateřině
Waldšteyna na Naměšti a Třebici k dodání.

) Mé 1) neymilegšj Srdce, aby zdráwagsauc,
šeligak se dobře měla, přálř bych wěrně.

W auterý ráno psalř sem z Židlochowic, a
j Panj Echunce 2), aby ge za tebau posla-
n odeslal; wčera pak wčeter, když gsem se

Božj poraučjm, a potěšeného shledánj sobě s tebau
žádám. W Naměšti 8 Dubna 1621.

Twůg wěrný manžel až do smrti.

- 1) my Rkp. prosto. 2) Žerotjnské. geho dceři prowdané.
3) o d g e t i pěkně s genitivem. 4) Wůdce odhogných sta-
wů. 5) Ten, mže ztratiti hrdlo a statky, pilostj Cjsařowau
k wěčnému žaláti odsauzen byl.

4. Gindřichowi Wolbramowi 1).

Gindřiše milý, dobrého zdrawj od Pána wám
žádám. Oznamugiť, že gsem wčeregšjho dne chwá-
la Pánu Bohu podlé spůsoba swého w dosti mjrném
zdrawj sem na Rosice přigel, a dnešnjho dne, bu-
deli wůle Božj, cestu swau dále k Rausinowu wzjtí
strogjm. Posjlámť pak přjležitě psanj, Panj swěd-
čjčj 2), poraučege, aby gj ho s pozdrawenjm gi we-
lice ode mne dodal, a podlé wčeregšjho s tebau
na tom zůstánj mně po tomto poslu, gak se nynj wy-
nacházj, oznámil. Gáť bohďa zegtra také, gak mi
se dále powede, z Rausinowa psáti chci. Stjm a t. d.

Na Rosicjch 5 Ledna 1628.

- 1) domownj aufedujk geho. 2) s w ě d ě j konu psanj s iřt
addressir an.

5. T ě m u ž.

Psanj twé práwě této chwjle mne došlo, z ně-
hož gsem tomu rád porozuměl, že se s Panj nepo-
horšilo. Nepochybugi pak, že gsi dnešnjho psanj
mého dostal, iť tolikěž tóho, které w něm zawřeno
bylo, Panj dodal. A poněwadž giž u sebe mého
posla máš, naděgi se, že bohďa zegtra neb po
zegtřj zpráwy twé, gak se dále Panj má, dostanu.
Toto pak psanj Panj, s pozdrawenjm gi welice ode-
mne, odweď, z kteréhož wšemu wyrozumj, gak mi

se na cestě wedlo. Gakož pak i ty od Buryana sám toho se dowěděti moci budeš, že gsme chwála Pánu Bohu všickni w dobrém zdrawj sem přigeli, a geště až dosawád wtémž spůsobu zůstawáme. S tjm a t. d. W Rausinowě 5 Ledna 1628.

6. *Panu Demetriowi Reychowi, Rychtáři Cjsařskému do Brna.*

Urozený a Statečný Pane a Příteli mně zvláště milý, dobrého zdrawj na Pánu Bohu wám žádage swé přátelské služby wzkazugi.

Nawracugjce 1) se od Saudu zdegšjho, gsem té wúle, dáli Pán bůh po zeglřj, totiž w neděli na noc w Brně býti. Ale poněwadž zegtra dále dogeti nemohu, než do Prostějowa, a odtud na ráno, poněwadž welkých pět mjlj do Brna gest, newjm buduli moci časně tam dostačiti. Protož, ačkoli sice wšeligak na to mysliti budu, abych se tam za dne dostati mohl, a wšak gestli žeby cesta takowá byla, neb něco giného w to wkročilo, že bych se opozditi musel, žádám, že mi to přátelstwj prokážete, a poněwadž nynj zima tuhá gest, aby mi nebylo potřebj dlauho před branau státi, a teprw buď kwám, neb ginam pro otewřenj posjlati, židowská neb mēninská brána, aby mi gakž bych přigel, otewřena byla, nařjdjte. Čehož gá se wám zase. wšjm dobrým přátelstwjm odměniti nepominu.

W Olomauci. 21 Ledna 1628.

1) tak u starých častěji mjsto nawracugicje, t. nawracugjej, neb nawracuge.

7. *Panu Juroslawowi Odčolkowi.*

Službu Urozený Pane a Příteli můg zvláště milý. Zdrawj a t. d.

Kdež mi psanjm swým oznamujete, že byste toho aumysla byli, poněwadž G. Milost Cjsařská

patentem swým wšecky osoby stawu panského a rytjřského, kteřjby nechtěli od náboženstw swého odstapiti, a k Řjmskému přistaupiti, z králowstw Českého w gistém wyměřeném času wypowiedjti ráčil, do Morawy se obrátiti, a tu něgakého přichráněnj užiti, žádajice při tom, abych wám někde na ěruntech swých bytu, neb abyste sobě i zakaupenj učiniti mohli, popřál. K takowé žádosti wašj powolugi, a kde koli byste sobě na týchž ěruntech mých byt zwolili, neb zakaupenj učiniti chtěli, wám toho rád přegi, wšak aby se to smým wědonijm dálo. Toliko žádám, abyste s tau wěcj nepospjchali, poněwadž geště newjm, buduli moci sám spokogem zde zůstáwati, nercili abych komu ginému hospodu dáwati mohl. S tjm a t. d.

Na Naměšti 7 Unora 1628.

8. *Panu Ĝirjmu Křineckému z Ronowa.*

Službu U. P. P. šw. m. z. m.

Že mne rácjte psanjm swým nawštěwowati, a na zdrawj mé se dotazujice, o něm přezwědōti žádōstiwu býti, Wašnosti 1) welice dōkugi, gsauce hotow Wašnosti takowé laskawé paměti a péče, kte-
rau o mne wěsti rácjte, zase wšeligak se odsluhowati. Mám se pak na ten čas, tak gakž tito zarmaucenj a žalostnj časowé toho dopanštěgj, kromě Wašnosti oznamugi, že gsem do prawé ruky dny dostal, tak že se ani podepsati nemohu, w čemž při Wašnosti omluwen býti žádám. Z strany prodlauwenj času a terminu od GM. osobám stawu Panského a Rytjřského z králowstw Českého, patentem GM. wypowieděnjm propůgčeného, giž gsem se byl prwé dowěděl, a sám to u sebe saudil, že nepochybně rácjte naměřenj swé předešlé změnit.

ch se dělegi pozdržeti, a té milosti neb po
terěz se Wašnosti skrze nadepsané rozšj
minu naskytuge, chtjti užiti. Co se pal
y mé dotýče, wté gá se neměnjm, nébr
byste ráčili chtjti, sem do Morawy se wy
Wašnosti zakázaného²⁾ bytu w domě swén
kém rád přáti a propůgčiti chci, toliko pro
mi ráđjte dřjwe, nežli byste se sem dosta
, dvě neb tři neděle napřed o tom dát
8 Unora 1628.

Wždy zkraceně: Wašt. a to mjsto Waš z most t
še Milost. 2) t. obgednaného, beřteřt.

9. Janu Geřřichu z Žerotjna.

a t. d. Urozený Pane Streyče a synu můg
eymilegšj. Zdrawj a t. d.

Āg neymilegšj Pane Streyče, těchto dnů Par
š Cechořowský dwoge psanj od Wašnosti
eslal, gedno rukau wašnostinau psané, a

mji ráčjte. Přitom že ráčjte na mne tak pamatowati, a zwěřinawu pernatowu, i ginawu mne zakládawati 1), welice Wěřnosti z tohwa děkugi, a tohwa se Wěřnosti zase wšeligak přjgemně odměniti a odslaužiti připowjdam. Stjm a t. d.

Na Naměšti 28 Unora 1628.

1) Rkp. ředrowati.

10. Panu Janowi Staršjmu z Bubna.

Službu Uroz. a St. R. P. a Př. m. z. m.

Nepochybugi že w dobré paměti snášjte; gake gsem wám pomínulého roku 1627, 18 dne Pros. psanj učinil, a skrze ně podlé bratra Tomáše Chmeljka, abyste mu něgakawu sprawedlnost manželce gehu spolu s matčj gegj po něgakém Blažinowu, w městě Žamberce, gež (*ib. giž*) w sumě 155 zl. býti má, nátežegj, wydati našjdili, k wám se přimlawal. J poněwadž pak až dosawad gehu takowé penjze nedocházegj, a můžete sami posauditi, gacj nynj časowé gsaw, tak že každý hledj, kdeby co swého sprawedliwého dostati mohl, a aby se s holými rukami ginaw do cizj kraginy wyprawiti nemusel; z té přjčiny gak předešle, tak i nynj wás za to wšeligak snažně a s pilnostj žádám, že se k němu tak laskawě a přátelsky naklonjte, a při této chůzi neb poselstwju aby mu wejš gmenowaná sprawedlnost položena a wydána byla, o tom skutečně poručjte. A ccž koli pro něho, na tuto žádost a přjmluwu mau učinjte; budu sobě tohwa tak wážiti, gako by se mně samému stalo. A neopominu se tohwa wám, i wšechněm wáším wšeligakým dobrým přátelstwjem wolně odměniti a odslaužiti. Na Naměšti 2 Března 1628.

*Panji Anně Žerotjnské rozené Hofmanee
z Grinpiculu.*

Službu U. P. šw. m. z. m.

rad gsem z psanj wašnostiného gakž pře
tak i tohoto o nemoci, kterau Wašnost
dcera Wašnosti nawštiweny býti ráčjte, po
, a gakož Wašnosti tak i gj takowého ne
u wěrně nepřegi, Pána Boha žádage, aby
ušnosti společně pozdrawiti, a brzy zase l
ému dobrému způsobu nawrátiti. A poně
ste neráčily moci, pro týž nedostatek zdra
en čas sem přigeti, prosjm, že ráčjte poton
amět mji, a pokudž nám Pán Bůh žiwot
j propágciti ráčj, k příštjmu saudu do Olo
se dostati. Stjm a t. d.

Brně 2 Března 1628.

12. *Panu Zděnkowi hraběti z Hodic.*

Službu U. P. P. ug. m. z. m.

geti a mně navštíviti chtějí ráčili, kdy koli se to stane, rád Wašnost w domě swém uhljám. A přitom Wašnost ochraně Božské poručena činjm.

Na Naměšti 13 Dubna 1628.

13. *Panu Kasparowi Melicharowi z Žerotjna.*

Službu a t. d. Tak gakž gsem Wašnosti onehdegšjho dne psal, že přjčinau nedostatku zdrawj manželky swé geště za některý den zde se pozdržeti musjm, i nynj před Wašnostj netagjm, že až dosawad zde zůstávám. A ačkoli sice w naděgi brzského polepšenj očekáváme, a však geště welmi špatně nás docházj, než barwjř a doktor tšj, že asi okolo čtwtku neb pátku přjstjho odsud wygeti moci budeme. A tak pokudž toliko Pán Bůh ráčj dáti, aby se těch bolestj a nebezpečnstwj něco umenšilo, nemáme aumyslu mimo ten čas déle se zdržowati. Audiencj že gsem při GMC. těchto dnů měl, dobře Wašnosti Pan Faktor zprawil, při nj však nic od GMC. gsem nežádal, toliko GM. swau ponjženau prosbu přednesl, poněwadž se giž ten čas, který GMC. patentem swým obywátělům Marg. Mor. kteřjby křháboženstwj Řjmskému přjstaupiti nechtěli, k odebránj se wen z země gmenowati ráčil, přibližuge, že gsem toho aumyslu, wedlé wůle GM. se zachowati, z země wygiti, a někde se mjstem a přjležitostj zaopatřiti. Wšak že gsem nechtěl pominauti prvé Geho Milosti gakožto králi a Pánu swému Neymilostiwěgšjmu se wtom ponjženě ohlásiti, dálšj ochraně Geho Milosti se poručiti, i wyrozuměti, kdebych se měl a kam, aby proti Geho Milosti nebylo, obrátiti. J ačkoli GM. Cjsařská ráčil mi to milostiwě na wůli dáti, kdebych koli neb které koli mjsto sobě obl-

biti chtěl, abych to učiniti mohl, neb že Geho Milost ráčj mau wěrnau poddanostj wšudy ugištěn býti ; a však když gsem se dále Geho Milosti w tom otewřel, že bych se nerad zemj Geho Milosti dědlěných wzdálil, než tu zůstáwal, kdež bych mohl milosti a ochrany Geho Milosti Cjsařské blížšj heyti, a zegmena Uhry a Slézko gsem gmenowal, neráčil Geho Milost mně odporen se ukázati, a však předce gsem se při tom ohlásil že do Slézka wětšj náchylnost mám: na čemž zůstáwá, a však kdy a gak brzy bych se tam wyprawiti mjnil, geště gsem se na ničemž neustanowil. Z strany sněmu Morawského, giného gsem neslyšel, nežli že předce držán býti má, a že GMC. po sw. Trogici odsud wygeti chtjti ráčj. Gá však o tom pochylugi a aby před božjm tělem co z toho býti mělo, než dowjmli se čeho dále, nepominu Wašnosti oznámiti, a geště dřjwě nežli odsud wygedu, Wašnosti wjce psáti chci. Té hluchoty, která Wašnosti předce trwá, a změnit se nechce, wěrně nepřegi, Pána Boha žádage, aby wás zase potěšiti, i sluch nawrátiti, a brzy k předešlému spůsobu přiwesti ráčil. Gegj Milosti Panj manželce Wašnost prosjm, že ode mne i od mé ženy (kteráž Wašnosti swé modlitby wzkazuge) naše powolné a hotové služby oznámiti stjžiti sobě neráčjete. Stjm a t. d.

W Mensjím Městě Pražském 22 Máge l. 1628.

14. Panu Jaroslawowi Odkotkowi, Panj Kunce a Pani Hedwice Sudličkownám z Borowice.

Službu swau wzkazugi U. Pane a Přjteli, a U. Panj a Př. mogi zw. m. Dohr. a t. d.

Zármutku, kterým wás Pán bůh wytrhnutjm skrze smrt časnau z tohoto bjdného swěta a pláčti-

wéle audolj, Panj. tchyně a mateře wašj nawštjwí-
ti ráčil, wám wěrně nepřegi, a nerad gsem tomu,
co wás potkalo z psanj wašeho porozuměl. Wšak
rozwažuge gak wěk gegj, tak časté nemoci, a k to-
mu také časy nynějšj zlé, a termin, w kterémby
se byla musila spolu s ginými poctiwými lidmi wen
z země odebrati; saudjm že se nemůžete a gá. spo-
lu s wámi hrubě proč rmautiti; zwláště když wjme,
že Pán Bůh lepšjm bytem gi opatřiti ráčil, nežliby
ona byla, zůstawagicj na swětě, sobě geg kdekoli
wyhledati a obgednati mohla. Srownáwám se pak
swámi, abyste spohřbem mrtwého těla gegjho ne-
prodléwali, a rád k tomu dowolugi, aby tam, kdež
mrtwé tělo nebožtjka Pana tchána a otce wašeho
ležj, pochówáno býti mohlo, ač newjm gak dlau-
ho a při gakém pokogi to i giná těla mrtwá při tom
kostelete odpočjwagicj, zůstati moci budau; ale to
se musj Pánu Bohu poručiti. Chci také rád z strany
učiněnj wám něgaké pomoci k těmuž pohřbu nařj-
diti, a auřednjku o tom při této přjležitosti poru-
čiti. K tomu wšak abyste měli s wykonánjm dotče-
ného pohřbu až do mého bohdá na Brandeys se
dostánj, tak abych ho také přjtomen býti, a to
mrtwé tělo k hrobu doprowoditi mohl, odkládati,
raditi wám nemohu, gedno proto, že geště nic ne-
wjm, gak brzy, neb kdy a w který čas na cestu se
wydati, a odsud odebrati moci budu, a druhé, že
negsem tjm gist, gestliže k tomu nepřigde, abych
od též gjzdy na ten čas upustiti a ginudy cesty
wzjti musel, zwláště poněwadž s manželkau mau
welmi slabě se posawad polepšuge, a musegic se
řjditi tjm, a toho šetřiti, gak dále Pán Bůh s zdra-
wjnm gegjm naložiti, a gi w něm postawiti ráčj.
Gestliže wšak budu moci i tam dostačiti, dřjwe
nežby po pohřbu bylo, gsem hotow žádost waši

rád naplniti, a témuž mrtvému tělu tu poslednj službu wykonati.

W Wařich 13 Čerwna 1628.

15. *Panj Johaň Emilii z Waldšteyna rozené z Žerotjna.*

Že mne psanjm swým nawštěwowati, a gakž na mě, tak i manželkỳ mé zdrawj se dotazowati ráčjte, Wašnosti welice děkugi. A poněwadž ráčjte žádostiwi býti o něm přezwěděti, Wašnosti oznamugi, co se osoby mé dotýče, že chwála Pánu Bohu desti mjrně se wynacházjm. Manželka má pak ačkoli giž čtvrtý týden pořád té zdegšj wody, gakž pitjm tak i mytjm užjwala, a užjwá, a však geště až posawad malé polehčenj a nedostatku ge-gjho starého, s kterýmž z domu wygela, zmenšenj při nj se spatřuge, krom sice že něco lépegi se má, nežli když gsme z Prahy wygeli. Geště tento teyden zde se zdržeti, a bohdá w Pondělj přjštj, totíž od dneška w témdni k Morawě se hnauti stro-gjme. Což Pán Bůh rač dáti, aby se šťastně a w lepšjm způsobu, nežli gsme sem přigeli, státi mohlo. Za odeslánj lososu Wašnosti tolikěž děkugi, a nepominu se toho Wašnosti zase každého času wolně odsluhowati. Stjm a t. d.

W Wařich 26 Čerwna 1628.

16. *Panj Wěranice Waldšteynské Rozené Trčkowné z Lippy.*

Službu a t. d. Gsauce žádostiw, gakž o spůsobu zdrawj wašnostiného, a Pana Syna wašnostiného, mého zvláštň milého Pana Ugce, tak i Panen šlechticn, dcer wašnostiných přezwěděti, na

schwále k Wašnosti tohoto posla wyprawugi, a Wašnosti psanjm swým nawštěwugjc za to žádám, že sobě neráčjte stžiti, mně po něm wznámost uwesti, kterak se na ten čas společně gmjwati ráčjte. Přitom však Wašnosti oznamugi, že gest mi se dnešnjho dne wyslaný mŭg, kterého gsem do Wratislawě w přjčině swých wěcj wyprawowal, domŭ nawrátíl, a mezi ginými listy také toto psanj Wašnosti swědčj přinesl, kteréžto psanj Wašnosti přjležitě posjlám, a pokudž byste ráčili chtjti, tam zase co psáti, že (ac) to toliko sem ke mně dodati poručiti ráčjte, nepominulbych při přjležitosti toho, komuž by náleželo, odeslati, gsauce netoliko wtom, ale w čem koli giném Wašnosti hotow slaužiti. Stjm a t. d.

Na Naměšti 2 Srpna 1628.

17. *Panj Marii Anně Hrabince z Hodic.*

Psanj od Geho Milosti Knjzete Břeského, které Pan Bořita ze Slézska ssebau přinesl, a mně od Wašnosti wedlé psanj wašnostiného odesláno gest, gsem přigal. A gakž předně z psanj G. M. Knjžecj, že Wašnosti na ěruntech swých bytu přáti, a kněmu mnoho dobrého w prospěchu winšowati ráčj, rád, tak proti tomu, z wašnostiného, že gest giž w Břehu Wašnosti obyť 1) špatný a drahý zgednán, nerad porozumjwám. A však když gste ho gen dostati ráčili, zdá se mi, že chtěge nás Pán Bůh w takowé škole mjtí, račte moci na ten čas dosti na tom mjtí; prodlenějšm časem bude se snad moci i toto něgak gináč opatřiti. Mně podobně takowé wěci často na mysl přicházegj, a když sobě před oči stawjm swŭg byť, který we Wratislawě mám dosti nepřjgemný a nepohodlný, newšeligak

na tom, když toho čas bu
tíž místo gakkoli podle zpi
bě přigemné odebral, ma
poněwadž o mne wždycky
milosti geho swaté dōkugi)
ochrany své ke mně dokaz
potřeby něgakým zwolněšj
ráčj. Pakliby w tom wúle ge
powinen na tom přestáwati,
Kteréhož smyslu že Wašnos
ráčjte, nikoli nepochybugi.
Na Třebiči 7 Prosince i

1) Rkp. losument, Wel. lozument
meat, obydlj.

18. Panj Bohunce :

Wčda o twém nedostatku
postawena gsi, nechtěl gsem
swé nemoci obtěžowati, než psa
a gemu gsem, gak se semnau dšlō
Poněwadž --

klá a čerwená zůstává; ale mám naděgi ku Pánu Bohu, že žádosti mé uslyšeti, a mně těch bolestj ukrátiti, i také brzy k předešlému spůsobu přivesti ráčj. Swau rukau nepjít proto, abych se necbtč-žowal, a drobet sobě wyhowěl. Nebo ačkoli táž těžkost a bolest byla krátká, však mne tak zemdlela, a strápila, že o tom wyprawiti nelze, a že k žádné práci spůsobený negsem. Než gak bych málo čerstwěgi 1) byl, chciť to nahraditi, a o několikerých wěcech psáti. Mezi tjm pak nenjť se potřebj gzdau ke mně zaměstknáwati, a na cestu wydáwati, zwlášť wěda 2) gacj nynj časowé gsau, a že lidé zdrawj znemocněti musegj, owšem pak kdo prwe nemocný gest, zle by toho zažiti mohl. Neb mi to wděčněgi i milegi přigde slyšeti, kdy by doma zůstáwage zdrawj swému howěla, a ge opatrowala, nežli aby ke mně se wyprawiti měla, když by to stwau a zdrawj twého škodau bylo. Toť gsem tak wkrátkosti napsati nęcminul.

Na Třebici 13 Prosince 1628.

1) Rkp. czerstwiey, comparat. adv. čerstwě na mjstě adj. čerstwěgj. Podobně russ. умнѣе, swětľjae. 2) t. wědauo.

19. *Panj Bohunce z Žerotjna.*

Má Neymilegšj dcero a t. d.

Krátceť pjši, poněwadž na ten čas obšjrněgi nemohu, že gsem se sem do města Wratislawě we zdrawj dostal, a tak giž nynj zde zůstáwám. A ačkoli mne trochu dna nawštjwila, ale gest tak snesitedlná, že brzy zase, gakž tu naděgi ku Pánu Bohu mám, lépegi se mnau bude. Gá i žena má, která tě welice pozdrawuge, dcsti při mjrném spůsobu se nacházjm, a nemám geště prcě na zdeyšj

byt najkati. A poněwadž každý teyden odsud přiležitost do Morawy mji budu, a také gsem s postnímstrem o to mluwil, aby má psanj k sobě přijmal, a na Nyklspurg dodáwati ge poručil, chciť dále obšjrněgi psáti, a gakž o zdegšjm swém bytu, tak také gak mi se na cestě wedlo, w známost uwesti. Stjm a t. d.

We Wratislawě 12 Listopadu 1629.

e. P ř j p i s.

Wáclaw Pjsecký Řehoři Hrubému z Gelenj pozdrawenj wzkazuje.

Nenj mne tagno, pane Řehoři, že i mnozi i rozličnj se ku přátelům darowé posjlagj, wedlé rozdielné lidj a nebo chuti a nebo powahy, někdy také možnosti i zaslauženj. Tak krále mohútným pannu netoliko drahé šatstwo, ale i zámkj znamenité za dar wjdame 1) dáwati, proto že i onino sto mohau snadně býti, a tito snad toho zaslaužili. Tak dobré koně těm, kteříž ge sobě welmi wáží, tak rozličné ptactwo těm, kteříž po něm stogj, w slušném daru se někdy posjla, když kljivosti a chuti lidské wýborně se přirownáwá. Týmž během i knihy darowány čteme a nepřjliš za marný a newděčný dárek. Neb gest tak toho, kterýž bral, gako kterýž darowal, powaha ktomu a náchylnost dobře přijležela. Gistě i hrst wody s ochotnostj onomu králi 2) od chudého člowěka podané za dar také prošla, že gest s možnostj tak chaterného člowěka dobře se srownáwala. Gá pak pochtěw ktobě přjteli mému něco také za dar poslati, ani wedlé bohatstwj méhc, kteréhož nemám, ani wedlé slušnosti, kterážby ktobě přjslušela, ne wedlé zaslauženj twěho, ale podlé mé powahy tudjž i možnosti toto to-

bě, cožkoli gest, gakéžkoli gest, s ochotnostj aspoň a rád posjlám. Ačkoli když gsem prohlédal ne k mému toliko učenj, ale i ktwé, kterauž ty máš, chuti, nemohl gsem nic přjhodněgšjho nynj nad toto poslati. Neb poněwadž učenj mé nynj w řečtině gest, twé pak usilowánj giž od dáwných časůw gest při zwelebenj a množenj Českého gazyka; widělo mi se dosti zaslusné, abych tuto řeč Jsokratá, onoho u Řeků w wýmluwnosti welmi znamenitého a utěšeného, z gazyku řeckého nynj wčesko přeložený tobě gazyku českého milownjku a mstiteli g) oddal. Togsem pak učinil ne tjm úmyslem, gakoby ty těchto Jsokratských potřebewal napomenutj, ale aby porozuměti mohl, gak rozdjlnj a gak mnohem užitečněgšj gsau řečnjci řečtj nad latinské, zvláště k naprawenj mrawůw, což mládencům gest neypotřebněgšj. Neb že gsau mnohem wýmluwněgšj, nepotřebj mně o tom mluwiti, poněwadž i latinjci sami w tom gim postupuj. Aby také znal, w gakých mudrcjch Sigmund twůg giž čjtati může, sgakým netoliko při wýmluwnosti ale i při ctnostech prospěchem; učinil gsem toto také a z přednj téměř přjčiny, abych se týmž během při učenj mém cwičil, gako někdy i Krassus i Cicero i Plinius potom činil. A Kwintilian tak radj přes to: „abych zkusil, zdali český gazyk tak hogný gest, aby bez žebroty budto německého šwerkánj, budto latinského proměšowánj sám od sebe tauž wěc wyluwiti mohl, kteraužby i Řekowé wypsali. Znamenal gsem pak, že netoliko latinské pomoci nepotřebuge (o němčině mlčjm, s kterauž nic nemám činiti) ale poněkud gi wywýšiti může, tak někde gest náchylněgšj klahodnosti řecké a klepotě nežli latinský. Že při mnohých wmluwenj osobách, při lepěm slow skládanj, kdež gazyk la-

tinský řeckého a neb prostě nemůže aneb stěžko-
stj a velmi nesnadně následuje, tu gazyk český,
co by byl mu w rodu desti blzký, tauž lahodau a
gednostagnj téměř krátkostj všecko wyslowiti mů-
že. Ačkoli znám, co gest giž gazyk latinský w oz-
době a co český, ani mne tagno nenj, že tento
pilnostj lidskau giž gest uslechtilejšj nežli náš če-
ský, ale mluwjn o přirozenj a způsobu obogjho ga-
zyka, tak o tom drže: že kdyby též pilnosti při
okrašlowánj swého gazyka prwnějšj Čechové byli
užjwali a nebo nynějšj geště toho hleděli, gako
někdy Řjmané, gazyk český, co se tkne swětlosti,
řecké lahody, lepoty, nadto i ozdoby i slow sklá-
danj, bylby nad latinský, w tom mnohem i šťast-
nějšj i hognějšj.“ Abych pak nemnožil řeči při wě-
cech giných, nechť ge 4) z toho gedno za dāwod toto:
Neb toho čemuž Řekové omiocatalexia řjkagj, Če-
chowé pak mohli by řjci podobné skonánj, latina
gsauci cos hrubšjho, neráda trpj; čeština pak též
gako řečtina velmi tjm osladčuge a libé činj mlu-
wenj. W čemž i Gorgias onen Leontinský i Polux
Agrigentinský velmi častý gest, k tomu rythmu 5)
což Čechové rým gnenugj, latina „prostě nenáwidj,
ale čeština s řečtinau nctoliko tjm řeč swau ozdo-
huce, ale i lahodnau činj. Při kterémž ozdob-
wánj Jsokrates tento tak weliké a tak ustawičné
užjwal pilnosti, že se i útržky tak přjlišného usi-
lowánj neuwarowal, neb i Filonikus i Jeronim
mudřec w tom ho gaks nešetij, ač při giném ho
wychwáliti nemohau. Pro tyto tehdy přjčiny, ač
gsau geště i giné velmi mnohé, rád gsem na sebe
tu práci wzal, abych tutó řeč Jsokratowu, kterauž
něgakého Demonika a skrze něho všeckv mlá-
dence kctnostem napomjná, wedlé mé možnasti,
gestli ne tak ozdohně gak sám gest w sobě, neb to

nenj možné, aspoň wěrně w češtinu přeložil, a tobě za znamenj a záwdawek našeho přátelstwj oddal, kterauž že wděčně přigmeš, nepochybugi. Neb i to snad za dar něgaký může progiti, zwláště že gest skutek řečnjka takowého, kteréhož řeči, gakož mluwj Dionysius Alikarnaský, kromě toho, že gsau wýmluwnosti i welmi utěšené i welmi libé, gsau samy dostatečné těm, kterjžby města řádně zprawowati chtěli. Přigmiž tehdy toto ne tak pro mne, kterýž gsem wyložil, gako pro toho, kterýž gest složil, za gakýž takýž dárek. Ačkoli mnozj se nynj nalezagj, kterjž se snad tomu směgj, ale wšak za prwnějšjch časůw netoliko páni anebo wádcce něgacj ale i králowé i cjsaři welmi toho šetri-li 6), když ne bohatstwjm a marnau pýchau, ale šlechtnostj, ale uměnjm giné wywyšowati chtěli, což gest onen nadewšjm téměř swětem wjtězitel weliký Alexander Aristotelesowi učiteli swému psáti se nestyděl. Mně pak dosti za práci bude, gest-liže kdo z Čechůw toto cožkoli gest, gakéžkoli gest, někdy aspoň přečte. Měg se dobře. Pjšit ktobě během přátelským, zanechaw ráčenj, Milosti, a wámkanj 7); neb mi se to samému neljbj.

1) wjdamy w Rkp. a tak wědy; též přátelom mjsto přátelům, mohú mjsto mohau a t. d. 2) Artaxerkowl. 3) dle lat. vuidici přjliš těsně. 4) Rkp. uechtě. 5) Rkp. rythmen. 6) Rkp. šanowali. 7) wykánj.

f. N a u č n é s p i s y.

1. O h y b á n j r o s t l i n .

Pohybowánj dwoge u žiwocistwa widjme, rozdjl wšak obogjho i přjčina i konec stanowj. Gedno, a to nižšj, má za cjl rozmáhánj těla t. přiosobo-

... z aruneho nemi
si tedy celé živočistwo přic
u mnohých, totjž nejnižšjc
wolným gest spogeno, k obr
ženo, a takměř newolnostj ř
ta n. p. beyložilci swá ramer
šli potraw; hmyz mjsto opau
aby swé pokolenj rozplemeni
Podobné pohybowánj ta
sobugj. U nich rcwněž dwog
pohybowánj, ačkoli wolného
menj ohlédáme. Z ohledu hý
liny snejnižšjmi zwjřaty soř
neboř pozorugeme, že wláhu
pohlcugj, že gi w zawitkách
částkám pudj. To ale mechani
howánj trubiček přičjtati nikoli
gak wysoko woda wtěch wstup
mu, w gakau weyšku mjze v
až by wrchle stromu něgakéhč
geště přigde, že mjza hustšj ge:
Přčina pohybowánj wnitř
ležj. Miza w...

tož všaká záměna gest pro druhau, i nelze tedy, aby se po různu myslely.

Co se týče pohybowánj wolného, ukážeme, že gakési prvotiny geho w rostlinách se obádaj; a ten gest neyznamenitějšj úkaz w rostlinném žiwobytj. Gediná toliko rostlina, která ustawičně swé listy pohybuge, slowe wábec Wičenec w r t i w ý (*Hedysarum gyrans*), a w Bengálii roste. Lady Monson, weliká rostlinictwj milownice, giž před mnohem let tento úkaz pozorowala. U nás w hřjgnjch se chowati musj a tu následugicj úkaży wygewuge. Listy nese ztrogené a ljtsek prostřednj neywětšj, pobočnj přjliš malé. Tento prostřednj se z rána přjmj, na wečer ale padá, pobočnj však napořád wystupugj a zase padaj, tak že, když prwe dolů wiseli, zponenáhla se potom wztýčj; mezi obogjm wzdy pokog za několik sekund nebo půl minuty trwá, a to za celý den a celau noc bez přestánj se opakuge. Zponenáhla to owšem gde, an gedno otočenj pět i deset minut trwá. Neyči, legšj gest to pohybowánj w silném růstu rostliny, a w parném létě; u nás na podzim přestává. Podobné pohybowánj na nitkách a čnělkách gistých pozorugeme rostlin. Widjme, že w pořádku se zpřjmugj a k blizně neboli čnělce přibližugj. Obyčegně ten pořádek od uzránj pylu gest odwislý. Tak n. p. u rauty. U giných naproti tomu zase čnělky pohybugj se k prašnjkům.

Wolné z wnitřnjho puzenj wurčítých dobách děgjcj se hýbánj u přemnohých rostlin se nalezá netoliko na listech, anobrž i na kwětjch, a slowe sen (*somnus*) rostlin. Tjm to býwá, že listy giný směr přigjmaj na wečer, nežli w dne měly, a kwětowé částky schlipugj se a zawjraj. Směr spěgjcjch listů na troge případy

totiž : listy prosté neb gednoduché ke pni přilnau, gako u wrby a g., složené u luskových buď dolůw kolmo se powěsj, nebo k stopce společné přilnau swými ljcemi se schljpje. Tomu pohybowánj listů na doby určité uwázanému, otwjránj a zamykánj kwětů se podobá, a tento úkaz pod gménem hodin kwětinowých znám gest, poňewadž za wýmjkami stegnými w určitý čas, anobř hodinu se děge. Některé kwěty we dne gsau otewřeny, a gistau hodinu se otwjrágj, tak to činj čekankowité (*cichoraceae*) okolo osmé neb dewáté hodiny z rána, zamykágjce se w osm nebo dewět hodin na wečer ; ginj zase, gako swlačci (*convolvuli*), kosmatici (*mesembrianthemum*) a šřawele (*oxalis*) nemágj tak stálau otwjránj a zawjránj kwětů dobu, činjce to za dne krátkého nebo pošmaurného pozděgi nežli za dlauhého a gasného. Některj kwětowé w kalném dni napořád zawřeni ostáwágj, n. p. měsčnjk deštnj (*calendula pluvialis*), a mnohé šřawele.

Že swětlo, ačkoli samogedinau toho nenj přčinau, tu swé drážděnj na gewo dáwá, nelze pochowati. Wšude w přjrodě widjme periodičnost, dlé které ústroge zábywy za čas ustawičně konágjci slabnau, pak ale odpočinuwše opět znowa a čile wykročugj. Tak citliwka do tny postawená swých listů nestáhne, až wysilenj nastaupj, a dřjwe se neotewře, až nowé sjly nabude, třebas by swětlo zámyslně připuštěno bylo.

Pozůstává, bychom gestě o pohybowánj na doby neuwázaném a přčinami wněšnými působeném mluwili. Mjneme tuto pohybowánj rostlinných částek dotýkánjm působené. Listy rosatky (*drosera*) u nás w bařinišřtjch rostaucj množstwjm pěkných žlázek podepřených řožkami se pokry-

wagj, které za čilostj zelinky sebe menšjm dotknutjm celého listu swinutj způsobuj. Pročež i hmyz maličký n. p. mušky na ně sedagcej umačkagj se a hynau. Rozhlášená zohledu toho gest rostlina, kteraug sme m uch o l a p k u (*dionaea*) umjnili gmenowati. Listy gegj takměř ze dwau článků složeny gsau, z kterých konečný skoro ze dwau uštů žlázkami nožečnatými obsazených, a u prostřed po třech tuhých bodlinách zaopatřených se skládá. Posadiw se něgaký hmyz na takowý list, a geg zdráždiw způsobj to, že list se schlopj, a on k zahynutj swému se chytj a nabodne. Roste we Wirginii kapradj *Onoclea sensibilis* gmenowané, které za dotknutjm ruky člowěčj na kwap stahuge se a při tom i wadne. Citliwky (*mimosa*) a stydliwky (*aeschynomene*) některé magj tu vlastnost, že kdekoli dotčeny būdauce, swé zpeřené, rozložené listy na gednau stáhnau a za čas teprwé opět rozložj, ccž i mnohokráte bez úrazu opakowati se může. Podobný úkaz wydává Awerhowa karambola (*Averhoa Carambola*), toliko tjm rozdjein, že stáhnutj ne tak spěšně následuge. Dotekše se nitěk dřistála neb drnawce (*Parietaria*) shledáme, že welikau se wztýčj mocj, a pyl roztrušugj.

Pátrámeli po příčině, nahlednauti nám do slohu těch částek náležj. Pýtwa rostlinná ukazuge, že w nožkách, stopkách a tyčinkách weliké množství zawitek se nalezá. Pohybowánj ale nemá nikde mjsta, nežli tam, kde srownánj mezi pohyblivým a pohybugcjm se zrušuge. Toto srownánj pak zrušuge se wůbec dráždidly, které gsau buď powětřj a swětlo, buď ruka člowěčj nebo hmyz a t. d. Pročež owšem spisowatelé prawdiwě napsali, že swětlo gest pohybowánj příčinau; ale na žiwobyty

rostlin osoblivé pohledu nemagjce dokonalaw gim podřizenost přičjtali, a tedy co giné tělo mrtwé ge měli.

Jan Swatopluk Presl.

e. *Cwikla*, neb *swekla*, (beta, Rangolb.)

Podlé Linéiského systému (saustawu) náležj k pětimužstwu, gednoženstwu (*pentandria monogynia*). Znakowé rodu tohoto gsau: kalich pětistý, bez koruny; sjmě ledwinkowité, w kališném lážku pohřžené. Počjtá patero druhâw, gichžto neznamenítgšj gest:

Cwikla bjlá, (beta cicla, weißer Rangolb). Kwět má trognatý, kališné lupeny málo zaubkowané, dolenj list wegčítý, pňowé listy šediwé, klasy bočné, nevdelsj. Gest rostlina dwauletá, gegjžto tlustý kořen cukrowatinu obsahuge. Roste w polednj Ewropě na pomořj sama od sebe, odkudž také k nám přinesena, a nynj po celé téměř Ewropě rozšřjena gest. Z kteréžto přjčiny, poněwadž rozdjlnost podnebj a země gak w rostlinách, tak zwjřatech změny působj, od swé přirozené twárnosti se gest odrodila, a w několik odrod zwřhla, mezi kterýmižto odrodami následugicj předčj, proto že w gegjm kořenu neysladsj šřawa se rodj.

Cwikla wysoká, (anebo Burgundská řepa, sl. kwáka; b. cicla altissima, Runketrübe, Didrübe). Ačkoliw řepa tato, gakožto užitečná dobytku pjce giž dáwno známa gest byla: nicméně gegj neznamenítgšj vlastnost až ku konci XVIII. stoletj skryta zůstala. Pilným přjrody zpytowánjm našlo se, žeby kromě třtiny cukrowé, z mjzy mnohých giných rostlin, mezi kterýmiž řepa neb cwikla tato prwnj sobě osobuge mjsto, cukr wařiti se mahl. Každý, komuž liho, syrapu i cukru z nj nadělati

může, totiž: vezmi řepy, jak mnoho chceš, wyper gi čistě, oblup, zestrauheg, potom skrže plátno wytlač, a nabudeš ze 31 liber řepy 15 liber šťávy, kteraužto do čistého kotle wliw nad mjrným ohněm pořád mjchage a opěňuge powař, a kdyžby něgaký čas we waru pobyla, potom do 15 liber wzaté šťávy 3 neb 4 žeydljky čisté wápenné wody pričíně, wolným warem tekutinu tak dlauhó powřiti nech, ažby gj polowic ubylo, a tak zhustlau skrže sukno procediw na kotli gako prwé mjrným ohněm powař, ažby do syrupové hustosti wysmáhla, kteráž potom vychladlá, gako obyčegný syrup potřebowati se může. Nechášli pak syrup ten na mělkých okřjneh wteple státi, w několiku týdně se sroste (skrystalizuge) a zcukrowatj. Pro domácj potřebu může se řepný syrup w sklenicjch neb giných nádobách na dlauhý čas chowati. Mimo to pálj se z této řepy wybórná kořalka.

Sadba Burgundské řepy:

Miluge dobrau, kypraú zemi, a sege se gako hlawatka, hned z gara, kdyžby žádného wjce mrazu w zemi nebylo. Gsauci pak 4 neb 5 prstů zwýšj, na swé mjsto do záhonu gako dumljky (turijn) neb okrauhlice, 10 neb 12 prstů od sebe se přesazuge, a potom za léto dwakrát okopává. Měsjce zářj neb řjgna na způsob giné řepy se skljzj, a přes zimu w sklepjch chowá. Neywětšj ale opatrnosti semenice žádagj, aby se nezkazily, a přjliš newyšeptaly. Řepa tato gest welmi auredná, neboť gedinká často přes 10 liber wážj. Ze 100 liber řepy 13 neb 14 liber syrupu se wywařj, z kteréhožto syrupu 8 liber cukru se sroste.

Strogenj wápenné wody.

Aby každý wápenau wodu kwařenj řepného syrupu potřebnau strogiti uměl, wíř...

krátké poučenj položiti. Wezmi 21 liber neb žegdljků čisté wody, a uwrz do nj lot čerstwého nehaseného wápna, tak rozpustiw ge u wodě, budeš čistau wápennau wodu mji. Wezmešli pak wjce než lot wápna, nerozplyne se všecko, nébrž zakalj wodu, a po čase teprw zbytečný geho djl ke dnu padne. Aby se ale woda wšudy stegně wápnem nasýtla, potřebj gest gi často mjchati. Poněwadž pak wápnu rozpuštěné kyselinu uhlowau z powětřj pohlcuge, ke dnu padá a wodu čistau zůstawuge k potřebám neschopnau, pročez gi po každé znowu dělati.

Jozef Kauble.

3. *O přednostech těla lidského, (z Člowěkoslowj.)*

Člowěk giž ústrogjm těla přewyšuge ta zwjřata, která se gemu složenjm těla a mnohým gednánjm bljžj. Zwjře má toliko částečné schopnosti, w okresu kterých swými činy ostává: člowěk neznage takových mezej, schopnost swau na celau zemi ano i na oblohu hwězdnu wztahuge. Zwjře propůgčené sobě a na swět přinesené spůsoblosti brzo w mládj prowozuge: člowěk bezé wšj gisté umělé hotowosti se narozuge, ale spůsoben gest mnohonásobným uměnjm se naučiti. Toliko u některých lidj wnitřnj gakési puzenj a chtjč k tomu neb onomu uměnj nalezati gest, a i to wzbuzowati potřebj. Zwjře přirozenau náklonnostj k gistému žiwobyťj, k hledánj gisté potrawy se nese, a gistým pásmem nebe obmezeno gest, člowěk vše to ginak. Člowěk s sebau na swět nepřinášj žádně pomoci k žiwenj a bráněnj se, a sám ten nedostatek geg powyšuge. Méně nuzný nebylby tak hogně obdařen wšelikými tělesnými i duchownjmi přednostmi, kterými nad giné žiwočichy

tak vysoko předčj. Na mjstě všeho nástroge k obraně a obžiwenj dána mu ruka, dopomáhagicj gemu k uspokogenj všech potřebnostj ano i ke vzdělánj rozumu. Ruka w prwnjm dětinstwj dotykánjm wyučuje ho o spůsobu wěcj, tato magjc zvláštnj obratnost a množstwj žilin na koncjch prstowých, wvhotowuge w dospělegšjm wěku člowěka všeliká řemeslná a důwtipná djla, i kostřenj rozumu slaužjicj. Magj owšem některá zwjřata audy k rukaum lidským podobné, ale těch toliko co háků a klepet užjwagj. Člowěk mezi rozdjl-nau holemostj a malostj zwjřat prostřednj welikost má, gsa přes pět střewjců zwýšj; sjly pak zname-nité; nebo neodwyklj přirozenému spůsobu žiwo-bytj diwochowé na honbách wjce snesau nežli zwj-ře, a smysly nád wjru bystré magj, n. p.čichem stopy člowěka neb zwěři wysljdj.

Neywjce ale člowěka od němého žiwočicha mluwa lišj, kteráž gest, skutek geho rozumu. Dle toho i smjch a pláč samému člowěku ná-ležj; neboť smjch gest následek pozorowánj buď nesrownaných buď diwně srownaných wěcj, pláč pak s zámutkem a s měkostj srdce aneb i s mrzu-tostj spogen. Děti na počátku žiwota gen křičj i když rozumu dogdau a křiwdu poznáwagj nebo swémyslné býti mohau, pláčj.

Mezi všemi žiwočichy člowěk neyroztýle-něgi na zemi bydlj. Země tedy gemu matkau, pě-staunkau a domowem ustanowena; neboť na celém oboru gegjm nenj mjstečka, na němžby se neusadil, gestliže gen nuzný pokrm nalézá. Bydlj w hlubi-nách podzemnjch, a na vysokých horách; bydlj w končinách, kamž ho ani wěrný pes geho do-prowoditi nemůže, kde i sama domácj pŕlnočnj gedle a smrk zimau co kleč k zemi se záhljnu-

nebo dokona neroste; bydlj, kde rtuť mrázem tak ztuhne, že se kauti dá, kde bjlá liška a bjlý nedwěd bez swé srsti přezimowati by nemohli; obywatel Zeloné země toliko lehce oděný, s nahau hlawau, s nahým krkem, ledwa sobě chyžici teplem zawlažuge; tam diwoký Kanadan a Eskymok w prudké zimě lowj. Bjdný Pečerač w zemi chudé kožj mořského psa toliko oděný, wytrwá w zimě, kdež u prostřed léta nočnj dobu dwaz plawcaw ewropejských zmrzli.

Člowěk rozličněgšjho pokrmu než wšeliký giný žiwočich požjwati může, a gen tudy možno bylo gemu wšecky stránky země osednauti. Kdyby w Africe polednj, sausedům Hottentott, nazwaným lesňákům, hadi, kobylinky a ginj plazowé zoškliwili se, anebo obywatelům končim sewernjch maso mořských potwor, welrybů, psů mořských a rybjo tuku smrad znechutnal, stránky ty swěta pustinau newyhnutedlně by ostaly.

Složenj celého těla, od zwjřecjho rozdjlné, k přjmému geho drženj, k přjmé chůzi, k uwelebenj člowěka ustanoweno a zřjzeno. Opičj a nedwědj chůze k lidskému kráčenj tak málo rownati se může, gako seděj weweřice ořech lauskagjcj. Ruce člowěka proti nohám krátké a tudy k chůzi neschopné gsau; hlawa, wzadu těžšj, na krátkém krku ležjcj, toliko w přjmé postawě točiti a ohlžeti se může; oči w předu hlawy ležjcj a zwláštjnjo swalu zdwihacjho, gako u zwěře, nemagjcj by ani stranau ani k předu, nébrž toliko pod se k zemi hleděly, a t. d.

Tato přjmá postawa člowěka za zpráwce a wládaře giných tworů wzdelala. Odegmi zemi člowěka: žaká pustina! Tu potokowé a řuky aurodná

olj a kwětné lauky buď pjskem zanesau, buď w mo-
ál obrátj, tam hustý les ragské sady udusj, nebo me-
hem a wřesem powěče; ljté šelmy rozmnožj se,
eyprwé pitomé žiwočichy wyhladj, potom druh
ruha rozsapage swůg vlastnj rod zahubj. Napro-
i tomu považ, co člověk na zemi spůsobil. Obrá-
iw veliký djl země w rozkošné zahrady, owocem
celého swěta ge naplnil; moři negednau břehy,
ekám toky wykázal, aby w sausedstwj gegich au-
odné pole zjskal; wrchy a doly srownal, wyple-
nil lesy, wysušil močály, a tjm opět powěťtj zla-
odil, zčistil; wybraw celá pokolenj howad pod
ochranu, ge rozmnožil, ljtaw zwěř do lesů a pu-
tin zapudiw, neškodnau sobě zdělal; wytasil z
hlubiny země kowy, wyhotowil důwtipné nástro-
ge, kterými co zmjnéno i wjće dowesti wstawu byl.

Člowěk wzhledem na tělesnau bytnost, gest
žiwočich mezi žiwočichy, bezstředně s twory na
zemi, středmitedlně s celým swětem wolněgi, těsně-
gi spogen, aud weškerenstwa, a hlawnj článek ne-
bo střed žiwočichů. Schopnosti těla i duše geho
učinily ho włádcem a (kéž to na paměti má!) o-
chráncem ostatnjch tword. Aby určenj swému za-
losti učiniti mohl, nadán gest mocj rozumu, sau-
du, swobody, a g. Toto spogenj dwau tak rozdjl-
ných částek (těla a duše) začasté nerownost plodj
a nepořádek. Někdj k howadu se snjžj, a mocj
duchownjch k záhubě toliko potřebuge; druhdy ale
rozwinau se vlastnosti pěkně ducha geho, a on
stogj welebně w zápase s tělesnostj, za kteréž prac-
né a krušné ausilj odplatu on ne zde w pomjgegjc-
nosti, ale — ginde očekává.

Ant. Jungmann.

g. R o z m l u w y.

1. *Wgakém gazyku w Čechách psáti náležj?*

Sešed se onehdy se známým přjtelem swým, genž nemalého slova gak auřadem tak i swau učenostj w zemi došel, domluwil gsem se geho spisowatelstwj, a tudy gakési vlastenské swády, kterauž w rozmlauwánj následugjcjm, nazjwage ho Čechorodem, uwádjm.!

Gá. Co gste w krasoplodné !Lublansko přesjdili se, mnoho gsem o Wás slyšel i őetl, a nynj gsa ljcem proti ljci i widěti budu.

Čechorod. (dávěruš) J nu činjm což mohu, ač nynj po několiko dnůw k nemilým auřadnjm pracem gsem přikowán; až těch z krku zbudu, opět zasednu k tomu, což utěšeněgšjho gest — totiž k literatuře.

Gá. K literatuře? bohdeyž k vlastenské — našj — tak chudé, pracovnjkůw žádne!

Čechorod. K gaké giné? — že pro vlast pracugi, pjši, daufám že i wás tegno nenj.

Gá. Činil bych se newěda — abych ušel sporu, který mezi námi vznikne; ale mnjm že by gste mne dlauho w newědomosti nenechali, pročež ať přjnio řeknu, práce wašę negsau w mých očjch tak vlastenecké, gak se wůbec o nich domnjwáte.

Čechorod. (s snjchem) O, wy prožluklý Slowane, wy neustupný Čechu! Gak podiwných hyste chtěl ke mně býti prawidel! wězte, že gá pjši německy, mám toho negedny přjčiny, a proto nezasluhugi wašj nade mnau zrady, kterauž mně vlastenectwj a gměna Českého odpowjdate.

Gá. Newjm aby ohrada waše mohla odolati tomu citu, kterýmž má gestota 1) pogata gest, a kteréhož wy dosti čitědné záwazy w sobě naleznete,

gsa w též zemi, w témž gazyku kogen a odchován. Wěřte, že srdce mne zaboluge widaucjho we wás muže na tak wznešeném wzdělanosti stupni, tak zběhlého w gazyku swém Čecha, u oltáře cizj modly státi, s obětj, ku kteréž gá, — vlast naše — Čechye neypřednějšj a neyswětějšj práwo má. Řekněte, kterak lzelo obzornému duchu vašemu po stopě lidj wšednjch tak daleko od prawého cje zblauditi.

Cechorod. Wšak wás brzy smjřjm a sebe wywedu. — Pjšili německy, pjši o vlasti a prowlastř. Čtete toto a budete giného nijněnj „*Wer sein Vaterland nicht kennt, der hat keinen Maasstab für fremde Länder*“ Hle to gest mé prawidlo, kterým gsem se hned wuwodu progáďřil, to gest můg podnět, kterým buzen gsem, abychn žiwoty vlastenských hrdin a topografická djla spisowal, seznamuge vlastence swé snašj vlastj.

Gá. Wytasiw se tauto zbranj, což gste giného učinil, nežli že gste gj chopil za ostij, mně podaw rukowět swé obrany. Tato průpowěd, kterauž gste si před swé kotce wywěsil, gest wzata, nemeyljmli se, z Göthowých spisů. Snad gste wjce oděw gegj, nežli smysl zamilowal, ginakby sotwa stála na odiwu w čele djla, w němž se právě proti nj prohřešugete.

Cechorod. Slýchám, že dwěma panům gest těžko slaužiti, gak nesnadno bude slaužiti panům tolika tak rozmanitých smyslůw, a nadánj.

Gá. Záležj na tom kterému gsme přisahali, a se prikázali. — Ale že přjsaha za našjch dnůw přjliš zobecněla, tedy mnozj si gj newšjmagj, a w krátce slaužj proti tomu, gehož wýložky na kabátě nosj. Wy n. p. gste se vlasti co pánu swému připowěděli — ale skutek utek! Přjsaha o vlasten-

ských věcech cizím jazykem ukazujete skrze za-
řaděné sklo, jako o polední slunce, činy předků
Čechům v německém jazyce nezběhlým, a skrze
barevné těm, kdo mu rozumí, na kteréžto činy
by oběma prostým okem lépe bylo hleděti. Po tak
mnohých smjím i já tvrditi: že jako básně tak
i dějiny výprava některého národu jediné v jeho
vlastním jazyce sličně, duchovně a národně má-
že vyslovena býti. — Cožby řekli tomu, kdyžby
výšku Trosek nebo Weliše japonskými lokty udával?
nebudeli, skoro tolik jako by o něch byl mlčel; a
budeli kdo japonskou měru pokládati za českou,
zdali v blud a omyl neuběhne. Podobně se i s
Vašim tak nazvaným vlasteneckým dějem v ně-
meckém oděvu děje, v kterém zřice, cítice, a
pronášejice okem, srdcem a jazykem německým
nemůžeme se domysleti té zřetelnosti pauhočeské,
jakové odkrýti nám slibugete, vše nám zůstane
hieroglyfem do české mysli nepřevoditelným. Če-
ského ducha newyobrazíte leč mluvau českou.

Cechorod. Nemáť příteli Vaše propověď té
wšecobecnosti, jinak bychom Balbinovy spisy, a
jiných množství v našem i v minulém věku na
světlo vyšlých, mezi vlastenecké počty nesměli,
goliť cizím jazykem o našj vlasti jednati.

Gá. Neměním svého úsudku ani z ohledu
těchto; byť kdokoli z nich láskou k vlasti se hono-
sil, vždy řeknu: že hory nj nepřenesl, o kterau
se pokusiti měl. Balbinovy spisy byli spoluvěkým
Čechům to, což já Vaše nynějším: zpotvořenj
obrazové, v nichž se Čech seznati nemohl — nám
však potomkům já památkau co nějaké zařícené
hradiště, u kteréhož stojice hlavy si lámáme do-
mýšlováním, jakou podobu, výšku a vnitřek bý-
valý hrad mjal. Latinjci psali o Jlyřt, Brita-

nech a Galljch; latinským na všechno patřjce okem sebe čtli a swé bohy a bohyně u nich nalézali — ne tak upřjmně gako pokládawě wyprawugjce, an Jupiter, Venus, Mars a t. d. se ctj u těchto syrowých národůw, ač těmto cosi takowého na mysl nikdy newzešlo. — Přirownánj wás německy pjšjcjch Čechůw zůstawugi Wašj důwtipnosti.

Čechorod. Zůstawte ge tomu neydůwtipněgšjmu, ono předce někde uwázne. Naši nyněgšj spisowatelé nemohau stjhati se w té slepotě, gsauce a bydľjce w tom národě, o kterém gim řeč gest — přitom gest historická sudba na neywyššj m stupni swé dokonalosti.

Ga. S malým rozdĵlem gest wše gedno. Teutonowé nemohli swých gmén poznati we spisowateljch latinských, my swých Českých nemůžeme poznati we spisech wašjcjch teutonských — U wás ne nĵ žádný Hlynek, žádný Wogtěch, žádný Wáclaw, to wše běre proměnu, gedno Heinrich, Adalbert, Wenzel znĵ. To gest tedy celá ta známost, které magĵ Čechowé od wás kočekáwánĵ, že gim se nelze dowědĵti gmén těch, o kterých gim wyprawugete. W Pubiěce se čte : *daš ite Jahr deš Nichterš Croci.* — Který Čech se může dosauditi gména zdali Kroc, čili Krok ? — bylli guž tehďáž nazwán rychtářem neboli saudcem nebo někým giným. — Pak zdali nehledĵte Wĵ a Wám podobnj páni, kteřĵ o Čechách německy pjšete, všechno, cokoli se w němčinu zkrautiti dá, přetlumočiti, wyhýbagĵce se ostražitě i každého wlastnjho gména, byľ sebe obyčegněgšĵ bylo, gedno abyste se swé Němkyňce nezoškliwili. A byľ který z wás dosti Čechem byl, aby mĵsto Bařofen českého Bakowa nechal, a mĵsto Ultenburg také někdy Staré Hrady řekl — předce w omámenĵ strneme, když počne wypr...

...macj w Cechách na
hledjte ge oswěcowa
temnctu, tedy nastraž
né, nedjmli potworn
legšjho národu, kněn
cenosti doletugj, kužá
pluhu zrostl, gest nak
učenostj, neboť newj z
sedj, a toho, co w ruce di
kuge — Fuksa, braun,

Cechorod. Tjm in.
tato wrstwa lidj k giné a
mně připisowáno býti m
zaškaudlo — toho kažte
ka vzdělaněgšjho swětu pe
Gá. Dřjwe wám ne
ly psáwáte; čili od škol w
od wás, kteřj pokrm pro n
gj něco lepšjho od sebe
Miluwte s mistry těchto škol
a oni o průfunđu budau se s
česky. Nic nenj směně
tora widzi:

ozwe hter! a t. d. O, hanba národu tak hluboko kleslému! — lépe snad by bylo w také škole ani nepobýti — ale i ten, genž od prsu své matky k biči se dostane, nemjvá lepšjho zvedenj, nebo Pan Pogeždny, u něhož robotuge, brzo ho odnaučj kygem a holj, co sebau od své matky byl přinesl, a to proto, že i on k wašj učenosti časem prostředečně nebo bezprostředečně přiwánj.

Cechorod. Stranně — stranně saudjte brachu! Dowěřugi se, že nenj všeccko na prosto galowé, což pjši; geli gaká cena do toho, na zmár gistě nepřigde. Mám za to, že mogli čtenáři mi porozumj — a na tom dosti.

Gá. Pište latinsky, pište francauzsky, wzdy Wám někdo z nás porozumj.

Cechorod. Držjm se wětšjho počtu.

Gá. Wětšjho počtu držjteli se, tedy Wám dlužno psáti po česku. Dowěřugeteli se Čechám, že německy rozumj, dowěřte se i Němci w Čechách bydljcmu, že porozumj i po česku, pakli tjm gest, za kterého se vydává, totiž: širokosahlým vše-wědem. Znage nám wykládati tisjc mil vzdálený gazyk Peršanůw, bude náděgně wěděti i co sedlák mluwj, gehož chlebem žige a tyge.

Cechorod. Přegte pak i giným, co sám sobě přegete. Umjmeli co, tedy gsme se tomu genom w německých školách naučili, a w německých knihách dočtli. —

Gá. Gest prawda, mnoho děkugi tomu ně-českému wychowánj, ne pak všeccko. Pamatuge-teli se, Mameluci w Egiptě gsau prý poturčenj kře-sťané, kteřj z Cirkasie kaupeni nebo mocně unese-ni, se odcizugj svého náboženstwj, svého gazy-ka a t. d. My gsauce tito Mameluci gsau své odcizeni, newjm wěděnj

slivostj sami nad sebãu nad swým potwoře-
rozrazjme?

echorod. Dle toho ale nebyl by staw náš
ný, gak sobě nařjkáte — z Mamelukůw bý-
oleni Begowé, a z nás cosi podobného; ne-
němčenj i nás k důstogenstwu powyšuge.

á. Mezi nedůstognými špatného gest dů-
twa, a powýšenost nad opowrženými gest
enost nehrubá, za kterauž, kdyby studu w
m bylo, by se wjce hanbiti nežli hrditi měl.

echorod. Gá aspoň si to za nemalau před-
adu, že němčiny mocen gsem, a tak mo-
ž i w gazyce tom psáti a swětu ukázati mo-
ž Čechowé byli, což Čechowé gsau. Kdo
gako gá k oslawenj swé vlasti přičiňuje, ten
požitečný; a gá, vzdálen člauby, hono-
smjm, že gsem guž negednoho slowútného
cenu odslonil, a w chrám věčné památky

cti spjlati, nemagjce na tom dosti, že umě-
nj swé do ciziny zanášjete, kdež pro hognost do-
mácjho zbožj, w kautech zametené práchniwj, ale-
brž i gména zaslauzžilých kraganůw nám ukrádáte.

Čechorod. Dokažte prosjm, když winjte!

Gá. Wy sice na tu žlautenici nestřněte, gako
mnozj, abyste ustawičně twrdili: snjh gest žlutý,
mléko gest žluté — gako Waši wrstewnjci činjwa-
gj, ustawičně w ustech hosjce: wir Deutschen, wir
reblichen Deutschen! ač tomu nenj deset let, co česky
zapomenuli; ale předce wedlé nich a mezi njmi
stoge za gedno budete snjmi se pokládati, a k té-
muž wyznánj se táhati, sewšjm i s Wašjmi hrdi-
nami, třeba se leckdysi osmělil řjci: wir Böh-
men, wir glücklichen oder unglücklichen Böhmen; před-
ce Wás proto od sebe neodwrhnau, a rowno gim
hude, gako byste řekli, wir Schwaben, nebo, wir
Sachsen, wzdy byste k Němcům přináleželi. — U-
smjwáte se gako byste pochybowali, že se Němci
kdy tak křiwého úsudku dopauštěgj.

Čechorod. Skoro mi gest do smjchu. — W
učené německé řjši nenaděgte se tak hrubého pro-
hřešku, neočekáwajte, žeby Němci tak bljzcjřsau-
sedé nás, neznali což gsme — nebo byli.

Gá. Widjm se nucena abych Wás wyrazil
z bezpečnosti Wašj, tedy wezměte k ruce slowú-
ného Němce Pölitze (die allgemeine Weltgeschichte) a
užáseyte se w nj těchto slow: Freue dich deutscher
Jüngling, daß Hus auch ein Deutscher war. — Guž se
tedy wjce Husem nechlubme, že byl našjm kragan-
em — Němci ho magj co laupez wámi gim od-
prodanau. Nic tu neprospěla bljzká sausednost ni
zběhlost a učenost toho na slowa wzatého Němce
k odslepenj — Hus gest geho vlastenec, počelť z

jenž plnými usty Němci býti se hlásaj —
dy diw!!

chorod. To nic giného nedokazuge, leč že
ryzběhlegšj časem zblauditi může.

Bludu nenj bez mámenj! — Wy má-
n blaudj — aspoň byste měli wytrhnauti
udu a řjci: ne tak Pane! Hus náležj Če-
pro swé ginochy Němce giného si za obraz

Gistě zpuřně by se obrátil k wám wece:
ný Chameleone! co ti napadá, že se mne
eprwé dnes se swými předky ciziti, nepřál
tať dlauho mjsta wedlé swého boku, když
zykem mluwě gsi se hlásil k mému národu;
dostáwáš w slowech swých, která gsi gindy
wal! Ach milý Pane bylo by Wám pokorně
wě odprošowati geg: Odupšte, dnes popr-
zumem mluwjm; gindy gsem gako Gressetâw
ek nemluwil, leč čeho od Wás slyše.

chorod. Přjtelj, Wy kyseljte a hořknete;
no snad i giná přjčina, že nás ginozemci za

2. *Alexander, Hannibal, Scipio, a Minos.*

(Z Lukiana Samosatenského.)

Alex. Mně náležj přednost, Afrikáne! neb gsem tebe lepší.

Han. Nikoli, mně přjslušj.

Alex. Ať nás Minos rozsaudj.

Min. Kdo gste?

Alex. Tentogest Hannibal Kartaginenský, gá pak Alexander Filipowic.

Min. U Peruna, gisté oba znamenitj! oč se mnedle hádáte?

Alex. O přednost : On tomu chce, že byl výbornějšjm wůdcem ; gá ale prawjm, že gsem, gakž to weškerému swětu známo, netoliko geho, nébrž i wšecky, kteřj předemnou žiwi byli, přewýšil uměnjm wogenským.

Min. Předneste tedy gedem po druhém swau wěc. Ty, Afrikáne, začni!

Han. Nynj mi to přispjwá, Minose! že gsem se řecky naučil, poněwadž mu ani w tom neoddám. Dle mého mjněj zasluhugj onino neywětšj chwátu, kteřj ničjmž z počátku nebywše, sami swým přičiňnjm k welikému moci stupni wynikli, kzemskému řizenj za dospělé gsauce uznáni. Gá se skrowným počtem bogownjkůw přišed do Hispanie, ze začátku slauže pod bratrem, k'neywětšjmu wogenskému důstogenstwj gsem byl powýšen, za neyschopnějšjho gsa sauzen. Na to gsem Keltiberii wybogowal, Gally západnj přemohl, weliké hory, gež Po proteká, přešel, a wšecko w zmaruwedl, rozbořil množstwj měst, podmanil rowiny Jtalské, až do předměstj Řjmských se dostana; za den gsem tolik nepřátel (u Kany) pobil, že gsem gegich prsteny na mjry měřil, a w řekách postlala mosty

A to vše gsem wywedl, negsa Ammonowán, aniž bohem býti chtěge, aniž sny bágege, nébrž čłowěkem se býti wyznáwádcům neyraudřegšjm byl gsem přirownad wogáky neybogowněgšjmi gsem swjtěoli Medy aneh, Armeny přemáhage, kterjž dřjwe než ge nepřitel honj, wjtězstwj zagjce i hned každému, kdož gen s nimi se pokusj. Alexander po otci králowstwj ugaw, ge a mnohonásobně rozšjřil, mage štěstj jzniwé: gak mile ale u Jssu a Arbely nadým Dariem swjtěziw vlastenské mrawy si il, božské pocty žádage medské zženilé žisi obljbil, a vlastnj swé ruce u prostřed hoj swých přátel zprznil, aneb ge do želez odprawiti kázal. Gá gsem ale náležitě vlast wal; a když mne domů powolala pro weliwo, kterým nepřátele do Afriky wrazili, gsem poslechl, a sprostý žiwot wedl; pak sauzen swjg osud gsem s mírnosti spášel.

děls, gakým gsem gá králem, on pak gakým laupežnjkem byl : uwaž ale, máloli gsem geg předčil, kterýž gsem geště mladý k wládě přikročiw, králowstwěj zbaurené zprawowal, wrahy swého otce potrestal, wywrátiw město Thebe Řekům strachu nahnal, pak za wéwodu od nich wywolen gsa za nehodné gsem pokládal, abych se s Macedonským po otci pozůstalým wládařstwěj spokojil : nébrž weškeren myslj obsáhna swět, nemohl gsem snésti, abych nade všemi nepanowal. Skrowné wogsko sebraw do Asie gsem wtrhl, u Graniku w znamenité bitwě welikého došel wjtězstwěj, na to Lydie se zmocniw, Jonii i Frygii a zkrátka wšecko napořád podmaniw až k Jssu gsem přitáhl, kdež mne Darius s nesčjslným wálečnjkůw množstwěj očekáwal. Nenj wás, Minose! tegno, mnoholi gsem wám w ten gediný den nebožtjků sem zaslal : přjwoznjk aspoň gistj, že mu lodka tenkrátě nestačila, nébrž že mnohé z nich po pramenech přewážel. O takowé wěci gsem usilowal, wšeho nebezpečenstwěj se opowáže, a za čest pokládage, raněnu býti. Abych ti pak přjběhů w Tyru a Arbele stalých newyprawowal, až k Jndianům gsem přitáhl, Okeanem králowstwěj swé obmezil, slony gich zagal, Pora podmanil, i nad Skythy, udatnými a znamenitými gezdci, přešed Don, welikau zjskal gsem bitwu : přátelům gsem dobře činil, toliko nad nepřátely se mstě. Zdálili gsem se lidem bohem býti, musj se gim prominanti, pro množstwěj mých hrdinských činů toho domněnj gsaucjm. Poslěz gako král gsem umřel, ten ale gako wypo-wězenec u Parusia Bithynského smrtj sešel neypodwodněgšjho a neyukrutněgšjho člowěka hodnau. Gakými prostředky w Jtalii swjtězil, pomisj m mlčenjm, gistě ne udatnostj, nébrž

auskoky, neb řádných bitew a šjreho pole
wal. Wyteykage mi rozmařilost zapomněl
ak se w Kapui zachowal, rozkoše se přj-
wálky dobré příležitosti w kwasech zma-
ybych gá dobytjm západnjch zemj opowr-
ýchodu zbraně swé nebyl obrátil, cožbych
kého dokázal, kdybych byl Italie bez krwe
e zmocnil, a všechny národy až ke Kadisu
? Ale tyto kraginy nezdály se mi býti
hodné, gežto giž strachy ghu se podrobi-
mowládci kořily. Giž gsem domluwil, Mi-
nj suď; neb toto, mnohé gině věci opo-
est postačitedlné.
pio. Nikoli dřjwe, než až i mne wyslyšjš.
a. Kdož gsi ty roztomilý! i gaký kragan,
při tuto pleteš?
p. Italský wůdce, Scipio, kterýž gsem nad
nenskými a Afrikány welikých wjtězstw

budaucjho něco začjnali gsme geg, a hle giž zmi-
zel ! Kam se poděl dne tohoto čas ten, kterýž
se ukázal byl a minul, a na wěky se newrátj wjce ?
Když gsme přítomný měli, zdálo se wzdy cosi
dlauhost něgakau magjc, počjtali gsme w něm ho-
diny, čtwrti, minuty; a hle giž wšecko zaletělo,
tak gako gedinké okamženj. Bychom i stjhati chtě-
li, a znowu toho, což pomínulo, hledati, pro ne-
proměnitědlnost řádu twěho w swětě nelze. A takř
gest způsob našeho na swětě žiwota : dokudž nám
přjtomen gest, počjtáme hodiny, dny, měsíce, lé-
ta, a zdá se nám dlauhého cosi ; ale gakž to po-
míne, méně nežli okamženj gedno zdáti se bude ;
a přegda gednau, newrátj se na wěky wěků. Deyž
milý Pane Bože, ať umjme počjtati kratičké dny
naše na swětě, a maudře sobě počjname, widauce,
an tu mjsta k přebýwánj nenj : časowé sami kroku
1) wěčnosti ustawičně nás podáwagj. Čjm gsem se
prohřešil dnes, Pane Bože můg, uweď to prosjm
w zapomenutj wěčné, ať to mně ani tobě na wěky
na pamět nepřicházj. A když wečer žiwota mého
přigde, zamlauwám sobě, Pane Bože můg, u tebe
skryši, w njžbych až do weselého z mrtwých wstá-
nj bezpečně odpočinauti mohl. A potom w sláwu
přigmeš mne. Tobě sláwa, chwála, čest, a ney-
hlubšj poklona. Amen.

J. Amos Komenský.

(Cwičenj se w pobožnosti.)

r) terminu.

C. Řeči.

a. duchovní.

1. O novém létu.

Wydey počet z vládaštwj swého, neb giž nehudeš moci vládnouti. Luk. 16.

Giž opět stogjme na rozcestj celého roku, velikau částku swého žiwota nechawše za sebau. Krokem hodin a dnů dospěli gsme ktomu chlumu, s něhož se nám i k cestě uražené i k cestě nastáwagj, kte neznámé kragině průhled otwjrá. J to co widjme za sebau, i to co stogj před námi, gest důstogno přemýšlowánj našeho. Rok celý, částka veliká žiwota našeho z nesčjslných dob a hodin záležegj, se wšjm tjm co gsme zkusili, ztrpěli, zjškali neb obmeškali, uplynulo tjm wěky chwaticjm praudem w moře wěčné pomínulosti. Gako střela bžela s námi toho rychlého času loď, i za našeho bděnj i za našeho snu, buď o práci a skutcjcch chwalitebných, buď o zahálce a zábawách duši hyzdcjcch; ničjm gj obmeškati, ničjm zastawiti nelzelo. Čas gednoho roku opět gako pták z ruky našj se wyrwal, byl našjm gměnjm, a giž nenj. Mnohý z nás nezamřelé gizwité rány, kterýmiž ho strastný osud ubjgel, přes meze starého přenesl roku, mnohý gsa ukoneyšen potěchami žiwota, gedwa wěřj, že giž opět o gedem rok staršj gest. Nestegněli gsme byli poděleni tjm, co smrtedlnjci štěstjím neb neštěstjím nazjwagj, aspoň stegně přjhodnost se udáwala k dobrému, Měra, kterauž gsme swůg osud snášeli a příležitosti k dobrému užjwa-

li, měřj zisk neb ztrátu minulého léta. Člowěk ga-ko kupec z Ofjra připutowawšj dcmů, zasedá k auč-
tům, aby zwěděl, o gakém prospěchu po swětě
pracowal, wážj nábytek a poklady, které ne-
wetšegj a moem a rzj nehynau; a to gest ten aučet,
kterým se zaměstnati nám zwlášťe w dnešnj chwj-
li slušj. Wšak přitom gedno nezůstaňme státi,
tjm by gen od poly práce naše dospěla; nébrž tjm
pohledem, kterýmž gsme obezřeli minulé swé dny,
objreyme i budaucj. Mezi tjm což bylo, a mezi
tjm co bude, mezi tjm co gsme zkusili, a tjm co
napotom nám zkusiti, gest uprostraněno krátke
mžiknutj, kteréž přítomnostj zoweme, gakési uzj-
cké pomezj pogednau překročitedlné. Přjtomnosti
nelze pogměti tak dlauho co gi wyřkneme; gedwa
gj užjwati hodláme, giž gsme gj pozbyli, ach! na
wěky pozbyli. Budaucnost gest zásoba, z kteréž
přjtomné hodiny a doby nám plynau; přjštj čas mu-
syme znáti, chcemeli přjtomného dobře užiti. A
odkud přigde nám tato známost? kdo nám powj o
dnů budaucjch podobě, kdo nám o ně poradj? —
Minulé dny ať gsau našjm pravidlem a rádcem,
zkušenost buď našjm průwodčjm. Ona nám zgewj,
co od budaucjch dnů k očekáwánj; ona nám na ru-
ku dá, gakého třeba s časem nakládánj. Aučet te-
dy položený z minulého roku dá nám wýstfahu k
nastáwagjcjmu. K oběma těmto stranám měgme
dnešnjho dne zřenj swé.

Přemjtámeli minulé dny na mysli, dwau wě-
cj tjž nebo lehkost na wáhu nám přigde, totiž:
což nám od newidomého dárce za úděl poskytnuto,
a co námi šlechetně čili mrzce konáno bylo. Až
lehkomyšlný znewáziw si darůw božjch, těch zá-
staw prozřetedlné lásky k pokutě swé zlaupený, a
blaha zbawený o chudobě a nuznosti stogj, čjm se

honositi nemage ; ač nespokogencec skauportj Boha štědrého winj, a zpuřný swěta hromce drzjm čelem proti nebi reptá, že neobmezené žádosti sytost darůw, mocj a zbožj nepřišla ; tedy aspoň nám, gsmeli powážliwj, wděčnj a dobromyslňj, z paměti newvšlo, kterak nezčjslné množstwj dobrodinj, darůw a radostj tjmto minulým rokem na nás milostiwě bylo wylito, a nad zásluhy a hodnost Bohem otcowsky gsmě byli obmýšleni. Den i noc, gew i sen gsau swědkowé hlasnj geho prozřetedlnosti nad námi : geho wzduchem gsem dýchal, geho paprskem se hřál, geho mocj žil, geho đobrotau se radowal. Byloť snad mnoho dob, kdež gsem darůw geho hoden nebýwal, ale doby nebylo, kdež bych darůw nepřijmal. Když gsem lačněl, geho mne sytila krmě, když gsem žjznil, geho mne občerstwował pramen. Nohy mne nesly k pahorům, dolům na rozkaz geho, ruce mne posluhowaly od něho, nageťy k službě mé. Radost wstaupila na srdce mé, an práce se má dařila, an rozum můg se bohatil, a zkušenost má šjřila. Přjtel stál kboku mému, a naděge w nesnážich zachucowala k wytrwánj. O, gak mnohé gsem zakaušel zwěle we dnech kwetaucjho gara, plodného léta, štědrého podzimu, zimnjho času, když bjlym rauchem sněhu luh i les se odjwal ! Tys o Bože tuto pğěku poskytwowal, náhrady ode mne nechtě ; tys zdrawjm i žiwotem, potravau i oděwem, pchodljm i potřebau dařil, newida při mně wděčnosti ; tys mne štjtem swé ochrany hágil, od pohromy a nebezpečenstwj, wěda že wůli twé gsem často odbogowal. Tys o Bože slowy syna swého k srdci mému mluwil k swaté mne nabjzege cnosti ; tys radau mého swědcmj mne w dobru cestu uwáděl ; tys w nowozákonných úmluwách swau milostj se zawdával, žehnow útěchau

modlitbu mau, a každý dobrý skutek mǎg ; O, gak newděčný, necitedlný bych byl, kdybych na všem tom laskawého mého otce nepoznal, a si ho newšjmal.

Bůh byl w minulém roku dobrý dárce, bylli pak gsem toho přigjmatel dobrý ? Zdaliž berá z ruky gsem dobrodince swého pomněl, a wesele se, cjtíl, komu poddán gsem ? Byloli dobrodinj prokázané mně wnadau k poslušenstwju, k tichým mrawům, čili k rozmaru a zpuřnosti ; k pilněgšjmuli hleděnj powinnostj mých, čili k gegich obmeškánj. Běda mně ! pakli gsem se Boha tjm wjce cizil, čjm wjce on mne laskau k sobě nakleňowal, snad strastj hodněgšj byl, nežli důkazůw geho milosti !

Ano strastem snad gsem z cela neušel ; neboť člowěku w nádobě křehké bydlicjnu nelze wywarowati všem nehodám ; a měg on gakkoli žiwot blažený, předce někdy trnem žalosti se ubodne. — Aby smjch mohl mjti, slze gsau mu dány, a každá swětlná gasnost má swůg stj. Časem dlauho slunce stálého štěstj nad námi swtj neukryté mrakem, tak že o lopotách newjme ; ale druhdy rána za ranau nás ubigj, nehoda za nehodau se waljtak, že se zlým se potkawše bogjme se horšjho ; protož nahlédnauti slušj do minulého roku na dny nawštjwenj našeho, a tázati se : Bylyli strasti, které nás kormautily, uhoněné wýstupky a prowíněnjm našjm, neboli toliko zkaušenj trpká kromě winy od Boha seslaná ; bylyli pokutau a trestem, gjmiž otec zpronewěřilost synůw swých kárá, čili protiwenstwju, kterým Bůh před aupadem wystráhá sprawedliwých ; bylyli neduhowé těla, nebo trápenj ducha ; zdali záležely wztrátě gměnj, neboli wztrátě sly tělesné, w poruše našeho zdrawj, čili w poškwřně našeho gměna a dobré powěstj ? Odkud preyšlila se

Bolest má, zdali z tegných wředů zlého svědomj, čili z usilowánj zmařeného o věci důstogné; z odchodulimých přjbuzných a k hrobu doprowozených, čili z klopotných wášnj, gjmž powoliti nelzelo?

Nuže! kterak gme snášeli to co nás trápilo, bolelo, neb co gme ztratili? S podrobenjmli se wůli Božj, čili reptawě a odbogně? S odwahauli muže, kterýž, wědom gsa swého důstogenstwj, sebau wládne, a břemeno wedra i dne nese, čili s chaulostiwostj djtěte, kteréž omráčeno slabau ranau, pod břemenem klesá? Ztrpěliwostjli křeššana, genž káragjij ruku swého Boha celuge, wěda, že gest milowán njm, protože ho strastmi nawštěwuge; čili urputnau hrdostj newěřjicjho bezbožnjka, genž kázni neywyššjho se zpjnage, bezpráwjim a křiwdau osudnau zpráwu maudrauj božj narjká? S nadněgjl Pawlowau, kteráž ochotně sebe nasazuje, wědauc, že budaucj oslawa daleko zdeyšj trápenj předčj, čili sbáznj nemaudrého, genž tuto zem za swau gedinau wlast pokládá? Snášeli gsem swé strasti se ziskem čili o swé ugmě; s ozdobenjmli swého ducha, čili s pohoršenjm geho? Bylli gsem strasmi oblomowán čili zatwrzowán? bylli gsem k milowánj Boha a bljžnjho roznjcen, čili k nim gsem chladl w lásce swé? Zdaliž rozmáhaly mau chuť k rozgjmánj wěcj wěčnosti se týkagjicjch, zdali njmi rostlo mé zaljbenj w počtě a službě Božj, w modlithě, a w tom, což Bohem mi uloženo na swětě? Zdaliž w té škole mého utrpenj gsem se stal maudřegšjm, lepšjm, a swětěgšjm? Mohuli s potěchau a poklidnostj ducha wzpomjnati sobě minulé sauženj, čili toliko se studem, a oškliwostj nad swým počjnánjm?

Prohlédage wšak k činům minulého roku, naleznu některé, kterj mi náleželi, a to dá přjčinu

skaumaŕi mé ctnosti, a některé, kteřj proti powo-
lánj mému čelili, a to dá přjčinu tázati se na mé
wady. Křesťane! tjma gménem tě zwu, aby ti ged-
njm krátejm na pamět wzešlo, co gsi minulého roku
Bohu, bližnjm, a sobě powinen byl. Weliký byl
to aukol negednoho djla, negednoho úsilj; bylo
to namáhánj ducha i těla, snažné wynaloženj i za-
pjránj sebe; byl to bog se žádostmi přes meze zá-
kona se šinaucjmi po wěcech hany a trestu hod-
dných; bylo to také skrocowánj prchlého hněwu,
mstiwé náhlosti, když tě uraženo, hryzaucj záwi-
sti, když cizj štěstj tebe přewahowalo. Zaswęcens
byl ctnosti, kde gsau plodowé gegj, kde gest neú-
honnost twých mrawů, čistota twého srdce? Gak
welice gsi prospěl na cestě grgj; oč k cjlj dokona-
losti swé gsi se přibljžil? zdaliž si libugeš gho Ge-
žjšowo, čili ho těžce neseš ramenem nezwyklým.
Snadněgili ti konati powinnosti čili teskněgi? Zda-
liž přikázaw se Bohu obcowals w geho poslušen-
stwj a swého rozumu, čili mrzce wězjš we službě
tělesnosti? Kochášli se w tom, w čem Bůh zaljbe-
nj má, i angelé se weselj, čili tě posedla rozkoš
auhonná, neostogná před saudem twého swědomj,
a Boha wšewědaucjho? Bogowalli gsi wěrně proti
nepřátelům swé duše, až do dobytw swého wjtěz-
stwj? Bylali která chwjle znamenána skutkem
šlechetným, tebe důstogným, při němž oswědče-
no, že člowěkem a křesťanem gsi; při němž sebe
nepamatowaw ginému gsi slauřil, duši swau pokláda-
ge, abys duši nalezl; kterýž by i nynj tě geště
těšil a sladkým owocem spokognosti oblažowal?
Čili přjčinu máš zplakati nad počtem swého pro-
winčnj, nad swau neustawičnosť, nad častým pá-
dem, sedmero za dne klesnutj přewyšugjcjm? nad
opuštěnjm cesty k žiwctw wěčnému wědaucj? Snad

naprazdným úsměchem ze
laupil ?

Byl gsi schopen praw
gest oswjcenost twá ? kteréi
náhradau za twúg ztracený
wratitedlné doby žiwota ?
odchowán wgegjm lůně, kog
gest twá obět, která na geg
kladena býti mēla ? Co gsi
pro ty genž twému srdci gsa
Pracuge pracowallis pro zisk
poslušenstwj Bohu a pro zásl
bezděkyli, čili z dobré wůle
bedliwēli čili o nedbě ? S
mitostj, čili s lichewnau a pro
řekne swědomj twé, že na ct
dek byl, a nedostatkové ;
wnuknutj dobrėnu prostopášr
klonnostem twým se widělo a
náhlenj bez dotazu a rady sw
swé dobré strany, genž tělu n
s rozmyslem chwátal gsi w ne
něm zahynul. Gednak poku
ben, gednak kromě nástrah

dě se lidj přestal gsi se stydětí Boha, a hledě obě-
liti a osprawedlniti chyby swé, přestal gsi už na-
strahowati k hlasu swědomj swého, kteréž tě odsu-
zowalo, a bálo se saudce wěšného ?

Tak tedy wypadá aučet náš z roku minulého.
Byť gakkoli byl kdo šťastný, šťastnj gsme nebyli
wšickni : gedni we zdrawj a sjle se dochowali, dru-
zj i mrtj sešlj hřobem od nás se odlaučili. Z toho
gest patrná negistota dnů našich, a pohleděwše
na swé konánj, kteréž buď šlechetné, a nám ke
cti bylo, buď hanné. žel a ljstost budjcy: nemůže-
me zapřjti, že dnowé naši byli důležitj a drazi.
Pročež tjmto dwogjm poraučenjm naměrmě zřenj
swé k roku nastáwagjcjmu.

Ano negistota našich budaucjch dnů gest zřeg-
má, a ubrániti se gj nikoli nelze. Blazjli dnowé,
čili dnowé zlj, o kterých řekneme, že se nám ne-
ljbj, připadnau nám za podjl, skryto gest před
námi; kdy a kterau chwjlj z toho pozemského ú-
dolj wykročjme, nepowědomo nám. Zdráw gsem
nynj, a sjla má neustáwá násiljm a pracj wšeli-
kau, wšak ocelowá nenj; malý neduh může se roz-
gitřiti, a na lože mne poraziti. Nepatrný auraz
může rozbiti sjlu kostj mých, na které gsem se dá-
wěrně zpodpřal. Mé tělo gest křehká nádoba,
gežto délkau sama od sebe se poláme a potre, byť
gakkoli chráněna a tužena býwala; nikdo mne ugi-
stiti nemůže, že snad wkrátce bolestj nezakusjm
a skljčený njmi úpěti nebudu. A což djme o gmě-
nj našem a nábytku, o té pŕgče krátkého trwánj,
na kteréž genom ten pŕjlišně spoléhá, kdo newj,
že nenj lodi ani tak pewné, ani tak nákladné,
která by we wlnobyťj mořském utonauti nemohla.
Což djme o swé cti a wážnosti, té sladké krmj,
kteráž cizj rukau po částce kokusenj dáwaná od

ust se nám trhá, když gsme se toho snad neymé-
ně nadáli, a po nj snad neywjce lačněli. Což o
přáteljch a dobroděgjch, těch podporáčh negistých,
na kteréž hrady své stawjme; newědauce, že gsme
omylně den gegich smrti w počet dnů žiwota při-
mjšili, a náklonnost gegich k nám tak stálaw gako
naděgi swau knim položili. Ach prchli, neusta-
wičné gest wše to, což swého zde na swětě gme-
nowati gsme uwykli, wše negisto w budaucnosti.
Možná, že los od Boha se nám dle žádosti wyká-
že; možná, že ho protiwenstwjm nazweme. Snad
úmyslowé naši a předsewzetj šťastným prospěchem
se zasnaubj; možná, že nepřestupitedlné hradby a
překážky marnost úsilj našeho dagj nám zkusiti;
možná, že w lúně swého štěstj o dobrém zdrawj,
přjzni lidské, nábytku, hognosti, w společnosti
drahých srdcj budeme sobě howěti; možná, že w
bjdu uwrženi gsauce, psotně proti chudobě a ne-
dostatku budeme zápasiti, snad churawým tělem
se wlekauce, náhodau nebo smrtj od přátel gsauce
opuštění; možná, že tichý pokog w zemi oráče při
pluhu, femeslnjka w djlně, žáka we škole nechá;
možná, že wálka vypukne, a zhaubnau zbranj
kragíny naše ohromj a poplenj. Tato negistota
našeho osudu dáwá nám tuto výstrahu, a přimlau-
wá nám: Šetři swého zdrawj, sjly těla a mocno-
sti ducha, k dobrému gi wynakládage; neboť ne-
wjš, dlauholi zdrawé audy podržjš, brzoli sjla
twá klesne. Měg hřiwnu swého nábytku k wytě-
ženj dobrého zisku obrácenau, swětu, vlasti pro-
spjwage, newěda kdy wládařstwj bude odgato od
tebe. Nepýchey nad hognostj swého zbožj, swé
sjly, swé krásy. Slunce, které tobě swjtj, náhle
se ukryge, a neygasněgšj den může se zasmušiti.
Wěz, že štěstj k wymknutj gest kluzké, a nezau-

fej w nauzi ; onať obkročena gest duhau naděge ; gedno i druhé se končj gistau smrtj, ač chwjle gegj negista gest.

• Kdy a kde smrti w náručj padneme, gest tagno před námi. Že gsme w minulém létě přimjšeni nebyli ktěm, genž pomezj časného žiwota překročili, neuchránila nás ani statnost naše, ani wěk ; neboť statněgšj nad nás wsjle a moci tmawau smrti nastaupili cestu, a mladjkowé narozenj pozdněgšjho skončili giž dráhu swau. Tak gakož nenj obrany proti smrti, tak také nenj gistoty před nj. Kdo nám gistiti může rukogemstwjm neb zápisem, že budaucj přečkáme rok, že mnohých dožigeme dnů, že w náhle, w brzce, za měsjc, za den, neb za hodinu udeřj chwjle wykrcěenj našeho. Snad slunce žiwota giž k západu se chýlj, an mnjme, že tepruw na wzchodu neb na polednj stogj ; snad wjce takowých částek, gako byl minulý rok, k swému stárj přidáme, snad toliko gediný, snad několiko týdnů. — Báh wj ; my newjme. Kolikráte uleh-neme a wstaneme, až uleh-neme ku wzkrjšenj wčč-nému. Protož hled okamženj toho, které máš, budeli hudaucj gaké přáno, gisto nenj. Počni kde stogjš ; pakli gsi nepočal ; a ničj m, což tobě konati powinno, neodkládey na den zěgtřegšj, na den budaucj ; nebo ani gedna hodina nenj w moci twé.

Drahé gsau twé doby a weliká gest gich cena, an každá z nich má swé určenj ; swau práci, swůg úkol, kteréhož nelze poodložiti, gestliže nedokonaného nic pro nás zůstati nemá. Weliká gest gich cena : každý den dobře ztráwený gest přjwaha na twé ctnosti, gest přjdawek ku twé zásluze, gest neútratným ziskem na čas celé wččnosti. Ano, drahé gsau to doby, které tobě, ginochu, nastáwagj m rokem se podáwagj ; doby twé přjprawy,

doby hotowenj, doby vzdělánj, doby základňw-k-dokonalosti budaucj. Gsau to doby potřebné tobě, aby shromáždil užitečnā uměnj pro staw dospělosti swé, aby rozsijwal pro žně swého mužstwj, aby opásal bedra swá, mǎge býti audem společnosti lidské, mǎge býti rozumu a wtipu prospěšného, srdcem a ctnostj wýtečný. Wlast, čłowěčenstwo na tě wzhlédá gako na swau naděgi, gako na toho, genž, buda učitelem, sandcem, umělcem, hagitелеm neb předstaweným, zaměstná mjsto aučinliwosti neywětšj, zastaupage wěkem sešlé, a trudem umdlené. O, waž si těchto přítomných dnů twé mladosti, neroď mařiti chwjle odpočiwánjm před pracj, konánjm toho, což tělesnost gedno bawj, a žádostem lahodj, ducha wšak ani w mřawu ani w poznánj neuprawuge. Rychlj gsau dnowé twogi gako wletu orlice: nešálíž sebe dávánjm gich w obět kratochwjljm, rozkošem, hluku radowanek a towaryšům zheyralým. Lichwi časem swým, hodinami rannjmi žiwota swého, na aurok swého ducha a srdce ge wynakládage. Uchyl se stranau wsamotu a tichost od wýtržného swěta po swém djle a powolánj; den gest uswjł twého wěku k práci přjhodný, přigde noc, kde žádný pracowati nemůže, kdež wšeliké úsilj bylo by tak marné, gako sjmě wnečas poli swěřeno. Ztráta twých dnů bylaby nenabytnā, a žel pozdnj hořčil by šediny twé.

Drahé gsau twé doby, wšjmánj twého hodny ty, genž wěkem a silau k mužnosti gi dospěl. Léta, která w mladosti twé uběhla, rozmnožila schopnost twau, a tudy i aukól twág. Na přewahu gsau twogi dnowé, nespāsobnj k prátahům. Mnohonásobný užitek wysazen gest na twau pilnost, gestli kněmu gi přičinjš. Weliký okrālek wšelikého djla

zaugjmá mocnost twá, mnoho může podstaupiti, mnoho dosjci. Nynj u prostřed záwodného gsi běhu, wšeliká liknawost a zpozdilost twého cjle by tě zbawila. Pročež nigakého se nepodgjmey stá-nj, a chaulostiwého prázdňenj na určité cestě swé. Což pospolitost lidská tobě pŭgčila, toho wěrnau náhradu od twého stawu a powolánj nynj žádá. Odsluhug se gj, čině dobrodinj, wěda, že i tobě činěno, starage se pečliwě o swé domácj, pracuge pro swé spoluobčany, a zakládage požitky pro potomky swé. Služ hřiwnau swého rozumu a oswj-cenosti, hřiwnau laskawého se propŭgčowánj, hřiwnau křesťanské příkladnosti, aby spochwalau a se mzdau před saudcem kaučtu pohnawšjm tebe o-státi mohl.

Drahé gsau twé doby ty, genž pad šedinami swého wěku khrobu gsi dozrál. Gsau to doby ná-hrady, doby lepšenj, doby připrawowánj se k ce-stě wěčnosti. Bylli dřjwe čas twŭg rychlý, nynj gest klopotný. O, uchwacug zněho, což geště uchwátiti lze. Buď pilen rozmyslu, a maudrého spořádánj domu swého, nebo po chwjli řekne se tobě: dnes geště musjš umřjti. Což obmaškáno, hled nahraditi; což zaškaudlo wtobě, hled zwele-biti, na čem scházelo, hled dosaditi. Buď nynj geště, aněb nikdy wjce nebude ti ta příhodnost, aby odcizenau wěc nawrátíl, s nepřjtelém w smj-řenj wstaupil, příkladem, přjmluwau, odwolánjm druha vzdělal, swau zkušenostj poučil, swau mau-drau radau k ctnosti přiwedl, aby wzhledem šetr-ným do swého swědomj nahlédl, a spatře zlobu swau, gi wyrwal, a očistil wnitřnosti swé od kwa-su starého, aby k Bohu se utekl, k němuž připra-zeného neb zašlého we zlé m smrt gednau dostawj.

že wzdeyme díky Bohu, všemohaučn
wota a smrti, před nímž celé stoletj ge
dno okamženj, za dary buď w lahodác
kém lékařstvuj podané.

vykupugme dny žiwota, seznašše gegic
shau, gegich neustawičnosť a negistotu
i. Usrozuměgme sobě, nedopauštěgje, ab
toba, gedno okamženj přišlo k ztracen
den buď skutkem dobrým zaznamenán
iwota, připsán k našj zásluze, a co wonn
spodinu přednesen. Stáugme wěrně w služ
, až se wyprázdňj, což pomjgegjojo ges
ti počneme nepřestáwagje.

Ant. Marek.

2. *O powolánj čłowěka k ctnosti. 1)*

ležité prawdy, kterýmiž se w každodennj
řjdjme a zprawugeme, není dosti tolik

Že člověk k ctnosti gest povolán, toho hlavním a postačitedlným důvodem, byl pak žádný jiný k tomu nepřistoupil, gest jeho swobodnost vůle a svědomí. Swobodnost vůle a svědomí — o, co důležitá a mnohovážná jsou slova tato! Swoboden, zvolen gest člověk, to gest, může něco chtít nebo nechtít, obljbiti nebo zawrci; může něco činiti, neboli tak nechati. Pakli učinovánj jeho wen něco překazj, zagisté wnitřnjmu úmyslu, w kterémž se ustawil, nic naprosto překaziti nemůže. Swoboden, w prawdě a w skutku swoboden jest člověče; vlastnj cyt tebe tjm ugišfuge, a šáljli tě ten, tedy pod sluncem prawdy není. Swoboden jest: rozdjlné cesty před sebou máš, a na tobě gest, tu, čili tamtu sobě obrati; předložen ti gest oheň i woda (Syrach 15. 16.) k čemu chceš, wztáhna uti můžeš ruku swau. K čemu ale smysljte, Neymilegšj w Pánu, že nám toto swobodstwj vůle od tworce našeho dáno a propůgčeno gest? K tomu w gisté prawdě, by každý sám sebe otázal: Moha tak aneb jinak gednati, gak asy gednati máš? A hle — ozjwá se w nás k dotázce té zřetedlný hlas: „To číň, toho nech!“ Tento hlas slowes w d o m j. A kdež gest ten člověk na wšj sweta širokosti, aby řjci směl, že ho neslyšj? Bylby zagisté welmi mdlomyslný a tupý, anobř smyslem pomínulý, a zwjře slidskau twárnostj. Má, gedena každý má svědomí, a to mu přjsně a důtkliwě prawj: „Člowěče, wšecek se na to wynalož, aby se ctným a šlechetným stal, to číň, toho se střež; nelze ti činiti wně, alespoň wnitř, což wyměřugi tobě, chtěg, a to přjme a wraucně a proto gediné, že ti to přikazugi.“ Pakli si newšjmáme a neposlaucháme hlasu toho, totž i hned se nám gme přj...

ned nás klne a odsuzuge. Prawj sice ně-
bezpochyby ti, genž nerodj šlechetně žjti,
bylo možná w každé přjhodě swědomj po-
ti. Bůh, prý, nám hluboko w srdce wšj-
mnau, nepřekonedlnau chtiwost k tomu,
a samým přjgemné gest, a ta nám bez ko-
bytosti našj zničenj žádnu měrau odňa-
nemůže. „Nepowolal,“ dokládati směj,
lal nás k ctnosti tworce nás, anoby byl gi-
krowníl počet žádostj našich, anižby gim w
dké nárůžiwosti wystaupiti dal. — Odpor
dno odwesti. Přistwořenj nám pudowé gsauř
rozmanitj i prudcj, aniž se gich nám zho-
e. A wšak nemáme se gich zhostiti, ni mau-
twořitele z toho winniti, že ge wložil w
nše. Máme ge toliko rozumem zprawowati,
weli to, tehdy nám zagisté netoliko neod-
něbrž přjhodnj a welmi prospěšnj gsau k
nj se w těch i oněch ušlechtilých wlastno-

nesau, a že každému w půwodném newinnosti spůsobu a přirozené smyslu čistotě nepravost ohyzdná a strážná gest. Mnedle proč nás každý ušlechtilý skutek něgakau zvláštnj newýmluwně sladkau potěchau naplňuje, abychom tytéž ušlechtilé gednali. Proč po účinku zlém srdce naše pogjmá te-sklivost, strach a lekánj, proč gsme tudjž nespo-kogeni sami ssebau, proč se želu a ljstosi obrániti nemůžeme? Bychom pokárání a wystražení gsau-ce budaucně lépe sobě počjnali. Proč nám wro-zena gest staudnost, proč roztomilá růženost poli-ne twář naši, ano gsme nečestného cosi a nehod-ného nercili mluwili a spáchali, něbrž gen pomyslil? Abychom zachowali myslí čistotu a srdce newimu, ten gediný drahocenný poklad swůg, wnitřnjm i zewnitřnjm pokušenjm přemoci se ne-dadauce. Proč nám dáno utrpné, cizé bjdy a tj-hoty citedlné srdce? Abychom tjm hotowějšj byli, k spomáhánj bližnjmu. Proč nám wtělená žádost cti? Bychom welikostj a šlechtnostj myslí nad gi-nými předčiti pjlili? Proč nám wtwořena gest lás-ka k vlasti? Bychom pro obecné dobré gegj ne-liknowali se obětowati. Proč nám z přirozenj milá gest pospolitost, přátelstwj a přjbužnost, proč tau-žjme milowati a milowánu býti, proč nám mnoho giných, těm podobných náchylnostj wštjpeno? Pro nic giného, než abychom se tudy k naplněnj gednak té, gednak oné powinnosti wzbuzowali, a což při tom trudného, toho si pro nabytj ně-gaké wnitřnj útěchy méně wážili. A tak tehdy na gewě gest, že nás dohrotiwý twůrce náš i prostřed-kem náklonnostj našich k ochotnému se ctnosti od-dánj wede, ku kteréž nás prwotně přjsným adůt-kliwým hlasem swědomj gest powolal.

o samé nám tjm patrnějšj bude, powážjme-
se, žeby člowěk vyšin utjm se z dráhy
ti sebe i celé pokolenj swé na
čnau z áhubu přiwedl. W prawdě a
ku, Neymilejšj w Pánu, kdyby lidé zdoru-
čdomj swému a wýtečnějšjm náchylnostem
odpowěděli se ctnosti, tehdyby se netoliko
ém žiwota spůsobu udržeti nemohli, nébrž se-
eškero pokolenj lidské by wyhladili. Praw-
dástogna gest, aby od nás k mysli a k srd-
e připuštěna. Předstawme sobě člowěka,
wědomě a chtě zákonu ctnosti čelj na od-
gediné swého zisku wyhledáwati, a při lj-
těla lpjti při sobě ustanowil. O, co trud-
ubeny gest spůsob geho žiwota. W geho
enj klid a mjr, brž ustawné kolotánj a roz-
ustawné zlého swědomj swjránj, strach, hrň-
skliwost, by to bezpráwj a nešlechetenstwj,
fchod... Kde ho

gedenkaždý hotow gest, pro neymenšj zisk, pro chatrnau ljbústku všechny zahubiti. Ano pak wšickni týmž prawidlem se řidj, všem zegména gest zahynauti. W prawdě, Neymilegšj w Pánu, pokolenj lidské daloliby ctnosti wýhost, tudjžby samo sebe podwrátilo a w zkázu uwrhlo; s pominutjm ctnosti i lidstwo by pominulo. Plemena zwjřat, až hned i neyljtěgšich, protože maudrý swěta působce záhubnau moc gegich obmezil, mohauť owšem pospolně zůstáwati; lidé nic. Tiř gsau důmyslňj, a důmyslňostj swau mohau nesmjrně rozšjřiti prostranstwj konánj swěho. Protož nic nenj strašliwěgšjho nad člowěka, chceli býti zlými. Geť mu možno gednak všeecko. Možno mu, tisjce tisjců tráwěninau shladiti; možno mu, gednau giskrau slawná města zkaziti, a popelem položit; možno mu gednjm pokynutjm celé končiny popléniti; možno mu přes šjře a dalné země psotu a hubenštwj rozprostřiti. O, mocen, přjliš. mocen gestsmrtedlnjk, a gediné ctnosti dáno wládnauti gjm, aby pokolenj swěho na záhubu a zkázu nepřiwedl. Mnedle powažte to, bohomyšlnj posluchači, a wizte, gak potřebné, nuzně potřebné gest, aby gedenskaždý člowěk ctnost sobě na neywyššj poručenu měl.

Než práwě to, že pokolenj naše gednak giž tisjce let trwá, že tytýž spanilegi kwetne, a patrný zřúst běře we všem dobrém, práwě to nowým gest důwodem, že člowěk k ctnosti i spůsoben i powolán gest. Neb letopisowé, ano vlastnj zkušěnost každého učj, že wětšj djl lidj byla zůstáwá ctnosti oddaný. Nemůž bez úmyslného prawdy zaslöněnj, nemůž, prawjm, ukázáno býti, žeby w gakém čase neb pro národu ctnost byla zneuctěna, žeby lidé, nedbagjce hlasu swědomj, a powjnně

ze ctnost na okrsku země
stinu, že vždycky vážen
křehkost naše stačj, i tak
čet dobrých wždy počet
skytli se onde i onde zn
tjm wjce welikých ctnostj
swtg oslawilo. Alespoň se
pochybnau wěc držeti má
nikdy nebyl obecně w poct
dnak všickni w oškliwosti n
geho žádný na ptosto ni
schwálil. Což pak letopiso
wlastnj zkušenj každého ug
legšj w Pánu zde shromáždě
prawý a celý úmysl má, w k
slechnauti hlasu swědomj sw
to na wětšjm djle w skutku ?
ných předsewzetj swých tak
se řjdko gednánj naše s úmys
koli zagisté. Nemineť nám d
njm ušlechtilým, chwalným
menán. Pakli se druhdy zapo
nostj swau, děge se to gedno
přjliš těžká gest, anebo zlá ...

ostatnj. Nenáwidjť zlého, gak při sobě, tak též. i při giných, a nežádáti powinnost welikého sebe zapřenj, geli srdce gich poklidné, neskormaucené náružiwostj, tehdy což náležité gest, gisté konagj, a to druhdy s čistěgšjm úmyslem a s wětšj ochotnostj, nežli se demnjwáme. Welikých, zarytých zlosynů z úmysla swědomj swému odbog činjcich, a gedno k tomu celým srdcem a působenjm swým lnaujcich co gim samým zištné a rozkošné gest, byť i obecné dobré při tom hynulo, — těch a takových nerůdných gako zpotwořilých lidj w prawdě a w skutku bylo, a gest gen w skrowném, welmi skrowném počtu. A tak tehdy i z toho, že wětšj lidj část ctnost sobě oblibuge, a gegjm zákonem swatým se řjdj, patrné gest, že nepřesahá možnosti našj, že gest gediné a prawé naše powolánj. W gisté prawdě ctnost, dcera s nebe, wýplyw swrchowaného božstwj, ctnost k milowánj, kteréžto swobodnost wůle, a swědomj člowěka spůsobna činj, a zawazuge, ku kteréž geg přirozené náklonnosti geho ponaukagj a wedau, kteréž opustiti nemůže, aby sebe i celé pokolenj lidské wzkázu a záhubu newrhl, kteréž konečně wětšj djl pokolenj lidského wnuknutjm všemocného tworce po wšechny wěky toho swěta wždy srdcem neošemetným počtu skládal a oddán byl, ctnost gest wznešené powolánj člowěka. Gi tedy, Neymilegšj w Krystu shromážděnj, gediné sobě oblibugme, gegj vlastnj powahu a powinnosti swé lépe a lépe poznáwemy, pewnau, nepohnutedlnau mysl sobě oswogiti hledme, srdce swé k dobrému wždy náchylněgšj čijnme. k tomu, aby se w něm náklonnosti ctnosti odporne nerozmohly, snažně prohlèdejme, a k rozgimánj i konánj dobrého s prorokem takto se powzbuzugme:

Bych i w neyzawřitěgš.
Nechciř rady zlé w swé
Wzdy mi woškliwosti by
Lichotnjků wzdy se bud
Od nešlechetných se ucl
Protiwjm se každému,
Podtagj kdož družci utrħ
Nestrpjm při sobě nikoho
Wzteklé mysli, oka pyši
K wěrnýmř rádcům w zen
Stěmi wradách, stěmi s
Gedno ten buď sluhau mj
Upřjmau kdož stezkau šla
Newytrpjm w přjbytku swé
Nesljbj mi se, kdo skládá
Tytýž budu čelit proti bez
Země mé by nehubili.
Wšecky zlobu pášjcj
Z města Páně rozptýljm.

1) Toto gest vlastně ledwa ged
mjsta zde poněkud zkrácen

β. a k a d e m i c k á.

Při uvedení přednášení pravidel češtiny na Biskupském theologickém Lyceum w Kralowé Hradci léta 1802.

S milostiwým přiwolením geho Biskupské Milosti, půwoda dobročinného ustanowení tohoto, gehož cíl a konec gest, aby z Wás, Páni, dokonalé wywedlo pastýře duchownj, wstoupil gsem na toto místo s tím aumyslem, abych k dogitj tak důležitého cíle i swau přispjwal silau. Gsem totiž k tomu zde ustanowen, abych wám k potřebné známosti gazyka našeho vlastenského nápomocen byl.

Nebyloby owšem potřeba zvláštnj pro to hodiny kučení theologickému připogiti, kdyby nám byl, gako u všech giných we světě národů, hned od našeho dětinstwj s uměním literním gazyk mateřský wštěpowán, a gako w krew obracj. Poněwadž se to giž za drahně let, k zármutku a bolesti každého vlastence, neděge; a ta skrownická našeho gazyka známost, kterau gsme toliko s mateřským mlékem wssali, kteráž meze wšednjho žiwota nepřekročila, a s kteraužto mnozj auřad pastýřský nastupuj, nikoli postačowati nemůže k wygádření všech těch věcj, o nichž duchownj pastýř s lidem swým zřetedně a wážně má rozmlawati: tudž potřebnost takowého zvláštnjho učencům theologickým přednášení pravidel češtiny dosti zřegmá gest a swětlá.

Prwé wšak, než Wám, Páni! pravidla ta přednášeti počnu, nebude neužitečné rozwážiti, kterak, a proč dokonalá češtiny známost českému duchownjmu pastýři potřebna gest, a mezi neyhlawněgšj geho vlastnosti a powinnosti wšjm právem se počjtá?

Jedna z neyhlawnějšich vlastnostj a powin-
dokonalého učitele lidu gest, aby mu byl we
co a kdekoli gemu přednášj, srozumí-
tý. K srozumitedlnosti přináležj, aby uči-
zykem mluwil, gakýmž mluwj posluchači-
šak chci zde řjci wjc, než že má s Čechy
i česky, totiž česky ne toliko podlé zwu-
e také podlé ducha toho gazyka. Nebo ge-
ždý gazyk ne gen podlé zewnitřnjch, ale i
wnitřnjch powah a vlastnostj od giného se
A gak mile se ty w řeči nepozorugj, přestá-
i vlastně tjm samým gazykem, a nesrozumi-
st následuge newyhnutedlně. Kdyby někdo
ky káže, w němčině francauzského neb gi-
árodů způsobu wygádřenj užjwal, kterak mu
tom neb giném gazyku nezběhlj porozumj ?
eť býti ginak tomu, genžto Čechům káže
češtinu spůsobu mluwenj německé. A pakli
kladu knihy z frančiny přeložené do němči-

cowati na rozšjřenj a zwelebenj geho podle přjkladu našich sláwných předků; aneb aspoň kdyby nynj w těchto vlastenci bolestných okoličnostech učenci theologičtj zvláštnj pilnostj, gak před wkročnjm w auřad pastýřský, tak i napotom o dosaženj dokonalé známosti gazyka w stawu swém sobě potřebného pečowali a usilowali: nikdyby duch češtiny českých kazatelů neopustil, nikdyby česká kázanj okrasj, a co neypřednějšjho gest, srozumitedlnosti neztratila, nikdyby se nebyla čistost a vlastnost našeho gazyka z prostředka učených wyhestila, a swé bytosti gediné w lůně lidu ney-sprostjšjho gako ukryla a schowala; nébrž lid český bylby dáwno giž dokonalejšj gak w poznánj, tak u wykonáwánj náboženstwj, a literatura česká gižby dáwno byla obohacena w ýbornými přjklady křesťanské w ýmluwnosti.

Nebo wygádřenj se w gazyku neporušeném, tak gak lidu powědom gest, činj gediné řeč pochopitedlnau. A kazatel také gest powinen tak se wygádřiti, aby posluchač i hned smysl pochopil, a nepotřebowal u prostřed kázanj přemyšlowati, co onen řjci chtěl. Sice ho zdržj netoliko w pozorovánj dalšj řeči, a učinj swau práci zbytečnau a prázdnu užitku, ale spůsobj w něm také newoli a nechuf k dalšjmu poslauchánj řeči gak přjtomné, tak i každé budaucj. Kterak se w ýmluwj před Bohem i před lidmi kazatel takowý, genž čistý Božského učenj pramen, k němuž lid sobě swěřený libau a zřegmau řečj přiwołáwati, a z něhož geg maudrostj Božskau napágeti, a k žiwotu ctnostnému pesilňowati má, řečj temnau zakaluge, a lid Krystůw buď bez prospěchu odbýwá, aneb docela od něho odwracj? Tať gest z neyhlawnějšjch přj-

ložiti může ! Obsah k
piemysliw, a w srdci
horliwostj jednjm ráze
wtiskna geg snadně a
nucenj geg swému lidu
zyku nezběhlý, s gakýr
musj zápasiti na kázan
plnau wkořcněných něr
myšlěnkú prwě sebě my
podlé ducha a spůsobu
slowa k slowu přeěšfuge
mánj hlawy, neučinjli mi
máli docela žádného slo
lika z cizjho gazyka ! Z
zjho odtrhne, a vlastně s
hau dobrau, užitečnau
wrhnauti musj, neuměge
zřetedlně wypowiedjti. Ga
ké pak učenj nazpaměť !
něwadž řeč geho temná,
cjle swého chybj, gak ma
liže u wypracowánj kázanj
připrawiti pohodlně, takov
ště se obáwati m

a mluwenj způsobů musj mjtí hognost na pohotowě ? Co pořjďj ku příkladu, uče školnj mládež náboženstwj, aneb giným užitečným wěcem, kdež potřebj gest, učený gazyk odložiti, a řečj dātem přirozenau a přjměřenau, wěci gin nepowědomé pochopitedlné učiniti ? Kolikrát musj mnohau otázku ginak wygadřowati, kolikrát mnohé wěci rozličným způsobem až do pochopenj wyswětlowati ! Co pořjďj u kagjčjch, zdravých i nemocných, kdež wšecko, co gich pohnauti a potěšiti může, plynaucj, horliwau řečj wyložiti musj ? — Co pořjďj w nedělnjm cwičenj dospělých, w šestinedělnjm wyučowánj nekatoljků, gimžto na wětšjm djle biblický česky mluwenj způsob gako wrozen gest, kdež tedy obzwláštnj wýmluwnosti pastýř duchownj potřebuge ? — Co pořjďj w giných s swými esadnjky schůzkách, kdež ponaučenj gich k rozličným, mimo náboženstwj, gin užitečným známostem ze wšj sjly swé přispjwati powinen gest, gestliže se mu k tomu wšenu dostatečné powědomosti gazyka, hognosti slow, a snadnosti nedostává ? Nemusjli usta-wičné zawazowánj a kraucenj toho, co chce řjci, řeči geho, netoliko gemu samému, ale i posluchačům geho gak dospělým tak nedospělým, nemilé, mrzuté činiti ? Nemusjli takowá geho w řeči neschopnost obapolné náklonnosti škodliwá býti ? Můželi tedy bez dokonalé známosti gazyka auřadem swým prospjwati tak, gak ho k tomu powinnost zawazuge ?

Dokonalost wšak kazatele nežádá toliko, aby srozumitedlně, ale také, aby ozdobjně mluwil. Že ozdobjnost řeči k přeswědčenj nenj tak newyhnutedlně potřebná, gako srozumitedlnost, nelze odepřiti. Kdož ale odepře řeči, která netoliko srozumitedlná, ale spole i ozdobjná gest, mnohem

Co všeko kozdobno
šjte, Páni, w theologii past
třebj mám podotknauti toľ
nosti gazyka, gelikož řeči
w knihách, o řečnictwj k
ijdce zmjnká se děge, za
spisowatel giž napřed za to
pastýřské theologie, prwe
prawidlům gazyka, w němž
zuměti musj. Než w České
most gazyka Českého podlé
še dotčených, zwláštňj kapi

Nebo gak zkušenost do
těch, kteřj o tom, že zachov
ka kozdobně a dokonalé w
tedně přináležj, tak silně j
sobě na wypracowánj kázanj
záležeti dáwagj. Wětšjř ges
magj za wěc zbytečnau a o
nehodnau. Obyčegně wyml
učinili, když gim gen poslu
ale djm, že, gak to, Páni,
nj sami poznáte, pozorowán
srozumitedlnosti řeči net ...

to, čehož gsem weyš o powinnosti kazatele, aby též o ozdobu řeči své pečował, podotkl, může k dostatečnému wywráčenj takowé wýmluwy slaužiti.

Můžeť se ale také od kazatele, gakožto muže, genž rozumnostj osadu swau přewyšowati má, a proto také liternjmu uměnj od maličkosti se od-
dal, wšjm právem očekáwati, ha žádati; aby řád-
ným spůsobem mluwenj, gestli že ne w obecném
žiwotu, aspoň na kazatedlně lid předěl, a gemu
w tom příkladem gsa, k nápraŕwenj gazyka obecné-
ho napomáhal.

A žádage lid, aby se kazatel kgeho sprost-
nému rozumu snjže, sprostně mluwil, nikoli ne-
žádá, aby, gako on, chybně mluwil, a příkla-
dem swým kwětšjmu gazyka porušenj dopomáhal.

Wtěchto pak časjch tjm wjce potřeba a po-
winnost kazatele, aby w pravidelném, řádném ga-
zyku slowo Božj hlásal, roste, čjm wjce ne gen
lid učený a wycwičený, ale i sprostný čtenjm pj-
sem swatých, a giných rozumných knih, w neyčist-
šj češtině sepsaných, rozdjl mezi prawau a poru-
šenau českau řečj poznáwati se učj. Čili myslj ta-
kowý kazatel, že swým zpátky zůstáwánjm u swé-
ho lidu wětšj sobě cti, wážnosti a důwěrnosti na-
bude ?

Mnohý, kterýž potřebnost a slušnost pozoro-
wánj pravidel gazyka w kázanjch českých přípu-
stiti se zpěčuje, kdyby měl kázati německy, ostý-
chalby se, s řečj chybnau gakáž se wábec mluwj,
na kazatedlnici wystáupiti: a česky kázati mage,
chce z chyb swých wyluwen, powinnosti swé, či-
stě a dle pravidel mluwiti, zproštěn býti? Gak
nesprawedliwá, gak opowážliwá gest to žádost!
gaká kriwdá, a směle možu řjci, potupa českému
národu! gaké newlastenectwj! ha gaká nepromlu-

newážnost k slówu' Božjmu, když se gazy-
rušeným, nepořádným ohyzdj, a lidu ne-
činj, a to — swéwolaě!

W ýmluwa ta, že giž za drahně let, i ginj
muži bez pozorowánj prawidel gazyka káza-
bliko ničemná, ale také neprawdiwá gest.
e má za rozumnau záwjrkú : Když mohli
ybowati, proč gá ne ? Když ginj hřešj,
ch nesměl gá ? A byť všickni ti drželi ká-
psahu neywýborněgšjho, gestliže také spolu
é neozdobili gazykem řádným, nikdyť ne-
slaužiti za přjklad dokonale wýmluwnosti.
noli tomu, co čistý, prawidelný gazyk z če-
kazatedlnic z neywětšj částky zmizel ? Sot-
en wěk gest swědek té gehu zkázy, gakáz
nuge. Wjceť wěků počjtá onen zlatý čas,
gazyk náš český w dokonalosti, ušlechtilo-
bhatosti swé z ust neyslawněgšjch, duchow-
swětšjch řečnjků našich s mocným zněl au-

winném sobě přiwlastněnj dokonale známosti gazyka otcowského takowau wýmluwau zastjragj. Nemáli nás toto dost dlouhé geho zanedbáwánj tjm spjše pohnauti, powzbuditi, rozhorliti k nové pilnosti, knowé přjčinliwosti w nabýwánj dokonale češtiny, netoliko z ohledu powinnosti pastýřské, ale spolu i vlastenecké? Gaká hanba nám zohledu slawných předků našich! gak mnohem wětšj nám nastane hanba u našich potomků, gestliže, co zanedbáno bylo, nenahradjme, a důkazů oswjcenějšjho poznánj našeho w čistém gazyku potomstvu nezachowáme! 1)

Pročež, milj Páni! gestliže staw, který sobě woljite, a k němuž se nynj pripravujete, Wám, gak zasluhoge, důležitý a milý gest, gestliže w něm křesťanstwj a vlasti prospěšni býti, a proto ty dvě vlastnosti dokonaleho učitele lidu, totiž aby srozumitedlně mluwil i ozdobně, sobě přiwlastniti chcete: budiž Wám netoliko důležitau powinnostj, ale i radostj, čas zbywagjci k tomu wynakládati, abyste dostatečné známosti gazyka českého, w němž někdy učiti budete, nabyli: k čemuž Wám všemožně nápomocnu býti, můg zde dobrowolný, radostný aumysl gest.

Až někdy z wynaloženj toho času a pilnosti ne gen weliké w pracech swých polehčenj, ale i duchownj užitek poznáwati budete: Waše wděčné na mne wzpomenutj mau neybohatšj odměnau bude. Pakli ale některj z Wás we swém budaucjm pastýřském auřadu dokonalosti gak w wýmluwnosti tak w gazyku dosáhnete takowé, že tištěnými obého důkazy literaturu českau obohatjite: wěčnau památkau Wás i zásluhy waše wděčná wlast oslawj.

Josef Hantenkranc.

— (314) —

- 1) Od r. 1802, w kterém tato řeč psána a držána byla, mnoho se změnilo k potěšení pravých vlastencůw. Giž we všech českých krajích tam zde slovo Boží w zprávném a vzdělaném slohu se rozléhá, i neředna kázání výborná uskem od té doby vyšla i vycházegj.

P ř j d a w e k

ze Starobylých Skládání. 1)

O velikém pobití. 2)

S črna lesa wystupuje skála ;
na skálu wystúpi 3) silný Zábój ;
obzíra krajiny na wsie strany ;
zamúti sie ot krajín ote wsiech ;
i zastena pláčem holubiným,
siedie dlúho i dlúho sie mútie.
J wzhopi sie wzhóru jako jelen ,
dolów lesem , lesem dluhopustým
bystro spiecháše ot muže k muži,
ot silna k silnu po wsickey vlasti ;
krátká slowa ke wsiem skryto řeče ;
pokloni sie Bohóm, otsud k druhu spiecha.
J minu den prwý 4) , i minu den wterý,
i kdaž za třetiem luna w noci bieše,
sniechu 5) sie mužie siemo w les črn.
K niem zdie Zábój, otwede je w úwal,
w ponížený úwal hlubokého lesa.
Stúpi Zábój naynížeje dolów,
wze Varito 6) zwučno :
„Mužie bratrských srdce i jiskrených zraków !
Wám pieju naynížeje z dola piesň,
ide z srdce mého,
z srdce naynížeje pohružena w hoři.
Otčík zajde k otcem,
ostawi w dědině dietky swoje
i swoje lubice 7) ;

i nerieče nikomu :
Báfo ty mluvi k nim oteckými slowy.“
J přiide cuzj úsilno w dědinu,
i cuzími slowy zapowida 8) ;
i, kak sie zdie w cuzey vlasti
ot jutra po wečier,
tako bieše zdiati dietkám i ženám ;
i jedinu družu nám iměti
po púti wsiey z wesny po moranu 9) ;
i vyhánie z hájew wsie krahuje ;
i kaci 10) bozi w cuzey vlasti,
takým sie klaněti zdie,
i jim obiecati obiet.
i nesmiechu sie bíti w čelo před bohy,
ni w súmrky jim dáwati jiesti,
kamo otčik dáwáše krmie bohóm,
kamo k nim hlasat chodíwáše.
Posiekachu wsie drwa,
i rozhrušichu 11) wsie bohy.“
„„Ay, ty Záboju! ty pieješ, srdce k srdcu,
piesnu z středa hoře. Gako Lumír,
ký slowy i pieniem bieše pohybal
Wyšehrad i wsie vlasti,
tako ty mie i wsiu bratř.
Piewce dobra milujú bozi.
Piej, tobie ot nich dáno w srdce proti wrahóm.““
Zřie Záboj na Slawojewa zapolena zraky 12),
i pieniem dále srdce jímáše :
„Dwa syny, její hlasy přecházesta 13) w muska,
wychaziewasta w les.
Tamo mečem i mlatem 14) i ošěpem učista paži,
tamo pokrysta, i wracesta sie rozkošem.
Kehdy paže její biesta dorostla,
Jejú umy proti wrahóm,
i dorostachu druži bratřeci ;

...masno dawachu slo
J přicházeše noc před
Ay wystupichu z úwala
wezdie ke wsiem dřewo
ke wsiem stranám brach
J minu den, i minu de
i po třetiem dni, kehdy
bra sie Záboj w les, lese
i bra sie Slawoj w les; le
wsiak imie wieru k woje
wsiak srdce uporno králu
Wsiak zbraň bystru na ki
„Ay Slawoji bratře! tamc
wrch ten po wsiech po kra
tamo zamieřimy chody.
Ot wrcha k ranému sluncu
tamo les temen; tamo si po
Nynie beř sie lisími skokky,
i jáz tako poidu tudy.“
„„Ay Záboji bratře!
čemu naše braň ima tepruw
ot wrcha soptati krutost?
Otsawad buřmy proti w krále
„Slawoji bratře, kdaž hada
chceři ...“

onamo slowem prudka Slawoje,
hlubinami lesów k modru wrchu.
J kehdy bieše, piet slunci,
podasta si přesilnie ruce,
i pozřjesta lisíma zrakoma
na králowy woje.

„Sraziti nám drbi 16) Ludiěk woje,
woje swé pod jednu ránu. —

Ay Ludieče! ty si parob na paroby krále;
ty rci swému ukrutníku,
že dymem gest nám welenie jeho.“

J rozluti sie Ludiěk,
ručiem blasem swola swé woje.

Pod nebesie bie plno oswiety ot slunce,
w osvietie plno blska z králewých wojew,
hotowi všici nohu w krok i ruku w braň,
Ludiekowa dle slova.

„Ay Slawoji bratře, tudy spiej lisími skoky,
jáz poidu wstřiecu jim w čelo.“

J wyrazi Záboj wpřed jako krupobitie,
i wyrazi Slawoj w bok jim jako krupobitie.

„Ay bratře, ti sie 17) nam krušichu bohý,
ti sie nam káčekchu dřewa,
i plašichu krahuje z lesów.

Bozi nám wícestwie dajú.“

Ay prudkost wyrazi Ludiěkem 18) z četných wrahów
protiw Záboju; i wyrazi Záboj,
hořuciema očima w Ludiěk mieři;
dub protiv dubu zřieti ze wsieho lesa.

Záboj hna protiv Ludiěku nade wsie woje.

Ludiěk uderi silným mečem,

přetie třié kóže w ščítie.

J uderi Záboj mlatem; otkoči hbitý Ludiěk;

W dřewo wrazi mlat, i skoti sie dřewo na woj,
i třideset jich, otide k otcem.

ayta wsi wyrazičhu wz wrahy :
i by krutoř jich buřice nebe ;
i w diědiny wratiře sie bywřite blahost.“
Ay skočichu wřici w dol k Zábaju,
i tiřčechu jej w přesilna paži,
i sprsú na prsi wsi kladechu ruce,
wiehlasno dáwachu slowa k slowóm.
J přicházeře noc před jutro.
Ay wystupichu z úwala różno 15)
wezdie ke wsiem dřewóm,
ke wsiem stranám brachu sie lesem.
J minu den , i minu den wterý,
i po třetiem dni , kehdy sie zatemniře noc,
bra sie Zábaj w les , lesem za Zábajem zbory ;
i bra sie Slawoj w les ; lesem za Slawojem zbory ;
wsiak imie wieru k wojewodie,
wsiak šrdce uporno králu,
Wsiak zbraň bystru na král.
„Ay Slawoji bratře ! tamo k modru wrchu,
wrch ten po wsiech po krajinách,
tamo zamieřimy chody.
Ot wrcha k raněmu sluncu
tamo les temen ; tamo si podámy ruce.
Nynie beř sie lisími skqky,
i jáz tako poidu tudy.“
„„Ay Zábaji břatře !
čemu naše braň ima tepruw
ot wrcha soptati krutoř ?
Otsawad buřmy proti w králewým wrahóm.“““
„Slawoji bratře , kdaž hada potřieti
chčeři , na hlawu nayjistieje ,
tamo hlawa jeho.“
Rostúpi sie mustwo lesem,
rostúpi sie w prawo , w lewo ;
tudy taře Zábajewým slowem,

— iamo slowem prudka Slawoje,
 — lubinami lesów k modru wrchu.
 — keddy bieše piet slunci,
 — odasta si přesilnie ruce,
 — pozřiesta lisíma zrakoma
 — a králowy woje.
 — Sraziti nám drbi 16) Ludiek woje,
 — woje swé pod jednu ránu. —
 — Ay Ludieče! ty si parob na paroby krále;
 — y rci swému ukrutníku,
 — že dymem gest nám welenie jeho.“
 — J rozluti sie Ludiek,
 — ručiem hlasem swola swé woje.
 — Pod nebesie bie plno oswiety ot slunce,
 — w osvietie plno blska zkrálewých wojew,
 — hetowi všici nohu w krok i ruku w braň,
 — Ludiekowa dle slowa.
 — „Ay Slawoji bratře, tudy spiej lisími skoky,

jáz poidu wstřiecu jim w čelo.“

J wyrazi Záboj wpřed jako krupobitie,

i wyrazi Slawoj w bok jim jako krupobitie.

„Ay bratře, ti sie 17) nam krušichu bohy,

ti sie šecchu

ple

18) z četných wrahów

J zľuti sie Ľudiek : „Ay ty zľowadilý,
„ty weliká potworo ľadów,
„mečem sie potýkaj semnú!“
J mašie Zábój mečem, kus ščíta wrahu otrazi ;
i tasi Ľudiek : meč sie smeče po koženie ščítie.
J zapolesta sie oba k ranám,
ranami wsie po sobie stesasta,
i wsie kolem zbrocesta krwiú,
i krwiú zbrocechu je mušie
kolkol jejú wezdie w přelutey seči.
Slunce přeide poľedne,
i ot poľedne juž na pol k wečeru ;
i wáleno ješče, ni siemo ni tamo ustúpeno ;
i wáleno zdie, i wáleno tamo ot Slawoje.
„Ay ty wraze, bies w tie ! ěiemu ty nášu krew piješi?“
J chopi Zábój swóg mlat, i otkoči Ľudiek ;
napřeže mlat Zábój wýš wzľoru, i wrže po wraze ;
letie mlat, rozkoči sie ščít,
za ščíttem sie rozkočista Ľudľekowa prsi,
i uleče sie duše tiežka mlata
i mlat i dušu wyrazi,
i zanese piet sieľow u wojsku.
Strach wrahóm wyrazi zhrdl skřieky,
radost zewznie z ust wojśnów Zábójewých,
i zajiskři z radostnú zrakú.
„Ay bratře, bozi ny wícestwíem dařichu.
Rostupi sie wás jeden hľuk wprawo i w ľewo ;
ze wsiech udolí siemo swedťe konie !
Koni řechci wesken ten les.“
„„Zábój bratře, ty udatý ľwe,
neupúšřej búřiti wz wrahy.““
Ay ta otwrže Zábój ščít,
i w ruce mlatem, i w druhey mečem,
tako i w přečč proráže dráhy u wrazech.
J by upieti wrahóm, i by ustúpati wrahóm ;

Tras je hnáše z bojišče.

Strach z hrdl jich wyraže skřeky.

Koni řechce wesken les.

„Wzhóru na konie, skoni za wrahy

přese wsie vlasti! Ruči koni neste

wpatách za nimi nášu krutost!“

J wzkočichu hluci wzručie konie,

i skok na skok po wrzech sie hnachu,

ránu na ránu soptichu krutú krutost :

J mijechu rownie, i hory i lesi,

wprawo i wlewo wsie ubieha wzad.

Huče diwá řeka, wlna za wlnú sie wale :

hučechu wsi woji skok na skok,

wsie sie hnáše přes buřiucú řeku ;

wody uchwatichu mnostwie cuzích,

i přenesechu swé zwiesty na druhy břeh.

J po krajinách wezdie w šíř i w šíř

lutý ostříž zozepie swoje křídle dlúzie,

bystro léta za ptactwem.

Zábojewi woji rozehnachu sie w šíř,

wezdie po vlastech hnachu luto po wrzech,

wezdie srážechu je i stupachu koni.

Nocú pod lunú za nimi luto,

dnem pod sluncem za nimi luto,

i opiety temnú nocú, i po noci šedým jutrem.

Huče diwá řeka, wlna za wlnú sie wale :

hučechu wsi woji skok na skok,

wsie sie hnáše přes buřiucú řeku ;

wody uchwatichu mnostwie cuzích,

i přenesechu swé zwiesty na druhy břeh.

„Tamo k šedým horám, tamo dobuři naše pomsta.“

„„Ay Záboji bratře, juž nám nedaleko hory,

a juž hluček wrahów, i ti žalostiwo prosie.

Wratno krajinami tudy ty, jáz tudy,

Wyhubit wsie Králcwo.““

úřie přes vlasti, wogsky buřie přes wla
asti w prawo i w lewo
širú silú wojsky w radostném hluce.
atřie, ay šerý wrch!
tamo wícestwiem dařili;
wiele duš tieká siemo tamo po dřewech
e sie ptactwo i plachý zwieř,
owoy nehoje sie.
wrchu pohřebat mrch i dat pokrm bohow
bohóm spasám dat mnostwíe obietí
lasat milých slow
ružie pobitých wrahów.“

Rkp. Kralodworský wydaný od W. Hanky, w
1819. 2) Těžko určití, byloli pobitj to Fran
Karla welikého, žili za syna geho Ludwika,
Dagoberta I. Frauského krále r. 630, kdež ow
owané do Franků wtrhli, ad castrum Vogast
iz Pub. Gren. Gesch. Böhm. Obsah krátký gest
abog požalostiw nád podmaučnjm vlasti, swolá
gš) z národa wsuěm do hlubokého lesa (pro bez
st). Popisuge gim wobrazu rodiny bjtu obec

strog hudebný cf. Παρβιτον. Jde s gle. 7) lubice milé, ženy. 8) t. příkazy. Z die t. zdj, dělá, gindy: zde 9) t. po celý život, wesna: garo; morana: smrt, tak i w Samskrytu. 10) kaci s gacj. 11) rozhrušti s roztlauci. 12) t. zapálené oči, lumina. 13) dual. 14) in lat nyuj kovářské kladivo, kterým tovaryš bušj neh ková; gindy nástrog we woguó, ber Streitshammer. O štěp (ol. ošěp) neh ošjyp s dlahé dřewce, kterým nepřjtele bodali, ber Spiess. U čista pažj i t. učili paže, ramena, ruce (bie Arme). 15) t. různu, na různu, na rozdjlné strany. 16) t. musj. Parob: otrok, newolujk. 17) ti sie: ti hle. 18) t. Luděk wyrazil prudkostí.

Zpráva o spisowateljch, z gichžto učených pracj tuto zbjrka snesena gest, pokudž o nich wydawatelj wědoma.

Černák (Antonin) nar. w Litomyšli, farář w Heřmanoměšci.

Gallaš (Josef) c. k. pens. wrchnj lékař; narozen w Hranicjch Přerowského krage na Morawě r. 1756, 7 Dub. Z geho 21 spisů českých tištěna gest: Músa Morawská pečj Tom. Fryčage w Brně 1813.

Hágek (Jgnác) nar. w Hradišti r. 1770 dne; 4 Zářj, Professor na c. k. Gymnasium w Litoměřicjch. Od něho čekáme českého Luciana, o něžž se od času Konáče negeden giž pokusil.

Hágek z Libočan (Wáclaw) kanownjck a posléze probošt kapitoly Boleslawské, † 1553, 19 Břez. Geho kronika česká wyšla w Praze 1541 a 1819.

Hanka (Wáclaw), nar. w Hořeňowsi w Hradecku r. 1791, 10 Čerwna. Aud učené společnosti Krakowské; na ten čas při Museum českém. Wydal Starobylá skládanj 4 djly, Kralodworský rukopis, historii Slowanů dle Rhüsa, pjsně, idylly Gesnerowy 1820, a. g.

Hněvkowský (Sebastian) nar. w Žebráce, kdež i městským Radnjm gest. Wydal: Děwjn, epopéji směšnohrdinskau a giné básně, kterých zbjrka se očekává.

Hrubý z Gelenj (Řehoř) měšťan Pražský † 1514, 7 Břez. Z geho spisů wydány gsau: knihy Petrarchowoy o štěstj 1501, fol., Cicerona kniha o přátelstwj, péčj J. Zimmermanna kříž. s čerw. hwěz. 1818. *Cic. paradoxa* některá w Hlas. IV. Jowiana Pontána kniha, téhož péčj w Hradci králowé 1819.

Chmelá (Josef), nar. w Třeblíci w Morawě 18 Unor. 1793. Professor na c. k. Gymnasium w Gjině. Wydal Bágky pro djtky w Praze 1818.

Chrastina (Jan) učitel djtek w stoletj XVIII w Prespurku. Geho některé skládanj zachawal nám. Boh. Tablic w Slowenských Weršowcjh djlu I. a II.

Jungmann (Antonin) Doktor w lékařstwj, a Professor na vysokých školách Pražských, nar. w Huddlicjh r. 1775, 19 Máge. Wydal knihu o habenj, o konjch; sepsal člowěkoslówj, o dobytku a g.

Kauble (Josef) Professor na c. k. Gymnasium Litoměřickém, nar. w Boskowě 10 Ledna 1785. Sepsal žiwočichopis (*zoologii*) a g.

Kinský (Dominik) nar. w Slaném, Professor na filosofickém ústawu w Brně. Wydal bágky Lesingowy, papauška Gresetowa, přeložil Ody Horácowoy a g.

Klicpera (Wáclaw Klement) nar. w Chlumci nad Cidlinau 23 Listop. r. 1792; sepsal posud 23 dramatických spisů.

Komenský (Jan Amos) poslednj biskup českých bratřj, roz. w Komně na Morawě 1592, † 1672. Mezi 20 spisy gehu českými gest znamenitý labirynt swěta, dvěře gazyků a g.

Konstantinowic (Michal) z Ostrowice, wydal *Kroniku Tureckau* r. 1565 w Litomyšli.

Kramérius (Wáclaw) nar. w Klatowech 1753, 19 Břez. † 1808, 21 Břez. muž w nowějšich časech neywětšj zásluhu o gazyk český magicj; wydáwal nowiny po 23 roků, kálendář tolerancj po 10 let, mimo to přes 50 wětšjch i menšjch knih složil, přeložil, wydal n. p. cestu do Arabie, wypsánj Mogolského cjsařstwj, Egypta, a g. které wiz w Nesmrtedlné památce gemu sepsané od Rud. Kwěcha, a wydané od G. Palkowice. 1817.

Marck (Antonin) nar. w Turnowě 1785, 16 Zářj, Lokalista na Hrubé Skále. Složil mnohé básně po různu we Wjd. Hromádkowých Listech, Puchmayerowých zbjrkách, w Hlasateli, w Rozmanitostech a ginde tištěné, sepsal logiku a g.

Negedly (Jan) nar. w Žebráce 1776, c. k. Rada, Doktor w práwích, Professor řeči a literatury české na wysokých školách Pražských. Od něho máme: Smrt Abelowu a Dafnise z Gesnera, Numa Pompilia Florianowa, I zpěw Jliady, Hlasatele 4 ročnj běhy a g. m.

Negedly (Wogtěch) nar. w Žebráce, farář w Mirošowě. Sepsal: Kázanj, Ladislawa pro dtjky, Karla, báseň naučnau, Ottokara, epickau báseň a g.

Palacký (František) nar. 1798, 14 Čerwna w Hodslawicjch w Morawě; pěstaun šlechticů z *Csuzy* w Presp. Sepsal aisthetiku českau a mnohé básně.

Palkowic (Giřj) nar. w Řimabáně w Uhřjch, Professor literatury slowenské w Prespurku, wydal wjce než 20 spisů přeložených i půwodnjch; mezi nimi Hufelandowu Makrobiotiku, Músu se slowenských hor, Známost vlasti (Uherské), ka-

ř od r. 1805 až posud, též Týdenník po 7
Slovník česko-německo-latinský I. díl 1820,

(Aleš), nar. 1748, 10 Listop. Direktor Praž-
normální hlavní školy, kanovník kapitoly
něrické. Jeho čeští spisové jsou: Seilero-
náboženství nedospělých (1780), Výklad na
gelia 1789, 1819. Willauma kniha ruční
učitele (1790), modlitby, a g.

(Karel) nar. v Budjíně pěstoun ml. hrab. z K.

(Wáclav), nar. v Pjsku 1482, † 1511. gsa
lii pěstounem Sigmunda z Gelenj, přeložil
ratowo napomenutj k Demonikowi, (w Praze
1586, 1801 a 1813.)

(Milotka Zdirad), nar. v Zásmykách posled.
a 1783. Wydal Wznešenost Přjtedy w Pra-
19; sepsal cestu do Italie.

(Jan, Swatopluk) nar. w Praze 1791, 4 Zárj,
or w lékařství a Professor přirodoznanství

sofickém w Plzni; sepsal básně rozličné a matematiku českou.

Stach (Wáclaw) wyslauž. Professor bohomluwectwj w Olomauci. Mezi 11 knihami geho djlem složenými djlem přeloženými gsau znamenitějšj : Přjrůčka učitele lidu 2 djly (1787), historie sněmu Kostnického Roykowa 2 djly (1785), Giftšice počátkowé past. theol. (1789), Starý Weršowec (1805), Pjsně duchownj a g.

Streyc (Giřjk), bratr Morawský. Geho Žalmy wyšli 1590 a potom častěgi.

Swoboda (Frant. Jan), nar. w Praze 1778, 22 Brez. Professor na c. k. akademickém gym. w Praze, dohlžitel školy u sw. Štěpána, sepsal některé básně, přeložil biblickau historii pro djtky.

Swoboda (Wenceslaw Alois), nar. r. 1791, 8 Prosince w Nawarowě, Professor Humanitětu w Gindřichowě Hradci. Má rozličné básně w Rkp

Sychra (Matěg), nar. w Austj nad Orlicj, farář w Jmramowě na Morawě. Wydal kázanj, powjdatele III djly, Kratochwilnj, a mnohé spisky we Wjd. List.

Šafářjk (Pawel Josef) nar. 1795, 13 Máge w Kobelárowě w Uhřjch. Dokt. we fil. Dir. a Prof. poetiky w Nowém Sadě w Uhřjch, aud spol. Jenanské latinské. Přeložil Šillerowu Marii Stuartku, Aristofanowy oblaky. Wydal Músu Tatranskau, rozličné básně we Wjd. List. a ginde.

Šjr (František), nar. w Budjni 1796, 16 Řjgna, složil a přeložil rozdjlné básně w Rozmanitostech J. Hýbla i ginde.

Šifslr (Jgnác), magistratualnj auřednjk města Pražského, nar. 1782, 21 Ledna; od něho gest smutnohra: Bohuslaw, Hřbitow (rozgjmánj), Low P. z Kocebue, Romeo a Julie a g.

(Jan Nep.), nar. w Chrudjmi 1783, 19
u Stawowského diwadla tagemnjk a kasjr.
posud 21 dramát wšelikých mimo giné
po různu.

(Frant. Bohumjr), nar. w Městysi Opa-
va Morawě 1785, 13 Řjgna. Wydal: Hlas
ské 1817, a giné básně po různu, sepsal
dy.

(Bohuslaw), ew. kazatel w Kostelnjch Mo-
h w Hontské Stolici, Uherské země. Mezi
y toho o literaturu českau zaslaužilého
gest: Určenj člověka (Spaldingowo) 1802,
štj Weršowci 1805, 2 djly, Poesie IV dj-
a g..

(Frant.) nar. dne 16 Ledna r. 1796 w Po-
ech. Posluchač práw. Sepsal mnohé básně.

(Vojna (Daniel Adam), nar. w Praze 1546,
Mistr w uměnj na wys. školách; pro-

Ziegler (Josef Liboslav) nar. w Kralowé Hradci 1782, 10 Čerwence. Doktor pjsma sw. a Professor lohomluwectwj pastýřského i literatury w Kralowé Hradci. Wydal Telemacha z franc., a modlitby i pjsně cirkewnj; přeložil naučenj pro lesownj od Wen. Wil. Hawelky, a g.

z Žerotjna (Karel, swobodný Pán), hejtmán Markrabstw Morawského, král. Rada a Komornj k a t. d. nar. 1564, † 1636. Tohoto nesmrtného Mécenáta Českého psanj mnohá chowagj se w Horowicjch.

P o z u. Neznámého překladatele gsau Letopisy Trojanské.

Wyswětlenj některých slow začátečnjkům méně známých.

A n e m o n, rozličných barew kwjtky, rostaucj po lesjch na garo, rušk. wětrnica; slow. slepý mák, český: polnj mák, w Kwětené české Presl. (1819) poslanina, a n e m o n e Linn.

B a ř i n í š t ě, mjsto kde gsau bařiny, (močály).

B e s e d n i c e, hodownice, die Schmaustrinn, od gměna beseda (a) slowo (b) rozmlauwánj přátelské (c) mjsto, kde se to děje k. p. domek w zahradě, pawlác-ka nebo přjstěšj u domu, a t. d. (d) kwas, hody. cf. βαζω = loquor; cf. heb. bes; dům, besjasad. פּוּסֵיף.

B e y l j, n. ol. bylé, coll. byliny, herbae.

B e y l o ž i l e c, phitizos, ein Pflanzenstec.

B e z d n a, f. bezdno, n. propast bezedná, Abgrund,

B ě d, gen. pl. nominis, bjda (běda) Rorh, Glend.

B l i z n a, die Narbe, stigma, (swrček čnělky u kwětin.)

B o h a t y r = hrdina.

B o h u zdrawjm etc. str. 171. t. bohatému, kterýž gest gako Rüh etc.

B ř e k, strůmek neb raděgi keř lesuj, gehož owoce b ř e k y n é slowe, der Aeselsbaum, crategus torminalis Linn.

C e l o w a t i = ljbati.

C l i t i, soffen, r. clo, lat. telonium; cf. graec. τελεος.

C n o t a, ctuota = ctnost, gako by čestnost (a) honestas (b) virtus.

Č e t e n = plocha, stráž wrchu.

- j, Us. W Polab če-
 bra. Gindy čeřen gest
 rybářská (b) čast listu
 ho, Kelter, (c) pekelec.
 kdo žige, cjtj bystře,
 ofam; wachsam (b) čer-
 vegetus.
 u. mladý žjž, žžek,
 n, stylus, čast kwětu
 lin, která moc pyla
 žugcj na zárodky u-
 á k, diwoký holub,
 hes, Holztaube, že w
 t. kotlině stromá o-
 seň, Gedränge, Drang
 , = mačkati.
 l. dna, od nadýmánj
 pakostnice, die Gift,
 ra, chyragra.
 (a) pravý čas. (b) po-
 něco takowého, přj-
 ho (c) figura.
 , Eindruck, (do -gmu.)
- Gi notagitelny, allegoricus,
 sl. Giuowka = allegoria, A-
 quensis.
 Hlasoň, m. Hlasonka,
 f. báh, bohyně hlasů, nebo
 ludby. (fictum nom.)
 Hogemstwj, die Trift.
 Holemost, Größe.
 Horovánj, vysoká létánj,
 der Schwung.
 Hrá m = hrabi Us. et Dob.
 Gram.
 Hřigen, Treibhaus od hři-
 gi; jako Řigen od řigi. P.
 Puchm. hřizeň nawrhl.
 Chmura, oblak, Wolke, od-
 tud pošmárný den.
 Chrabrý, udatný, tapfer.
 Chwastám, chlubiti se, prah-
 ten, auffchneiden.
 Chwjnj, chwěnj, das Bes-
 sen, od sl. chwěgi.
 Chýže, chyžice, chalupa,
 domek, cf. Haus.
 Kabele = mošna.

- Licoměrný**, gleichnerisch, hypochondricus.
- Liknawost**, zdrahawost, lenost.
- Liknugi se**, zdrahám se, formido, gravor.
- Ljsati se**, pochlebowati, rad. lis. liška.
- Ljsánj**, Schneideley.
- Lokati**, polykati, loky dšlati, schlucken.
- Mentjk**, (mentýk) sl kožišina suknom pošita, rus. mantija, illyr. menten(Palk). cf. germ. Mantel.
- Mest**, gen. mastu (mestu), Most, mustum.
- Minareta**, zvonice neb věže Turecká, odkudž k modleuj swoláwagj; zde sama modlitebnice.
- Mjzka**, dem. sub. mjza Saft, Baumsaft. sig. užitek, Preßt; mjzkau býti komu t. nástrogem, k užitku.
- Nadobný**, artig, schmad, fein, mundus.
- Náhon**, zděný tarras, na břehu, Einbau. (b) Antrieb, adpulsus. 3) nádržka woly u mleyna, septum, Geßäng. beß Wasserß.
- Namáwám iter.** v. namamu (se w mysl.)
- Nápěw**, Melodie (rus.)
- Nazwjce**, mehrentheitß.
- Negisty čáky** str. 17. t. negisté čáky, gen. od neukoučného negisti, a, o.
- Nerod'** = nechtěg.
- Ohlý** = podlahle kulatý k. p. hůl, wálec.
- Okorowánj**, ambagos, Um-schweife.
- Okres**, Kreis
- Okřjn**, Kapf, Schüssel.
- Opatrnen**, místo opatrn. (opatrný) Mst. Pastýř.
- Osjdlo**, Fullstried.
- Ostýchám se**, sich scheuen.
- Oswěta** f. swětlo. (r. swět obs. = lux.)
- Pautec hlawy**, Birbel, Scheitel.
- Pawezá**, scutum, Schild.
- Pleť** gen. plti, f. a) pohlawj, ženska neb bjlá pleť das schöne Gesicht. b) tělo (cf. germ. Fleisch) Leib. c) pleťwari, die Gesichtsfarbe, die Haut. cf. lat. pollis.
- Poc t u s**, str. 12. t. poc t u g s i (dal)
- Podlý**, nyzký, niedrig, niederträchtig, schlecht.
- Polnjěe**, n. nástrog hudebný, polnj trauba.
- Poluđiti**, sluđiti, spogiti, rozluđiti, rozdwogiti.
- Popud**, Antrieb,trieb.
- Porok**, hana, Sabel, (r poku.) b) uhranutj.
- Potaužiti**, queri, sich beflagen.
- Prámen slowe** také spogenj worú. (Hlöße).
- Propyléje**, προπύλαιον t. předwratj, neb sjň (der Vorhof) w Athenách u chrámu Minerwina od Perikla skwostně stawena a od Protogena malowaná.
- Proslow**, recitativo.
- Prozraěný**, durchsichtig.
- Prožluklý**, žlučj napluěný, ranig. sig. oškliwý.
- Práđelný**, co w průčelij gest, in der Fronte.
- Přizjwám**, zwu, herbeisoden.
- Pyl**, m. Blumenstaub, pollen.
- Pýtwa**, f. anatomie, wypýtwati rybu, wábec známo.
- Raroh**, pták od swěho hlasu r a r a tak nazwaný, falco huteo der Flaufuß.
- Ráiti se** = pučiti se k. p. wjuo se ráj. t. wyrážej paupata. zelenu.
- Reněat** (med. lat. renegare, reneara = odřjci se, odprisah-

- nauti) který se odtekl své
 wry. zde: poturčilý křesťan.
Rokotati, drnkati jako k. p.
 strumy na harfě, klirren (Igor).
Roksolam, uPlla. Rhozalani,
 národ w Ewropejské Sar-
 matii neb Scythii u jezera
 Meotického; zdetol. co Rus.
Roniti alzy t. cediti, pro-
 léwati, cf. timu, řew - fluo,
 cf. rinnen.
Row = hrob. (r. rygi.)
Rowujk aequator (Strnad
 stol. kal.)
Rozbor, bez rozboru, t. bez
 rozpaku, rozbjrauj, pfemy-
 šlowauj.
Rozehranj = hranice, me-
 ze, fig. rozdjl.
Rozpor, Zwist.
Ručě = Schnell.
Růžekweta str. 166. t. gako
 růžekweta.
Řečiště, Flussbett.
Řewniwost, žarliwost, Eifer =
 suchť, řewiti na koho, Us.
Samollet, Phoenix, Ohni-
 wáček, smyšlený pták, o němž
 bájka wůbec známa.
Sewer, Nord, wiz str. 9.
 pozn. 2.
Schwjwámter. v. schwö-
 gi, herakbeben; zchwj-
 wám (wzchwjwám) erbeben.
Sklepenj: Wölbung, klenutj.
Skráně, židowiny, tempora
 Schläfe.
Sled, stopa, Spur.
Slupka, Schate.
Suaħa, snažnost. Eifer, Be-
 streben.
Suaubiti, verloben.
Sněti, spogenj (r. s-gati).
Snětiwý, k. p. pšenice,
 brandig.
Sopeljna f. pšřala, gista
 flěta Dalmatských pastýřů.
Spolupitel, Mittrinker.
Spjlati komu čeho t. před-
 hazowati žertem, ausmēnē.
- Srdcegemně**, eo srdce gj-
 má, pohybuga w. str. 18. 2)
Step, i. f. pustina bezlesá,
 bezlidná, die Steppe.
Stonati ol. stenati, stöpnēn.
 cf. graec. στενεις, t. wzdý-
 chati; tr. nemocnu býti.
Strádati, trpěti.
Strázeň, strádánj, zde co
 franc. la passion.
Surowy, syrowý.
Swémrawný, přjchotný s
 launig.
Swěže adv. žerstwē.
Swit, swěto, uswjť, swj-
 tēnj.
Swjzel, zle, m. bylina, po-
 wázka, Galium aparine,
 Kiefferkraut. fig. počē, sta-
 rost.
Šemný, ošemetný.
Šjlený, pošetilý, delirus.
Širák, u, m. široký klo-
 bauk šlowácký.
Šlakowati, sljdlit, der
 Spur nachgehen.
Tanauti = huanti, rühren,
 moveo (b) tanena mysl, na
 myslit připadá.
Tkwjti, wězeti, haereo, stē-
 len.
Torso, (ital.) vlastně ohry-
 zek gablka, neb hrušky;
 newlastně trůp nebo dtjk t.
 tělo statue, kteréž hlawa,
 nohy a ruce zcházecj Ney-
 znamenitějšj gest posud tor-
 so Herkulesůw w Belvede-
 ru w Řimě.
Tožt = tuz, so.
Tjbjiti, mlátiti; trápiti,
 tribere.
Tjšlo, měkota mezi stehny
 a břichem, inguen. die Weis-
 chen.
Ukor, u, m. ukora, f. Des-
 müthigung cf. ukotiti, po-
 kotiti, pokora, cf. přjkojšj
 Biederwärtigkeit, Unrecht.
Utroba, wnitřek, das Innere

- re, Jungweibe, Leib, cf. wnitř, cf. uterus, graec. *ὄδερὸς* = venter.
- Utržka, f. utrhanj, haněnj.
- Uval, audolj, vallis.
- Wal, u, m. veliká vlna, die Woge, cf. wlagi se.
- Wezdy, w zdy, wždy - semper; r. wes = omnia, dy partic. temporis.) Mám za to, že čtena s, w slowci wes, wscho mezi s a ž. prostřednjm zvukem vlastně znjwala; že však Čechové w písme toho rozdilu naznamanaji, může se rovným právem s jako ž, aueb raději pro dobrozvučnost před d, z jako ž psáti; u starých wesdy, wezdy, wzdy, wdy, wždy, nacházjme.
- Wěstec, wěstec, vates.
- Wěstitel, m. Bertünbiger.
- Wlagi se, wál se, wláti se, wlnjm se.
- Wřes, erica, Heidekraut.
- Wstřatiti, neb genstřetiti - potkati. begegnen, entgegen kommen.
- Wteknu, w bodnu.
- Wřhodnost, Bequemlichkeit, Beethell.
- Wymknutj, = wysmeknutj, (r. mkau.)
- Wynotugi s z hlubiny do-
býwám fig. gewjm, wynájm.
- Začjwám, frequ. v. žigi = merken, riechen.
- Zágužufj s co za gihem (guhem t. polednem) gest.
- Zakla, perf. zakláti, inf. zakoll, praes. = sabodau, erstehen.
- Zarputilj, tvrdošjný, Šalššörig.
- Záštitá, Ščuš, (r. šje. scutum).
- Zaugjmati = einnehmen.
- Záwitek = Gewinde, Ščraus bengang.
- Záwog, velum, Ščleper.
- Zdrog, pramen, fons.
- Zjřám, iter. v. zřiti. Ščaucn.
- Zmige, f. coluber vipera, eine Ratler.
- Značjti, znamenati.
- Znogný, potuf, Ščweiš = k. p. čas t. wedro, horko.
- Zoře, aprora.
- Zpečugi, od zpěiti = sträuben; diff. pečugi od péče.
- Zporuf, w čem zpor gest, žwistig, Prozeß = b) chleb zporný, krutý; odtud (Dřš.) sperr, Us. Statj častěgi spori; Nowěgij zpor.
- Ztepilj, Ščiant, sein.
- Zwále. swoboda, pohodlj.
- Zjřeti, glühen.

K důkladnější známosti českého jazyka slouží:

A. *S l o w n j k y.*

1. Deutsch = böhmisches Wörterbuch von Abbé Dobrowský 1ter Band, A—K. Prag 1802.
2. Deutsch = böhmisches Nationallexikon von Karl Jg. Thom, Prag 1799 — Böhmisch = deutsch 1805.
3. Deutsch = böhmisches, und böhmisch = deutsches Taschenwörterbuch, 2 Theile. v. K. J. Thom bei Cuders 1818.
4. Böhmisch = deutsch = lateinisches WB. von Franz Lomsa 1799.
5. Detto von Georg Palkowitsch 1ter Theil A—K. Prag 1820.
6. *Dictionarium linguae latinae ex Magno Basilii Fabri thesauro opera Danielis Adami Prageni,* 1579.
7. *Sylva quadrilinguis ejusdem* 1598.

B. *M l u w n j k y.*

1. Lehrgebäude der böhm. Sprache v. Joseph Dobrowský, Prag 1819.
2. Praktisch = böhmische Grammatik von Johann Regedlý 1809.
3. Prawidla řeči české od Františka Nowotného z Luže, w Praze 1818.
4. Grammatika česká od Jana Šmitta, w Praze 1816.
5. Prawopis český od Wáclawa Hanky, w Praze 1817.

Přehled věcí v této knize obsažených.

Počátkové slohu.

Rozdíl mezi mluvou prostou, básnickou, řečnickou
§. 1. Sloh §. 4. Jeho gakoiti : zprávnost
§. 5., krása §. 9. Jeho spôsoby : sprostý,
vysoký, prostřední §. 20.

I. Básnictví. Co, a kolikero? §. 21.

Lyrické §. 24. Óda §. 25. Hymna §. 26. Heroida
§. 27. Rhapsodie §. 28. Elegie §. 29. Pj-
seň §. 30. Poslání §. 31. Kantáta §. 32.

Wystawěcí básnictví §. 33.

Děgopravné nebo historické §. 35.

Epické §. 38. Rozprávka §. 43. Legenda §. 44.

Román §. 45. Nowella §. 46. Romance §. 47.

Dramatické (herné) §. 48. Smutnohra §. 49. We-
selohra §. 50. Ónohra §. 51. Zpěwohra §. 52.

Popisné básnictví §. 53. Idylla §. 54. Satyra §. 55.
Epigram §. 57.

Naučné básnictví §. 58.

Allegorické neb ginotagitelné §. 59. Fabule ésq-
pická (bágka) §. 60. Pohádka §. 61.

Rozmluva §. 62.

II. Prostomluva (prosa) §. 63. Sloh gednací §. 65.

Děgopjsný neb historický §. 68. Naučný §.

73. Listowný §. 75. III. Řečnictví §. 76.

Příklady.

A. B á s n ě.

	Na stránce
Ody	4
Hymny	17
Dithyramba	19
Elegie	22

	<i>Na stránce</i>
<i>Sonety</i>	28
<i>Pjesně duchovní</i>	29
<i>světské</i>	35
<i>Kantáta</i>	39
<i>Listy básnické</i>	43
<i>Rozprawy</i>	55
<i>Smutnohra</i>	77
<i>Cinohra</i>	99
<i>Popisy</i>	129
<i>Selanky (idylly)</i>	136
<i>Satiry</i>	143
<i>Napisy (epigramy)</i>	156
<i>Naučné básně</i>	163
<i>Ginowky</i>	173
<i>Mravné básky</i>	177
<i>Esopické fabule</i>	182
<i>Pohádky</i>	196

B. Prostonluwa.

<i>Vodobenstwj a přirownánj</i>	199
<i>Popsánj a žiwoty</i>	204
<i>Rozprawy</i>	215
<i>Listy</i>	238
<i>Přjpis</i>	256
<i>Naučné spisy</i>	259
<i>Rozmluwy</i>	270
<i>Modlitba</i>	282

C. R e ě i.

<i>Duchovní</i>	284
<i>Akademická</i>	305
<i>Přjdawek ze starobylých skládanj</i>	314

Omyly takto naprawiti:

Prwnj počet znamená stránku, druhý fidek.

VII—23 předtaw *čti* předstaw. XIV—8 widely-widěly. XVII—9 zřenj - žřenj. XXVI—21 sira - šira. XXVIII—7 mágjli - magjli. XXX—8 sobě - sobě. XXXII—10 zakonné - zákonné. Ib. 7 zdol. krásowědné - krasowědné. XXXIV w posl. básen-báseň. XXXV—6 nezkončený - neskončený, a tak wždy. XXXIX—17 fisické - fysické. XLIII—8 bas-njřowa - básnjřowa. XLVI—1 shromážduge - shromážduge. XLVIII—13 zdol. býtj - býti. LXII—13 přjstup - postup. LXIII—16 wtipnym - wtipným. XC—7 z dol. wýptawna - wýptawná.

5—4 zefjr *čti*: zefyr. 5—16 tráwau - trawau. 7—10 strjšteny - strjštěny. 8—24 gsa *smazati*. 15—14 Lidmila - Lidumíla. 17—6 z dol. dušewládna-dušewládná. 23—8 kamenj - kameni. Ib.—9 různé - nuzné. Ib.—8 z dol. hrobu - hrobě. 25—10 z dol. twá - ta. 26—8 pustowecka - pustowečka. 27—6 ptáčjнку - ptačjнку. 30—4 z dol. stanku - stánku. 38—3 z dol. strjbrowněcek - strjbrowneček. 39—8 z dol. wjteg - wjtey. 40—13 z dol. wabné - wábne. 42—12 wstepi - wstepi. 43—17 sapeljny - sopeljny. 48—11 propeljch - propylějch. Ib.—19 symě - sjmě. Ib.—20 způrně - zpurně. Ib.—10 z dol. hánau - hanau. 56—6 paúta - pauta. 58—3 uslišew - uslyšew. 67—5 a 15 Bjlina - Bjlina (Bělina). 68—4 z dol. šelezo - železo. 84—18 přjsahal - přisahal. 85—4 ge - že. 88—8 dwěřjm - dweřjm. 89—4 dwěřmi - dweřmi. 90—17 přikázánj - přikázanj. 93—9 kdyš - když. 94—4 myšlenka - myšlénkau. 95—6 winnen - winen. 96—6 mužeš - mážeš. 99—8 pišepjše. 107—6 swému gedinému bratru - swého gediného bratra. Ib.—9 slyšěl - slyšel. Ib.—12 muho a tak wždy klegi s4 pádem. 126—8 mně - mne. 131—2 z dol. stáli - stáli. 132—12 z dol. wola - mola. 134—4 z dol. střed - sred. Ib.—ib. wčela - wčel

